

sin Embedsvirksomhed. To yngre lovende Naturforskere, om hvem han med Rette havde næret de bedste Forhaabninger, vare nemlig blevne bortrevne, den ene af Brystsyge, den anden aldeles uventet paa en Rejse til Grønland, medens der nu var de bedste Udsigter til at kunne faae Savnet af en Docent afhjulpet, et Savn, som ikke var blevet formindsket i de mellemliggende Aar.

Det var selvfølgelig, at han i en fremrykket Alder havde vanskeligt ved at varetage de ham paahvilende Pligter paa en for ham selv tilfredsstillende Maade; thi foruden at skulle holde de obligatoriske Forelæsninger for Studiosi magisterii og Polyteknikere og bestyre det mineralogiske Museum, var det paalagt ham af Kirke- og Undervisningsministeriet at lede den geologiske Undersøgelse af Danmark, som foretoges af 3 Geologer og 6 Assisterter, og dertil maatte endvidere føjes Ledelsen af Undersøgelserne baade i Vest- og Øst-Grønland, som vare ham overdragne henholdsvis af Indenrigs- og Marineministeriet. Han var ganske vist ikke absolut forpligtet til at udføre de sidstnævnte Hverv, men paa den anden Side kunde han ikke godt forsvare at negte sin Bistand dertil, naar han indtrængende blev anmodet derom. Endelig var der Forberedelserne til Museets Flytning, forud for hvilket der maatte udføres meget Museumsarbejde.

Under disse Forhold maatte han anse det for uforsvarligt, foruden anden materiel Assistance, som han senere skulde søge om, ikke at andrage om at maatte faae en Medhjælp til Afholdelsen af Forelæsningerne, der jo skulde gaa deres uforstyrrede Gang baade før og under Flytningen.

Han anholdt derfor om, at det maatte blive overdraget Museumsassistent Ussing fra 1ste April 1891 at holde de Forelæsninger, som han ikke maatte kunne overkomme under disse exceptionelle Forhold, i et Tidsrum af 3 Aar mod et aarligt Honorar af 1300 Kr.

Konsistorium indstillede i Skrivelse af 2den Juni 1890, at det ovennævnte Honorar maatte blive optaget paa Finanslovforslaget for 1891 - 92. Efterat begge Rigsdagens Ting havde bifaldet Opførelsen af Honoraret paa Universitetets Udgiftspost 7 a, og Bevillingen var blevet optaget paa Kirke- og Undervisningsministeriets Budget, blev det ved kgl. Resolution af 16de April 1891 bifaldet, at der tillagdes Cand. polyt. *N. V. Ussing* 1300 Kr., som 1ste Del af et treaarigt Honorar for at holde Forelæsninger over Mineralogi og Geognosi. I Skrivelse af 25de April s. A. meddelte Ministeriet derhos Konsistorium, at den nærmere Ordning af de Kandidat Ussing paa lagte Forelæsninger overlodes til Professor mineralogiæ.

III. Forelæsninger, Øvelser og Examina.

1. Forhandlinger om en Reform af Undervisningen i de lærde Skoler.

Ved Skrivelse af 27de Juni 1889 til Undervisningsinspektionen for de lærde Skoler optog *Kirke- og Undervisningsministeriet* til Forhandling Spørgsmaalet om en Reform af Undervisningen i de lærde Skoler med det Formaal at søge de Mangler afhjulpne, som i Aarenes Løb havde vist sig at være en Følge af den ved Lov af 1ste April 1871 indførte Ordning af den højere Skoleundervisning. Ministeriet udtalte i Skrivelsen Følgende:

Som det vilde være Undervisningsinspektionen bekendt, havde Ministeriet tidligere, nemlig ved et i Rigsdagssessionen 1884—85 fremsat Lovforslag, der dog ikke kom til Behandling, forsøgt at reformere Landets hele Skolevæsen lige fra Almueskolen til den lærde Skole. De forhaanden værende Tidsforhold, politiske saavel som økonomiske, havde imidlertid bragt Ministeriet til at forlade denne Vei og til først at rette sine Bestræbelser paa en Afhjælpning af de Mangler, som den lærde Skoles Ordning led under, idet man gik ud fra, at det vilde være muligt at opnaa dette Formaal ved Hjælp af nye Lovbestemmelser.

Til disse Mangler hørte efter Ministeriets Opfattelse den i 1871 indførte Tvedeling af Skolen. Den mathematisk-naturvidenskabelige Afdeling var formentlig noget for meget en Fagskole, og for lidet en Skole, der meddelte almindelig Dannelse. Da Latinundervisningen her kun fortsattes til Udgangen af 4de Klasse, kunde den neppe blive til saadan Nytte for Disciplenes hele Uddannelse, som den burde. Hvad den sproglig-historiske Afdeling angik, da gjaldt noget Lignende om Mathematikundervisningen for dens Vedkommende som om Latinen paa den anden Side, om end muligvis i mindre Grad.

Det forekom Ministeriet, at den naturligste Vei til en forbedret Ordning maatte være den, at man ophævede den mathematisk-naturvidenskabelige Afdeling og gjenindførte Mathematikundervisningen overalt i de to øverste Klasser. For at gjøre dette muligt vilde det vistnok kunne forsvares at udskyde Græsk og Oldnordisk af Skolen. Ministeriet maatte ganske vist erkjende, at det vilde være af stor Betydning for Disciplenes Udvikling, om det var muligt at give dem en saa grundig Undervisning i Græsk, at der for Flertallets Vedkommende var nogen rimelig Udsigt til, at de ogsaa i deres senere Liv kunde forstaa en lettere græsk Bog. Men noget Saadant kunde ikke ventes; dertil var Undervisningstiden for kort, og den kunde ikke forlænges. Hvad Oldnordisk angik, havde der neppe nogensinde været tilstrækkelig Grund til at indføre dette Fag i Skolen.

Ved de to nævnte Fags Udsondring vilde omtrent 25 ugentlige Timer (for de 4 øverste Klasser tilsammen) blive ledige. Naar der heraf tildeltes Mathematik og Naturlære 9 Timer, blev endnu 16 til Disposition. Man havde tænkt sig, at der heraf burde anvendes 6 i Forbindelse med Latinundervisningen, saaledes at de væsentligt benyttedes til at give Disciplene Indblik i den græske Literatur ved Hjælp af Oversættelser, samt Kundskab i Mythologi og Antikviteter. 3 Timer havde man tænkt sig henlagte til Religionsundervisningen, hvis Timeantal i de 4 øverste Klasser var for ringe, saaledes at dette Fag fik to ugentlige Timer i hver Klasse, endvidere 2 Timer til Historie til at forstærke Timeantallet i 3die og 4de Klasse, og 2 til Geografi, hvilke Fag begge, især det sidste, trængte til en Forøgelse af Undervisningstiden; og endelig tænktes de 3 sidste Timer anvendte til Fransk, da dette Fag kunde trænge til al den Tid, som lod sig afse til det.

Naar saaledes Græsk udelukkedes af Skolen, vilde det blive nødvendigt ved Universitetet at indrette en elementær Undervisning i dette Sprog for de Studerende i deres første eller de to første Universitetsaar, hvilken Undervisning vistnok kun burde være obligatorisk for Theologer.

I en anden Henseende trængte den nuværende Ordning til en Forandring, forsaavidt som de ved kongelig Anordning af 25de Oktober 1883 om Skoleembedsexaminer tilsigtede Bestemmelser om Adgangen til Rektor-embeder og Overlærerembeder søgtes ophøiede til Lov istedetfor de i Lov af 28de Marts 1855 derom indeholdte Bestemmelser.

Endelig formente Ministeriet, at det burde tages under nøje Overvejelse, om det ikke vilde være rigtigt at henlægge Skolernes Aarsexaminer saavel som de afsluttende Examineringer til Tiden i December Maaned før Juleferien, hvilken Omordning, som det vilde være Inspektionen bekendt, lod sig gennemføre ved administrative Bestemmelser.

Over de foranstaaende Bemærkninger udbad Ministeriet sig Inspektionens Betænkning.

En Rundskrivelse af samme Indhold blev under 8de Juli 1889 af Ministeriet sendt *Rektorerne for de kgl. lærde Skoler*, hvorhos Rektorerne anmodedes om at møde i Kjøbenhavn i Sommerferien s. A., for at forhandle indbyrdes om den paagjældende Sag.

Samtidig opfordrede Ministeriet Rektoren for *Herlufsholm Skole og Bestyrerne af samtlige private Latinskoler* til at yttre sig om fornævnte Sag.

Endelig modtog Ministeriet fra det *kirkelige Raad* en Udtalelse angaaende det græske Sprogs Betydning for den lærde Skoleundervisning samt 3 Henvendelser henholdsvis fra matematisk-naturvidenskabelige Faglærere og Videnskabsmænd, 70 Lærere i klassiske Sprog og 38 Naturhistorikere.

Idet man angaaende de i Henhold Ministeriets Anmodning afgivne Betænkninger skal henvise til Meddelelser angaaende de lærde Skoler m. v. for Skoleaaret 1889—90 S. 41—185, skal man i det Følgende meddele de Forhandlinger, der have fundet Sted om denne Sag med *Universitetet*.

Under 13de November 1889 tilskrev *Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet* Konsistorium saaledes:

Med det Formaal at søge Manglerne ved Ordningen af den højere Skoleundervisning afhjulpne, havde Ministeriet nylig forhandlet med vedkommende Sagkyndige paa Grundlag af et Forslag, der i Hovedsagen gik ud paa at ophæve den lærde Skoles nuværende Tvedeling i en sproglig-historisk og en matematisk-naturvidenskabelig Linie. For at kunne naa dette Formaal ved Gennemførelsen af fælles Undervisning i Latin og Matematik i Skolens øverste Klasser, havde man foreslaaet at lade den sproglige Undervisning i Oldnordisk og Græsk bortfalde.

Efter nøjere Overvejelse af Sagen havde Ministeriet fundet det rettest at underkaste sit Forslag forskellige Ændringer, uden dog at fravige Grundtanken i dette. Man var herved bleven ledet til at optage den, baade tidligere og under den nys stedfundne Forhandling fremsatte Betragtning, at der vilde kunne opnaaes væsentlige Fordele ved at sætte Skoleundervisningen i en nærmere organisk Forbindelse med Universitetet. Da der baade af denne og af andre Grunde blev Spørgsmaal om at kræve Universitetets Medvirkning til Gennemførelsen af den paatænkte Reform, ønskede Ministeriet, forinden man gik videre i Sagen, at give Universitetets Lærere Lejlighed til at udtale sig om denne i den fyldigst mulige Form.

Idet Ministeriet i denne Anledning henvendte sig til Konsistorium, maatte Ministeriet paa Grund af den nære Sammenhæng mellem alle de her foreliggende Spørgsmaal, anse det for nødvendigt i Hovedtrækkene at meddele, hvorledes man i det Hele tænkte sig den højere Skoleundervisning omordnet, og hvilke Betragtninger der havde været bestemmende for Ministeriet. Til nærmere Oplysning om Sagen skulde henvises til den medfølgende trykte Samling, som indeholdt Ministeriets foreløbige Forslag og de Betænkninger, der over dette vare afgivne af Undervisningsinspektionen samt af Rektorerne for Statsskolerne og Bestyrerne af de private lærde Skoler, tilligemed en fra det kirkelige Raad modtagen Indstilling. Tillige medfulgte en senere indkommen Adresse, der var underskrevet af 70 Lærere i de klassiske Sprog.

Den højere Skoleundervisning skulde ikke have det Formaal at forberede til specielle Livsstillinger, men det var dens Opgave at meddele en saadan almindelig Aandsudvikling og alsidig Kundskabsfylde, som kunde have Betydning i alle Livsforhold. Efter de Grundsætninger, paa hvilke Ordningen her i Landet i 40 Aar havde været bygget, maatte Almendannelsen have et dobbelt Grundlag, dels i Kjendskabet til den menneskelige Aands Udvikling og Yttringsformer, dels i Indsigten i Naturlivet og de Love, som styrede dette. Blandt Undervisningsfagene paa hver Side indtog det latinske Sprog og Mathematiken en central Plads. Disse tvende Fag havde, hver paa sin ejendommelige Maade og saaledes, at de gjensidig supplerede hinanden, en fremherskende Betydning for Udviklingen af logisk Sans og selvstændig Tænkning. Latinen var, ved Siden af Modersmaalet, det ubetinget vigtigste Middel for den sproglig-grammatiske Uddannelse; i de levende Fremmedsprog kunde og burde Undervisningen ikke forfølge dette Maal, men maatte have et ganske overvejende praktisk Øjemed. Mathematiken var ikke blot i sig selv uundværlig for Øvelsen i abstrakt Tænkning; den matematiske Dannelse var tillige en nødvendig Forudsætning for Forstaaelsen af Naturens Love og Verdensbygningen.

Naar disse Betragtninger toges til Udgangspunkt, kunde det ikke bestrides, at den ved Loven af 1871 indførte Tvedeling af den højere Undervisning betegnede et Tilbageskridt, forsaavidt som man derved, vel ikke principielt, men dog faktisk, i det Væsentlige havde opgivet at naa en alsidig og harmonisk Dannelse gennem Skoleundervisningen. Idet Undervisningen i Latin og i Mathematik, hver for sin Afdelings Vedkommende, ophørte ved Udgangen af 4de Klasse, altsaa omtrent i 16 Aars Alderen, fik Disciplene et ganske utilstrækkeligt Kjendskab til enten det ene eller det andet af disse Fag, ikke blot fordi Stoffet lærtes i ringe Omfang, men især fordi Undervisningen standsedes netop i den Alder, hvori disse Fag først ret kunde udøve deres almindennende og modnende Virkning. Paa Grund af Afslutningen i 4de Klasse og det dermed følgende Repetitions- og Examensarbejde, som yderligere forøgedes ved Fordringen om latinsk Stil til 4de Klasses Examen, fik Undervisningen i de tvende Hovedfag et Præg af forhastet Udenadslæren, som var i absolut Strid med Fagenes Natur og deres Betydning for Skolen.

Den lærde Skole var paa denne Maade kommen ind i en uheldig Endsighed og nærmede sig, langt mere end den burde, til at være en Fagskole. Dette gjaldt vel fortrinsvis om den mathematisk-naturvidenskabelige Afdeling, hvor Undervisningen i klassisk Sprog og Literatur var reduceret til et Minimum af Latinlæsning, men det gjaldt ogsaa for den sproglig-historiske Linie, hvor saadanne Fag som Fysik og Astronomi i de øverste Klasser kun fik en rent overfladisk Betydning paa Grund af det mangelfulde matematiske Grundlag. De øvrige Mangler og Misgreb, som knyttede sig til Tvedelingen og den dermed forbundne Ordning af 4de Klasses Examen, vare saa alsidig belyste ved de Sagkyndiges Udtalelser, at man derom kunde indskrænke sig til en Henviisning til de trykte Forhandlinger.

Hovedopgaven for enhver Reform maatte være den, at gjenindsætte Latin og Mathematik, i Forbindelse med den mekaniske Fysik, i disse Fags naturlige og oprindelige Plads som Fællesfag for alle Disciple igjennem hele Skolen. Men hertil vilde udkræves en Forøgelse af Timeantallet i disse Fag, og denne Forøgelse burde ikke ske paa Bekostning af de virkelige Fremskridt, der vare naaede ved Skolereformen af 1871.

Det kunde ligge nær at tænke paa at søge det i 1871 fastsatte Maximum af ugentlige Undervisningstimer (30, foruden Sang og Gymnastik) udvidet med nogle faa ugentlige Timer. Ministeriet maatte anse en saadan Udvej for aldeles utilraadelig. Den oftnævnte Lov havde for en meget væsentlig Del det Formaal at imødekomme de ofte og længe gjentagne Klager over Disciplenes Overbebyrdelse, og den nugældende Regel om Timeantallet maatte betragtes som et af aarlange Overvejelser fremgaaet Kompromis mellem Skolens og Livets Fordringer, som der ikke kunde rokkes ved, uden at Skolen udsattes for de gamle Bebrejdelser for at tiltage sig et utilbørlig Raaderum paa Bekostning af Ungdommens frie Udvikling.

Ligesaa lidt kunde der for Alvor være Tale om at skaffe Plads ved at fjerne de nyere fremmede Sprog fra den Plads i de to øverste Klasser, som de havde opnaaet i 1871. Dette vilde være et aabenlyst Tilbageskridt, i Betragtning af de levende Sprogs store og almindelige praktiske Betydning, der under vort Lands Forhold gjorde sig gjældende med særlig Styrke. Skolen vilde herved fornegte en af sine Opgaver, at udruste Disciplene med almennyttige positive Kundskaber.

Ved disse Overvejelser var Ministeriet blevet ledet til at bringe Opgivelsen af den oldnordiske og græske Sprogundervisning i Forslag. Hvad det første af disse Sprog angik, havde det langt overvejende Antal af Skolens Repræsentanter sluttet sig til Forslaget, og man kunde saa meget mindre finde Betænkelighed ved at fastholde dette, som man ad anden Vej, hvad det Følgende vilde vise, var betænkt paa at søge Erstatning for, hvad der ved Afskaffelsen af Undervisningen i Oldnordisk kunde tabes med Hensyn til Indsigten i Modersmaalets Udvikling.

For det græske Sprogs Vedkommende havde Forslaget fra flere Sider fremkaldt en Række af Indsigelser, forskellige i deres Begrundelse, men for den største Del mere eller mindre bundende i et personligt Skjøn. Her, hvor det ene Skjøn stod mod det andet, var det berettiget til at holde sig til de uimodsigelig kompetente Domme, navnlig de af Undervisningsinspek-

tionens Flertal udtalte, som havde bekræftet, hvad man paa Forhaand havde anseet for sandsynligt, og Ministeriet kunde ikke andet end fastholde den Opfattelse, at Undervisningen i græsk Sprog, i Forhold til de givne Midler, sigtede imod et altfor idealt Maal, og at den med det Timeantal, som kunde tillægges den, end ikke tilnærmelsesvis kunde naa dette Maal. At der ikke heri laa nogen Miskjendelse af den uundværlige Betydning, som Kjendskab til de højeste Former af Oldtidens Literatur og Kultur havde for Ungdommen, turde være godtgjort ved Ministeriets Forslag om at erstatte den sproglige Undervisning i Græsk med Læsning af græske Forfattere i Oversættelse og i det Hele med Undervisning i græsk Oldtidskundskab, omfattende Mythologi, Kunst- og Kulturhistorie. De Indvendinger, der vare fremkomne mod denne Undervisningsform, og som væsentlig støttede sig til, at den var ny og uprøvet, forekom ikke Ministeriet holdbare, og under Forudsætning af, at denne Undervisning stillede som et selvstændigt Examensfag for Skolens tre øverste Klasser, turde det snarere være et mod al Erfaring stridende Postulat, at der ikke ad denne Vej kunde erhverves en værdifuld Kundskab.

Idet man i hvert Fald maatte anse det for et uomtvisteligt Fremskridt, at de Disciple, som under den nuværende Ordning aldeles Intet lærte om den græske Oldtid, uden igjennem hvad Historieundervisningen kunde meddele dem, fik Adgang til den her omtalte Undervisning, var man paa den anden Side kommen til den Antagelse, at det vilde være rigtigt i et vist Omfang at tage Hensyn til de for Bevarelsen af den græske Sprogundervisning fremførte Grunde. Disses reelle Betydning lod sig neppe bestride, naar der var Spørgsmaal om Uddannelsen af de Studerende, for hvem Kundskaber i græsk Sprog vare absolut nødvendige. For de theologiske Studerende var et videnskabeligt Studium betinget af saadanne Kundskaber, og det Samme gjaldt for en Del af dem, der forberedte sig til Skoleembedsexamen. Det lod sig ikke med Sikkerhed forud beregne, hvor meget Studietiden vilde forlænges ved, at de Paagjældende henvistes til at søge Undervisning i Græsk ved Universitetet — saaledes som det nu var Tilfældet med Hebraisk — men den blotte Mulighed af, at Studierne i en betydelig Grad kunde vanskeliggjøres for en talrig Klasse af Akademikere, turde i og for sig være en tilstrækkelig Grund til at lade Skolen lempe sig efter dette praktiske Hensyn.

Man havde tænkt sig, at dette Hensyn kunde imødekommes i passende Udstrækning ved, at der bibeholdes en vis Tvedeling af Undervisningen, vel at mærke kun i Skolens to øverste Klasser, og af en ganske anden og mere begrænset Karakter end den nuværende Tvedeling. I disse Klasser kunde Disciplene da efter eget Valg lære enten Græsk, hvormed vilde følge en mere begrænset Undervisning i Mathematik og Naturlære, eller ogsaa disse Fag i et større Omfang, i Forbindelse med Undervisning i græsk Oldtidskundskab, saaledes som det foran var angivet. Kun i de her nævnte Fag vilde Undervisningen blive forskjellig for de to Afdelinger; i alle andre Fag, derunder Latin, vilde den være fælles. Naar det toges i Betragtning, at Disciplene i den Alder, som der her var Tale om, kunde antages at have truffet deres Valg med større Modenhed og med bedre Betingelser for Til-

egnelsen af deres særlige Fag, end det ved den nuværende Ordning, hvor Tvedelingen begyndte i 3die Klasse, turde forudsættes, kunde der vistnok gjøres Regning paa, at den eventuelle *græsk-latinske* Afdeling med 7 ugentlige Timer i Græsk for hver Klasse i Løbet af to Aar kunde føre sine Disciple ligesaa vidt i dette Sprog, som de nu naaede ved Udgangen af næstøverste (5te) Klasse, under den Forudsætning, at der ved Examen kun opgaves de Forfatterpensa, der vare læste som nye i det sidste Aar. For denne Linies Vedkommende maatte Undervisningen i Mathematik og Naturlære tilsammen rimeligvis indskrænkes til 3 ugentlige Timer i den ene og 4 i den anden Klasse; det var imidlertid klart, at disse Fag dog vilde give et uden Sammenligning større Udbytte, end de nu gave for den sproglig-historiske Linie, hvor Undervisningen i Mathematik allerede indskrænkedes i 3die Klasse og helt bortfaldt for de øverste Klasser.

For den anden Linie, den *mathematisk-latinske*, vilde Optagelsen af af Latin som Fællesfag og af græsk Oldtidskundskab som særligt Fag nødvendiggjøre nogen Indskrænkning af Mathematikundervisningen, i Forhold til det Maal, hvortil den nuværende Skoles ene Afdeling kunde føre sine Disciple. Forsaavidt Skolen muligvis herved blev ude af Stand til at give en direkte Forberedelse til specielle Lærestalter, navnlig den polytekniske, var dette dog ikke Andet, end hvad der ligefrem fulgte af den foran udtalte Grundbetragtning af den lærde Skoles Væsen og Opgave.

Som fælles for alle Disciple burde latinsk Stil vistnok gjenindføres som Examensfag ved Afgangsexamen, men uden at der stilledes større Fordringer end ved den nuværende Stilprøve ved 4de Klasses Examen. Denne Prøve vilde herved komme paa sin rette Plads og blive en langt mindre Byrde for Disciplene, end den nu var. For de øvrige Skolefags Vedkommende kunde Ministeriet paa Sagens nuværende Trin ikke finde Anledning til at rejse Spørgsmaalet om nogen betydeligere Forandring i de gjældende Regler, og den Udvidelse af Timeantallet, som man i det foreløbige Forslag havde ment at kunne tillægge forskellige Fag, havde man, for at kunne ordne Sagen paa den her angivne Maade, i det Væsentlige maattet opgive. Man havde dog anseet det for at være en naturlig Erstatning for Afskaffelsen af Oldnordisk, at Timeantallet i Dansk i hver af de to øverste Klasser forstærkedes med 1 ugentlig Time, og ligeledes maatte man anse 1 Times ugentlig Undervisning i disse Klasser, dels i Jord- og Naturbeskrivelse, dels i Geognosi, for et heldigt Supplement til den naturvidenskabelige Undervisning. Endvidere havde man tænkt sig Engelsk indført som obligatorisk Fag i 3die og 4de Klasse. Paa den anden Side turde det være rigtigst at afskaffe den nuværende Prøve i fransk Stil ved Afgangsexamen, for at Tiden paa en frugtbare Maade kunde anvendes til Læsningen af dette Sprog, der i Fremtiden ligesom nu maatte betragtes som det vigtigste af de i Skolen lærte moderne fremmede Sprog.

De Savn, som den her antydede Omordning, sammenlignet med den nuværende Tilstand, vilde fremkalde, havde, i alt Fald fra Skolens Standpunkt, kun liden Betydning i Forhold til, hvad der vilde opnaaes til Fremme af den højere Skoles egentlige Formaal. Men baade for at afhjælpe disse Savn og for at give Skolens Undervisning en saa fyldig Afrunding i

forskjellige Retninger, som i og for sig var ønskelig, men med den engang givne Begrænsning af Skolens Omraade ikke kunde fordres af denne, ønskede Ministeriet det taget under alvorlig Overvejelse, om der ikke ad den ved tidligere Traditioner anviste Vej kunde raades Bod paa Skolens Ufuldkommenhed, nemlig ved Indførelsen af et Skoleundervisningen supplerende *Universitetskursus* med tilhørende Examen. Denne Examen, der maatte tages Aaret efter Afgangsexamen ved Skolen, vilde, efter Ministeriets Tanke, i det Hele faae en lignende Betydning som den i 1850 ophævede saakaldte anden Examen.

Man havde foreløbig tænkt sig dette Kursus ordnet saaledes, at der til Forelæsnings- og Examensfag valgtes Filosofi, Historie, dansk Sprog-historie, Fysiologi, og et af følgende tre Fag: Græsk, Mathematik eller Naturvidenskab; ialt altsaa 5 Fag. *Filosofi* vilde beholde det samme Omfang som nu ved filosofisk Examen. I *Historie* skulde gives en Udsigt over et enkelt Tidsrum af større kulturhistorisk Betydning, henhørende til de Perioder, som bleve gennemgaaede paa mere kortfattet Maade i Skolen. En Forelæsning over *dansk Sproghistorie*, som omfattede Udviklingen fra Oldtiden indtil Holbergs Tid, vilde vistnok kunne erstatte, hvad der i visse Retninger mulig tabtes ved Opgivelsen af oldnordisk Sprog i Skolen. Det *fysiologiske* Kursus maatte give et Omrids af Læren om det menneskelige Legeme og dets Funktioner og, med større Kortfattetethed, af Sundheds-læren. *Græsk* maatte være obligatorisk Fag for dem, der senere vilde tage theologisk Examen eller Skoleembedsexamen med Latin som Hovedfag; iøvrigt skulde Examen i Græsk kunne tages særskilt som Tillægsprøve. *Mathematik*undervisningen vilde, ligesom det græske Kursus, blive et Supplement til Skolens Undervisning, beregnet paa at føre de Studerende til det samme Maal, som under den nuværende Ordning kunde naaes i Skolen, saaledes at de, der havde gennemgaaet dette Kursus med den afsluttende Examen, derefter umiddelbart kunde gaa over til den polytekniske Lærestanstalt. Ogsaa denne Prøve burde kunne tages særskilt som Tillægsprøve. Ved *Naturvidenskab*, som maatte studeres af dem, der ikke vilde gaa den specielt græske eller matematiske Vej, var tænkt paa et Kursus enten i kemisk Fysik, eller i Astronomi, eller i Geologi.

Med Forbehold af det allerede Anførte, vilde det iøvrigt være en Selvfølge, at alle de Rettigheder, der nu vare knyttede til Afgangsexamen ved Skolen, henholdsvis i den ene eller den anden Retning, i Forbindelse med filosofisk Examen, fremtidig paa ligelig Maade maatte tilkomme Alle, der havde bestaaet Afgangsexamen i Forbindelse med den Examen, der skulde afslutte det første Universitetsaar.

Man havde ikke overset, at den *anden Del af Afgangsexamen*, til hvis Ordning der her var givet foreløbige Antydninger, maatte, hvorledes den end indrettedes, uundgaaeligt optage de unge Studerendes Tid fuldstændigt i Løbet af et Aar, hvis den overhovedet skulde have nogen virkelig Betydning. Man havde derfor ogsaa imødeseet den Indvending, at Studietiden vilde blive forlænget. Hertil maatte først i Almindelighed bemærkes, at med de Fordringer, som den lærde Skole for Tiden stillede, og som ikke tænktes kvantativt forøgede, faldt Udgangen af Skolen her i Landet paa et

forholdsviis tidligt Alderstrin, ofte i Nærheden af den lovmæssige Minimums-alder af 17 Aar. Praktisk seet, var Forholdet vistnok det, at ikke faa Studenter kun havde liden Nytte af det første Universitetsaar, dels fordi de endnu ikke havde kunnet tage Bestemmelse om deres Fremtid, dels fordi de manglede Vane og Øvelse i at arbejde paa egen Haand. Baade af den ene og den anden Grund vilde et Kursus som det foreslaaede, alene ved at lægge Arbejdet tilrette under den med Examen følgende Tvang, være et stort Gode for saadanne unge Mennesker. Det første Studenteraar vilde danne en naturlig Overgang fra Skolen til det frie Universitetsstudium og tillige modne Bevidstheden om det indre Kald. For de andre, nu for Tiden vistnok de talrigste Studenter, der strax med ihærdig Flid kastede sig over et bestemt Studium, vilde under den forudsatte Ordning det første Universitetsaar vistnok blive et ligefremt Tillæg til Studietiden. Til Gjengæld vilde Embedsstudiet komme til at hvile paa en bedre befæstet Almindelighed, men der vilde ikke destomindre med en vis Berettigelse kunne klages over en saadan Forlængelse af Universitetsaarene.

Ministeriet vilde derfor betragte Gjenindførelsen af Afgangsexamens anden Del i den her fremstillede Form som betinget af, at der fra Universitetets Side kunde, for de forskjellige Embedsexaminers Vedkommende, gives Tilsagn om en til Forslaget svarende Lettelse af Examensfordringerne, saaledes at Universitetsstudiet i det Hele ikke vilde komme til at optage længere Tid end nu. Naar der saaes hen til Forholdene i andre Lande, kunde man ikke antage Andet, end at en saadan Afkortning af Studietiden, enten ved Indskrænkning af Stoffet eller ved en nøjagtigere Præcisering af Examensfordringerne, maatte kunne gennemføres uden Skade for den faglige Uddannelse.

I det Hele taget maatte Ministeriet sætte den største Pris paa, baade i den ene og den anden Retning, at opnaa Universitetets Medvirkning til dets Formaal, forsaavidt som der her var Spørgsmaal om at udvide Ungdommens almindelige Dannelse paa den heldigste og mest frugtbringende Maade.

Ministeriet anmodede derfor Konsistorium om at ville foranledige, at fornævnte Sag i dens Helhed toges under Overvejelse af alle Universitetets Fakulteter, ikke blot med Hensyn til Sagens umiddelbare Betydning for Universitetet, men ogsaa forsaavidt som de paatænkte Forandringer i Skolens Undervisning turde antages at ville paavirke de akademiske Studier.

Efterat Konsistorium havde forhandlet om ovennævnte Sag, anmodede det under 12te December 1889 Fakulteterne om at afgive Erklæringer.

1) *Det theologiske Fakultet* bemærkede i sin Erklæring af 15de Marts 1890 Følgende:

Det ved Ministeriets Skrivelse fremkaldte Spørgsmaal berørte to Punkter, nemlig Spørgsmaalet om det græske Sprogs Stilling indenfor den lærde Skoleundervisning og Spørgsmaalet om Oprettelsen af en Slags »anden Examen« ved Universitetet.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om det græske Sprogstudium i de lærde Skoler havde der indenfor Fakultetet gjort sig en noget forskjellig Opfattelse gjældende. Et *Flertal*, bestaaende af fire af Fakultetets Medlemmer

(Professorerne H. Scharling, P. Madsen, Fr. Nielsen og Fr. Buhl), tog sit Udgangspunkt i sin levende Overbevisning om det græske Sprogstudiums fremragende Betydning for Undervisningen i de lærde Skoler som et aldeles uundværligt Dannelsesmiddel, der ikke turde henregnes under de altfor ideale Fordringer, som man havde Nødvendighedens Ret til at slaa af paa. I denne Henseende kunde Flertallet i alt Væsentligt slutte sig til de Udtalelser om Nødvendigheden af at bevare Græsk i de lærde Skoler, der vare fremkomne i Løbet af forrige Aar fra forskellige Sider, saa at det kunde nøjes med i Almindelighed at henvise til dem.

Med ikke mindre Styrke maatte Flertallet hævde, at et grundigt Studium af det græske Sprog var en nødvendig Livsbetingelse for det theologiske Studiums sunde og kraftige Udvikling. Det fandt sig i denne Henseende foranlediget til at tilbagevise nogle Bemærkninger, der vare udtalte i de af Ministeriet tilsendte »Forhandlinger om en Reform af Undervisningen i de lærde Skoler«, fordi de efter dets Mening indeholdt en ganske urigtig Opfattelse. Saaledes udtalte Undervisningsinspektionens Flertal en Tvivl om, »hvorvidt det overhovedet er nødvendigt eller tjenligt for den store Masse af Præster at kunne læse Testamentet i Grundsproget. Der kan hos Mange derved vækkes en falsk og derfor skadelig Indbildning om at besidde en Evne til selvstændig Skriftfortolkning ved Sprogets Hjælp, som slet ikke er tilstede«. Der henvistes derhos til nogle Udtalelser af Viborg Kathedralskoles Rektor, hvor det blandt Andet hed: »Jeg kunde nævne flere Vidnesbyrd for, hvilke forunderlige Opfattelser af enkelte Steder i den hellige Skrift selv dygtige Præster ere komne til, enten ved Mangel paa fuld Indsigt i Sprogets Love eller ved Mangel paa Evne til at gjøre en sund Brug af det Kjendskab til saadanne Love, som de dog virkelig havde«. Selv om saadanne Tilfælde kunde være fremkomne i det private Liv — i den nyere danske theologiske Literatur vilde man vistnok have vanskelig ved at paapege dem — saa var det uberettiget at lade dem spille en Rolle ved et saa vigtigt Spørgsmaal som det græske Sprogstudiums Betydning for Theologien, især da de sikkert for en stor Del hidrørte fra individuelle Ejendommeligheder hos Vedkommende, der ligesaa godt fandt deres Element i en Bibeloversættelse som i Grundtexten. Derimod var Studiet af Bibelens Grundsprog saa sammenvoxet med Protestantismens hele Grundvæsen, hvad allerede Reformatorerne klart erkjendte og hævdede ved deres stadige Fordringer om Kjendskab til Sprogene som Middel til Kirkens Forbedring og sunde Udvikling, at mulige Misbrug eller mulige mangelfulde Kundskaber hos mange Præster ikke afgave nogensomhelst Berettigelse til paa dette Punkt at slaa af paa de hidtil stillede Fordringer. Den for en Theolog og Præst uundværlige Følelse af Sikkerhed og Selvstændighed krævede med Nødvendighed, at han havde Muligheden til overalt at gjøre Grundtextens Udtryk til Gjenstand for Selvsyn, saa at han ikke udsattes for at staa raadvild og hjælpeløs overfor mødende Tvivl om Bibeloversættelsens Rigtighed og Klarhed, der selvfølgelig vilde voxe i Antal i samme Grad som Theologernes Sprogstudium beskæres. Tvertimod maatte dette Krav hævdes med et saadant Eftertryk, at man end ikke vilde kunne berolige sig med den af Undervisningsinspektionens Flertal i Udsigt stillede Undervisning i

det nytestamentlige Græsk alene med Udelukkelse af Kjendskab til anden græsk Literatur, da heller ikke dette vilde give den Følelse af Sikkerhed og Selvstændighed, som burde være opnaaelig for enhver Theolog, hvad enten det faktisk lykkedes alle at tilegne sig den eller ikke. Allermindst kunde man i denne Henseende tilkjende den af Undervisningsinspektionens Flertal udtalte Mening, at Theologerne »øjeblikkelig bør føres til det nye Testamente, ligesom de i Hebraisk strax gaa til Bereschit«, noget Værd som oplysende Parallel, da der som bekjendt ikke fandtes nogen anden Literatur i Gammelhebraisk end selve det gamle Testamente.

Ud fra de her udviklede Grundanskuelser kunde Fakultetets Flertal derfor ikke andet end paaskjønne, at der i Ministeriets nu foreliggende Forslag var taget større Hensyn til det græske Sprogstudium end tidligere. Naar Flertallet ikke destomindre ikke følte sig beroliget ved det foreliggende Forslag, efter hvilket der tildeltes Græsk 7 Timer ugentlig i de to sidste Skoleaar og desuden en Plads indenfor de Fag, der skulde læses i det første akademiske Aar, vare dets Grunde hertil følgende: Flertallet saae ikke rettere, end at det græske Sprog ogsaa efter dette Forslag kom til at indtage en mere tilbagetrængt Stilling, end det efter sin Betydning for Skoleuddannelsen havde Krav paa. Studiet deraf i de to sidste Skoleaar vilde blive altfor sammentrængt og skyndsomt, til at det vilde kunne fæstne sig og faae blivende Betydning hos Eleverne. Og hvad det supplerende Studium deraf i det første akademiske Aar angik, saa maatte man i Betragtning af det græske Sprogs Formrigdom og Vanskelighed befrygte, at dette enten vilde forskyde Universitetets Opgave paa uheldig Maade, idet Universitetsarbejdet vil synke ned til at blive Skolearbejde, eller at det ved Universitetet drevne græske Sprogstudium, hvis det bevaredes i sin friere akademiske Form, vil være uden Betryggelse med Hensyn til Udbyttet og antage en uberegnelig Karakter, ikke mindst fordi de Studerende paa dette Tidspunkt befandt sig i en Alder, hvor den ved Sprogstudier uundgaelige Udenadslæren, der nu ikke vilde være endt i Skolen selv, faldt de Fleste vanskelig og betragtedes som et pinligt Arbejde. Endelig maatte endnu erindres om det Moment, at et saadant græsk Kursus ved Universitetet, for at faae en nogenlunde praktisk Betydning, vilde kræve en meget betydelig Forøgelse af de forhaanden værende Lærerkrafter.

Et Mindretal (Professor Schat Petersen) delte Ministeriets Forudsætning om det Ønskelige i, at den nuværende altfor tidlige Tvedeling i de lærde Skoler kunde ophæves, og at Latin saavel som Mathematik kunde føres op gennem alle Klasser. Skulde dette Maal naaes, uden at det engang af Ministeriet fastsatte ugentlige Timetal overskredes, forelaa der en Nødvendighed for at indskrænke Fagenes Antal, og at Indskrænkningen maatte søges tilvejebragt indenfor de sproglige Discipliners Omraade, frembød sig ganske naturligt i vort Land, hvor der i denne Henseende hvilede en betydelig Extra-Byrde paa den opvoxende Ungdom, som en større Nation var fritaget for. At det oldnordiske Sprog under en saadan Konstellation opgaves, kunde der vel ikke let indvendes Noget imod; vanskeligere stillede Sagen sig med Hensyn til det græske.

Hvis Sagen ensidig skulde afgjøres fra det theologiske Studiums Synspunkt, vilde det, i fuldkommen Overensstemmelse med den af Flertallet udtalte Anskuelse om det græske Sprogs absolute Uundværlighed for den protestantiske Theolog, være det Ønskeligste, om et af de moderne Sprog maatte vige Pladsen for en langt fyldigere Undervisning i Græsk. Først paa denne Maade, ved en betydelig Forøgelse af Timeantallet i Græsk, vilde ogsaa dette Sprog og dets Literatur kunne give et aandeligt Udbytte, der vilde staa i Forhold til det anstrengende Arbejde, som der for Øjeblikket nu anvendtes i Skolen paa en væsentlig blot formel Tilegnelse af Sproget, der som saadan for den Unge i Almindelighed var overflødig, da Latin i Forbindelse med de levende Sprog gav tilstrækkelig formel Udvikling. Men da Spørgsmaalet ikke udelukkende kunde besvares fra et theologisk Synspunkt, og Theologernes Tarv ikke kunde gjøres til ubetinget Norm for alle andre Studerende, men derimod burde indgaa i organisk Enhed med Totaliteten, og da der af Hensyn til denne neppe vilde kunne gjøres nogen Indskrænkning i Fordringerne til Kundskab i de levende Sprog, maatte et af de døde Sprog vige Pladsen i Skolen. At Loddet i saa Tilfælde maatte ramme Græsk, kunde Mindretallet kun billige, da det græske Sprog, som Sprog betragtet, for den store Flerhed ikke var et saa uundværligt Dannelsesmiddel som Latin, naar der da ellers ad anden Vej sikredes de Unge Kjendskab til den græske Literaturs Aandsindhold. Naar saa Ministeriets Forslag, idet det imødekom det praktiske Livs Krav, tilbød Disciple, som allerede i deres Skoletid havde bestemt sig for Theologi, 7 Timers ugentlig Undervisning i Græsk i de to øverste Klasser og en Fortsættelse heraf i det første Universitetsaar, da stillede Spørgsmaalet sig for Mindretallet ikke saaledes, om hvad der uden Hensyn til Andres Interesse var *ønskeligst* for Theologerne, men om det ministerielle Forslag afgav Mulighed for disse til at opnaa det *uundværlige* Grundlag, hvorpaa der kunde bygges videre i det theologiske Studium. Herpaa mente Mindretallet ikke at kunde svare benegtende, særlig ikke, naar der tænktes paa den formelle Tilegnelse af Sproget, som kunde ske i Skolen, medens det første Universitetsaar kunde give filologisk Vejledning til Læsning af det nye Testamente og til Forstaaelse af Ejendommelighederne ved Sproget i dette Skrift til Forskjel fra det klassiske Græsk, og kunde derfor i dette Punkt ikke dele Flertallets Betænkkeligheder.

Hvad det *andet Spørgsmaal* angik, Oprettelsen af en Art »anden Examen« ved Universitetet, skulde Fakultetets Helhed ikke undlade at udtale, at der her forelaa en frugtbar Tanke, hvis Virkeliggjørelse under en heldig Form sikkert vilde kunne blive til Gavn for det akademiske Studium. Imidlertid maatte Fakultetets Flertal bestemt fastholde, at der ikke kunde være Tale om nogen væsentlig Forkortelse af det theologiske Studium, saafremt dette virkelig skulde løse sin Opgave og tage tilbørligt Hensyn til de Forhandlinger og Kanpe, der fandt Sted indenfor Theologiens forskellige Discipliner. Ethvert Forsæt i denne Henseende vilde desuden blive illusorisk, idet der her maatte gives de skiftende Universitetslærere en vis Frihed med Hensyn til det Omfang, hvori de fandt det nødvendigt at fremstille deres Fag. Særlig maatte Flertallet betragte det af et Mindretal fremsatte

Forslag om en mulig Forkortelse af Studiet som upraktisk og uigjennemførligt og befrygte, at det, hvis det for Alvor skulde gennemføres, snarere vilde forlænge end forkorte Studietiden. Maatte Flertallet saaledes i denne Henseende besvare Ministeriets Forespørgsel benegtende, saa kunne dog enkelte af dets Medlemmer ønske det berørt, at efter deres Mening en Forkortelse af Studietiden maaske vilde være mulig, hvis der i den paatænkte »anden Examen« ved Siden af et filologisk og i det Hele universelt-humant Studium kunde findes Plads for et til de forskjellige Fakultetsdiscipliner svarende forberedende Specialstudium. Hvis et saadant Specialstudium, der for Theologiens Vedkommende nærmest maatte omfatte Dele af de sproglige og historiske Fag indenfor Theologien, lod sig indrette, kunde der efter de nævnte Medlemmers Mening mulig finde en med Ministeriets Ønske stemmende Forkortning af Studiet Sted i Tiden mellem den anden Examen og Embedsexamen.

Et *Mindretal* (Professor Nielsen) mente, at det vilde være heldigt, om den theologiske Embedsexamen blev omdannet i Lighed med Examensordningen for Skoleembedsexamen, saaledes at der ved Siden af et for Alle fælles Hovedfag (det nye Testamente) blev stillet et frit valgt (filologisk, filosofisk eller historisk) Hovedfag (det gamle Testamente, Dogmatik eller Ethik, Kirkehistorie), i hvilket der krævedes noget mere end nu, medens der i de øvrige tre Fag, der da alle bleve Bifag, burde kræves en Del mindre, end Tilfældet var nu, hvilken Ordning, efter Mindretallets Mening, ikke uvæsentlig vilde kunne bidrage til at forkorte Studietiden.

2) *Det rets- og statsvidenskabelige Fakultet* afgav under 11. Marts 1890 følgende Erklæring:

Fakultetet bemærkede, at dets Udtalelse forudsattes at være begjært, ikke fra et almindeligt pædagogisk, men kun fra et særligt fagligt Synspunkt; og forsaavidt angik dette Hensyn til de under Fakultetet henhørende Studiers Krav, skulde Fakultetet yderligere bemærke, at ligesom det ikke havde nogen direkte Betydning for disse Studier, om særligt Undervisningen i Græsk foregik efter den nugældende eller en mere begrænset Maalestok, saaledes turde Fakultetet heller ikke benegte, at den paatænkte Ordning ligesaavel som den bestaaende vilde kunne bibringe Disciplene den Dannelse og Aandsmodenhed, som var en nødvendig Forudsætning for et frugtbringende Studium af de rets- og statsvidenskabelige Fag.

Hvad angik Indførelsen af den paatænkte anden Examen, skulde Fakultetet udtale, at den, som ogsaa i Ministeriets Skrivelse forudsat, forsaavidt som ikke Bestanddele af Fagstudiet maatte kunne optages blandt Examensfagene — hvad der efter det foreliggende Forslag ikke vilde være Tilfældet for Fakultetets Fagstudiers Vedkommende — vilde forlænge det akademiske Studium; og naar Ministeriet for at afbøde denne uheldige Virkning betingede Reformens Gennemførelse af, at der fra Universitetets Side for de forskellige Embedsexaminers Vedkommende gaves Tilsagn om en til Forslaget svarende Lettelse af Examensfordringerne, da maatte Fakultetet meget beklage ikke at se sig istand til for de under det henhørende Examiners Vedkommende at give et sligt Tilsagn.

Fordringerne ved disse Examinere vare nemlig efter Fakultetets Formening saa nøjagtig præciserede, at der ikke vilde kunne indvindes af Studietiden ved en nøjagtigere Præcisering; og forsaavidt Ministeriet ved Siden deraf gav Anvisning paa en Indskrænkning af Stoffet, da skjønnede Fakultetet ikke rettere, end at det alt iforvejen gennemgaaende havde lagt Vægt paa at indskrænke Examensstoffet baade i Henseende til Fag og Fagenes Omfang saa yderlig, som Hensynet til Videnskabens stigende Krav og det Maal af faglig Uddannelse, hvortil Examinerne ifølge deres Øjemed burde føre de Studerende, paa nogen Maade tilstedede.

For nogle af de statsvidenskabelige Discipliners Vedkommende vilde ganske vist nogen Indskrænkning kunne finde Sted, men det var Fakultetets Overbevisning, at dette i saa Fald burde komme den nu altfor knappe og ufuldstændige retsvidenskabelige Del af Studiet tilgode, hvorom der i den nærmeste Tid vilde blive tilstillet Ministeriet Forslag.

Heller ikke ad den Vej vilde der derfor efter Fakultetets Formening kunne indvindes synderligt af Studietiden, og under disse Omstændigheder kunde Fakultetet i Overensstemmelse med Ministeriets egen Forudsætning ikke tilraade Fremme af en Reform, hvis Betydning Fakultetet ikke mis-kjendte, men hvis bevidste Følge vilde være enten en Forlængelse af Studietiden eller en Indskrænkning af Fagstudierne ud over Forsvarlighedens Grænse.

3) *I det lægevidenskabelige Fakultets Erklæring af 12. Maj 1890 udtaltes Følgende:*

De af Kirke- og Undervisningsministeriet fremsatte Spørgsmaals indgribende Betydning ikke alene for Skolen, men ogsaa for Universitetet, havde Fakultetet havt et aabent Øje for og havde skjænket dem en omhyggelig Overvejelse. Den Forberedelse, de Studerende havde nydt, førend de toge fat paa deres endelige Fagstudium, var af saa stor Betydning med Hensyn til deres Evne til eller Lethed for at forstaa en videnskabelig Tankegang og tilegne sig videnskabelige Resultater, at enhver Plan til en Forbedring af denne Forberedelse kunde gjøre Krav paa den største Paa-skjønnelse og Interesse fra Universitetets Side.

Hvad Enkelthederne i Ministeriets Forslag angik, da skulde Fakultetet med enkelte Undtagelser (Bohr, With) udtale sin Tilslutning til den almindelige Dom om det Uheldige i den nuværende Tvedeling i de lærde Skolers Kursus; thi i det Hele syntes denne efter Fleres Erfaring at have medført, at Studenternes aandelige Modenhed og intellektuelle Udvikling lod mere tilbage at ønske efter Tvedelingens Indførelse end tidligere, omend Fakultetet ikke kunde benegte Muligheden af, at andre Momenter havde bidraget til dette Resultat. Navnlig syntes det samtidig med Tvedelingen saa almindelige Hurtigstudium til Studenterexamen og maaske andre Omstændigheder at kunne have besværliggjort en grundig Tilegnelse af Kundskaberne og disses harmoniske Indlemmelse i Aandslivet. Idet Fakultetet saaledes maatte udtale sig imod Bibeholdelsen af den nuværende Tvedeling, vare Anskuelserne om Ordningen af et hensigtsmæssig Kursus til Studenterexamen noget forskellige; nogle af Medlemmerne stemmede for en Ophævelse af Tvedelingen; andre derimod ansaa en Tvedeling for hensigtsmæssig, endog naturlig, naar

Delingen, som efter Ministeriets Forslag, først traadte til senere, end nu for Tiden, i Ynglingens Liv.

Hvad Spørgsmaalet om Afskaffelsen af Græsk som Sprogstudium i Skolerne angik, da skulde Fakultetet anføre, at Kundskaben til det græske Sprog havde en saa ringe Betydning ved det lægevidenskabelige Studium, at Hensynet til dette ikke vilde kunne lægge noget Lod i Vægtskaalen til Fordel for Bibeholdelsen af den græske Sprogundervisning i Skolerne. Samtidig kunde man ikke undlade at fremhæve, at den store Vægt, der efter Fakultetets Overbevisning maatte lægges paa en almindelig humanistisk Dannelse som Grundlag for den Udvikling, den vordende Læge maatte gennemgaa, maatte bringe Fakultetet til med hele sin Styrke at støtte Ministeriets Plan, at lade den græske Sprogundervisning, der erfaringsmæssig afsatte saa særdeles faa varige Spor, hvad enten der saaes hen til den almindelige Aandsudvikling eller til den praktiske Sprogfærdighed, afløse at en Undervisning, der havde til Opgave at meddele en nogenlunde fyldig Indsigt i den græske Oldtids Literatur og Kulturliv, hvormed Eleverne nu for Tiden ved deres Afgang fra Skolen i Regelen kun medbragte meget tarvelige Kundskaber. Flere af Fakultetets Medlemmer (Bloch, Reisz, Saxtorph og With) have dog ønsket, at Græsk bibeholdtes som Skolefag, idet de fremhævede, at Studiet i Originalsproget efter deres Anskuelse var en nødvendig Betingelse for Tilegnelsen af Kjendskab til græsk Aandsliv.

Medens Fakultetet altsaa med Hensyn til de foreslaaede Omændringer paa Skolens Omraade i det store Hele kunde slutte sig til Ministeriet, kunde Majoriteten af Fakultetet derimod ikke undertrykke visse Betænkeligheder med Hensyn til Planen om et forberedende Universitetskursus, der skulde tilbagelægges, førend der blev taget fat paa det egenlige Fagstudium. Man skulde her ikke komme ind paa den principielle Side af Sagen: Spørgsmaalet om der overhovedet kunde tænkes en Form for et saadant Kursus, hvorved dette kunde blive hensigtsmæssigt og nyttigt, — og alene holde sig til Planen, saaledes som den forelaa i Ministeriets Skrivelse.

Ligeoverfor denne syntes det Majoriteten, at der strax paatrængte sig det Spørgsmaal, om det vilde være muligt i Løbet af to Semestre at opnaa en mere end ganske overfladisk Tilegnelse af et saa stort og navnlig saa mangeartet Stof, som det, der ifølge Planen skulde læres ved det omtalte Kursus. Naar der i Ministeriets Skrivelse anførtes, at den paatænkte nye Examen i det Hele vilde faae en lignende Betydning som den i 1850 ophævede »anden Examen«, skulde man hertil bemærke, at der dog her var den betydningsfulde Forskjel, at medens den sidstnævnte Examen i fortrinlig Grad var beregnet paa et fortsat Studium af de i Skolen lærte Fag i en friere Form og med et mere videnskabeligt Tilsnit, saa vilde Opgaven for det nu foreslaaede Kursus ganske overvejende blive Tilegnelsen af helt nye Fag — Sproghistorie, Fysiologi med Hygiejne, og for største Delen af Studenterne enten kemisk Fysik, Astronomi eller Geologi, foruden de filosofiske Fag — for hvilke der fra Skolen kun medbragtes højst ubetydelige Forudsætninger. Det foreslaaede Kursus vilde saaledes komme til væsentlig at befatte sig med de første Elementer af en Del heterogene Fag, og dets Maal vilde ikke, som den tidligere anden Examen, blive en Indførelse i en

videnskabelig Studiemaade, men snarere Bibringelsen af en noget polyhistorisk Masse af elementære Kundskaber, uden at den almindelige aandelige Udvikling, som et Indblik i de forskjellige Videnskabers Methoder kunde have til Resultat, her turde ventes at blive af nogen Betydning paa Grund af den korte Tid, der var indrømmet det hele Kursus, og som neppe vilde tillade de Studerende at erhverve sig et videnskabelig Syn paa de mange nye Fag, de skulde stifte Bekjendtskab med. Hvad særlig den foreslaaede Undervisning i Fysiologi og Hygiejne angik, da var det Majoritetens Overbevisning, at den ikke alene vilde blive ufrugtbar, men endog vilde komme til at aabne Plads for alle de Misligheder, som en mekanisk Tilegnelse og utilstrækkelig Fordøjelse af lægevidenskabeligt Stof rummede i sit Skjød. Begge de nævnte Fag hørte til dem, for hvis Forstaaelse, endog blot i Hovedtrækkene en vis Grad af Indsigt i en hel Række forskjellige Bifag var en Forudsætning; var denne ikke tilstede, vilde selv den bedste Undervisning neppe kunne føre til andet end en halvt forstaaende Udenadslæren uden noget aandelig Udbytte og med hurtig Forglemmelse af den ufordøjede Lærdom.

Med Hensyn til den her omtalte Plan om et forberedende Universitetskursus som en Overgang mellem Skoleundervisningen og Fagstudiet ved Universitetet havde en Minoritet i Fakultetet (Grut, Stadfeldt og Warneke) forsaavidt taget Afstand fra Majoritetens Udtalelser, som den ikke ansaae sig for berettiget til at skyde Spørgsmaalet, om der overhovedet kunde tænkes en Form for et saadant Kursus, tilside. Minoriteten troede sig derfor forpligtet til at udtale, at den ansaae et saadant Kursus, hensigtsmæssigt indrettet, for særdeles nyttigt som en passende Overgang fra Skoleundervisningen til fagligt Universitetsstudium, især da det tillige vilde kunde lede den unge Mand ind i et humanistisk Aandsliv med et Udbytte af Betydning for Livet, ikke mindst for den vordende Læge. Hvad dernæst angik Ministeriets Forslag til Indretning af det nævnte Kursus, indrømmedes der jo Muligheden af Modifikationer, baade med Hensyn til Ordningen af Kursus i Almindelighed og med Hensyn til dets forskjellige Form efter det eventuelle Valg af Fagstudium. Efter Minoritetens Mening vilde f. Ex. Historie, Sproghistorie, Fysik og Filosofi meget vel kunne foredrages under en Form, hvorved de dels bleve en Fortsættelse i mere videnskabelig Form af det i Skolen Lærte, dels havde en befrugtende Indflydelse paa Aandslivet. Minoriteten skulde imidlertid indrømme, at Majoritetens Indvendinger mod Optagelsen af Fysiologi og Hygiejne vare berettigede, men skulde derimod fremsætte den Anskuelse, at Optagelsen af Biologi i det nævnte Kursus paa mange Maader vilde kunne bibringe Studenten de nødvendige Forudsætninger til at kjende og forstaa forskjellige Livsytringer, som han mødte i Livet, og dette biologiske Studium, strækkende sig over 2 Semestre, vilde formentlig kunne have den største Betydning for de lægevidenskabelige Studerende. Hele Fakultetet var nemlig enigt om, at den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen i sin nuværende Form var mindre heldig, og at en Omformning var ønskelig. Minoriteten skønnede nu ikke rettere, end at en saadan Ændring let vilde kunne hidføres, idet Botanik og Zoologi kunde udgaa blandt de Fordringer, der stilledes til Forberedelse for det lægevidenskabelige Studium; thi en passende Form for et biologisk Kursus vilde

paa en langt mere fyldestgørende Maade kunne forberede til Studiet af Fysiologi og Anatomi, end de Fag (Zoologi og Botanik) havde været istand til. Der vilde af Forberedelsesexamen hovedsagelig da kun blive tilbage det vigtige Fag, Kemien, som maatte blive Gjenstand for et Separatkursus for lægevidenskabelige Studerende, medens Examen absolveredes enten for sig eller sammen med lægevidenskabelig Examens første Del. Majoriteten havde mod dette Minoritetens Forslag fremhævet, at Biologi var saa stort og vigtigt et Fag, der ofte nødvendiggjorde praktiske Øvelser, at det som fælles Fag ved en eventuel anden Examen vanskelig vilde kunne doceres under en Form, som fyldestgjorde Fordringerne for de lægevidenskabelige Studerende. Minoriteten maatte dog ligeoverfor denne Kritik af dets Forslag fastholde, at da Biologien kun maatte betragtes som et forberedende Fag for Medicinens Studium, vilde efter Minoritetens Skjøn en Docent let finde en Form for Undervisningen, der kunde fyldestgøre de nødvendige Fordringer. Det var forøvrigt ikke Minoritetens Anskuelse, at den hermed havde angivet en fuldstændig Plan for det omtalte forberedende Kursus; men den havde blot ved sine Bemærkninger villet antyde, at den, som sagt, ansaae et saadant Kursus for heldigt, og tillige fremhæve Principerne for dets eventuelle Ordning.

Naar der sluttelig i Ministeriets Skrivelse skete en Henstilling til de forskellige Fakulteter om eventuelt at indrette sig paa Forkortning af Studietiden til Embedsexamen, idet den foreslaaede anden Examen ikke maatte medføre nogen Forlængelse af Universitetsstudiet i det Hele, saa maatte man for det lægevidenskabelige Fakultets Vedkommende anse en saadan Forkortning for lidet ønskelig, idet den vilde være uforenelig med det medicinske Studiums Form og Opgave. Naar der af Ministeriet henpegedes paa en Indskrænkning af Stoffet eller en nøjagtigere Præcision af Examensfordringerne, saa var det muligt, at der i begge disse Henseender kunde være Noget at forbedre ved den lægevidenskabelige Undervisning; men herved vilde der i Virkeligheden intet Skridt være gjort henimod en Indskrænkning af den ganske vist lange, men ikke for lange Studietid. Sagen var den, at det, der gjorde Studietiden lang for de medicinske Studerende, paa ingen Maade var Fordringen om en meget stor Kundskabsmasse; thi hvad Kravet til Hukommelsesarbejdet angik, stod det lægevidenskabelige Studium sikkert endog tilbage for flere andre Examensstudier. Derimod havde det lægevidenskabelige Studium den Ejendommelighed, at det skulde føre ikke blot til den theoretiske Tilegnelse af de nødvendige Kundskaber, men ogsaa til deres praktiske Anvendelse, ja endog til en vis Grad af Erfaring paa den praktiske Lægekunsts Omraade. Den lægevidenskabelige Kandidat, der, naar han forlod Examensbordet, kunde gaa umiddelbart over i en moralsk ansvarsfuld, men væsenlig ukontrolleret Virksomhed, medbragte til denne ofte kun den praktiske Færdighed og den Erfaring, han havde erhvervet sig under sit Examensstudium, og derfor burde der neppe træffes Foranstaltninger med det Formaal at friste ham til at forkorte dette.

Minoriteten, der havde udskilt sig blandt Fakultetets Medlemmer med Hensyn til Spørgsmaalet om Indretningen af et forberedende Universitetskursus, kunde i det Hele slutte sig til den Anskuelse, som var udtalt med

Hensyn til Varigheden af det lægevidenskabelige Studium; men den stod dog i den Formening, at hvis Principet for dets Forslag toges tilfølg, og den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen derved blev gjort overflødig, vilde Gjenindførelsen af en saakaldet anden Examen ved Universitetet neppe med Nødvendighed hidføre en Forøgelse i Studietiden ved Universitetet for lægevidenskabelige Studerende.

4) *Det filosofiske Fakultet* afgav i April 1890 nedenstaaende Erklæring, der indeholdt Udtalelser dels fra et Flertal dels fra tvende Mindretal af Fakultetets Medlemmer.

Flertallet (Professorerne Fausbøll, Gertz, Erslev, Høffding, Kroman, Wimmer, Sundby, Jul. Lange og Verner) udtalte Følgende:

Det var i Ministeriets Skrivelse med Rette blevet stærkt betonet, at *den lærde Skole ikke burde være en Fagskole*, ikke burde være anlagt paa at forberede til særlige Livsstillinger. Dens Maal burde være at give en saadan almindelig Dannelse, som man kunde ønske *alle* de unge Mennesker i Besiddelse af, der vare saa heldigt stillede, at de kunde ofre mere Tid end den strengt nødvendige paa deres aandelige Udvikling; og det burde den saa meget mere, som Skolestudierne hos os afsluttedes i en forholdsvis tidlig Alder (f. Ex. gennemsnitlig mindst to Aar før i de tyske Skoler). En saadan almindelig Dannelse vilde sikkert tillige være den bedste Forberedelse til Universitetsstudierne. Jo mere i Studieaarene det specielle Fag og senere hen den specielle Livsstilling førte ind i en bestemt Forestillingskreds og fastholdt Interessen dér, desto vigtigere var det, at der gik en tilstrækkelig grundig almindelig Forberedelse forud, saa at Sindet saa meget som muligt aabnedes for Tilværelsens forskellige Sider.

En nødvendig Betingelse herfor var, at *ethvert Fag i Skolen førtes til en vis Afslutning*. Naar et Fag i Skolen kun lærtes i saa elementær Form og i saa ringe Omfang, at det *udelukkende* fik Betydning som en Begyndelse, der senere hen muligvis kunde fortsættes, stred dets Optagelse og Bestaaen som Del af Skoleplanen aabenbart mod selve Skolens Grundtanke. Ethvert Fag burde yde et saadant Udbytte, som havde Betydning for den aandelige Udvikling, og som stod i rimeligt Forhold til den Tid og Kraft, som anvendtes derpaa.

Det var en Erfaring, som havde paatrængt sig Mange, der havde havt Lejlighed til at kjende *det nu bestaaende Kursus i Græsk ved vore lærde Skoler*, at det ikke fyldestgjorde denne Fordring. Disciplene kom ikke til at bevæge sig i den græske Literatur med saa stor Frihed og stiftede ikke Bekjendtskab med den i saa stort Omfang, at de virkelig kunde have Glæde derved, og at Beskjæftigelsen med den kunde siges at bringe et Udbytte, der svarede til, hvad der anvendtes for at naa det. Naturligvis kunde en dygtig Lærer med dygtige Disciple faae Udbytte selv af den sletteste Undervisningsplan, og der var tillige en saa vidunderlig Adel og Kraft i de gamle Skrifter, at Ingen vilde blive uberørt af dem, selv om han maatte stave sig igjennem dem. Men i det Hele var det dog altfor stort et Arbejde, der krævedes, i Forhold til hvad der blev naaet. Den aller-meste Tid og Umage gik med til Indøvelse og stadig Vedligeholdelse af det sproglige Grundlag, som var nødvendigt til Textens Tydning.

Disse Ulemper, som udførligere, end de her behøvede at fremstilles, vare blevne udviklede i den i Sommer af Undervisningsinspektionens Flertal afgivne Erklæring, havde ført Ministeriet til at foreslaa den Ændring, at der kun skulde bestaa *et Kursus i Græsk i 5te og 6te Klasse af særligt Hensyn til vordende Theologer og Filologer*. Men det forekom Flertallet, at de antydede Ulemper i endnu højere Grad vilde klæbe ved denne nye Ordning, der tillige syntes det at staa i aabenbar Modstrid med den i Ministeriets Skrivelse saa stærkt fremhævede Opfattelse af Skolens Opgave, som grundlæggende en *almindelig* aandelig Udvikling. Fyldestgjorde det nuværende Kursus i Græsk ikke som Bidrag i denne Henseende, saa vilde der ifølge Sagens Natur endnu mindre kunne naaes et tilfredsstillende Resultat, naar det hele Kursus indskrænkedes til to Aar, og naar ovenikjøbet den vigtige Repetition i 6te Klasse bortfaldt, ved hvilken Disciplene hidtil fik Lejlighed til i Sammenhæng at gennemlæse Alt, hvad de havde arbejdet sig igjennem af græsk Literatur. Et saadant Brudstykke, som Græsk herved vilde blive til i Skolen, kunde ikke forsvares i Henhold til den Grundtanke, Skolen skulde hvile paa.

Det maatte derfor staa klart, at det var et rent udvortes Kompromis, naar man af Hensyn til vordende Theologer og Filologer vilde beholde et Kursus i Græsk for dem, der ønskede det, i 5te og 6te Klasse. Man fornægtede derved i højere Grad end hidtil de Principer, paa hvilke den lærde Skoles Ordning maatte bygges.

Man vilde maaske beraabe sig paa, at Theologer og Filologer udgjorde en meget stor Del af de Studerende, og at der derfor med Rette kunde tages Hensyn til deres Tarv allerede i Skolen. Hertil skulde bemærkes, at efter en Optælling paa Tilhørerlisterne ved det filosofiske Kursus i indeværende Semester (baade Professor Høffdings og Professor Kromans) havde af 384 Studerende 92 angivet at ville studere Theologi, 36 at ville studere Filologi. De vordende Theologer udgjorde altsaa knap en Fjerdedel, de vordende Filologer lidt over en Tolvtedel af samtlige unge Studerende, og tilsammen udgjorde de en Trediedel af dem. For Filologernes Vedkommende maatte dog bemærkes, at der neppe vilde være Grund til at kræve Kundskab til Græsk af dem, der særligt vilde studere nyere Sprog eller nordisk Filologi. Det stod for Flertallet som uforsvarligt, om man af Hensyn til mindre end en Trediedel, eller — hvis man skulde holde sig til Theologerne alene — af Hensyn til mindre end en Fjerdedel af de Studerende vilde indføre en Skoleplan, der førte til afgjort Modsigelse med den højere Skoles inderste Grundtanke.

Det var sikkert af meget stor Betydning, at de vordende Gejstlige fik en saa grundig videnskabelig Uddannelse som muligt, og Flertallet lagde derfor ogsaa stærk Vægt paa, at deres Studium foretoges ved Landets videnskabelige Højskole. Det miskjendte heller ikke den Betydning, som Kundskab i Græsk havde for det theologiske Studium. Men Spørgsmaalet var, om det var Skolens Sag at meddele saadan for et særligt Studium nødvendig Kundskab, især naar — som flere Gange bemærket — Hensynet greb i den Grad ind i den hele Skoleplan, at denne derved blev stridende

mod sin egen Grundtanke. Kunde man ikke fordre af de vordende Gejstlige, at de benyttede en Del af deres Ophold ved Universitetet til at studere Græsk, ligesom de vordende Læger ofrede en ikke ringe Tid til Studium af de naturvidenskabelige Fag, der krævedes ved den medicinske Forberedelsesexamen? Studietiden var for Theologernes Vedkommende i Regelen langt kortere end for Medicinerne, saa at en mulig mindre Forlængelse neppe kunde være betænkelig, især da der viste sig saa stor Tilstømning til dette Fag, og da det neppe var heldigt (hvad dog var saa hyppigt i de senere Aar), at Theologerne i en meget ung Alder gik over til praktisk gejstlig Virksomhed.*)

Men den paatænkte Ordning indesluttede ogsaa andre betænkelige Ting. For at faae Tid til det omtalte Kursus i Græsk i 5te og 6te Klasse maatte man i den Grad *indskrænke Undervisningen i Mathematik og Naturvidenskab for den græske Afdelings Vedkommende*, at den omtrent vilde blive lige saa ufuldkommen som den, der nu blev de sproglig-historiske Disciple tildel. En af de vigtigste Indvendinger, der kunde gjøres mod den nu bestaaende Tvedeling, var den, at den sproglig-historiske Afdeling ikke fik en saa vidt fremskreden Uddannelse i mathematisk-naturvidenskabelig Retning, som man i vore Dage maatte anse for nødvendig for alle unge Mennesker i de højere Skoler. Men heri vilde der under den paatænkte Ordning ikke blive gjort nogen synderlig Forandring. Den græske Afdeling vilde for Fremtiden lære meget mindre Græsk end før og kun meget lidet mere Mathematik og Naturvidenskab end før. Netop for vordende Gejstlige, der dog burde forstaa deres Tid og dens Dannelse, vilde det sikkert i Længden være betænkeligt at forblive indskrænket til et saadant Lavmaal paa det anførte Omraade, som det hidtil havde været Tilfældet, og som det med en ubetydelig Ændring ogsaa efter den paatænkte Plan vilde vedblive at være Tilfældet.

Endnu skulde med Hensyn til Undervisningen i Græsk bemærkes, at den dog i hvert Tilfælde burde ordnes saaledes, at ogsaa den græske Afdelings Disciple deltog i *den Undervisning i græsk Literatur og Oldtidskundskab, der i Ministeriets Skrivelse omtaltes som paatænkt for den ikke græske Afdelings Vedkommende*. De vilde ellers trods deres elementære Kundskaber til det græske Sprog komme til at staa tilbage for deres Kammerater i Henseende til fyldigt Kjendskab til den græske Oldtids aandelige Indhold og til det græske Livs forskjellige Sider. Denne Undervisning, som vilde kunne blive af stor Betydning for de Unges aandelige Udvikling, burde særligt de vordende Theologer ikke gaa glip af. Her vilde Skolen kunne byde et virkeligt aandeligt *Indhold*, medens den

*) Der var udtalt Frygt for, at Theologerne, naar deres Studietid saaledes forlængedes, skulde blive forstyrrede i deres Studier ved Indkaldelse til Militærtjeneste. Men for det langt overvejende Antal af Theologerne vilde der, da de jo kom fra Skolerne i ganske den samme Alder som Andre, ikke være mere Fare i denne Henseende end for de øvrige Studerende, selv om Studietiden skulde forlænges $\frac{1}{2}$ —1 Aar; og til de enkelte Ældre, der bleve Studenter fra Privatkursus og derefter studerede Theologi, kunde der dog billigvis ikke tages Hensyn ved Ordningen af Skolens Undervisning.

i saa mange Fag maatte lægge Hovedvægten paa Former og Elementer. Men — udstraktes Undervisningen i dette Fag ogsaa til den græske Afdeling, saa vilde dette medføre, at den tog endnu mere Tid fra den naturvidenskabelige Undervisning, og den nylig fremhævede Ulempe blev da saa meget desstørre.

Man kunde mene, at nogle af disse Ulemper bortfaldt ved, at de vordende Theologer (og Filologer) senere ved Universitetet fortsatte deres Studium af Græsk, hvorved de saa vilde have en Støtte i det elementære Grundlag, Skolen havde skaffet dem. Men netop jo mere den paatænkte græske Afdeling opfattedes som en Fagskole (eller Indledning til en Fagskole), desmere fremtraadte en ny Ulempe, som Flertallet tilskrev ikke ringe Vægt. *Valget af Studium maatte da særligt for Theologernes Vedkommende træffes meget tidligt*, allerede i 15—16 Aars Alderen, et Tidspunkt, da de Allerfærreste kjendte deres egen Evne og Drift. Netop Overgangsaaarene fra 15 til 19 Aars Alderen vare for mange unge Mennesker af stor Betydning i Henseende til at vinde en foreløbig Klarhed over sig selv. Nu bandt man sig ganske vist ikke til at studere Theologi, fordi man ved Indtrædelsen i 5te Klasse valgte at høre til den græske Afdeling. Men hvis man bestemte sig om ved Udgangen af Skolen, havde man i Henhold til den ovenfor anførte Betragtning lidt et ikke ringe Tab i sin aandelige Udvikling. Ikke faa Studerende begyndte nu paa Theologi i deres første Studenteraar, men opdagede, at den ikke laa for dem. Der vilde blive langt flere, hvem det vilde gaa saaledes, naar Valget skulde træffes flere Aar iforvejen.

Den efter Flertallets Mening højst ufuldkomne Dannelse, den paatænkte Ordning vilde medføre for den græske Afdelings Vedkommende, vilde nu sikkert ikke blive indskrænket til de for Øjeblikket forholdsvis talrige Theologer og de faa Filologer. Thi der var Grund til at antage, at *ikke faa Disciple blot af Frygt for Mathematik vilde vælge den græske Afdeling*. Mange Forældre bestyrkede deres Børn i den traditionelle Frygt for Mathematik, en Frygt, der ikke altid opvejedes af Frygten for den græske Grammatik. Og ofte vilde Bestyreres og Læreres Indflydelse gaa i samme Retning, især saa længe næsten alle Skolebestyrere og Rektorer vare Filologer, undertiden uden tilstrækkelig Sans for de matematisk-naturvidenskabelige Fags Betydning. Den dannende og forstandsskjærpende Indflydelse, som Undervisningen i Mathematik, hvor den dreves paa rette Maade, kunde have, og dette Fags Uundværlighed for grundigere Naturvidenskab, kunde endnu ikke siges at være gaaet fuldstændig op for den almindelige Bevidsthed, og ved ikke helt at ophæve Tvedelingen, vilde man udskyde det Tidspunkt, da dette vilde være sket, endnu længere. Saa meget var i hvert Tilfælde sikkert, at der ikke i Skolen burde bestaa et Fag, som Disciplene kunde ty til blot af Uvillie mod et andet Fag, hvis Uundværlighed mere og mere anerkjendtes. Og da især, naar det Fag, de tyede til, ikke i Skolen lærtes paa en saadan Maade, at rimeligt Udbytte kunde naaes.

Hvis man vilde spørge, om den af Ministeriet i Skrivelse af 13de November 1889 foreslaaede Ordning da ikke i nogen Henseende betegnede

et Fremskridt i Forhold til den nu bestaaende Ordning, da vilde dette Spørgsmaal ganske vist ikke kunne besvares helt benegtende, forsaavidt som der ved den gjordes et *Skridt til at hæve Tvedelingen* og derved berede Vejen for en mere grundig, ensartet og alsidig Undervisning i de lærde Skoler. Men det Skridt, som herved vilde gjøres, var — dette maatte man vel gjøre sig klart — *saa ringe, at det kun havde Betydning som en Indledning*, der om ikke lang Tid maatte fortsættes med Græskens fuldstændige Udelukkelse af Skolen. Spørgsmaalet var da, *om det ikke — set fra Skolens eget Standpunkt — medførte saa mange Ulemper, at det vilde være rigtigst at gjøre Skridtet helt ud med det Samme*. Man burde naturligvis gaa besindigt frem paa Reformernes Vej; men det var dog i og for sig et Gode at undgaa altfor mange Mellemstationer og Kompromiser, især naar disse skyldtes Hensyn, der ikke udsprang af Skolens egen Natur, dens eget Formaål.

Naar der nu her spurgtes, hvorvidt og hvorledes den paatænkte Forandring i den bestaaende Skoleplan med Hensyn til Græsk maatte antages at ville paavirke de akademiske Studier, altsaa for det filosofiske Fakultets Vedkommende nærmest, hvorvidt den vilde kræve nogen Forandring i Ordningen af de nye *Skoleembedsexamina*, forsaavidt Græsk ved dem optraadte som Hovedfag eller Bifag, saa mente man herpaa at maatte svare, at der ikke behøvedes at gjøres nogen Forandring, naar Ministeriets Ordning af Græskundervisningen i de to sidste Skoleaar og det første Universitetsaar fastholdtes. Anderledes vilde Sagen ganske vist stille sig, hvis Græsk helt fjernedes fra Skolen. Det vilde, som det var udtalt af Undervisningsinspektionens Flertal, være nødvendigt, at de Lærere, som skulde meddele den paatænkte Undervisning i græsk Oldtidskundskab i Skolerne, fik en lignende Uddannelse i græsk Filologi ved Universitetet som den, de nuværende Candidati magisterii med *Græsk til Hovedfag* fik. Der maatte da først og fremmest indrettes et Begynderkursus i Græsk ved Universitetet for saadanne Studerende; men man kunde heller ikke indse, hvad der skulde være til Hinder derfor. Der var jo allerede nu Begynderkursus i en hel Mængde andre Sprog ved Universitetet, og før 1871 var der saadanne Kursus ogsaa i Oldnordisk, hvilke jo atter maatte begynde, hvis Oldnordisk, som man havde paatænkt, nu udelukkedes fra Skolerne; det kunde da ikke være enten mere vanskeligt for en Universitetslærer eller mere under hans Værdighed at give Undervisning i Begyndelsesgrundene i Græsk end i de andre Sprog. Antallet af de Studerende, som vilde søge denne Undervisning, vilde selvfølgelig efter den Anvendelse, der senere blev for dem i Livet, kun kunne blive ringe (allerede nu var det i hvert Aar kun en fem til ti Studerende, der valgte Græsk til Hoved- eller Bifag); de vilde i Regelen ligesom allerede nu være saadanne, som havde særlige Anlæg for sproglige Studier, og det var under alle Omstændigheder Folk med moden Opfattelsevne; endelig kunde de nu sætte langt større Kraft ind paa Studiet af det nye Sprog, end der nogensinde kunde være Tale om i Skolen. Naar da disse Begynderkursus indrettedes med et passende Antal Timer og hensigtsmæssige Studiemedler, og naar de lededes af en dygtig Lærer, som det ikke vilde være vanskeligt at skaffe tilveje, turde det efter Flertallets

Formening sikkert ventes, at de Studerende allerede efter det første Aars Forløb vilde være istand til ligesaa godt som nu at følge de almindelige exegetiske Forelæsninger ved Universitetet og til at arbejde videre ved Selvstudium; til Studiet af Bidisciplinerne medbragte de jo allerede fra Skoleundervisningen bedre Forudsætninger, end det nu plejede at være Tilfældet. Det kunde jo naturligvis ikke negtes, at deres Studietid vilde forlænges noget, naar de først skulde begynde at lære Græsk ved Universitetet; men man maatte dog ikke anslaa denne Tilvæxt i Tid altfor højt, og man var tilbøjelig til at tro, at den ikke vilde blive meget over et halvt Aar. Yderligere kunde denne Tilvæxt formindskes, naar man vilde lade Fordringen om en Prøve i græsk Stil falde, og ved Examen kræve to Versioner (i et læst poetisk og et læst prosaisk Forfattersted) istedetfor Stilen og den ene Version; desuden kunde det forlangte Pensum reduceres paa et Par Punkter (f. Ex. 24 Bøger af Homer istedetfor 36) saaledes, at det blev det samme som det, der krævedes af Kandidaterne ved den gamle filologiske Examen, hvilke sikkert besad ligesaa stor Dygtighed i græsk Filologi som de nuværende Candidatii magisterii med Græsk til Hovedfag. Hvad nu fremdeles saadanne Studerendes Anvendelse som Skoleembedsmænd efter deres Examen angik, da vilde jo rigtignok deres egentlige Fag kun kunne skaffe dem faa, om end meget vigtige Undervisningstimer i Skolen; men da de desuden havde taget Examen i to Bifag, vilde der sikkert være tilstrækkelig Anledning til at anvende dem paa disses Omraade i Skolen. Hertil kom jo saa, at det tidt skete, at Folk efter deres Universitetsexamen enten af fri Villie eller af Hensyn til Skolens øjeblikkelige Trang satte sig ind i og optraadte som Lærere i Skolefag, der laa udenfor deres Embedsexamens Omraade, og dette vilde vel fremdeles altid blive Tilfældet.

Hvad *Græsk som Bifag* angik, kunde der vel, eftersom der ikke vilde være Anvendelse for Folk, der havde taget Examen heri, ved Skolen, naar Græsk fjernedes fra denne, være Spørgsmaal om Bevarelsen af dette Fag som Led i Skoleembedsexamen. Man mente dog, at det burde bevares, særlig af Hensyn til det græske Sprogs Vigtighed for et sammenlignende Sprogstudium, og at det da maatte bibeholdes (som paabudt eller valgfrit) i de samme Faggrupperinger som nu. Der vilde dog Intet være til Hinder for at indskrænke Examensfordringerne saa meget, at der derved i noget Maal blev bødet paa den Forlængelse i Studietiden, der her ligesom i det ovenfor omtalte Tilfælde bevirkedes ved, at de Studerende skulde gennemgaa et Begynderkursus i Sproget ved Universitetet.

Med Hensyn til den *Undervisning i Kundskab til den græske Oldtid*, som skulde træde istedetfor Undervisningen i græsk Sprog, kunde man vel i det Væsentlige henvise til den af Undervisningsinspektionens Flertal afgivne Betænkning; men da det filosofiske Fakultet ifølge sin Natur og Sammensætning vel turde siges at have særegne Forudsætninger til at dømme om denne Sag, som kunde blive af megen Betydning for vort Folks Udvikling i Fremtiden, skulde man dog udtale sig noget nærmere derom.

Flertallet nærede nogen Mistillid til Udtrykkene: græsk Aandsliv, Kultur, Kulturhistorie eller deslige, med hvilke man undertiden havde betegnet det Fag, som man havde villet sætte istedetfor græsk Sprog. Det var vanskeligt

med disse Udtryk at forbinde simple og tydelige Forestillinger om et Undervisningsfag, der egnede sig for Skolen; man kom let til at tænke paa Meddelelsen af blotte æsthetiske Indtryk og Reflexioner, Brudstykker af Historiens Filosofi og den Slags Ting, som ikke kunde antage de faste Former, der krævedes ved Ungdommens Undervisning, og man førtes derved ogsaa til af Lærerne heri at kræve Betingelser, som kun de færreste kunde opfylde. Flertallet saae anderledes paa denne Sag. Uden at undervurdere, hvad der under heldige Forhold i Henseende til Materiale og Lærerkrafter kunde udrettes ved at gjøre Disciplene bekendte med de ypperste Værker af græsk Kunst i Afstøbninger eller Fotografier, troede det dog, at Talen i alt Væsentligt burde være om en Tilegnelse af den for Ungdommen passende Del af den græske *Literatur*, de ypperste Historieskrivere, Talere, Digtere, Filosofer. Lad Disciplene i Lektier lære — som de lære ethvert andet Fag — Herodot gennem en tro Oversættelse paa godt Dansk, ledsaget af den i vor Tid fornødne antikvariske Kommentar; lad dem paa samme Vis lære Bøger af Thukydidens og Xenophon; lad dem indprente sig Plan og Taktik i Taler af Demosthenes, saaledes at de kunde gjøre nøjagtig Rede derfor, ligeledes Tankegangen i Platons Kriton og Apologi og udvalgte Partier af andre filosofiske Skrifter, Indhold og Fremstilling af et af de store homeriske Digte, af nogle Tragedier, Plutarchiske Biografier, Lukianiske Dialoger osv. osv. Saaledes vilde de inden Afgangen fra Skolen kunne opnaa langt mere virkelig Kundskab til den græske Oldtid, end det var muligt for dem nu, naar de paa samme Tid skulde indøves i det fjerntliggende, vanskelige Sprog; de vilde kunne samle Skatte for Livet, hvilken Vej de saa senere slog ind paa. Denne Undervisning i græsk Literatur burde have den samme Karakter som al anden Skoleundervisning; der burde ikke slaaes noget af paa det strenge og nøjeseende Krav til Elevernes Tilegnelse af deres daglige Pensum; og hvis den alligevel af Disciplene føltes som friskere og frugtbarere, hvis den mere vakte deres aandelige Appetit end Indøvelsen af grammatiske Bøjningsrækker, der i og for sig vare aldeles golde og kun havde Betydning som Midler for et Maal (der alligevel langt fra kunde naaes i Skolen), saa maatte det kaldes en afgjort Fordel.

Det var denne positive Side af Sagen, som for Flertallet var uden Sammenligning den vigtigste. Det stod klart for det, at Grækerne som Menneskehedens ældste Udviklingsfolk, som det, hvis Literatur og Kunst var blevet Grundlaget for hele den europæiske Kultur, der mere og mere omspændte hele Jordkloden, ogsaa maatte give Nutidens Europa de bedste Elementer til sand historisk Dannelses. Den græske Literatur gav som neppe nogen anden Exempler paa Værker, der vare formfulde uden Stivhed, friske uden Raahed, sunde og ungdommelige, paa engang vise og usammensatte i Tanken. Idet den selv hørte hjemme i Menneskehedens tidligere og naivere Ungdom, egnede den sig i fortrinlig Grad til Undervisning for den tidligere og naivere Ungdom. Den var og burde vedblive at være den menneskelige Dannelses Forgaard og Indvielse.

Idet man altsaa bestemt maatte udtale, at en Reform som den af Ministeriet oprindelig paatænkte med Hensyn til Græskens Stilling i Skolerne, burde og maatte komme, og at dens Gjennemførelse kun var et Tidsspørgs-

maal, haabede man, at den Tid, der maatte hengaa forinden, maatte benyttes til en *planmæssig Forberedelse af Reformen*.

Ogsaa Undervisningsinspektionens Flertal havde udtalt, at »Reformen jo ikke lader sig gennemføre med ét Slag«; man sluttede sig fuldkommen til denne Sætning og maatte efter sin Betragtning endnu stærkere fremhæve dens Betydning, netop fordi man bestandig mere havde for Øje, hvad der skulde opnaaes og vindes, end hvad der skulde fjernes og afskaffes. Der vilde være ikke lidet at udrette for at sikre et heldigt Udfald af den store Reform. Uagtet vor Literatur, som det af Undervisningsinspektionens Flertal nøjere var paapeget, ikke var fattig paa gode Oversættelser af græske Hovedværker, var der dog endnu i dette Øjeblik adskillige Mangler at afhjælpe. Det var heller ikke nok, at alle fornødne Oversættelser vare tilstede; de maatte, hvad Kommentar angik, være bearbejdede med gennemført Hensyn til Anvendelsen i Skoleundervisningen, og de burde allerede foreligge i billige Udgaver. Der vilde kræves en nøjagtig Plan for hele Fagets Behandling i Undervisningen, og Lærerkrafterne burde indøves i at gjøre Faget ret til et Skolefag.

En saadan Forberedelse af Reformen vilde vistnok bedst kunne ske ved at gjøre et Skridt, der ogsaa i sig selv var anbefalelsesværdigt, nemlig ved strax at paabegynde *Indførelsen af græsk Oversættelseslæsning* for den nuværende sproglig-historiske Afdeling. Det dertil fornødne ringe Timetal vilde let kunne tages fra den egentlige Sprogundervisning i Græsk, idet de til Examen nu krævede Pensa jo godt vilde kunne taale en lille Nedsættelse, naar der istedet kom en saa meget vidtstraktere Læsning af de græske Forfattere gennem Oversættelser. Og en saadan Ændring vilde i sig selv drage Alt det med sig, som man ovenfor havde betegnet som ønskeligt til at forberede den endelige Reform. Den vilde tillade den danske Boghandel at foranstalte billige Udgaver af de forhaanden værende Oversættelser, og den vilde fremkalde nye Gjengivelser paa Dansk af de oldgræske Forfattere, afpassede efter Skolens Tarv. Den vilde give Erfaring for, hvorledes en Undervisning, bygget paa Oversættelser, rigtigst burde anlægges, og den vilde øve Lærerne i at drive en saadan, der i Øjeblikket var dem saa uvant, ja den vilde rimeligvis paavirke selve Sprogundervisningen paa en heldig Maade, idet den uvilkaarlig vilde føre Lærerne til ogsaa ved denne at lægge Hovedvægten paa Indholdet fremfor paa Sprogformen. At indføre en saadan Oversættelseslæsning for den sproglig-historiske Afdeling frembød ingensomhelst Vanskelighed og vilde vinde Bifald fra alle Sider; thi ogsaa de, der ikke tillagde Læsning af Oversættelser uden Kjendskab til Originalernes Sprog synderlig Betydning, indrømmede jo gjerne dens frugtbringende Karakter for de Elever, der tillige læste selve det græske Sprog. For sit Vedkommende ansaa Flertallet det ganske vist for heldigst, om en lignende Undervisning ogsaa gennemførtes for den matematisk-naturvidenskabelige Linie. I saa Fald maatte de Timer, der allerede nu i denne Afdeling brugtes til at gjøre Eleverne bekendte med den græske Literaturs Hovedværker, noget forøges, Undervisningen maatte faae en anden Karakter end hidtil, idet Elevernes egen Læsning af Forfatterne skulde træde istedetfor Lærerens Oplæsning, og Undervisningens Resultater maatte gjøres til Gjen-

stand for Prøvelse ved Afgangsexamen, f. Ex. i Forbindelse med Historien, hvorved der først vilde komme den rette Alvor over Disciplenes Arbejde; ogsaa dette vilde dog kunde indføres uden nogen indgribende Ændring i Skolens nuværende Ordning. Man skulde anbefale Ministeriet indtrængende at overveje, om noget saadant ikke burde gennemføres, selv om man ellers for Øjeblikket udsatte enhver anden Reform af det lærde Skolevæsen.

Man skulde dernæst komme til Ministeriets andet Forslag, som gik ud paa at fjerne *Oldnordisk* af Skolen. Da de Udtalelser, der i de fra forskjellige Sider afgivne Betænkninger vare fremkomne om dette Fag, for største Delen gik let hen over det, havde man anmodet det særlig sagkyndige Medlem af Fakultetet paa dette Omraade, Professor *Wimmer*, om at udtale sig om dets Betydning som Skolefag og han havde da udtalt sig saaledes:

Han skulde ikke her dvæle ved de gennem en lang Aarrække førte Forhandlinger, der endelig ledede til, at Oldnordisk ved Skoleplanen af 1871 blev indført i den lærde Skole. Den Stilling, som Faget ved den nye Ordning fik i Skolen, beroede imidlertid som saa meget Andet i den nævnte Skoleplan paa et »Kompromis«, idet det kun optoges i de to øverste Klasser med et meget indskrænket Timetal (2 i hver). Naar hertil kom, at Undervisningen i Oldnordisk i et stort Antal af de lærde Skoler maatte overdrages til Lærere, der kun havde saare ringe Kundskab i Sproget og ofte manglede de sproghistoriske Forudsætninger (Kjendskab til nordisk Filologi overhovedet og til Modersmaalets Udvikling i Særdeleshed), som burde have dannet Hovedgrundlaget for Undervisningen i det nye Fag, kunde man ikke undre sig over, at Udbyttet af denne Undervisning paa mange Steder var blevet lidet tilfredsstillende. Istedetfor, saaledes som det altid var blevet krævet af Forfatteren til de Lærebøger, der næsten overalt benyttedes som Hjælpemidler til dette Studium, og saaledes som det ogsaa jevnlig var indskærpet af Undervisningsinspektionen, at lægge Hovedvægten paa Forholdet mellem Oldsproget og Modersmaalet, det vilde sige at *benytte Oldnordisk som Middel til Forstaaelse af vort eget Sprogs Udvikling*, havde man paa mange Steder enten aldeles ikke, eller saagodtsom ikke lagt Vægt paa denne Side af Undervisningen, men indskrænket sig til, saaledes som det var fremhævet i den af Undervisningsinspektionens Flertal afgivne Betænkning, at gjøre Undervisningen i dette Fag »til Grundlag for en ny grammatisk Exercits i meget stort Omfang«. Det betydelige og saare lidet befrugtende Arbejde, som paa denne Maade var krævet af Disciplene, havde naturlig kunnet fremkalde det fra mange Sider udtalte Ønske om atter at fjerne Faget fra Skolen, og han vilde, hvor ondt det end kunde gjøre ham, ikke betænke sig paa at slutte sig til dette Ønske, *hvis det stod klart for ham, at Forholdet ogsaa i Fremtiden vilde blive det samme. Det turde imidlertid nu efter hans Mening med Sikkerhed forudsiges, at dette ikke vilde være Tilfældet.*

Blandt Fagene ved de nye Skoleembedsexaminer fandtes jo ogsaa Dansk, og i hvor høj Grad netop dette Fag var blevet Gjenstand for Studium, turde fremgaa af den Omstændighed, at han i de forløbne Semestre til Forelæsninger over dansk Sproghistorie og dertil knyttede Forelæsninger over gammeldanske Sprogmindeesmærker havde havt indtil 60 Tilhørere, der havde

valgt Dansk til Hoved- eller Bifag. Dette Tal var i indeværende Semester (Foraaret 1890) steget til over 70, af hvilke 26 havde valgt det til Hoved-, 46 til Bifag. Der vilde saaledes i Løbet af kort Tid uddannes et Antal Lærere, som kunde magte hele Faget og saaledes kunde paatage sig — hvad der var det eneste Naturlige — at være Lærere baade i Oldnordisk og i dansk Sprog og Literatur, medens disse Fag nu ofte maatte fordeles mellem flere forskellige Lærere, som endda undertiden kun modstræbende havde overtaget denne Undervisning. Til alt Held fandtes der allerede nu i enkelte Skoler Lærere, som fyldestgjorde de Krav, der efter hans Mening burde stilles til en Dansklærer, og at Undervisningen i disse Tilfælde havde baaret rigt Udbytte for Disciplene, idet der uagtet det ringe Timetal ikke sjældent var opnaaet forbausende Resultater, kunde flere Medlemmer af Fakultetet med Glæde bevidne af Erfaring. Men netop denne Omstændighed gav ham det sikre Haab, at Undervisningen i Oldsproget — med Vægten særlig lagt paa Forholdet til Modersmaalet — lidt efter lidt i alle Skoler ved at drives paa den rette Maade vilde kunne faae en Betydning for Disciplene, der ikke kunde vurderes højt nok. Han kunde nemlig ikke tænke sig noget Fag, som mere end dette vilde være istand til under en kyndig Lærers Vejledning at vække de Unges Interesse og sætte Aandsevnerne i Virksomhed. Vi mindedes vist alle den Glæde, vi havde følt ved smaa etymologiske Iagttagelser, naar pludselig Oprindelsen til et hidtil uforstaaet Ord eller en Form i Modersmaalet blev os klar. Men nu vare vi Nordboere saa heldig stillede, i Oldislandsk at have et Sprog, som vi uden nogen stor Fejl kunde betragte som Grundsproget for alle nyere nordiske Sprog og Dialekter. Dette Sprog, som vi netop af den Grund med Rette plejede at kalde Oldnordisk, gav os ikke blot Forstaaelsen af enkelte Ord og Former i nyere Dansk; men det gav os *Grundlaget for Forstaaelsen af hele vort nuværende Sprogs historiske Udvikling*; det viste os, hvorledes vort Modersmaal efterhaanden havde udskilt sig som et særligt Sprog, og hvilke Veje det under sin Udvikling var vandret; det viste os, hvad der i Sproget var ægte nordisk, og hvad der var fremmed, hvilke Former der stemmede med Sprogets Love, og hvilke der strede derimod. Og den kyndige Lærer vilde her ikke fylde sine Disciple med Enkeltheder, der snart atter vilde glemmes; men han vilde forstaa at fremstille Lovene, som Sproget under sin Udvikling havde fulgt, i store Træk, der let vilde bevares i Hukommelsen, fordi de paa alle Punkter oplystes, ved hvad der laa lige for Haanden. Den Discipel der engang havde lært, at Oldsprogets tre Tvetyd *ei*, *au* og *ey* paa Dansk vare blevne de enkelte Lyd *e* og *ø* (*steinn* = *Sten*, *lauss* = *løs*, *leysa* = *løse*), eller at Oldsprogets *k*, *t* og *p* i Efterlyd efter Selvlyd vare blevne *g*, *d* og *b* (*taka* = *tage*, *vita* = *vide*, *tapa* = *tabe*), vilde ikke saa hurtig atter glemme det. Og paa samme Maade forholdt det sig med Sprogets grammatiske Former: naar Disciplen vidste, at *Land* i Oldsproget med bestemt Kjendeord hed *landit* og i Ejeform *landsins*, men i Nydansk *Landet*, *Landets*, blev det let for Læreren at give den simple Regel for Dannelsen i begge Tilfælde; men det blev samtidig let for ham at paavise, at vi i *Landsens* (al *Landsens Ulykke*) og de øvrige

analoge Former havde bevaret en fra Oldtiden nedarvet gammel *Intetkjøns-ejeform*. Disse og lignende etymologiske Undersøgelser førte imidlertid let videre. De vare jo i og for sig et fortrinligt Middel til at give Disciplene et Begreb om den sammenlignende Sprogvidenskab og dens Methode; men hvor let og naturligt førte ikke de Lydovergange, der kunde paa vises mellem Oldsproget og Nutidsdansk, til ogsaa at kaste Blikket ud til fjernere beslægtede Sprog, til, for blot at nævne ét Exempel at gjøre opmærksom paa Rasks »Lydfremskydningslov«, ifølge hvilken lat. p, t, k svarede til oldnord. f, þ, h (da. f, t, h): lat. *pater* = *faðir*, *Fader*; lat. *tres* = *frír*, *tre*; lat. *cornu* = *horn*, *Horn*.

At ingen sand Forstaaelse af Modersmaalet og dets Udvikling var mulig uden Kjendskab til Oldsproget, var saa indlysende, at det ikke trængte til noget nærmere Bevis. Men var det da ikke en Fordring, der med Rette kunde stilles til de Unge, som gik ud fra den lærde Skole, og som engang væsentlig skulde bære den Literatur, der i de vexlende Tider skulde vidne om Modersmaalets og derved om Folkets Livskraft og Levedygtighed, at de kjendte Lovene for det Sprog, i hvilket de selv skulde forme deres Tanker?

Altsaa først og fremmest som Kilden til vort Modersmaal, som det vigtigste Grundlag for virkelig Indsigt i det levende danske Sprog og i dets Udvikling gennem Tiderne krævedes Kjendskab til Oldsproget.

Erkjendelsen heraf var dog ikke den *eneste* Grund til, at der ved Skoleordningen 1871 indrømmedes dette Fag en ringe Plads i Skolen. At Oldnordisk havde den største Betydning for os Nordboer ikke blot som *Hjælpemiddel* til Forstaaelse af de nyere nordiske Sprog, men ogsaa *i og for sig som Bærer af en højst mærkelig, i mange Henseender ypperlig og original Literatur*, vilde Ingen benægte. Men denne Literatur havde for os Danske den særlige Betydning, at det var den, der i Aarhundredets Begyndelse vakte vor egen Literatur til nyt Liv og fremkaldte en Række Værker, der sikkert ikke blot nu, men saalænge dansk Sprog lød, vilde blive regnede blandt det Største, vor Literatur havde frembragt. Det maatte sikkert kaldes et Held for de Unge, at de nu ikke mere — saaledes som ikke sjelden tidligere — kunde forlade Skolen uden i al Fald *noget* Kjendskab til denne Del af vor Nationalliteratur. Men Betydningen af denne Literatur vilde dog først stille sig i det rette Lys for den, der gennem selve Oldliteraturen var kommen i umiddelbar Berøring med det nordiske Aandsliv.

Til at give et nogenlunde fyldigt Indtryk af *Hovedsiderne* af denne Literatur — et Par Eddadigte, nogle Stykker af de historiske Sagaer, særlig af Snorre, en islandsk Slægtsaga — sammen med den først fremhævede sproghistoriske Kundskab ansaae han de Faget oprindeligt indrømmede to ugentlige Timer i de to øverste Klasser for tilstrækkelige. Og han talte her af Erfaring, da det havde vist sig, at Lærere, der fuldt havde magtet Faget, med det nævnte Timetal havde naaet Resultater, der i enhver Henseende fyldestgjorde alle de Fordringer, der her vare opstillede. At det havde været muligt i saa ringe Tid at opnaa disse Resultater, kunde kun forklares

deraf, at *Undervisningen i dette Fag, drevet paa rette Maade, havde vakt Disciplenes levende Interesse.*

I Henhold til disse Betragtninger og i Haab om, at de fornødne Lærerkrafter, hvor de ikke allerede fandtes, snart vilde kunne skaffes tilveje, maatte han altsaa udtale om sin Overbevisning, at *Oldnordisk saa langt fra burde udstødes af den lærde Skole, at det i Forbindelse med Dansk snarere burde drives i endnu noget større Omfang, idet der til denne Undervisning helst skulde knyttes en rationel Undervisning i dansk Sproghistorie* med Læsning af forskjellige Prøver af ældre Dansk, mulig ogsaa med nogen Øvelse i de danske Dialekter. Der vilde hertil kræves et Tillæg af én ugentlig Time i 6te Klasse og en kortfattet Lærebog, som han var villig til at skaffe tilveje. Først paa denne Maade vilde Modersmaalet komme til at indtage den berettigede Plads, som forlængst burde være indrømmet det i den højere Skoleundervisning, og som man forhaabentlig ikke vilde negte det ved den forestaaende Omordning af denne.

Endnu en Bemærkning skulde han knytte til den foregaaende Udvikling. Netop naar græsk Sprog udskiltes af Skolen, vilde der ved Bevarelsen af Oldnordisk komme en Enhed frem i hele Sprogundervisningen. Ligesom nemlig Latin dannede det historiske Grundlag for Fransk (og naturligvis ogsaa i mange Tilfælde kunde belyse Engelsk og de andre Sprog), saaledes dannede Oldnordisk Grundlaget for Dansk og kunde i mange Tilfælde ogsaa kaste Lys over Tydsk og Engelsk. Mange sproglige Fænomener, der saa fortræffelig lode sig belyse navnlig ved Hjælp af Græsk, maatte ved Græskens Udskillelse henvises til Undervisningen i Modersmaalet og Oldsproget; men *netop derfor var det dobbelt vigtigt at bevare Oldnordisk som Fag i Skolen, naar Græsk opgaves.*

Fra Skolens eget Standpunkt ansaae han det altsaa for nødvendigt at bevare Undervisningen i Oldsproget mindst i det nuværende Omfang. Men dette blev ogsaa nødvendigt af Hensyn til det Forslag, som Ministeriet havde knyttet til sin nye Skoleplan, og som gik ud paa Oprettelsen af et Universitetskursus, der nøje sluttede sig til Skolens Afgangsexamen. Blandt Fagene i dette Kursus stilledes ogsaa »en Forelæsning over dansk Sproghistorie, som omfattede Udviklingen fra Oldtiden indtil Holbergs Tid«, og Ministeriet tilføjede, at en saadan Forelæsning »vilde vistnok kunne erstatte, hvad der i visse Retninger mulig tabes ved Opgivelsen af oldnordisk Sprog i Skolen«.

Da al dybere Forstaaelse af Modersmaalet var umulig uden Kjendskab til Oldnordisk, maatte enhver Fremstilling af det danske Sprogs Historie nødvendigvis benytte Oldsproget som Grundlag. I Oldtiden (Runestenens Sprog) var Dansk og Oldnordisk jo næsten i alle Tilfælde det samme Sprog, og selv i Middelalderen (Sproget i vore gamle Love) havde Dansk i sine Former og sit Ordforraad endnu fjernet sig saa lidt fra Oldsproget, at det paa alle Punkter med Lethed forstodes ved Hjælp af dette, men paa intet Punkt uden dette. En Forelæsning over dansk Sproghistorie, som ikke hos Tilhørerne kunde forudsætte Kjendskab til Hovedpunkterne af Oldsprogets Grammatik, vilde derfor blive højst utilfredsstillende for Docenten og ikke

bringe Tilhørerne noget virkeligt Udbytte. Skulde Forelæsningsne ikke svæve helt i Luften, maatte der nemlig forud for den eller samtidig med den gaa en Fremstilling af Oldsproget, som imidlertid paa dette Standpunkt baade vilde kræve altfor megen Tid og sikkert vilde virke saa trættende paa største Delen af Tilhørerne, at den ganske vilde sløve deres Interesse for det egentlige Æmne (Modersmaalets Historie). Kunde Docenten derimod samle om sig en Kreds af Tilhørere, som fra Skolen medbragte blot saa meget Kjendskab til Oldsproget, som kunde vindes ved det Antal Timer, der nu var indrømmet Faget, tvivlede han ikke om, at en Forelæsning som den af Ministeriet antydede vilde være i høj Grad ansporende og befrugtende for de Unge. Men han maatte da tilraade, at Forelæsningsen ikke som i Ministeriets Forslag indskrænkede sig til at omfatte Udviklingen fra Oldtiden til Holberg, men at den strakte sig lige til Nutiden. Netop fra Holbergs Tid var der jo foregaaet Bevægelser, der havde den allerstørste Betydning i Sprogets Historie, idet Modersmaalet derigjennem havde antaget sin nuværende Skikkelse, og Tilhørerne vilde sikkert paa alle Punkter føle et Savn og et Hul i deres Viden, naar Udviklingen ikke medtog ogsaa denne Periode. At Disciplene i Skolen stiftede Bekjendskab til denne Tids *Literatur*, vilde nemlig ingenlunde være tilstrækkeligt for dem til ogsaa at forstaa den *sproglige* Udvikling.

Til denne Udtalelse kunde *Fakultetets Flertal* i det Hele slutte sig. Det ansaae Undervisningen i Modersmaalet for i den Grad vigtig, at det nødig saae den berøvet en Støtte ved Fjernelse af Oldsproget, der, taget paa rette Maade, kunde være saa overordentlig frugtbringende. Maatte det end indrømmes, at Undervisningen i Oldnordisk hidtil paa mange Steder ikke havde baaret gode Frugter, saa var det med Rette paavist af Professor Wimmer, hvori Fejlen maatte søges, og naar han mente, at en Bedring var ifærd med at vise sig, havde denne Opfattelse ogsaa fundet Støtte hos andre Medlemmer af Fakultetet. Under disse Forhold skulde Flertallet indstændig fraraade, at man i dette Øjeblik fjernede Oldnordisk af Skolen og derved afskar de Muligheder til en sund Udvikling af Faget, der netop nu havde vist sig.

Med Hensyn til *den af Ministeriet paatænkte nye anden Examen* turde man maaske begynde med at berøre, at naar Ministeriet i sin Skrivelse udtalte, at ikke faa Studerende kun havde liden Nytte af det første Universitetsaar, forholdt dette sig neppe saaledes. Det kunde tvertimod siges at være Regelen, at de Studerende i det første Aar efter deres Adgangsexamen ikke blot dreve deres filosofiske Studier med stor Iver og Interesse, men at de ogsaa samtidig strax toge fat paa deres Embedsstudier, og man kunde tilføje, at der, hvad Studierne til Skoleembedsexamen angik, som Regel holdtes i hvert Semester flere Forelæsningsne og Øvelser, beregnede paa eller egnede for Begyndere eller yngre Studerende. Skulde dette ønskes gennemført i endnu højere Grad, vilde det let kunde ske ved Ansættelse af flere Lærerkrafter, en Udvej, ved hvilken en lignende Ordning sikkert ogsaa kunde træffes for de andre Fakulteters Vedkommende.

Om selve Forslaget skulde man udtale, at det i og for sig vilde være et stort Gode, om der ved Universitetet bestod et Kursus, ved hvilket det

blev muligt for de unge Studerende at føre deres Kundskaber og Uddannelse i forskjellig Retning videre, end det selv efter den bedste Læreplan kunde ske i Skolen. Der vilde være ikke Faa, som vilde opholde sig et Aar ved Universitetet for at gennemgaa et saadant Kursus, før de gik over til praktisk Virksomhed, ligesom der allerede nu var Adskillige, som gennemgik det filosofiske Kursus, selv om de ikke vilde studere videre.

Et saadant Kursus vilde ogsaa kunne danne en Forberedelse for det senere Fagstudium, hvis det ordnedes og gennemførtes paa en saadan Maade, at de Unge fik Indblik i, hvad videnskabelig Methode var, og hvis det derved kunde give Vejledning i en friere Studiemaade end den fra Skolen tilvante.

Men til Gjennemførelsen af en saadan Plan vilde der for det Første kræves *et større Lærpersonale*, end Universitetet nu raadede over. Naar de videregaaende Studier ikke skulde forsømmes, manglede Universitetet Kræfter til det forøgede Arbejde, som et Kursus i en hel Række Fag for den overordentlig talrige Kreds af unge Studerende vilde kræve. Og for det Andet vilde en *Forlængelse af Studietiden* blive nødvendig, hvis der ikke skete et Afslag i Embedsexamensfordringerne. Men et saadant Afslag var i hvert Tilfælde for de Prøvers Vedkommende, som hørte under det filosofiske Fakultet, ikke muligt, bortset fra, hvad der ovenfor var sagt om Græsk. Efter omhyggelige Overvejelser vare nemlig Fordringerne ved de i 1883 indførte Skoleembedsexaminer, der naturligvis indrettedes med Hensyntagen til den nu bestaaende Skoleplan, indskrænkede til det mindst Mulige.

Begge disse Vanskeligheder hængte dog nøje sammen med, at den paatænkte Examen skulde danne et afsluttet Hele for sig selv, mere være en Fortsættelse og Afslutning af Skoleundervisningen end en Indledning til det senere specielle Universitetsstudium. Man havde tænkt sig, at følgende Ordning kunde virkeliggjøre i det Mindste en Del af det Formaal, der tilstræbtes ved Ministeriets Plan, uden at den dog kom til at lide under saa store Vanskeligheder som denne.

Der kunde maaske ved Siden af det filosofiske Kursus indrettes *Kursus, der for de forskjellige Studerendes Vedkommende kunde tjene som Forberedelse til, om ikke som Del af deres Fagstudium*. Et saadant forberedende Kursus bestod jo allerede for Medicinernes Vedkommende, og det vilde altsaa gjælde om at indføre noget Lignende for de andre Studerendes Vedkommende. De, der ikke ønskede at tage den medicinske Forberedelses-examen, burde da forpligtes til ved Siden af den filosofiske Examen at underkaste sig en Prøve i *to Fag, som de selv kunde vælge*, og som — om de ønskede det (thi det burde aldeles komme an paa dem selv) — kunde være saadanne, der senere vilde komme dem tilgode ved deres Fagstudium. Som saadanne Fag kunde man tænke sig følgende, af hvilke altsaa den Studerende skulde vælge sig to: Historie (saaledes at der fremstilledes et enkelt Tidsrum af større kulturhistorisk Betydning), dansk Sproghistorie, Fransk (særlig det franske Sprogs Historie), Latin, Græsk, Mathematik, Fysik, Kemi, almindelig Biologi.

Naar Fagene vare valgfrie, vilde Antallet af Deltagerne ikke blive saa

overvældende for det enkelte Fags Vedkommende, som naar de vare obligatoriske. Der vilde da heller ikke kræves en *saa* stor Forøgelse af Universitetets Lærerpersonele som efter Ministeriets Plan. Og Forlængelsen af Studietiden vilde for de fleste Studerendes Vedkommende blive meget ringe, da et Kursus i tre Fag, hvert paa fire Timer ugentlig (for Græskten dog vel snarest 6), ikke vilde lægge Beslag paa hele de unge Studerendes Tid, afseet fra det Hensyn, de i de fleste Tilfælde vilde kunne tage til deres senere Studium ved det Fag, de valgte.

Man skulde endnu kun pege hen paa *den indre Forbindelse, der var mellem Skoleplanen og Planen om en »anden Examen«*. Jo mere afsluttet Skoleundervisningen blev, jo mere den kunde siges at føre til et i og for sig (afseet fra en mulig Fortsættelse) værdifuldt Udbytte, desmindre *behøvedes* der et encyklopædisk Kursus ved Universitetet, selv om dette, som sagt, i og for sig vilde være et Gode. Og paa den anden Side: jo større praktiske Vanskeligheder der (i Henseende til Lærerpersonele og Studietidens Længde) viste sig at være for Indretningen af et Kursus som det af Ministeriet paatænkte, desto vigtigere blev det, at Skolen holdtes som et Hele for sig med sit ejendommelige og til *almindelig* aandelig Udviklings Fremme begrænsede Formaal.

Om et Kursus som det ovenfor antydede (to valgfrie Fag ved Siden af Filosofi for dem, der ikke ønskede at tage den medicinske Forberedelses-examen) vilde kunne bringe tilveje, og om dets nærmere Indretning, derom vilde det være tidsnok at forhandle, dersom det viste sig, at Ministeriet tog denne Tanke op. Fakultetet vilde da sikkert faae Lejlighed til en mere indgaaende Drøftelse.

Et *Mindretal* (Professor Joh. Steenstrup) udtalte i den af ham afgivne Erklæring:

Han kunde i mange Hovedpunkter slutte sig til Majoritetens Udtalelse, men da han ikke kunde bortse fra, at en Trediedel af de Studerende var Theologer eller Filologer, vilde han ikke kunde tiltræde, at Græsk aldeles udelukkedes af Skolen, idet han tillige maatte anse det for ønskeligt, at den Kundskab heri, som disse Studerende nødvendig maatte skaffe sig, erhvervedes gennem et langsommere Studium, fordelt paa flere Aar. Derimod vilde han kunne slutte sig til Ministeriets Forslag om en Deling af Klasserne i de to sidste Skoleaar. Den saaledes erhvervede Kundskab i Græsk maatte da for disse Studerendes Vedkommende yderligere udvides ved et Studium af Græsk ved Universitetet, i hvilket Fag de da et Aar efter Afgangsexamenen maatte underkaste sig en Prøve. Undervisningen i Islandsk i Skolen maatte, for at faae den fornødne Tid til Græskten samt til de naturvidenskabelige Fag, bortfalde.

Et *Mindretal* af Fakultetets Medlemmer (Professorerne Ussing, Mehren, Holm, V. Thomsen, Møller og Stephens) afgav følgende Betænkning:

Naar de ikke havde kunnet slutte sig til den af deres Kolleger afgivne Betænkning, var det, fordi den i sit Udgangspunkt og derfor ogsaa i væsentlige Dele af sine Konklusioner forekom dem at hvile paa en noget for abstrakt og ensidig Betragtning af den højere lærde Skoles Formaal og Midler.

De vare Alle enige om, at denne ikke skulde være nogen Fagskole;

den skulde, som det med Rette udtaltes af Ministeren, »ikke have det Formaal at forberede til specielle Livsstillinger, men det er dens Opgave at meddele en saadan almindelig Aandsudvikling og alsidig Kundskabsfylde, som kan have Betydning i alle Livsforhold«, og det tilføjedes, ligeledes med fuld Ret, at denne Almendannelse »maa have et dobbelt Grundlag, dels i Kjendskabet til den menneskelige Aands Udvikling og Yttringsformer, dels i Indsigten i Naturlivet og de Love, som styre dette«.

Men idet Sandheden heraf indrømmedes, fulgte dermed ingenlunde Rigtigheden af den Betragtningssmaaade, som deres Kolleger byggede derpaa. Mindretallet gav dem Ret i, at ethvert Fag i Skolen burde føres til en vis Afslutning; men det saaes let, at dette Begreb var i høj Grad svævende og relativt; der kunde afsluttes paa mange Punkter. Og naar det sagdes, at et Fag i Skolen ikke burde læres i en saa elementær Form og saa ringe Omfang, at det udelukkende fik Betydning som en Begyndelse, der senere kunde fortsættes, da savnede Mindretallet atter her Forbindelsen imellem den abstrakte Regel og den konkrete Virkelighed. Skolen kunde overhovedet — især naar den, som hos os, afsluttedes i en Alder af 17—18 Aar — kun give Begyndelser, der senere fortsattes, nogle af En, andre af en Anden, og det vilde aldrig kunne undgaaes, at nogle af disse Begyndelser, snart af den ene, snart af den anden Retning, naar de ikke fortsattes, kom til liden positiv Nytte og vilde synes mere eller mindre døde Skatte, selv om de i Virkeligheden ikke vare det. Ikke mindre svævende var jo i sig selv Begrebet Almendannelse, almindelig Aandsudvikling. Ved Siden af en vis Række Fag, der med Nødvendighed maatte indrømmes at falde ind under de Krav, der herved maatte stilles, var der andre, hvis Medtagelse eller Udelukkelse mere beroede paa et Skjøn. Her burde det følgelig ikke blot være tilladt, men det var nødvendigt at lade praktiske og konkrete Hensyn være medbestemmende ved den Afgjørelse, der maatte være at træffe.

Paa denne Maade vilde der paa den ene Side kunne være Spørgsmaal om Hensyn til Disciplenes forskellige Individualiteter, Anlæg og Interesser; paa den anden Side stod Hensynet til, at den lærde Skole, ved Siden af at meddele en højere Almendannelse, tillige var og skulde være en Indledning til de forskellige Specialstudier ved Universitetet. Ligesom Afgangsexamen krævedes som en Betingelse for at kunne studere ved dette, saaledes maatte Universitetet som Helhed og dets enkelte Fakulteter hvert for sig ogsaa være berettiget til at kræve, at den højere Skoleundervisning virkelig bibragte Disciplene de Kundskaber, der maatte anses for nødvendige Forudsætninger for deres respektive Universitetsstudier.

Det var Hensynet navnlig til det første af disse to Momenter, der i 1871 ledede til Indførelsen af Tvedelingen som en Frugt af lange Overvejelser, og Virkeliggjørelsen af denne Tanke hilsedes dengang som et væsentligt Fremskridt. Saae man tilbage paa den siden da vundne Erfaring, turde der fra alle Sider herske Enighed om, at Tvedelingen i *den Form*, hvori den da indførtes, var meget lidet heldig, idet den paa den ene Side gennemførtes med altfor stor Ensidighed, saa at navnlig den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling i altfor høj Grad nærmede sig til at være en Fagskole, og at paa den anden Side visse Fag — Matematik for den

sproglige Retning, Latin for den mathematiske og latinsk Stil for begge — afsluttedes paa et Tidspunkt, hvor Disciplene først egentlig skulde begynde at have Udbytte af disse Fag, medens der derved tillige lagdes et knugende Tryk paa Mellemlasserne. Men herfra var der dog et stort Spring til nu, efter knap 20 Aars Forløb, at bryde Staven over hele Delingstanken med den dertil hørende begrænsede Valgfrihed, og søge Fremskridt og Frelse alene i Tilbagevenden til en ny Enhedsskole, uanset om denne ved sin Ensidighed skulde krænke vigtige Interesser. Ligeoverfor denne Opfattelse turde det ej heller være uden Betydning, at ikke blot vore Stammefrænder i Norge og Sverige, men ogsaa de fleste andre Kulturlande, Tydskland, Frankrig, Schweiz o. s. v., havde deres højere Undervisning indrettet efter dette Princip (med en Tve- eller en Tredeling, som f. Ex. i Sverige, hvor der var en Latin- og en Reallinie, af hvilke den første atter var delt i to Afdelinger, den ene med Græsk, den anden med Engelsk) og vedblivende holdt fast paa det i deres Arbejde paa videre Udvikling deraf. I ethvert Tilfælde kunde Mindretallet ikke anse det nævnte Princip for at være paa nogen Maade gjendrevet gennem deres Kollegers Argumentation, og Ministerens Forslag gik jo heller ikke ud paa Ophævelse deraf.

Hvorledes Undervisningen i det Enkelte heldigst skulde indrettes, og hvorvidt særlig den af Ministeren foreslaaede Ordning *fra Skolens Standpunkt* kunde siges at være tilfredsstillende eller ikke, derom troede Mindretallet, at det filosofiske Fakultet som saadant vanskelig kunde udtale sig med tilstrækkelig Autoritet. Som ubestridelige Fortrin ved Ministerens Forslag sammenlignet med den nuværende Ordning turde det i denne Henseende kunne fremhæves, at Ensidigheden indenfor hver af de to Afdelinger væsentlig var undgaaet, idet Mathematik fortsattes for den sproglig-historiske Afdeling og Latin for den matematisk-naturvidenskabelige, at Valget først skulde træffes i en noget ældre Alder, og at Trykket paa Mellemlasserne blev betydelig lettet, ja maaske endog kunde siges helt at forsvinde. Men at veje disse Fortrin lige overfor de mulige Mangler eller Vanskeligheder, som Forslaget, seet fra Skolens Standpunkt, maatte frembyde, troede man væsentlig maatte blive erfarne Skolemænds Sag, medens det nærmest tilkom Fakultetet at betragte Sagen *fra Universitetets Standpunkt* og overveje, hvilken Indflydelse de paatænkte Forandringer i Skolens Undervisning kunde antages at ville have paa de akademiske Studier.

Et Punkt i den foreslaaede Undervisningsreform nødte Flertallets Udtalelser Mindretallet dog til at dvæle noget udførligere ved, end selve det Forslag, hvorover Ministeren havde forlangt Universitetets Erklæring, maaske kunde synes at give Anledning til. Det var Spørgsmaalet om *Græskens Stilling*. Hvad dette Punkt angik, foretrak Flertallet afgjort det af Ministeren tidligere fremsatte Forslag — med fuldstændig Afskaffelse af Græsk — saavel for den nu bestaaende Ordning som for Ministerens nye Forslag. Idet Mindretallet maatte erklære sig for fuldstændig uenigt i denne Opfattelse, ansaae det det for overflødigt her at gjentage de Argumenter, som fra Skolens og den almindelige Dannelses Synspunkt maatte tale for Bibeholdelsen af Græsk som Undervisningsfag og som allerede fra andre Sider vare fremhævede med saa megen Vægt, at det kunde nøjes med

at henvise til vedkommende Udtalelser i de foreliggende trykte Betænkninger. Derimod maatte Mindretallet her fra Universitetets Standpunkt principielt hævde, at *Universitetet ikke kunde finde sig i at modtage Studenter, for hvem Kjendskab til Græsk var uundværligt til deres Studier*, saaledes som Tilfældet var med Filologer og Theologer, *uden at de fra Skolen medbragte de nødvendige Forudsætninger herfor, og at det maatte være en nødvendig Betingelse for en eventuel Reform af den højere Skoleundervisning, at dette Krav ikke tabtes af Syne*. Ud fra dette Standpunkt maatte Mindretallet derfor, under Forudsætning af at det for Øjeblikket kun skulde have Valg mellem et saadant Enten—Eller, foretrække Ministerens sidste Forslag for det tidligere, af ham selv opgivne.

Forsaavidt som Flertallet bebrejdede den nuværende Skoles sproglig-historiske Afdeling, at »Disciplene ikke kom til at bevæge sig i den græske Literatur med saa stor Frihed og ikke stiftede Bekjendtskab med den i saa stort Omfang, at de virkelig kunde have Glæde derved«, kunde Mindretallet til en vis Grad indrømme dette; men det kunde vel være, at det Samme, naar man tog Ordenes Relativitet i Betragtning, ogsaa kunde siges om Latin eller Engelsk, ja for Manges Vedkommende selv om Fransk, for ikke at tale f. Ex. om Mathematik. Mindretallet vilde i høj Grad ønske, at man lærte mere Græsk i Skolen, end man gjorde, men naar man nu paa Grund af Forholdenes Tvang ikke kunde drive Undervisningen deri videre, mente det, at man kunde nøjes med det nuværende, og fandt ikke deri nogen Grund til fuldstændig at udelukke Sproget fra Skolen. En yderligere Indskrænkning, hvorved der vilde læres »meget mindre Græsk end før«, kunde man selvfølgelig ikke gaa ind paa; men Ministeren havde jo kun foreslaaet en Omordning, saaledes at det, der ikke blev naaet i Skolen, skulde indvindes i det første Universitetsaar, hvis afsluttende Examen i Ministerens Forslag netop kaldtes »Anden Del af Afgangsexamen«. Der var da stillet det Spørgsmaal til Fakultetet, om det var sandsynligt, at Disciplene ved et Kursus i Skolens to øverste Klasser paa 7 ugentlige Timer i Forbindelse med en Fortsættelse i det første Universitetsaar vilde naa ligesaa vidt i Kundskab til Græsk, som de nu naaede ved det fireaarige Skolekursus. Herpaa vilde Mindretallet svare, at det med Hensyn til de ivrige og mere begavede Disciple ikke nærede nogen Tvivl derom; men for de mindre begavede, ja vistnok for det større Flertal maatte det ubetinget foretrækkes, at Undervisningen begyndte i en tidligere Alder, medens den nødvendige Udenadslæren endnu faldt lettere, og fortsattes i en længere Aarrække, hvorved der opnaaedes større Fortrolighed med Sproget og større Sikkerhed deri. Skulde imidlertid Ministeriet alligevel bestemme sig for at lade Undervisningen i Græsk først begynde i Skolens 5te Klasse for saa at fortsættes i det første Universitetsaar, maatte man strax her gjøre opmærksom paa, at dette Fortsættelseskursus maatte have en mere skolemæssig Karakter, end Universitetskursus plejede at have. Naar Ministeriet dernæst, for at bøde paa den Mangel paa Kjendskab til den klassiske Oldtid, der maatte findes hos de Disciple, som ikke lærte Græsk, havde foreslaaet, at disse skulde gøres bekjendte med den græske Literatur igjennem Oversættelser

og modtage Undervisning i græsk Oldtidskundskab, troede Mindretallet rigtignok, at man gjorde sig Illusioner om Udbyttet af en saadan Undervisning, hvor det naturlige Grundlag, Kjendskab til Originalerne, manglede; men det havde ingen Tvivl om, at den vilde være meget frugtbringende for dem, der lærte Græsk. Det havde været Mindretallet en Tilfredsstillelse at se, at ogsaa Flertallet delte denne Mening og udtalte, at denne Undervisning burde være fælles for begge Afdelinger. Mindretallet var heller ikke bange for, at Tiden skulde mangle. Naar de græsklæsende Disciple gennemgik et saadant Kursus, vilde der efter dets Mening ikke være Noget til Hinder for, at de 7 ugentlige Timer, der vare foreslaaede til det græske *Sprog*, nedsattes til 6, ligesom ogsaa 1 Time om Ugen kunde vindes ved at fritage den græske Afdeling for den foreslaaede Undervisning i Geografi og Geologi. Selv om man imidlertid strax maatte skride til Indførelse af græsk Oversættelseslæsning for den nuværende sproglig-historiske Afdeling, vilde det være urigtigt deraf at drage nogen almindelig Slutning angaaende Værdien af denne Undervisningsmaade, uden tilbørligt Hensyn til, hvilke betydelige Forudsætninger Disciplene havde ved deres Kjendskab til det græske Sprog.

Naar det fremdeles som en Grund til at udelukke Græsk af Skolen bemærkedes, at der var Fare for, at Disciple »blot af Frygt for Mathematik vilde vælge den græske Afdeling« og at der overhovedet »ikke i Skolen burde bestaa et Fag, som Disciplene kunde ty hen til blot af Uvillie mod et andet Fag«, da forekom dette Mindretallet at være ganske uden Betydning. Om den ene eller den anden Retning valgtes af den positive Grund, at Disciplen havde særlig Lyst og Anlæg dertil, eller af den negative Grund, at han manglede Lyst eller Oplagthed til Modsætningen, vilde det — naar der overhovedet var Valgfrihed — i mangfoldige Tilfælde være umuligt at holde ude fra hinanden, for ikke at tale om, hvorledes andre mere tilfældige Momenter kunde gjøre sig gjældende, saasom en Lærers mere tiltrækkende eller frastødende Personlighed, Kammeraters, Forældres eller Venners Indflydelse o. a. l. Men var der Disciple uden bestemt udprægede Interesser og Anlæg, der vilde vælge Græsk blot for at undgaa Mathematik, var der ikke mindste Grund til at tro, at ikke det Modsatte ligesaa godt kunde blive Tilfældet, og at ikke mange, særlig, dersom den matematiske Retning blev mindre ensidig end den nu var, vilde foretrække at fortsætte Mathematiken i lidt større Omfang fremfor at begynde paa et helt nyt og vanskeligt Fag.

Flertallet indvendte imod Ministeriets Forslag, at der derved kun vilde være »gjort et lille Skridt til at hæve Tvedelingen, saa ringe, at det kun kunde have Betydning som en Indledning, der om ikke lang Tid maatte fortsættes med Græskens fuldstændige Udelukkelse af Skolen«. Hvorvidt dette sidste Skridt virkelig med Nødvendighed kunde siges at være nærførestaaende eller ikke, skulde Mindretallet ikke her drøfte; det hævdede kun, at Nødvendigheden ikke blot ikke for Øjeblikket kunde siges at foreligge, men at den fuldstændige Udelukkelse af dette Fag var uforenelig med de videnskabelige Krav, som Universitetet bestemt maatte fordre opretholdte. Mindretallet kunde herved heller ikke undlade at henvise til, hvad der allerede fra forskellige andre Sider var fremhævet, at, skjønt Spørgsmaalet

særlig om Græskens Stilling i Skolen i forskellige Lande stod paa Dagsordenen, og skjønt der, navnlig i de mindre Lande, som Norge, Sverige, Finland, havde hævet sig stærke Røster for Afskaffelsen af dette Fag (fra visse Sider, f. Ex. i Norge, med ligefrem Tilføjelse af, at ogsaa dette kun skulde være et indledende Skridt, der maatte fortsættes med Latinens Udelukkelse), saa havde man dog endnu ikke i noget andet Land vovet at betragte Spørgsmaalet som i den Grad afgjort, at man havde turdet gjøre positive Skridt i denne Retning. Mindretallet skulde saaledes minde om, at den Komité, der i Sverige havde været nedsat for at drøfte Ordningen af den saakaldte »Filosofie kandidat-examen«, i sin i Slutningen af 1889 afgivne Betænkning med Styrke havde udtalt sig for at bevare Græsk i Skolen ligesom hidtil (som valgfrit Fag ved Siden af Engelsk), men saaledes, at det skulde være obligatorisk for dem, der senere vilde tage »humanistisk kandidat-examen«. Det var bekjendt, at man i Tydskland i nyere Tid ved Siden af de gamle Gymnasier havde oprettet saakaldte Realgymnasier, hvori der ikke lærtes Græsk, men vel Latin, endog i endel større Omfang end indenfor vor sproglig-historiske Retning. Disse Realgymnasier svarede altsaa til den mathematisk-naturvidenskabelige Afdeling i vore Skoler, med det anførte Tillæg af Latin; men de gave alligevel kun en begrænset Adgang til Universitetet. Realstudenterne havde kun Tilladelse til at studere Naturvidenskaberne eller Fransk og Engelsk; fra alle andre Studier (ogsaa Medicin) vare de udelukkede. Der førtes i dette Øjeblik en heftig Kamp for at skaffe dem udvidede Rettigheder, ligesom de havde hos os, og dette vilde uden Tvivl ogsaa efterhaanden lykkes, men den Omvæltning, at man skulde gjøre Realgymnasierne til de eneberettigede og nedlægge de gamle, eller at man i Frankrig paa lignende Maade ved »*L'enseignement secondaire classique*« skulde nedlægge »*Classes des lettres*« og kun beholde de lidet benyttede »*Classes supérieures des sciences*«, syntes Ingen for Alvor at værdige Tanke. Det maatte staa klart, at det var dette Skridt, man nu hos os vilde anbefale som Middel til at hæve de med vor nuværende Undervisningsplan forbundne Ulemper.

At Kundskab i Græsk var en nødvendig Forudsætning for filologisk og theologisk Studium, indrømmede Flertallet, men det mente, at man ikke behøvede at tage særligt Hensyn til en saadan mindre Del af de Studerende. Efter den opstillede Beregning vare disse i indeværende Aar ikke mere end en Trediedel af hele Antallet. Mindretallet var tilbøjeligt til at tro, at Tallet i andre Aar havde været større; men antoges det, at det maatte regnes til en Trediedel, saa syntes allerede dette Tal saa stort, at der maatte tages Hensyn dertil.

Naar Flertallet da mente, at man ligesaa godt kunde kræve af de vordende Gejstlige, at de benyttede en Del af deres Studietid til at studere Græsk, som man krævede af de vordende Læger, at de maatte ofre en ikke ringe Tid til Studiet af de naturvidenskabelige Fag, der fordredes ved den medicinske Forberedelsesexamen, glemte det, at der med Hensyn til de fleste af disse Fag, baade Zoologi, Botanik og Fysik, var givet et godt Grundlag i Skoleundervisningen, medens der intet saadant vilde blive givet med Hensyn til Græsk, ligesaa lidt som det for Tiden fandt Sted, hvad det andet

nye Sprog angik, som Theologerne allerede iforvejen havde at lære og som Flertallet ikke havde nævnt, nemlig Hebraisk. Der kunde ikke være Tvivl om, at et forberedende Studium i Græsk og Hebraisk vilde kræve en større Tid end Medicinernes Indledningsstudium. Men hvor lang Tid det vilde tage for en ung Theolog — og man kunde her strax tage Filologerne med — ved Universitetet at naa en Kundskab i Græsk, som svarede til den, han nu havde, naar han gik ud af Skolen, var det ikke let at sige med Nøjagtighed. Flertallet i Undervisningsinspektionen havde i sin Betænkning over Ministeriets oprindelige Forslag til en Forandring i Skoleplanen ment, at det vilde forlænge Studietiden med et halvt Aar, idet det antog, at en Students daglige Arbejdstid kunde sættes til 8 Timer. Fakultetets Flertal havde i sin Betænkning ligeledes udtalt den Mening, at Forlængelsen ikke vilde blive meget over et halvt Aar. Men, naar man huskede paa den Tid, der gik til Forelæsninger og Informationer, som saa mange Studenter vare nødte til at paatage sig, kunde der paa ingen Maade regnes paa 8 Timers daglig Arbejdstid. Der vilde afgjort snarere gaa et helt end et halvt Aar og sandsynligvis endnu mere tabt for Studenten paa den Maade, og den Kundskab, der vilde blive erhvervet, vilde utvivlsomt være overmaade hullet og usikker. Flertallet henviste fremdeles til, at Studietiden for Theologernes Vedkommende i Regelen var langt kortere end for Medicinernes, saa at den Forlængelse, som Tilegnelsen af Græsk vilde volde, neppe kunde være betænkelig; men for ikke at tale om, at det var vanskeligt at se, hvorledes det, at et andet Studium med Nødvendighed krævede en længere Tid, kunde paaberaabes som Støtte for at lægge en forøget Byrde paa det theologiske Studium, saa maatte det baade i Almindelighed fremhæves som misligt at at forlænge Studietiden for vore Studerende — den var lang nok iforvejen — og der vilde desuden let fremkomme en Vanskelighed for Theologerne, som Medicinerne vare frie for. Det var vel bekjendt, at disse kunde aftjene deres Værnepligt paa en Maade, der kun lidet generede deres Studium; men for en theologisk Student vilde det være en ligefrem Ulykke, naar han ikke kunde faae sine Studier endte, inden han blev tagen til Soldat. Men dette vilde ved en Forlængelse af Studiet let kunne ramme adskillige Theologer. Selv om man vilde sætte sig ud over, at der netop blandt dem fandtes ikke faa, der noget sent bleve Studenter, fordi de kom fra andre Livsstillinger, saa behøvede man efter Flertallets Plan ikke at være mere end 19 Aar, naar man blev Student — og ikke Faa kom til Universitetet i den Alder —, for at Værnepligten kunde indtræde som ødelæggende Studiet. Heller ikke maatte det glemmes, at efter Flertallets Forslag vilde Studiet af Græsk volde de Studerende forøgede Udgifter. Det var klart, at ingen Docent ved Forelæsninger eller Examinatorier kunde meddele dem de Kundskaber i Græsk, der behøvedes. Her var ikke Tale om, at det skulde være under hans Værdighed at give Vejledning i Begyndelsesgrundene i dette Fag. Men man tænke sig Hold paa 90—100 Studenter. Hvorledes skulde man kunne lære dem det græske Sprog forfra paa Universitetet? Det var klart, at de ved privat Manuduktion maatte søge at opnaa den Kundskab, som Universitetet ikke kunde give dem — noget som allerede nu almindelig skete ved Hebraisk. Enhver vilde vistnok indrømme, at det

vilde være haardt at nøde de Studerende, deriblandt mange fattige, dertil. Forholdet kunde her aldeles ikke sammenlignes med de af Flertallet antydede »Begyndelseskursus i en hel Mængde andre Sprog«, altsaa vel saadanne som f. Ex. Sanskrit, Arabisk, slaviske Sprog eller Lignende; thi her var det jo altid kun nogle ganske Enkelte, der af særlig Lyst benyttede denne Undervisning, og det med fuld Frihed til at høre op, hvad Øjeblik det behagede dem, da intet bestemt Maal skulde naaes og ingen Prøve aflægges. Og ligesaa lidt kunde man henvise til Oldnordisk før 1871; thi faktisk havde der i dette Fag aldrig ved Universitetet været meddelt den Art elementær Undervisning, som der nu vilde kræves i Græsk, men de Faa, der skulde have det til filologisk Embedsexamen, maatte netop selv skaffe sig de nødvendige elementære Kundskaber, hvad der jo ved dette Sprog ikke var forbundet med synderlig Vanskelighed. Naar Flertallet endelig mente, at efter dets Forslag vilde man opnaa den Fordel, at Theologerne ikke mere i en altfor ung Alder kunde gaa over i en praktisk gejstlig Virksomhed, var det vanskeligt at forstaa, hvad det havde tænkt paa. Man kunde som bekjendt ikke blive Gejstlig, før man var 25 Aar. Holdt Flertallet det virkelig for ønskeligt, at det theologiske Studium varede ud over den Alder?

Hvad det andet Universitetsstudium angik, hvor Græsk spillede en Rolle, Studiet til Skoleembedsexaminerne, da ansaae Fakultetets Flertal det for nødvendigt, at de Lærere, som skulde meddele den paatænkte Undervisning i græsk Oldtidskundskab i Skolerne, fik en lignende Uddannelse i græsk Filologi ved Universitetet som den, de nuværende Candidati magisterii med Græsk til Hovedfag fik, og det mente, at der, naar der foretoges nogle Ændringer i de Fordringer, som ved Embedsexamen stillede i dette Fag, ikke vilde være Noget til Hinder for at kræve dette. Mindretallet kunde være enigt med Flertallet i, at det, saafremt det paatænkte nye Fag kom til at afløse Græsk i Skolerne, vilde være meget ønskeligt at have Lærere deri, der havde en saadan Fordannelse; men det maatte paa den anden Side anse den af Flertallet paatænkte Ordning for umulig at gennemføre. Det var nemlig Mindretallets Overbevisning, at selv med de af Flertallet antydede Ændringer i Examensfordringerne vilde Studiet af Græsk, der efter dets Forslag maatte læres helt forfra ved Universitetet, koste betydelig mere Tid, end det nu gjorde. Det Tillæg i Arbejde, det vilde give, at skulle erhverve den Kundskab til Formlæren, til Grundtrækkene i Syntaxen og til et ikke ringe Ordforraad, som en Student nu besad ved sit Komme til Universitetet, vilde mange Gange overgaa den Formindskelse i Arbejdet, som de foreslaaede Ændringer i Examensfordringerne vilde føre med sig. Fakultetets Flertal indrømmede ogsaa selv, at Studietiden vilde blive forlænget for saadanne Studerende; men det mente at kunne sætte sig ud derover. Dette kunde Mindretallet ingenlunde anse for forsvarligt, medmindre den forøgede Studietid kunde opvejes af andre Fordele for de Studerende. Men det var saa langt fra, at saadanne vilde frembyde sig, at tvertimod de, der vilde underkaste sig en Examen som den af Flertallet paatænkte, maatte blive uheldigt stillede i Sammenligning med dem, der valgte andre Fag ved Skoleembedsexamen. Hvilke Udsigter aabnede man

nemlig den unge Kandidat, der havde underkastet sig en saadan Examen? Det maatte erindres, at Undervisning i græsk Oldtidskundskab kun kunde sysselsætte én Lærer i hver Skole, og at det vilde blive et særdeles vanskeligt Fag at være Lærer i. Det vilde kræve en Forening af filologisk Kundskab, æsthetisk Dannelse og Kunstsans i Forening med Evne til Op-læsning, og nødvendiggøre et Greb paa at beherske Stoffet, som kun vilde kunne findes hos en fuldt uddannet og begavet Skolemand. Om at overdrage et saadant Fag til en yngre Lærer vilde der ikke kunne være Tale. Ingen ung Kandidat, der havde Græsk som Hovedfag, vilde altsaa kunne finde Ansættelse som Lærer i dette Fag; men en saadan Udsigt vilde visse- lig alt andet end opmuntre til at studere dette Fag, og saa skulde vedkommende Student ovenikjøbet have at underkaste sig en Skoleembedsexamen, der var ulige vanskeligere end de andre bestaaende. Der gaves kun én Udvej til at hæve Uligheden, det var at lade ham nøjes med at have Latin eller — hvad der forøvrigt vilde være højst uheldigt — et andet Sprog eller Historie som det eneste Bifag. Men hvor ilde stillet vilde ikke en Kandidat blive, som, naar han søgte et Skoleembede, kun kunde melde sig som Lærer i et Fag, han havde havt som Bidisciplin? Man kunde være overtydet om, at de, der ønskede at studere for at opnaa Stillinger ved de lærde Skoler, vilde vogte sig for et saadant Embedsstudium, og det vilde derfor sikkert være omtrent haabløst at tænke sig Græsk bevaret som Hovedfag ved vore Skoleembedsexaminer.

Derimod var der ingen Tvivl om, at det som hidtil maatte beholdes som Bifag. Ingen kunde selvfølgelig studere Latin uden at have Græsk ved Siden. Men hvorledes vilde det da komme til at gaa dem, der studerede disse to Fag? Vilde man virkelig — saaledes som Fakultetets Flertal gjorde — forlange, at de til Examen skulde opgive nok et Bifag? Da stod man igjen overfor en Examensprøve, der var betydelig vanskeligere end de andre Skoleembedsexaminer. Der blev, hvis man vilde have Ligevægt, ikke Andet at gjøre end at opstille en Skoleembedsexamen med Latin som Hovedfag og Græsk som det eneste Bifag, og det vilde da blive Kundskaben i Græsk indenfor disse Grænser, hvorpaa den fremtidige Lærer i græsk Oldtidskundskab maatte bygge sin filologiske Viden. Imidlertid, hermed var man ikke over Vanskelighederne. Efter hvad ovenfor var yttret om, at kun ældre prøvede Lærere vilde kunne magte det paatænkte nye Fag, var det klart, at den Kandidat, som havde taget en Examen, der kun omfattede de nævnte to Discipliner, fra først af ikke vilde kunne konkurrere om andre Lærerpladser end dem i Latin. Han var begrænset til dette ene Fag. Hvor ugunstig blev da ikke hans Stilling i Sammenligning med deres, der havde taget Examen med enten Historie, Dansk eller et andet nyere Sprog som Hovedfag, og saa Latin foruden et andet moderne Sprog som Bifag, og som altsaa kunde tilbyde sig som Lærere i 3 Fag. Som vel bekjendt opsloges Lærerpladserne næsten altid ledige saaledes, at der krævedes paa- lidelig Kundskab i flere Fag. Under saadanne Forhold vilde de Studerende ganske sikkert i høj Grad blive skræmmede fra at underkaste sig en Examen, bestaaende af Latin som Hovedfag og Græsk som Bifag. Hvor fordærlige Virkninger dette vilde faae for det klassiske Oldtidsstudium ved vort Univer-

sitet, og hvor uheldig Tilbagevirkningen vilde blive, behøvede neppe at siges. Naturligvis kunde det tænkes, at En og Anden af udpræget videnskabelig Interesse indlod sig paa et videregaaende klassisk-filologisk Studium, ligesom man nu saa enkelte særlig studere Indisk, Arabisk eller lignende frit stillede Fag; men det vilde blive meget farligt at slaa sig til Ro dermed. Flertallets Forslag vilde, hvis det blev gjort til Virkelighed, efter Mindretallets Opfattelse tilføje det klassiske Oldtidsstudium ved Universitetet et dødbringende Knæk.

Medens Flertallet med saa stor Styrke have forlangt, at Græsk skulde fjernes fra den lærde Skole, stillede det sig omvendt overfor det oldnordiske Sprog, som Ministeriet baade i sit første og i sit andet Forslag havde tænkt sig udelukket. Ogsaa Mindretallet vilde i høj Grad beklage, om Skolens Disciple ganske skulde berøves Kundskaben til Modersmaalets ældste Skikkelse, og det haabede heller ikke, at det vilde findes nødvendigt. Naar Professor Wimmer udtalte om denne Undervisning, at den saa langt fra burde udstødes af den lærde Skole, at den snarere burde drives i endnu noget større Omfang, idet der til den helst skulde knyttes en rationel Undervisning i dansk Sproghistorie, da stemmede denne sidste Tanke, forsaavidt derved væsentlig kun mentes Læsning af Prøver af ældre Dansk, ganske med Mindretallets Ønsker. Men en Betingelse herfor maatte det rigtignok være, at Timetallet ikke forøgedes og at det egentlige »Oldnordisk«, langt fra at drives i endnu større Omfang, tvertimod indskrænkedes saameget mere. Selv om det ringe Pensum, der nu læstes, med Lethed kunde læres saaledes, at de Allerfleste kunde sikre sig en god Karakter deri ved Examen, var det dog ubestrideligt, at den virkelige Færdighed i Forstaaelse af det oldnordiske Sprog, der naaedes i Skolen, i ingen Henseende var større, ja snarere var forholdsvis ringere end den, der naaedes i Græsk, og den Literaturkjendskab, der vandtes gennem Læsning af Originaler, var jo i sig selv alligevel ganske ufyldstgjørende. Dette Fag vilde overhovedet aldrig i Skolen kunne blive til andet end en »Begyndelse«, og det i endnu højere Grad end noget andet Fag. Hvad den literære Side angik, var der sikkert ingen Literatur, der saaledes som den »oldnordisk«-islandske egnede sig til at læses igennem Oversættelser og for hvilken saadanne tillige forelaa i saa stort og let tilgængeligt Udvalg; selv den Indflydelse, som den nyere danske Literatur havde modtaget fra denne Side, var jo næsten udelukkende gaaet gennem Oversættelser. Læsningen af saadanne i Skoler vilde selvfølgelig for en stor Del være mere paa sin Plads i de lavere end i de øverste Klasser. Sin væsentlige Betydning havde Undervisningen i Oldnordisk derimod utvivlsomt fra den sproghistoriske Side som et Grundlag for Forstaaelsen af vort Modersmaals Udvikling; men for at erhverve et saadant almindeligt Grundlag vilde man utvivlsomt kunne nøjes med et endnu mindre Pensum end det, man nu læste. Til Gjengæld vilde Mindretallet, som sagt, finde det overordentlig ønskeligt og endnu nyttigere, om man kunde læse noget ældre Dansk og tillige gøre nærmere Bekjendtskab med Svensk. Stillede Spørgsmaalet derimod saaledes, om man enten skulde undvære Græsk eller Oldnordisk, da troede Mindretallet rigtignok, at Valget maatte træffe det sidste. Hint forekom Mindretallet

nødvendigt, dette kunde undværes, saameget mere som det ikke var forbundet med synderlig Vanskelighed at tilegne sig det, naar Nogen virkelig ønskede det. Og vilde man specielt fremhæve den sproghistoriske Side, da maatte det ikke heller glemmes, at den nyere Sprogvidenskab netop havde viist, hvorledes Græsk, hvad historisk Betydning angik, i meget væsentlige Punkter indtog den mest fremragende Plads indenfor de indoeuropæiske Sprog (selv Sanskrit neppe undtaget), saaledes at det i denne Henseende, i en kyndig Lærers Haand, var særlig egnet til at sprede Lys til alle Sider. Ja selv f. Ex. de germanske Sprogs »Lydfremskydning« eller andre Fænomener, som i deres Oprindelse laa forud for Udviklingen indenfor de nordiske Sprog, vilde for Disciplene kun faae Interesse, naar et Tilknytningspunkt til den modsatte Side forud var dem bekendt; men her traf det sig saaledes, at det andet af de gamle klassiske Sprog, Latinen, paa Grund af en Række ejendommelige Udviklinger kun i forholdsvis ringe Grad var egnet til i denne Henseende at erstatte Græsk (naar bortsaas naturligvis fra det særlige Forhold til Fransk).

Vendte Mindretallet sig efter disse Udtalelser til selve det Forslag, hvorover Ministeren nærmest havde begjæret Universitetets Erklæring, Forslaget til en Forbindelse mellem Skoleundervisningen og Universitetet, var Mindretallet saa heldigt i alt Væsentligt at befinde sig i fuld Overensstemmelse med Flertallet, hvorfor det kun havde nogle enkelte Tilføjelser at gjøre til det af det Udtalte.

Tanken om Oprettelsen af en »anden Examen« efter det første Universitetsaar havde intet afskrækkende for det filosofiske Fakultet. Dette havde selv tidligere taget Ordet for en saadan Ordning, men rigtignok under den Forudsætning, at dette »anden Examens« Kursus kunde sættes i nærmere Forbindelse med Embedsstudierne. Mindretallet ansaae det nemlig for rigtigt, at de Studerende, strax naar de kom til Universitetet, toge fat paa det Embeds- og Livsstudium, de vilde vælge, saaledes som det nu, efterat Erindringerne om den forrige, for længe siden ophævede »anden Examen« vare forsvundne, virkelig var Tilfældet. Det kunde befrygtes, at en Forandring i denne Henseende ikke vilde have nogen heldig Indflydelse paa Studenternes Flid i det Hele, ligesom det forekom Mindretallet at være Uret imod det store Antal ivrige Studerende, der brændte af Lyst til at begynde paa deres Livsstudium, at holde dem tilbage derfra.

Det foreslaaede »anden Examens« Kursus havde Ministeriet »foreløbig tænkt sig sammensat af 5 Fag, Filosofi, Historie, dansk Sproghistorie, Fysiologi og et af følgende tre Fag: Græsk, Mathematik eller Naturvidenskab«. Satte man til hvert Fag, ligesom nu til Filosofien, 4 ugentlige Timer, vilde man faae 20 Forelæsnings timer om Ugen, og der vilde blive liden eller ingen Tid tilovers til Begyndelsen af Embedsstudiet. Men Mindretallet kunde heller ikke finde de nævnte Fag i lige Grad nødvendige for alle Studerende. Om Fysiologien vilde det overlade det til de Sagkyndige at udtale sig. Med Hensyn til dansk Sproghistorie var Mindretallet enigt med Flertallet i dets foranstaaende Erklæring, at dette Fag, hvis Oldnordisk afskaffedes i Skolen, vilde savne sin nødvendige Basis, saa at man ogsaa vilde blive nødt til at optage en elementær Undervisning i Old-

nordisk deri. Beholdt Skolen derimod dette og den dermed følgende Undervisning i Modersmaalets Historie, burde dette Fag ikke paalægges Andre end dem, der selv ønskede at drive Studiet videre. Det Samme forekom Mindretallet at være Tilfældet med Historien, hvis Omfang i Skolen jo heller ikke var blevet indskrænket. Det græske Kursus vilde være nødvendigt for Filologer og Theologer; men efter det Kundskabsstandpunkt, hvorpaa Eleverne stode, vilde Forelæsninger ikke være tilstrækkelige; det Meddelte maatte indprentes ved Examinatorier. Da nu Elevernes Tal vilde blive overordentlig stort, i ethvert Tilfælde over 100, maaske henved 200, vilde man blive nødt til at dele dem i flere Hold, og der maatte da ansættes mindst én ny filologisk Lærer ved Universitetet i denne Anledning. Hvis det efter Ministerens Forslag endvidere skulde paalægges alle Studenter at tage Examen i Historie, Dansk og Fysiologi, vilde ogsaa disse Fag nødvendigvis kræve nye Docenter.

Anderledes vilde Forholdet stille sig, hvis der indrømmedes større Frihed i Valget af Fagene, saaledes at der ved dette Valg kunde tages Hensyn til det fremtidige Embedsstudium. For de medicinske Studerende bestod der allerede en saadan Ordning i den medicinske Forberedelsesexamen. Noget Lignende maatte kunne indføres for de andre Fakulteter; men Fagernes Tal behøvede ikke at være det samme; det kunde vel i Almindelighed indskrænkes til to Fag foruden Filosofien. For Theologerne maatte det ene af disse Fag i ethvert Tilfælde blive Græsk ved Siden af Hebraisk eller hvad det theologiske Fakultet ellers maatte finde hensigtsmæssigt. Ogsaa Juristerne vilde vel kunne udsondre en eller anden Del af det juridiske Studium, som de kunde anbefale til en saadan Examen, men forøvrigt kunde Valget overlades til de Studerende selv, saaledes som det ovenfor var fremstillet af Udvalgets Flertal.

En saaledes indrettet »anden Examen« vilde danne en hensigtsmæssig Indledning i Embedsstudierne, og Studietiden vilde derved enten slet ikke eller kun i meget ringe Grad blive forlænget. Thi Mindretallet delte Ministeriets Opfattelse, at Studietiden ikke burde gjøres længere end den var; men en Nedsættelse i Examensfordringerne var, som Flertallet alt havde bemærket, i det Mindste for det filosofiske Fakultets Vedkommende en Umulighed.

Mindretallet kunde heller ikke undlade at gøre opmærksom paa, at en saaledes indrettet »anden Examen« ogsaa i en anden Henseende vilde yde Universitetet en stor Fordel. Den vilde afgive en fuldstændigere Prøve paa Studenternes akademiske Flid end den nuværende Examen i Filosofi alene, og derved give en højst ønskelig Vejledning ved Bortgivelsen af Universitetsstipendierne.

Ligesom Flertallet maatte Mindretallet udtale, at der, dersom Ministeriet maatte tage denne Tanke op, forhaabentlig vilde blive givet Universitetet Lejlighed til nærmere at drøfte den med Hensyn saavel til Planen i det Enkelte som til den derved eventuelt nødvendiggjorte Forøgelse af Universitetets Lærerkrafter.

Mindretallet kunde imidlertid ikke slutte uden at tilføje, at det havde den Tro, at der ikke vilde behøves nogen saa gennemgribende Forandring

som den af Ministeren foreslaaede for at hæve de væsentligste Ulemper ved den nuværende Skoleordning. Fejlen laa, som alt ovenfor bemærket, ikke saa meget i Tvedelingen, som i den uheldige Gjennemførelse af denne. Paa den anden Side kunde Mindretallet dog ikke heller tilbageholde en stærk Tvivl om, at det for Øjeblikket skulde kunne lykkes at samle et Flertal for en saadan begrænset Forandring, og det ikke blot blandt dem, der umiddelbart vare interesserede deri, men ogsaa hos Statsmagtens forskellige Faktorer, hvis Medvirkning vilde kræves dertil. Under disse Forhold kunde Mindretallet derfor kun slutte sig til det i Rektorernes Fællesudtalelse fremsatte Ønske, *at der for Øjeblikket ikke maatte blive foretaget noget Skridt til Forandring af det lærde Skolevæsen*, men at Spørgsmaalet om en eventuel Reform deraf maatte udsættes, indtil Sagen var fyldigere debatteret fra alle Sider. Mindretallet tænkte herved ikke blot paa en fortsat Drøftelse blandt de forskellige sagkyndige Autoriteter i vort Fædreland, af hvilken der neppe vilde være stort mere Nyt at vente, men fuldt saa meget paa den levende Debat, som i de fleste Kulturlande netop for Øjeblikket førtes om Principerne for Ordningen af det højere Skolevæsen og som forekom Mindretallet at gjøre det i høj Grad tilraadeligt at oppebie et Tidspunkt, da de forskellige Anskuelser havde klaret sig noget mere, end Tilfældet nu var. Ellers vilde vi staa i Fare for enten at sætte os selv udenfor det almindelige europæiske Dannelsesniveau eller om faa Aar at blive nødte til atter at foretage en gennemgribende Forandring af vort højere Skolevæsen.

5) I *det matematisk-naturvidenskabelige Fakultets* Erklæring af 10de Maj 1890 udtaltes Følgende:

En Fællesbetænkning, som kunde tiltrædes af alle Fakultetets Medlemmer, havde det desværre vist sig umuligt at tilvejebringe. De Standpunkter, som dets Flertal og Mindretal indtog til den forelagte vigtige Sag, vilde fremgaa af det Følgende:

Fakultetets Flertal (Professorerne Johnstrup, Thomsen, Lütken, Jørgensen, R. Pedersen, Løffler) maatte beklage, at det atter var nødvendigt at røre ved den lærde Skoles Organisation, da det efter dets Mening fremfor Alt var ønskeligt, at Skolen fik Lov til at arbejde i Ro, uforstyrret af Experimentering af enhver Art; men iøvrigt delte Flertallet ganske det Grundsyn paa Skolens Opgave, som Ministeriet havde udtrykt med de Ord, at det var dens Formaal at meddele »en saadan almindelig Aandsudvikling og alsidig Kundskabsfylde, som kan have Betydning i alle Livsforhold«. Det billigede derfor ganske, at man nu søgte at komme bort fra den ved Loven af 1871 indførte Tvedeling, der ikke førte til at meddele »en alsidig og harmonisk Dannelse«, men til, at »Skolen nærmede sig langt mere end den burde til at være en Fagskole«. Flertallet anbefalede derfor helt at ophæve Tvedelingen og at gjenindføre Græsk som fælles Undervisningsfag, men at lade Oldnordisk udgaa af Undervisningsplanen. En udførlig Begrundelse af dette dets Standpunkt maatte sikkert være overflødig, efter hvad derom alt forelaa i Sagens Akter, og Flertallet skulde derfor kun udtale, at en Udelukkelse af Græsk af den højere Undervisning og en Erstatning af Originalkjendskabet til græsk Sprog og Literatur ved

»græsk Oldtidskundskab« vilde være et intetsteds prøvet Experiment, som vistnok vilde bringe stor Skuffelse. Flertallet mente derfor, at Skolen først ved at vende tilbage til Grundtanken om Skolens Alsidighed vilde gjenvinde sin tabte Ligevægt, og at den Overbebyrdelse, hvorover der tidligere klagedes, maatte kunne undgaaes ved, at de enkelte Fags Krav modereredes ved de nødvendige Indskrænkninger af de enkelte Fag. I Sammenhæng hermed maatte det berøres, at Flertallet *ikke* delte den Opfattelse, at Latin og Mathematik med Rette kunde betegnes som Skolens Brændpunkter; Indskrækningen maatte ligesaavel ramme visse Sider af den mathematiske som af den sproglige Undervisning. Det var enigt om at kræve for *Kemien* — det vilde sige den elementære Kemi — som det ansaae for et af de bedste Grundlag for realistisk Aandsdannelse, en fast Stilling i Skoleundervisningen, helst i nær Tilslutning til Fysiken, saaledes at den optoges som Led i Undervisningen i dette Fag. Det var ligeledes enigt om, at Skolens Fysikundervisning ikke maatte antage en mathematisk Karakter, men vedblivende førtes paa et experimentalt Grundlag, og at den ikke burde indskrænktes til den mekaniske Fysik alene; det maatte endelig udtale sig bestemt for, at Undervisningen i et Fag, der kunde eller skulde fortsættes ved Universitetet, ikke uden yderste Nødvendighed blev afbrudt Aar før Overgangen til Universitetet. Hvad der ved en slig Afbrydelse vilde kunne vindes i Skolen, vilde tabes senere.

Det fastholdt endvidere, at hvad *Skolen* af den ene eller den anden Grund ikke magtede at bibringe sine Disciple af *alsidigt og nødvendigt Dannelsesstof*, det maatte *Universitetet* — i delvis Overensstemmelse med Ministeriets Forslag — bibringe sine yngste Fostersønner igjennem et Forelæsningskursus, som afsluttedes med en udvidet »Examen philosophicum«. Hvilke Fag der maatte optages i dette Kursus, skulde man ikke her indlade sig paa at specificere; dette maatte afhænge af Skolens fremtidige Organisationsplan og af en deraf fremgaaende særlig Forhandling mellem Skolen og Universitetet om dette Punkt; dér, hvor Skolen maatte høre op, maatte Universitetet træde til, selv om dette maatte føre til Lærerkrafternes Forøgelse med enkelte ekstraordinære Docenter for visse Fags Vedkommende.

Det skulde kun særligt berøres, at visse Afsnit af *Geologien* (R. Pedersen tilføjede: og af *Fysiologien*) havde en saa stor Betydning for den almindelige Aandsdannelse, at de burde optages mellem Fagene i et saadant Kursus. Nogen Valgfrihed ved Siden af visse obligatoriske Fag maatte vistnok kunne indrømmes, naar man blot sikrede sig imod, at Kombinationerne bleve altfor talrige eller at enkelte af dem bleve forholdsvis saa lette, at det overvejende Flertal af den Grund vilde vælge dem. Paa den anden Side maatte man vel vogte sig for at gjøre denne nye »anden Examen« saa byrdefuld, at der ikke levnedes den unge Studerende Tid til nogen Rekreation efter det anstrengende Skoleliv, en Rekreation, som han naturligt vilde søge og burde kunne søge i et udvidet Bekjendtskab til Kunst eller Skjønliteratur eller til samtidigt at absolvere i det Mindste *nogle* af de Studier (og Fagprøver), der for ham skulde danne Overgangen til Embedsstudiet. Vel vilde man ikke kunne garantere Nedsættelse i Fordringerne

til de Embedsexamina, med hvilke Fakultetet særligt havde at gjøre; thi man vilde altid bestræbe sig for ikke at overskride det Nødvendiges Grænser, men man delte det Haab, at en Ordning som den her antydede vilde lette Studenten hans senere Arbejde saa meget, at en Forlængelse af Studietiden ikke vilde blive Følge af Reformen.

Et Mindretal (Professorerne Thiele, Warming, Zeuthen, Christiansen og Jul. Petersen) var ikke uenigt med Flertallet i dets almindelige Udgangspunkter.

Med dette beklagede det saaledes den Ensidighed, som herskede i hver af den nuværende Skoles to Afdelinger. Ikke mindst var Ensidigheden i den Afdeling, som gav Adgang til de fleste Universitetsstudier og søgtes af Flertallet af Skolens Disciple. Denne Afdeling bød dem 3 døde og 3 levende Sprog foruden Modersmaalet, og anvendte i de to sidste Skoleaar 27 Timer paa sproglig-historiske Fag og kun 3 paa Naturlære, medens Matematikundervisningen afsluttedes før den Alder, i hvilken den kunde ventes at give væsentlig Udbytte. Men ogsaa den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling led af store Mangler, navnlig Latinens tidlige Ophør. Og selv om man vilde bedømme den som en matematisk-naturvidenskabelig Fagskole, maatte det indrømmes, at den var for meget matematisk, for lidt naturvidenskabelig og saagodtsom slet ikke naturhistorisk.

Mindretallet var ogsaa enigt med Flertallet i at anse hyppige, store Forandringer af Skoleplanen for uheldige. Endogsaa naar saadanne bleve nødvendige, erkjendte det, at det var ønskeligt, at der gaves den dannede Almenhed Tid til at erkjende Forandringens Nødvendighed, og saaledes kunde det endog rolig vente, hvis man ved mindre Lempelser vilde raade Bod paa de værste Ulemper, for at vinde Tid og Stemning for mere gjenemgribende Forbedringer. Det var imidlertid dets Overbevisning, at man tidligere eller senere maatte komme til saadanne. Hvori de skulde bestaa, var netop det Spørgsmaal, hvorom det her skulde udtale sig.

For at komme bort fra de nuværende meget ensidige Skoleplaner, laa det nær først at se tilbage til den Madvigske Skoleplan, som var et grundigt Forsøg paa at hente den til Universitetet førende Fordannelse fra alle de Sider, som burde tages med.

Og dog kunde Mindretallet ikke paa nogen Maade følge Fakultetets Flertal i at foreslaa en modificeret Tilbageførelse af denne Skoleplan. Thi det vilde være en nødvendig Betingelse for et nogenlunde heldigt Resultat af denne Tilbageførelse, at Skoleundervisningen atter fik samme Timeantal som dengang, og dette var noget, som Mindretallet hverken kunde forudsætte eller ønske. Og uden en saadan Forøgelse af Skolens Arbejdstid vilde man derved hidføre en lignende Tilstand, som om man vilde bibeholde Skolernes sproglige Afdeling og uden Erstatning ophæve den matematisk-naturvidenskabelige.

For virkelig at faae Plads til en saadan alsidig Dannelse, som man maatte ønske og som man ogsaa kunde meddele i vore Dage, maatte man give Afkald paa mere end paa Oldnordisk. Ligesom Fordringerne i Matematik maatte sættes betydeligt lavere i en Enhedsskole end i den nuværende matematik-naturvidenskabelige Afdeling, maatte der ogsaa bringes et be-

tydeligt Offer i Retning af Sprog fra den nuværende sproglig-historiske Linie. Skulde dette Offer ikke bevirke en uheldig Middelmaadighed i Tilægnelsen af næsten alle Sprogene, maatte et enkelt helt opgives, og da saa Mindretallet ikke noget andet Valg end det af Ministeriet anviste, *at afskaffe Undervisningen i det græske Sprog for alle dem, som kunde undvære det under deres senere Studier.*

Saa vist som den moderne Kultur ikke var en død Gjenoptagelse af den gamle græske, men en frisk Omplantning, der gennem fri Udvikling havde ført op paa nye og højere Trin, var det ikke en Forsyndelse mod det Gamle paa denne Maade at skaffe Plads i Skolerne til det Nye. Det var meget mere en Handling i de gamle Grækeres egen Aand, som netop hævede sig over deres ægyptiske Forgængere ved at sætte Udvikling istedetfor Tradition.

Det var jo nemlig kun selve det græske *Sprog*, som tænktes fjernet. Med de græske Forfattere vilde Ungdommen vel kunne gjøre et nok saa fyldigt Bekjendtskab gennem Oversættelser, og de Traade, der knyttede den gamle græske Kultur til vor, vare saa kraftige, at de ogsaa vilde virke gennem mange af de andre Fag. Af disse tilhørte *Historien* og *Mathematiken* netop den Kultur, som grundlagdes i Hellas, og det *latinske Sprog* havde i langt højere Grad end det græske været Bærer for denne Kultur i dens Udvikling lige til vore Fædres Tid. Disse sidste Fags Stilling burde derfor ikke rokkes, men ved Siden af dem maatte der gives Plads til de Fag, som særlig tilhørte den moderne Kultur. For ikke at være fremmed for denne, maatte man for det Første i et lille Folk som vort lære at læse 3 *fremmede moderne Sprog*. Dernæst var det i vore Dage en væsentlig Mangel i Dannelsen, naar man ikke havde saa megen Naturkundskab, at man kjendte de vigtigste Naturgjenstande og forstod de i det daglige Liv forekommende Fænomener i Belysning af de store Naturlove, som vor Tid havde fundet. Uden dette Sidste vilde den studerende Ungdom være afskaaren fra næsten et hvilket som helst moderne filosofisk Arbejde: baade savne Vejledning til det Gode og Værn mod løs Eftersnakken. Til det som i Naturfagene burde tages med udover, hvad der nu lærtes i Skolerne, hørte som ogsaa Fakultetets Flertal med Styrke fremhævede, *Kemiens* Begyndelsesgrunde. Fysiken maatte derhos stilles bedre end i den nuværende sproglig-historiske Afdeling. Af Betydning ogsaa i denne Henseende vilde det være, at Mathematiken fortsattes i de øverste Klasser med Gjenoptagelse af noget Trigonometri og Stereometri, som Ungdommen ikke blot lærte under den Madvigske Skoleplan, men som ogsaa tidligere forlangtes til anden Examen. Hermed var det dog kun Meningen, at Mathematiken skulde kunne støtte Fysikundervisningen, ikke at denne skulde gjøres mathematisk og i den Anledning den mekaniske Fysik gjøres til Hovedsagen: thi vi vare enige med Flertallet i, at der derved vilde tabes meget af hvad der skulde opnaaes ved Fysikundervisningen. Hvad *Naturhistorien* og *Geografien* angik, kunde vel baade den sædvanlige Geografiundervisning og Undervisningen i at beskrive, kjende og klassificere Gjenstande og Arter af Dyr- og Planteriget afsluttes paa det nuværende tidlige Standpunkt, men Undervisningen maatte forlanges fortsat gennem Skolens øverste Klasser med en enkelt Time i Geologi og

Naturhistoriens biologiske og fysiologiske Elementer, som egnede sig vel for dette Alderstrin og udgjorde et uundværligt Led af den almindelige Dannelse.

Mindretallet troede ikke, at alle disse Maal kunde naaes paa en nogenlunde tilfredsstillende Maade, naar man ikke gav Slip paa det græske Sprog. De, som for deres Studiers Skyld skulde lære Græsk allerede i Skolerne, (en Forudsætning, hvis Nødvendighed det ikke tilkom det at bedømme) maatte derfor finde sig i at staa tilbage for deres Kammerater i enkelte andre Henseender. For at deres Uddannelse kunde blive saa alsidig, som det var muligt, burde det dog fastholdes, at den Tid, som skulde anvendes til det nævnte Sprog, saavidt muligt burde tages fra andre Sprog. De vordende Theologer vare lidet tjente med virkelig at staa tilbage i Naturkundskab for deres Kammerater og ikke stort bedre med, at der sagdes om dem, at de vare tilbage netop heri. Paa dette Punkt troede Mindretallet, at nogen Ændring i det ministerielle Forslag maatte ønskes. Den foreslaaede latinsk-græske Afdeling vilde nemlig være omtrent ligesaa daarlig stillet som den nuværende sproglig-historiske overfor Mathematiken og Naturvidenskaberne, thi hvad disse Fag behøvede var, som alt omtalt, nogen mere Tid i de to sidste Skoleaar, medens man allerede nu af Hensyn til Mathematikens tidlige Afslutning lagde saameget paa de tidligere Skoleaar, som der vel overhovedet kunde være Tale om. Mindretallet vilde derfor foretrække en Ordning omtrent som den af Rektorernes Mindretal foreslaaede.

Om denne Sag skulde Mindretallet endnu bemærke Følgende: Da den paatænkte Græskundervisning i Skolen i det Væsentlige kun vilde naa at blive sproglig og altsaa — afseet fra det øvrige Tab — ikke vilde give noget Ækvivalent for de øvrige Disciples Undervisning i græsk Oldtidskundskab, kunde den ikke give ubetinget Adgang til Universitetet. Dertil vilde den kun have tilstrækkeligt Værd, naar den nødvendige græske Oldtidskundskab erhvervedes ved at tage Græsk med til »anden Examen«. Dette maatte være obligatorisk for dem, der af Hensyn til den i Skolen erhvervede Kjendskab til Græsk skulde blive Studenter med færre Kundskaber i andre Fag end Skolens øvrige Disciple.

Det forekom Mindretallet betænkeligt at raade Universitetet til at give et saa stort Løfte som: at hvad Skolen af en eller anden Grund ikke kunde bibringe Disciplene af alsidigt og nødvendigt Dannelsesstof, det skulde Universitetet besørge. Som Flertallet følte Mindretallet sig tiltalt af Forslaget om at fuldstændiggjøre de Unges Dannelsesgrundlag ved Universitetskursus af almindeligere Karakter, som skulde afsluttes ved en Examen, svarende til den ældre »anden« Examen. Men ikke mindst med denne i Erindring maatte man vise stor Forsigtighed ved at drage Grænsen mellem, hvad der burde henlægges til Skolen og hvad til Universitetet.

Saadanne elementære Fag, som dyrkedes bedst ved Skolens Arbejdsmaade og som Skolen havde paabegyndt, dem burde den ogsaa bringe til en klar og tydelig Afslutning. Saadanne Fag eller Fagdele derimod, som egnede sig for det frie Foredrags Læreform og som forudsatte en vis Modenhed (saaledes som de filosofiske Fag), vare Universitetets naturlige Part. Dette gjaldt vistnok om de fleste af de Fag, som Ministeriets Skrivelse

bragte i Forslag. Men Mindretallet fandt dog Anledning til at foreslaa i det Mindste en Ændring deri. I Kraft af den Erfaring, det havde gjort ved at gaa lige til Fagstudierne fra den tidligere lærde Skole, maatte det betegne et Kursus i Stats- og Retslære som noget, det savnede og som det maatte anse som særdeles passende for dette Kursus. Om det nærmest skulde være det foreslaaede Kursus i Historie eller i dansk Sproghistorie, som skulde vige Pladsen derfor, derom maatte det foreløbig forbeholde sig at lade dets Mening bestemmes ved Udtalelser af dets Kolleger i andre Fakulteter. Hvad Naturhistoriens Repræsentation i dette Universitetskursus angik, havde det selvfølgelig stor Betydning, om Skolen fra sit Standpunkt, saaledes som Mindretallet ønskede, kunde paatage sig at føre denne Del af Undervisningen op igjennem sine øverste Klasser. Kunde Skolen ikke paatage sig Geologien og den »almindelige« Naturhistorie, maatte Universitetet antage sig disse for den almindelige Dannelse uundværlige Fag, og i ethvert Fald ansaae Mindretallet visse Dele af Biologien og Fysiologien for egnede til at henlægges til Universitetets foreslaaede indledende Kursus. Det var f. Ex. sikkert ogsaa rigtigt, at det Bekjendtskab med Afstammingslæren, som den studerende Ungdom hverken kunde eller burde helt undgaa at gjøre, meddeltes ved Universitetet og af en Docent, som baade var forpligtet og istand til at sige, hvad denne Lære var og hvad der gjordes gjældende for og imod den.

Hvad angik de af Ministeriet foreslaaede valgfrie Fag, skulde Mindretallet her nøjes med en almindelig Udtalelse af Ønsket om, at Udvalget maatte blive saa stort, som Universitetets Lærerkrafter tillode, og udsætte nogle Bemærkninger om et enkelt af de foreslaaede Kursus til Slutningen af denne Betænkning.

Naar Gjenindførelsen af anden Examen gjordes afhængig af tilsvarende Lettelser i Embedsexaminerne, kunde dette efter Mindretallets Skjøn ikke være særlig vanskeligt for Skoleembedsexaminernes Vedkommende. De Fag, som der kunde være Tale om ved anden Examen, vilde nemlig være saadanne gode Led i en Lærers almindelige Fordannelse, overfor hvilke der maatte kunne slaaes lidt af paa den særlige Fagdannelse. Skoleembedsexamen vilde først og fremmest kunne lettes ved en Deling, som uden Skade for Tilegnelsen vilde lette Hukommelsesbyrden. En saadan Deling kunde maaske, hvad nogle af Mindretallet endogsaa ansaae for meget ønskeligt, sættes i Forbindelse med en Udvidelse af den paatænkte anden Examen ved Henlæggelse dertil af de mere elementære Dele af Skoleembedsexaminernes Fag, hvorved den tillige vilde faae Karakter af en Forberedelsesexamen som de, der ogsaa nu fandtes i nogle andre Fakulteter; men da denne Sag vilde kunne ordnes, efterat man havde taget Bestemmelse om Skolens Ordning, var der ikke Grund til her at fremkomme med Forslag.

Endelig var der et Forslag af Ministeriet, som efter Mindretallets Overbevisning ikke lod sig gennemføre, nemlig det om et Universitetskursus i Mathematik med afsluttende Examen, som skulde kunne give samme umiddelbare Adgang til polyteknisk Lærestalt som den nuværende matematisk-naturvidenskabelige Artium. Her var netop et Punkt, hvor Skolens Arbejde i Tilslutning til dens øvrige Undervisning i Mathematik var langt

at foretrække for Universitetets. Ogsaa en Manuduktør, der kunde beskæftige sig mere med den Enkelte, kunde her udrette mere end en Docent paa Kathedret. Hvad det kom an paa at have erhvervet inden Indtrædelsen paa den polytekniske Lærestalt, var nemlig fremfor Alt Sikkerhed og Paalidelighed baade i Løsningen af matematiske Opgaver og i simple Beregninger. Skulde Forslaget fastholdes, vilde det i hvert Fald kræve Ansættelsen af en særlig Docent, som havde Tid til at drive saadanne Øvelser, som nu vare fordelte paa de forskjellige Skolers Lærere. Selv om det kunde lykkes, troede Mindretallet dog, at en saadan Ordning kun i ringe Omfang vilde føre til det tilsigtede Maal, nemlig som hidtil dels at tilføre polyteknisk Lærestalt Disciple med Universitetsdannelse, dels, hvad der ikke var uvigtigt under den nuværende Tilstrømning til Universitetet, at aabne de unge Studenter en værdifuld Adgang til Anvendelse for deres Dannelse; thi i begge Henseender vilde det være afskrækkende, at denne Vej vilde koste et Aar mere end nu.

Vilde man bevare Forbindelsen mellem de lærde Skoler og Polyteknikerne, hvad Mindretallet meget ønskede, maatte det Tillæg til Skolens Matematikundervisning, der behøvedes før Indtrædelsen ved polyteknisk Lærestalt, ligesom hidtil henlægges til Skolen, hvor den da vilde kræve, at de vordende Polyteknikere fik en lignende Undtagelsesstilling ved nogle Skoler, som den, der paatænkte at gives Theologer og klassiske Filologer ved dem alle. De vilde til at supplere deres Matematik dog ikke behøve saa store Afslag i andre Fag, som Deltagerne i den foreslaaede Undervisning i Græsk.

En hel anden Sag end den her omtalte vilde det være, om man vilde byde de unge Studerende som valgfrit Fag til anden Examen (det behøvede just ikke at foreligge til Valg hvert Aar) et Kursus i Matematik, der ikke sigtede til polyteknisk Lærestalt, men gav et saadant Indblik i Grene af Mathematiken, der ikke tilhørte Skolen, som vilde have stor Betydning ogsaa for mange Studier, hvor man ikke direkte plejede at anvende den matematiske Videnskab.

Professor Jul. Petersen bemærkede, idet han sluttede sig til denne Indstilling, forsaavidt den omhandlede den paafænkede anden Examen, at han ogsaa i alt Væsentligt kunde erklære sig enig i dens Udtalelser om Skolen, idet han dog, hvad denne angik, maatte henvise til de mere detaljerede Udtalelser, som fandtes i den af Undervisningsinspektionens Flertal afgivne Betænkning.

Flertallet fandt sig ikke af Mindretallets udførlige Indlæg i Sagen foranlediget til at udtale sig nærmere om de Hovedpunkter, om hvilke der var en bestemt Dissens tilstede, eller om de flere eller færre Punkter, hvori det — under de af Mindretallet fastholdte Forudsætninger — kunde være enig med dette. Det havde overhovedet ment, at hvad det for Universitetet (og for Fakultetet som Led af dette) især kom an paa ved denne Lejlighed, var at udtale sig om *de almindelige Principer*, efter hvilke Forholdet mellem Skolen og Universitetet skulde ordnes, derimod *ikke* at drøfte de Enkeltheder i eventuelle Skoleplaner, om hvilke formentlig kun enkelte Universitetslærere, der havde staaet eller stode Skolen særlig nær, kunde have en selv-

stændig begrundet Mening, *eller* at komme dybere ind paa Spørgsmaalet om Ordningen af den eventuelle anden Examen paa Sagens nuværende, noget svævende Standpunkt. Fra de af Mindretallet udtalte Tanker at gjøre »Stats- og Retslæren« til Gjenstand for særlige Kursus for den studerende Ungdom, maatte Flertallet imidlertid bestemt tage Afstand.

Konsistorium indsendte under 4de September 1890 Fakulteternes Erklæringer, idet det gjorde opmærksom paa, at Meningerne paa de væsentligste Punkter stode saa bestemt imod hverandre, at det vilde være umuligt at uddrage noget fælles Resultat af de indkomne Betænkninger. *Konsistorium* kunde derfor, i Betragtning af de bestaaende Divergenser, ikke tilraade den paatænkte større Reforms Gjennemførelse for Tiden, medens det dog erkjendte Ønskeligheden af Indførelsen af mindre Ændringer i Skolens Undervisningsplan.

I Rigsdagssamlingen 1890—91 fremsatte *Kirke- og Undervisningsministeriet* derefter i November 1890 i *Landstinget* følgende *Forslag til Lov om Forandringer i Lov af 1ste April 1871 om Undervisningen i de lærde Skoler i Danmark m. m.*

§ 1.

Ved Undervisningen i de lærde Skoler indtræde følgende Forandringer:

a. Ved Undervisningen i de to mellemste Klasser bliver Naturlære fælles Fag for alle Disciple; Engelsk indføres som Fag for dem, der bestemme sig for den mathematisk-naturvidenskabelige Retning.

b. Den skriftlige Prøve i Latin ved 4de Klasses Hovedexamen bortfalder.

c. Ved Undervisningen i de to ældste Klasser indføres Latin i det mathematisk-naturvidenskabelige Kursus og bliver særskilt Fag i den øverste Klasse; Mathematik samt Tydsk eller Engelsk blive særlige Fag i det sproglig-historiske Kursus.

d. I det mathematisk-naturvidenskabelige Kursus optages som Fag græsk Oldkundskab.

e. For Studerende af den sproglig-historiske Retning bortfalder ved Afgangsexamen den skriftlige Oversættelse fra Dansk til Fransk. Der optages en skriftlig Prøve i Mathematik.

§ 2.

Den i Lov af 1ste April 1871 § 7 paabudte Tillægsexamen i Latin bortfalder for dem, der have taget Afgangsexamen, efterat Bestemmelserne i § 1. c. ere traadte i Kraft.

§ 3.

Adgang til at blive Rektor ved en lærd Skole staaer aaben for Enhver, der har taget Skoleembedsexamen eller en Magisterkonferens med Mathematik eller Fysik som Hovedfag.

Fortrinlig Adgang til Overlærerembederne have de, der have bestaaet en Skoleembedsexamen eller taget en Magisterkonferens med Mathematik

eller Fysik som Hovedfag, samt endvidere polytekniske Kandidater og Candidati magisterii i Naturhistorie, i Overensstemmelse med de ved kgl. Anordning af 2den Februar 1849 § 15, jfr. Lov af 28de Marts 1855 § 2, givne Regler, forsaavidt de allerede ere indtraadte i det lærde Skolevæsens Tjeneste før Emanationen af den kgl. Anordning af 25de Oktober 1883 om Indførelse af de nye Skoleembedsexaminer ved Kjøbenhavns Universitet. Indtil Fjerdedelen af Overlærerembederne kunne dog tildeles saadanne Lærere, der vel ej have underkastet sig nogen af de befalede Prøver for overordnede Lærere ved de lærde Skoler, men som Adjunkter under længere Tjenestetid have viist fortrinlig Dygtighed og Iver.

Adgangen til Adjunktembeder skal ikke være indskrænket ved nogen bestemt Examen.

§ 4.

Bestemmelserne i foranstaaende § 3 træde i Kraft den 1ste April 1891; Bestemmelserne i foranstaaende § 1. b. og § 1. e., 1ste Sætning, træde i Kraft ved Sommerexamen 1891; Bestemmelsen i § 1. a. træder i Kraft fra Begyndelsen af Skoleaaret 1891—92 for tredje Klasses Vedkommende og Aaret efter for fjerde Klasses Vedkommende; Bestemmelserne i § 1. c. og 1. d. træde i Kraft i Begyndelsen af Skoleaaret 1893—94 for femte Klasses Vedkommende og Aaret efter for sjette Klasses Vedkommede; Bestemmelsen i § 1. e., sidste Sætning, træder i Kraft ved Sommerexamen 1895.

Fordringerne ved de mundtlige Prøver bestemmes ved kongelig Anordning.

Forslaget var ledsaget af følgende *Motiver*:

Allerede to Gange tidligere var der for Rigsdagen fremsat Lovforslag om Forandringer i den gjældende Undervisningsplan for de lærde Skoler, nemlig i Rigsdagssamlingen 1881—82, da der i Folketinget fremsattes et Lovforslag om Undervisningen i de lærde Skoler, hvilket Forslag kun kom til 1ste Behandling i Folketinget, og i Rigsdagssamlingen 1884—85, da der i Landstinget fremsattes et Lovforslag om Skoleordningen i Danmark, hvilket ogsaa omfattede de offentlige lærde Skoler. Det sidstnævnte Lovforslag, der først blev fremsat i Januar Maaned 1885, kom ikke til Behandling i Tinget. Da Kravet om en Afhjælpning af de Mangler, som den lærde Skoles Ordning led under, gjorde sig stærkere og stærkere gjældende, var der af Ministeriet ifjor blevet indledet Underhandlinger med Undervisningsinspektionen for de lærde Skoler samt Rektorerne ved Stats-skolerne og Bestyrerne for de private lærde Skoler paa Grundlag af et Forslag, der i Hovedsagen gik ud paa at ophæve den lærde Skoles nuværende Tvedeling i en sproglig-historisk og en matematisk-naturvidenskabelig Linie; for at kunne naa dette Formaal ved Gjennemførelsen af fælles Undervisning i Latin og Mathematik i Skolernes øverste Klasser, foreslog man at lade den sproglige Undervisning i Oldnordisk og Græsk bortfalde. Efter Indholdet af de fremkomne Betænkninger havde Ministeriet fundet det rettest at underkaste Forslaget forskellige Ændringer, uden dog at fravige Grundtanken i dette; man ledes herved til at optage den, baade tidligere og under den nys stedfundne Forhandling fremsatte Betragtning, at der vilde kunne opnaaes væsentlige Fordele ved at sætte Skoleundervis-

ningen i en nærmere organisk Forbindelse med Universitetet. Man foretrak at bibeholde en Tvedeling af Undervisningen i Skolens to øverste Klasser, saaledes at Disciplene efter eget Valg kunde lære enten Græsk, hvormed vilde følge en mere begrænset Undervisning i Mathematik og Naturlære, eller ogsaa disse Fag i et større Omfang, i Forbindelse med Undervisning i græsk Oldtidskundskab. Til Supplering af Skolers Undervisning i forskellige Retninger foresloges indført et Universitetskursus med tilhørende Examen. Dette Forslag var efter Ministeriets Anmodning blevet drøftet af alle Universitetets Fakulteter, hvis Betænkninger derefter vare blevne Ministeriet tilstillede med Konsistoriums egne Ytringer.

Da Meningerne paa de væsentligste Punkter stode saa bestemt mod hverandre, at det vilde være umuligt at uddrage noget fælles Resultat af de indkomne Betænkninger, havde Konsistorium ikke kunnet tilraade den paatænkte større Reforms Gjennemførelse for Tiden, medens det dog havde erkjendt Ønskeligheden af Indførelsen af mindre Ændringer i Skolens Undervisningsplan.

I Tilslutning hertil havde Ministeriet ved det fremsatte Lovforslag bestræbt sig for at formulere de Forandringer, som det var mest paatrængende at faae foretagne i den nuværende Undervisningsordning.

Den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling var nu for meget en Fagskole og for lidet en Skole, der meddelte almindelig Dannelse; da Latinundervisningen her kun fortsattes til Udgangen af 4de Klasse, kunde den ikke blive til saadan Nytte for Disciplenes hele Uddannelse, som den burde. Hvad den sproglig-historiske Afdeling angik, da gjaldt noget Lignende om Mathematikundervisningen for dens Vedkommende som om Latinen paa den anden Side, om end muligvis i mindre Grad. For at raade Bod paa disse Mangler havde Ministeriet forment det rettest, at *Latinundervisningen* fortsattes gennem den matematisk-naturvidenskabelige Afdelings to øverste Klasser, i 5te Klasse som Fællesfag for nævnte Afdeling og den sproglig-historiske Afdeling og i 6te Klasse ved Særtimer for hver Afdeling, saaledes at den sproglig-historiske Afdeling fik 7 ugentlige Timer og den anden Afdeling 3. Ligeledes var det fundet ønskeligt, at *Mathematikundervisningen* gjenindførtes i den sproglig-historiske Afdelings to øverste Klasser, for at de matematiske Læresætninger bedre kunde fæstnes i Disciplenes Bevidsthed og blive frugtbringende for dem for Livet, samt for at der i Mathematikundervisningen kunde have en Støtte for Undervisningen i Naturlære. Man ansaae to ugentlige Timer gennem begge Klasser for tilstrækkelige til dette Formaal, idet det ikke var Hensigten at udvide Omfanget af denne Undervisning for den sproglig-historiske Afdelings Elever synderligt udover det hidtil for 4de Klasse foreskrevne Maal. Vel vilde der herved fremkomme en Forskel i Fagets Timeantal for de to Retninger i de to Mellemklasser, men Examensopgaverne til 4de Klasses Hovedexamen antoges dog ogsaa fremtidig at kunne være fælles for dem begge, naar de holdtes indenfor den Grænse, som foreskrevs ved Læsningen i den sproglig-historiske Retning. For den matematisk-naturvidenskabelige Retnings Vedkommende vilde Mathematikundervisningen vedblivende kunne drives saa vidt, at Disciplene efter endt

Afgangsexamen kunde gaa over til den polytekniske Læreanstalt uden særlig Adgangsexamen i Mathematik. For den sproglig-historiske Linie vilde der være at indføre en særlig skriftlig Prøve i Mathematik ved Afgangsexamen.

For den sproglig-historiske Retnings Vedkommende havde man fundet det rettest at lade Undervisningen i *Naturlære* paabegynde i 3die Klasse istedetfor som hidtil i 5te Klasse; ved at give to Fællestimer i dette Fag baade i 3die og 4de Klasse for begge Retninger, vilde det kunne opnaaes ogsaa for de sproglig-historiske Disciple at faae gennemgaaet de mere populære Dele af denne Videnskab i Mellemklasserne, i hvilke disse Dele af Faget plejede at følges med stor Interesse; i de to øverste Klasser vilde Disciplene da kunne gaa videre og, som nævnt, støttede paa Matematikundervisningen, tage Faget paa en mere videnskabelig Maade, end det hidtil havde været muligt for dem.

Da den ved kgl. Anordning af 5te August 1871 indførte *latinske Stil* ved 4de Klasses Hovedexamen tyngede særligt stærkt paa Disciplene, og da det tilfulde havde viist sig, at der trods al anvendt Umage dog kun opnaaedes lidet tilfredsstillende Resultater deri, hvortil Grunden alene maatte søges i, at Disciplene overhovedet paa dette Udviklingstrin ikke vare modne til at aflægge en saadan Prøve, havde man fundet det nødvendigt at afskaffe denne Stilprøve ved en udtrykkelig Lovbestemmelse. Ministeriet fandt det heller ikke tilraadeligt at gjenindføre den ved Afgangsexamen for Studerende; derimod burde det ikke være Skolerne forment i et rimeligt Omfang at benytte den latinske Stil som Undervisningsmiddel, endog i de øverste Klasser, da derved megen Grammatiklæsning og Grammatikexamination kunde spares og Sikkerheden i Sprogelementerne vedligeholdes. Naar den latinske Stil afskaffedes som Examensfag, vilde det være muligt indtil Udgangen af 4de Klasse at bringe det lidt videre i Forfatterlæsning end nu. Oversættelsen fra Latin til Dansk ved Afgangsexamen formentes at kunne blive en Fællesopgave for begge Linier, da Versionen altid var et Prosastykke og begge Liniers Prosalæsning i alt Væsentligt vilde komme til at falde sammen; Versionsopgaverne plejede hverken i Gloseforraad eller grammatikalske Konstruktioner at indeholde Noget, som ikke kunde forudsættes som ligefrem bekjendt endog fra et tidligere Undervisningstrin, eller ikke kunde findes ved lidt Omtanke.

Ministeriet havde ogsaa foreslaaet, at den *franske Stil*, der ved Loven af 1ste April 1871 indførtes for den sproglig-historiske Afdelings Afgangsexamen, men ikke for den anden Linie, bortfaldt, da Udbyttet af Arbejdet med denne Stil efter de Flestes Mening havde været meget tarveligt, skjønt der derved benyttedes en Ordbog. Disciplene vilde sikkert have mere Glæde af mundtlige Oversættelsesøvelser fra Dansk til Fransk; i de to øverste Klasser burde disse Øvelser da have en Form, der tog langt mere Sigte paa det praktiske Livs Krav, end Stiløvelsen nu gjorde.

Undervisningen i *Dansk* og *Oldnordisk* berørtes ikke af Lovforslaget; medens der hidtil havde været stærk Stemning for at udskyde Oldnordisk af Undervisningen i Skolerne, nærmest af Hensyn til, at Undervisningen i dette Fag hidtil paa de fleste Steder ikke havde baaret gode Frugter,

syntes dette nu efter Udtalelser fra det filosofiske Fakultets Side at være al Anledning til at vente, at Undervisningen i Oldnordisk i en nær Fremtid vilde kunne komme til en sund Udvikling, saaledes, at Faget ikke længere som hidtil gjordes til Grundlag for en ny grammatisk Exerçits i meget stort Omfang, men Hovedvægten blev lagt paa Forholdene mellem Oldsproget og Modersmaalet, med andre Ord, at Oldnordisk benyttedes som Middel til Forstaaelse af vort eget Sprogs Udvikling. Efter den af Ministeriet udkastede Fag- og Timefordeling vilde der kunne tillægges Dansk og Oldnordisk 1 Time ugentlig mere end hidtil.

For de 4 nederste Klassers Vedkommende vilde *Tydsck* for begge Linier beholde samme Stilling som nu; i den sproglig-historiske Afdelings to øverste Klasser bevaredes Valgfriheden mellem Tydsck og Engelsk.

For de mathematisk-naturvidenskabelige Disciple havde Ministeriet foreslaaet Undervisning i *Engelsk* indført i 3die og 4de Klasse, hvortil der tænktes henlagt henholdsvis 3 og 2 ugentlige Timer. Hermed antoges de at kunne bringe det ligesaa vidt i Kundskab til Sproget som den sproglig-historiske Linie ved Undervisningen i 5te og 6te Klasse. Det maatte ogsaa erindres, at der i Regelen læstes Engelsk i de Forberedelsesklasser, som fandtes ved de private lærde Skoler i og udenfor Hovedstaden. Da Forholdene mere og mere havde taget den Udvikling, at Tydsck standsede ved Udgangen af 4de Klasse og Engelsk optoges i 5te og 6te Klasse, havde Ministeriet ikke havt nogen Betænkelighed ved at bringe den anførte Ordning af Undervisningen i Tydsck og Engelsk i Forslag for den mathematisk-naturvidenskabelige Afdeling, der saaledes af de nyere Sprog kun vilde faae Undervisning i Fransk i de 2 øverste Klasser.

Som et nyt Fag havde Ministeriet foreslaaet *Undervisning i Kundskab til den græske Oldtid* ved Hjælp af Oversættelser af en for Ungdommen passende Del af den græske Literatur, de ypperste Historieskrivere, Talere, Digtere og Filosofer. Ved Læsningen heraf vilde Disciplene kunne gjøre et for Livet frugtbringende Indblik i den græske Literaturs Hovedværker, og samtidig vilde der kunne gives dem fyldig Kundskab i Mythologi, Antikviteter og Kunsthistorie. Denne Undervisning tænktes paabegyndt i 4de Klasse med 1 ugentlig Fællestime for begge Linier og fortsat med 2 ugentlige Fællestimer i 5te og 6te Klasse. For den sproglig-historiske Linie indskrænkedes herved Timeantallet til Undervisning i græsk *Sprog* fra 22 til 17, men desuagtet formentes denne Undervisning fuldkommen godt at kunne meddele det Maal af *Sprogkundskaber*, som maatte ansees for nødvendigt for dem, der skulde fortsætte ved Universitetet som Theologer eller Filologer. Til Indførelsen af det nye Fag krævedes imidlertid nogen Forberedelse, da der, uagtet vor Literatur ikke var fattig paa gode Oversættelser af græske Hovedværker, dog endnu i dette Øjeblik var adskillige Mangler at afhjælpe. Det var heller ikke nok, at alle fornødne Oversættelser vare tilstede; de maatte, hvad Kommentar angik, være bearbejdede med gennemført Hensyn til Anvendelsen i Skoleundervisningen, og de burde allerede foreligge i billigere Udgaver. Der vilde kræves en nøjagtig Plan for hele Fagets Behandling i Undervisningen, og Lærerkrafterne burde indøves i at gjøre Faget ret til et Skolefag. For den mathematisk-

naturvidenskabelige Linie blev Faget et særligt Examensfag; for den sproglig-historiske Linie foretoges Examinationen deri under Et med Prøven i græsk Sprog og der gaves en fælles Karakter for begge Dele.

Med Hensyn til det Timeantal, der vilde kunne tildeles de allerede nævnte Fag efter den nye Ordning, skulde henvises til den nedenfor anførte Fag- og Timefordeling med Tilføje, at Undervisningen i *Historie* forblev uforandret som hidtil, at der til Undervisningen i *Religion* ikke havde kunnet skaffes et forøget Timetal udover det ved Skolerne nu sædvanlige (2 ugentlige Timer i hver af de 2 nederste Klasser og 1 ugentlig Time i hver af de 4 øverste Klasser), samt at Undervisningen i *Geografi* og *Naturhistorie* tænktes i det Væsentlige tilendebragt ved Udgangen af 3die Klasse, idet der i 4de Klasse kun var paaregnet 1 ugentlig Time til disse Fag tilsammen for begge Retninger, hovedsagelig til Repetition forinden Afslutningsexamen; for 5te og 6te Klasse af den matematiske Afdeling var der holdt 1 ugentlig Time aaben til Undervisning i et Afsnit af Naturhistorien eller Geografien.

Efter det ovenfor Bemærkede vilde den matematisk-naturvidenskabelige Afgangsexamen trods Reduktionen i Matematikundervisningen kunne give umiddelbart Adgang til den polytekniske Læreanstalt; ligeledes vilde den kunne give Adgang til alle Studier ved Universitetet med Undtagelse af det theologiske. Den i Loven af 1ste April 1871 § 7 ommeldte *Tillægsexamen i Latin* vilde saaledes kunne *bortfalde*; for de Studerende af den matematisk-naturvidenskabelige Retning, der senere maatte bestemme sig for det theologiske Studium, vilde der være at indrette en *Tillægsexamen i Græsk*. Den sproglig-historiske Linie vilde vedblivende give Adgang til alle Universitetsstudier; derimod vilde Studerende af denne Retning ligesaa lidt fremtidig som hidtil kunne indtræde som Examinander ved den polytekniske Læreanstalt uden særlig Afgangsexamen i Matematik.

Angaaende mulige *Overgange* fra den ene Linie til den anden indenfor Skolens Omraade vilde der være at træffe særlige Bestemmelser ad administrativ Vej. I saa Henseende vilde der ikke være nogen Vanskelighed tilstede, og det havde derfor mindre at sige, at Valget af Studieretningen efter den nye Ordning vedblivende maatte træffes i den samme tidlige Alder som nu.

Med Hensyn til Bestemmelsen i Lovforslagets § 3 bemærkedes sluttelig Følgende. Efter Loven af 28de Marts 1855 § 2 var *Adgangen til samtlige Rektorater* og i det Mindste én Overlærerplads ved hver Skole forbeholdt de filologiske Kandidater alene; men var der flere Overlærerpladser ved en Skole, kunde ogsaa de, der havde underkastet sig polyteknisk Examen eller Magisterkonferens i Matematik, Fysik eller Naturhistorie, komme i Betragtning, og desuden Adjunkter, der under længere Tjenestetid havde viist fortrinlig Dygtighed og Iver, dog kun ialt til en Fjerdedel af Overlærerpladserne. Til at blive Adjunkt krævedes ingen bestemt Examen. Da de klassiske Sprogs Stilling i de lærde Skoler efter Loven af 1ste April 1871 var bleven en ganske anden end før og der ved Siden af den sproglig-historiske Retning var anerkjendt som ligeberettiget en matematisk-naturvidenskabelig, fandt Ministeriet allerede i Aaret 1876 Anledning til at

fremsætte et Lovforslag om en anden Ordning for Adgangen til de højere Lærerpuster ved de lærde Skoler, sigtende til at give fortrinlig Adgang til disse Poster for filologiske Kandidater, polytekniske Kandidater og dem, der havde underkastet sig Magisterkonferens i Mathematik, Astronomi, Fysik eller Kemi. Lovforslaget blev vedtaget af Landstinget, men negtet Overgang til 2den Behandling i Folketinget. I et i Rigsdagssamlingen 1880—81 fremsat Lovforslag om Lønningsforholdene ved de lærde Skoler optog Ministeriet Spørgsmaalet paany, idet der i Lovforslagets § 2 indsattes en Bestemmelse om, at Adgangen til Rektoraterne og Lærerpusterne ved de lærde Skoler ikke skulde være indskrænket ved nogen Examen. Det blev anført til Motivering af denne Bestemmelse, at det ikke ansaaes for rigtigt istedetfor de gjældende Regler at sætte andre mere tidssvarende Regler, der ubetinget skulde være bindende for Administrationen, da der til en vis Tid let kunde komme personlige og andre Forhold tilstede, der vilde gjøre Afvigelser fra saadanne Regler ønskelige, ligesom man ikke troede, at det med Grund kunde befrygtes, at en saadan ubunden Frihed for Administrationen i Valget af Lærerkrafterne vilde virke hemmende paa Tilgangen til de Studieretninger, der hidtil nærmest havde ført til de højere Lærerpuster. Lovforslaget kom ikke til 2den Behandling i Folketinget. Efterat det nu ved kgl. Anordning af 25de Oktober 1883 om Indførelse af nye Skoleembedsexaminer ved Universitetet, § 6, var bestemt, at de, der havde bestaaet en af de anordnede Skoleembedsexaminer, skulde tilligemed dem, der havde taget den filologisk-historiske Skoleembedsexamen, og dem, der havde taget Magisterkonferens med Mathematik eller Fysik som Hovedfag, have den samme Ret til Rektor- og Overlærerembeder ved de lærde Skoler, som nu tilkom dem, der havde taget den filologisk-historiske Skoleembedsexamen, forment Ministeriet, at der ikke længere burde tøves med at søge disse Bestemmelser ophøjede til Lov istedetfor de i Lov af 28de Marts 1855 derom indeholdte Bestemmelser. Den de polytekniske Kandidater og Candidati magisterii i Naturhistorie hidtil tillagte fortrinlige Adgang til Overlærerembederne havde man ment at burde forbeholde dem, der før Emanationen af kgl. Anordning af 25de Oktober 1883 vare blevne ansatte i det lærde Skolevæsens Tjeneste. De i Lovforslagets § 3, næstsidsite og sidste Sætning indeholdte Bestemmelser vare optagne efter Lov af 28de Marts 1855.

Udkast til Fag- og Timefordeling.

	I.	II.	III.			IV.			V.			VI.			Ialt.	Ialt.
			S.	F.	M.	S.	F.	M.	S.	F.	M.	S.	F.	M.	S.	M.
Religion	2	2		1			1			1			1		8	8
Dansk og Oldnordisk	2	2		2			3			5			4		18	18
Latin	7	7		6			7			6		7		3	40	36
Græsk og græsk Oldkundskab			5			4	1		4	2		4	2		22	5
Fransk	4	4		2			2			3			3		92	18
Engelsk					3			2							18	132
Tydsck	2	2		2			2								12	5
Historie	2	2		2			2			3			3		14	8
Mathematik	5	6		4	2		5	2	2		5	2		8	24	14
Naturlære				2			2		2		4	2		5	8	37
Geografi og Naturhistorie ...	4	4		4			1				1			1	13	13
Skrivning	2	1													3	65
	30	30	5	25	5	4	26	4	10	20	10	17	13	17	180	180

Forslaget blev af Landstinget efter første Behandling henviist til *et Udvalg*, der den 31te Marts 1891 afgav følgende *Betænkning* over Forslaget:

I de Bemærkninger, hvormed Lovforslaget var ledsaget, udtaltes det, at de i Aarene 1889 og 1890 førte Forhandlinger om en større Reform af den lærde Skoles Ordning, sigtende til Ophævelse eller i alt Fald væsentlig Begrænsning af den nuværende Tvedeling, havde viist, at Menerne paa de væsentligste Punkter stode saa bestemt imod hinanden, at Ministeriet havde fundet det rigtigt, i Tilslutning til en af Konsistorium udtalt Anskuelse, for Tiden at opgive Tanken om den større Reforms Gjennemførelse. Ministeriets Formaal med det nærværende Lovforslag var, under Bibeholdelse af den gjældende Tvedeling, at formulere de Forandringer, som det ansaae for mest paatrængende at foretage i den nuværende Ordning.

I Udvalget, til hvis Overvejelse dette Forslag havde været henviist, havde Anskuelserne om Hensigtsmæssigheden af de Midler, ved hvilke hin større Reform skulde naaes, og hvortil navnlig hørte Bortfald eller betydelig Indskrænkning af Undervisningen i Græsk, været delte. Enkelte Medlemmer have udtalt deres Sympathi med denne sidste Tanke, medens Flertallet bestemt havde erklæret sig imod den. Men Flertal og Mindretal havde været enige med Ministeriet i den Erkjendelse, at i alt Fald for Tiden maatte den saaledes paatænkte større Reform betragtes som uigjennemførlig, og Udvalgets Overvejelser havde, ligesom Ministeriets Forslag, havt denne Erkjendelse til Forudsætning.

Med Hensyn til det videre Spørgsmaal, hvilket Maal der skulde stilles for de Forandringer i den gjældende Ordning, man med den angivne Forudsætning kunde ønske, var det ikke lykkedes Udvalget at komme til Enighed.

Flertallet (Bjerre, Goos, Sehested, Steffensen og Sthyr) havde ment, at Formaålet burde begrænses til at rette, hvad der i den nugældende Ordning maatte have viist sig som Mangler, der vanskeliggjorde de bestaaende Kursus at løse de dem stillede Opgaver, og havde i Overensstemmelse med dette Synspunkt i væsentlige Punkter kunnet slutte sig til de Ændringer i den gjældende Ordning, som vare optagne i Lovforslagets § 1. Paa den anden Side indeholdt denne Paragraf nogle Forslag, der ikke forekom Flertallet at staa i nødvendig eller naturlig Forbindelse med hint Synspunkt, og som det derfor ikke kunde tilraade. Omvendt havde man i Forslaget savnet forskellige Ændringer, som Flertallet ifølge samme Synspunkt fandt paakrævede, og som det derfor havde stillet Forslag om. Dette havde ført til, at man havde bragt en ny Affattelse af Paragrafen i Forslag, med Hensyn til hvis Enkeltheder Følgende bemærkedes:

Den betydningsfuldeste Ændring i den bestaaende Ordning, som Lovforslaget foreslog, var den, der gik ud paa at indføre Mathematik og Latin som Led af Undervisningen i de to øverste Klasser, henholdsvis for det sproglig-historiske og det matematisk-naturvidenskabelige Kursus. Flertallet sluttede sig til Tanken i dette Forslag. At Mathematik optoges i de to øverste Klasser af det sproglig-historiske Kursus som særligt Fag, ansaae man for ønskeligt især af Hensyn til den Støtte, det vilde give Undervisningen i Naturlære og Astronomi i dette Kursus. Dette Hensyn burde for-

mentlig ogsaa bestemme Grænsen for det Omfang, i hvilket Mathematik saaledes optoges i det sproglig-historiske Kursus's øverste Klasser. At Undervisningen herefter nødvendigvis maatte komme til at medtage Grundtræk af Trigonometri og Stereometri, erkjendtes. Men at dette dog kun burde finde Sted i et efter det nævnte Øjemed begrænset Maal, burde fastholdes, og man fandt det hensigtsmæssigt, at dette udtrykkelig udtaltes i Loven. Iøvrigt gik man med Lovforslagets Motiver ud fra, at to ugentlige Timer gennem de to Klasser vilde være tilstrækkelige for Formaalet.

At Latin førtes op i de to øverste Klasser af det mathematisk-naturvidenskabelige Kursus, fandt man rigtigt, da dette Kursus ifølge Lov af 1ste April 1871 ikke blot aabnede Adgang til Examinen, i hvilke Mathematik spillede en Hovedrolle (polyteknisk Lærestalt og Examinen i Studiefag under det mathematisk-naturvidenskabelige Fakultet), men ogsaa til mange Examinen, med hvilke dette ikke var Tilfældet, (Prøver under det filosofiske Fakultet, statsvidenskabelig Examen, lægevidenskabelig Embedsexamen, i Loven af 1ste April 1871 § 7) og hvorved der altsaa ikke var lagt Vægt paa den særlige Faguddannelse, som dette Kursus ydede, men paa dets almindennende Betydning. Med Føje kunde derfor dette Kursus gjøre Krav paa at faae sin Ydelsesevne i sidstnævnte Henseende styrket ved den omtalte Foranstaltning. Skete det, vilde der mulig ogsaa kunne blive Føje til at lade den ved Loven af 1871 § 7 paabudte Tillægsexamen i Latin for dem, der vilde underkaste sig juridisk eller theologisk Embedsexamen, bortfalde, hvad der i og for sig maatte ansees for meget ønskeligt. Dog ansaae Flertallet det for rigtigt, at der herom først fremskaffedes Udtalelser henholdsvis fra det theologiske og juridiske Fakultet. Det kunde da tillige henstilles til disse Fakulteters Overvejelse, om der til Sikring af Studenternes Dygtighed i Latin eventuelt maatte være Grund til for Theologernes Vedkommende at ændre noget ved Prøven i patristisk Latin, og for Juristernes Vedkommende, om der maatte være Grund til at kræve en Prøve i Læsning af corpus juris. Flertallet troede derfor for Tiden ikke at kunne slutte sig til Lovforslagets § 2 om Bortfald af den omspurgte Tillægsexamen, men forbeholdt sig sin Stilling til dette Spørgsmaal. Men hvad enten Optagelsen af Latin i de to øverste Klasser af det matematiske Kursus maatte have denne videregaaende Følge eller ikke, troede man, at det egentlige Maal — at give det mathematisk-naturvidenskabelige Kursus en mere almindennende Karakter — vilde kunne naaes, uden at der tillagdes denne Latinundervisning saamegen Tid, som Lovforslaget forudsatte. Forslaget tænkte sig, at Latin skulde være fælles Fag i den næstøverste Klasse (efter Skemaudkastet med 6 ugentlige Timer), og kun særligt Fag for det matematiske Kursus i den øverste Klasse med 3 ugentlige Timer. Udvalgets Flertal troede, at 4 ugentlige Timer i næstøverste og 3 ugentlige Timer i øverste Klasse vilde være tilstrækkelige til at faae lært et passende Udvalg af latinske Prosaforfattere og lettere Digtere, og saaledes at der ved Afgangsexamen kunde kræves en Version, omend af lettere Art end for det sproglige Kursus. Af denne Ordning vilde det da følge, at Latin blev særligt Fag i begge de øverste Klasser.

Foruden den Forøgelse af Undervisningsgjenstandene i de to Klasser, som ovenfor var omtalt, havde Lovforslaget endvidere under d. optaget »græsk Oldkundskab« som Fag i det matematisk-naturvidenskabelige Kursus. Udvalgets Flertal havde ikke kunnet slutte sig hertil. Medens Udvidelsen af Undervisningen i Latin, for dette Kursus, tilsigtede at drage fuld Nytte af et Fag, som efter den gjældende Ordning laa indenfor dets Ramme, vilde det nævnte Forslag tilføre det paagjældende Kursus et nyt Fag, af uprøvet pædagogisk Værd. Men dette laa udenfor den Grænse, som de givne Forudsætninger, efter Flertallets Opfattelse, droge for det, der for Tiden kunde og burde tilstræbes. Visse praktiske Vanskeligheder ved dette Forslags Udførelse havde Motiverne selv fremhævet. Dertil kom endnu Vanskeligheden ved at skaffe det Plads, naar andre efter Flertallets Opfattelse vigtige Formaaler ikke skulde udsættes for at forspildes.

Til disse Formaaler hørte det efter Flertallets Formening at skaffe Religion en lovhjemlet Plads i Undervisningen i de to øverste Klasser som fælles Fag for begge Kursus. Det paaskjønnedes, at der ad administrativ Vej var indført Religionsundervisning i de to øverste Klasser. Men dels ansaae man den ene ugentlige Time, der nu var tildelt dette Fag i de nævnte Klasser, for at være altfor lidt, dels skabte en blot administrativ Ordning en usikker Stilling for Faget, som det var af Vigtighed at fjerne. Flertallet stillede med Hensyn hertil Forslag om, at Religion skulde være Undervisningsgjenstand i de to øverste Klasser, og gik herved ud fra, at under to ugentlige Timer burde Faget ikke have.

Ved at overveje det Spørgsmaal, hvorledes der indenfor den lovhjemlede Grænse af 30 ugentlige Timer kunde skaffes Plads for den ovenfor omtalte Udvidelse af Undervisningen i de to øverste Klasser, der for den sproglige Side vilde kræve 3 ugentlige Timer (1 Fællestime og 2 særlige), for den matematiske i den næstøverste Klasse 5 — i den øverste 4 ugentlige Timer (1 Fællestime og henholdsvis 4 og 3 særlige Timer), var Flertallet kommet til den Overbevisning, at den Udvej, der hertil burde anbefales, vilde være at udskyde Oldnordisk. Man havde hidtil fra de fleste Sider erkjendt, at der ikke vilde tabes noget Væsentligt ved at gaa denne Vej, og de Antydninger, Motiverne indeholdt om nye og mere frugtbringende Baner for Undervisningen i dette Fag, havde ikke kunnet forandre Flertallets Mening om, at det var denne Vej, der burde betrædes. Særlig skulde man bemærke, at man vilde finde det meget uheldigt, om baade Tydsk og Engelsk, saaledes som Forslaget tænkte sig det, skulde udgaa af Undervisningen i den matematiske Sides to øverste Klasser, og at man heller ikke turde tilraade nogen Indskrænkning af Matematikundervisningen i dette Kursus, naar hensaaes til, at et Hovedøjemed for dette Kursus dog altid burde være, at Disciplene, efterat have bestaaet Afgangsprøven i dette Kursus, kunde gaa over til den polytekniske Læreanstalt uden særlig Adgangsexamen i Matematik. Kun Projektionstegningen, der ikke krævedes ved Adgangsexamen til denne Læreanstalt, vilde formentlig kunne bortfalde; men man troede ikke, at dette burde medføre nogen Indskrænkning i Timetallet for Faget. Den Forstærkning, som vilde ligge i, at Timetallet beholdtes, medens Projektionstegning bortfaldt, turde ingenlunde være ufor-

nøden. Derimod vilde ved Bortfald af Oldnordisk det ugentlige Timetal for Dansk kunne indskrænkes i 5te Klasse til 2, i 6te Klasse til 3, og der ved vilde fornøden Plads vindes, uden at der behøvedes at berøves noget andet Fag Timer, det nu havde. Selvfølgelig var det ikke Meningen med at udskyde Oldnordisk, at Undervisningen i Modersmaalet skulde savne alle sproghistoriske Elementer. Men dette vilde heller ikke behøve at blive Følgen, naar det sproghistoriske Undervisningsstof holdtes indenfor de Grænser, som Hensynet til Disciplens Udviklingsstandpunkt naturlig paabød Skolen.

Saaledes som Flertallet efter det ovenfor Anførte tænkte sig Undervisningen fordelt i de to øverste Klasser, vilde Skemaet kunne opstilles paa følgende Maade:

	V.			VI.		
	S.	F.	M.	S.	F.	M.
Religion.....		2			2	
Dansk		2			3	
Latin	8		4	7		3
Græsk	6			5		
Fransk		3			3	
Engelsk ell. Tydsk (valgfrit)		2			2	
Historie		3			3	
Mathematik.....	2		9	2		9
Naturlære	2		5	3		5

Ved Siden af de Forslag til Ændringer af Undervisningen i de to øverste Klasser, som Forslaget indeholdt, indeholdt dette ogsaa under Ltr. a. Ændringer, der berørte de to mellemste Klasser. Navnlig indførtes Naturlære i disse to Klasser for den sproglige Side. Flertallet kunde med al Anerkjendelse af det Ønskelige i denne Forandring ikke anbefale den. Den vilde yderligere forøge Lærestoffet for disse to iforvejen temmelig bebyrdede Klasser. Naar der fremdeles var paaregnet den Forandring af Undervisningen i 4de Klasse, at der kun skulde gives Geografi og Naturhistorie i Forening 1 ugentlig Time, maatte Flertallet anse denne Forandring, der havde fremkaldt mange Indsigelser, for utilraadelig. Flertallet havde af de antydende Grunde i sit Forslag ikke optaget nogen Forandring i Undervisningen for de to Mellemklassers Vedkommende. De Ændringer i Skemaet, navnlig for 4de Klasse, som maatte ansees for ønskelige, naar der ved 4de Klasses Hovedexamen skulde, som Flertallet foreslog, optages en mundtlig Prøve i Religion, kunde træffes ad administrativ Vej.

Den anden Hovedbestanddel af Lovforslagets § 1 angik Ordningen af de to Prøver, nemlig 4de Klasses Hovedexamen og Afgangsexamen. Flertallet sluttede sig, hvad den første Prøve angik, til Lovforslagets Bestemmelse om, at den skriftlige Prøve i Latin bortfaldt. Samtidig foreslog man, at det bestemtes, at der optoges en mundtlig Prøve i Religion som Del af denne Examen.

Hvad Afgangsexamen angik, var det en Selvfølge, at Prøven i Oldnordisk bortfaldt, hvis Flertallets Forslag om dette Fags Udgaan af Undervisningen fulgtes.

Man sluttede sig til Lovforslagets Bestemmelser, at den skriftlige Oversættelse fra Dansk til Fransk bortfaldt for den sproglig-historiske Retning, og til, at der, i Overensstemmelse med Forslaget om Matematikens Optagelse i dette Kursus, indførtes en Prøve i Matematik, med Hensyn til hvilken man havde fundet det rigtigt at give en nærmere Anvisning af dens Ordning.

Fremdeles foreslog man, i Overensstemmelse med Forslaget om, at Latin optoges i det mathematiske Kursus, at der ved Afgangsexamen for denne Retning optoges en Prøve i Latin, dels mundtlig, dels en skriftlig Oversættelse fra Latin til Dansk.

I Henhold til det ovenfor Bemærkede maatte Flertallet for Tiden foreslaa, at Lovforslagets § 2 udgik.

Flertallets Forslag til Affattelsen af § 1 vilde nødvendiggjøre en ny Affattelse af Forslagets § 4, idet de i denne Paragraf givne Bestemmelser, mod hvilke man i og for sig ikke havde Noget at indvende, angaaende de Tidspunkter, til hvilke de forskellige Forandringer i Undervisningen og Prøverne skulde træde i Kraft, maatte ændres efter de nye Forudsætninger.

I Lovforslagets § 3 var der givet Regler om de Kvalifikationer i Henseende til Examiner, som skulde give Adgang til Lærerembederne ved de lærde Skoler. Flertallet havde kunnet slutte sig til endel af de Regler, Forslaget i saa Henseende indeholdt, medens man for andre Deles Vedkommende havde troet at burde fravige det Foreslaaede. Man havde derhos fundet det nødvendigt at give Paragrafen et Tillæg, der forbeholdt de tidligere filologiske Kandidater de dem forhen hjemlede Fortrin, forsaavidt dette var foreneligt med Skolens Tarv.

I førstnævnte Henseende fastholdt man med Forslaget den nugældende Regel, at Adgangen til Adjunktembederne ikke skulde være indskrænket ved nogen bestemt Examen.

Hvad Overlærerembederne angik, fastholdt man fremdeles med Forslaget den nugældende Grundsætning, hvorefter i Almindelighed Adgangen til disse Embeder var knyttet til visse Examiner, men dog indtil Fjerdedelen af dem kunde tildeles Adjunkter, der ikke have bestaaet nogen af disse Prøver, men under en længere Tjenestetid havde viist fortrinlig Dygtighed og Iver. Derimod turde der efter Flertallets Mening være Grund til at udvide Kredsen af de Examiner, der regelmæssig gave Adgang til Overlærerembederne, udover den ved Forslaget satte Grænse, der, bortset fra den historiske Forklaring, havde noget Vilkaarligt ved sig. Der syntes her at maatte træffes Valg mellem to Alternativer. Enten burde Adgangen bindes til en af de ved Anordningen af 25de Oktober 1883 indførte Skoleembedsexaminer. Eller ogsaa burde foruden disse Examiner medtages alle de Examiner ved Universitetet og den polytekniske Lærestanstalt, ved hvilke et af Skolens Undervisningsfag havde været Hovedfag.

Udvalgets Flertal vilde kunne tiltræde det første Alternativ, men maatte dog med Forslaget finde det rigtigere, ikke at binde Adgangen saa stærkt, og foretrak derfor det sidste Alternativ. Man foreslog som Følge heraf, at ikke blot Magisterkonferenser i Matematik og Fysik, som Forslaget vilde, men alle Magisterkonferenser, der havde et Undervisningsfag til

Hovedfag, burde give Adgang, og at der fremdeles i Kraft af samme Tankegang burde tillægges polytekniske og theologiske Kandidater samme Adgang, medens Forslaget kun tog de ældre polytekniske Kandidater med under visse Betingelser.

Hvad endelig angik Adgangen til Rektorembederne, forekom det Flertallet urigtigt at binde denne anderledes til visse Examinere, end det vilde blive Tilfældet, naar Adgangen forudsatte, at Vedkommende i en vis Aarrække havde været Overlærer. Ved en saadan Ordning vilde der aabnes større Frihed i Valget for Administrationen og særlig blive muligt for den at ansætte som Rektorer saadanne Skolemænd, der maatte have udmærket sig i Skolens Tjeneste, uden at have aflagt nogen bestemt Examen, og som vare blevne Overlærere ifølge den herom for disse Embeder givne Undtagelsesregel. Man foreslog derfor, at Regelen for Rektorembederne gaves saaledes, at Adgangen til dem stod aaben for Enhver, der i 3 Aar havde været Overlærer ved en lærd Skole.

Hvad endelig angik det Hensyn, der paa Grund af Bestemmelserne i den kongelige Anordning af 2den Februar 1849 og Loven af 28de Marts 1855 kunde være at tage til de Mænd, der havde underkastet sig den tidligere bestaaende filologisk-historiske Skoleembedsexamen, i hvilken Henseende Udvalget var gjort bekendt med den som Bilag trykte Henvendelse til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, fandt Flertallet, at dette Hensyn ikke uden Ubillighed kunde tilsidesættes. Ganske vist kunde der ikke være Tale om en Ret paa den Maade, at den kunde lægge noget ubetinget Baand paa Administrationen. Den frie Bedømmelse af den Paagjældendes individuelle Egnethed til et højere Embede i Skolens Tjeneste, kunde umulig fratages Administrationen. Heller ikke kunde det Billighedshensyn, som der her var Tale om, med Føje paaberaabes af Andre end dem, der vare traadte i Skolens Tjeneste, førend den Lovordning, hvorom Talen nu var, blev bragt paa Bane. Ved den Formulering, Flertallet havde givet den herom foreslaaede Bestemmelse, var der formentlig forbeholdt de filologiske Kandidater saameget, som der overhovedet kunde være Tale om at forbeholde dem, og herved maatte da deres naturlige Billighedskrav ansees for fyldestgjort.

Mindretallet (Oct. Hansen og Th. Nielsen) samstemmede med Kirke- og Undervisningsministeren i Ønsket om, at der navnlig ved Udskydning af Undervisningen i græsk Sprog kunde naaes til Ophævelse af Undervisningens Tvedeling; men da Enighed derom ikke syntes for Tiden at kunne naaes, stillede Mindretallet intet Forslag i saa Henseende. Overhovedet maatte det efter Forhandlingerne saavel i som udenfor Rigsdagen ansees for umuligt for Tiden at naa til Enighed om indgribende Reformer i de lærde Skolers Undervisning, og Mindretallet kunde ligesaa lidt som Flertallet billige adskillige af de i Lovforslaget indeholdte Bestemmelser, som dog hverken vare mange eller meget indgribende. De Reformer, som der saaledes for Tiden kunde opnaaes Enighed om, vilde formentlig være af saa ringe Betydning, at det kunde være Tvivl underkastet, om overhovedet Lovgivningsmagten for Tiden burde gribe ind i de lærde Skolers Undervisningsplan.

Mindretallet kunde slutte sig til Flertallets Bemærkninger og Forslag angaaende følgende Punkter: udvidet Mathematik-Undervisning for den sproglig-historiske Retnings Disciple: Ophævelse af den skriftlige Prøve i Latin ved 4de Klasses Hovedexamen og af den skriftlige Oversættelse fra Dansk til Fransk for den sproglig-historiske Retning ved Afgangsexamen; Utilraadeligheden af, at indføre Naturlære i 3die og 4de Klasse for den sproglig-historiske Retning, af at indskrænke Geografi og Naturhistorie i Forening til 1 Time ugentlig, og af at berøve de mathematisk-naturvidenskabelige Disciple al Undervisning baade i Engelsk og Tydsk i de 2 øverste Klasser. Flertallets øvrige Bemærkninger og Forslag vedrørende Undervisningen og Prøverne havde Mindretallet derimod ikke kunnet slutte sig til.

Navnlig saalænge de klassiske Sprog skulde beholde deres nuværende Overvægt i den lærde Skoles Undervisning, kunde Mindretallet ikke være med til at opgive Undervisningen i Oldnordisk. Under Hensyn til hvad der var oplyst i det filosofiske Fakultets Betænkning, nærde Mindretallet med Kirke- og Undervisningsministeren den Forventning, at Undervisningen i Oldnordisk i en nær Fremtid vilde kunne komme til en sund Udvikling, saaledes at Faget ikke, som hidtil, gjordes til Grundlag for grammatisk Exercits, men Hovedvægten lagdes paa Forholdet mellem Oldsproget og Modersmaalet, med andre Ord, at Oldnordisk benyttedes som Middel til Forstaaelse af vort eget Sprogs Udvikling. Under alle Omstændigheder maatte de Timer, der indvandt ved Opgivelse af Oldnordisk, anvendes til en fyldigere Undervisning i Modersmaalet, dets Udvikling og Literatur.

Mindretallet var enigt med Ministeren i, at den mathematisk-naturvidenskabelige Afdeling nu var »for meget Fagskole og for lidet en Skole for almindelig Dannelse«, og ligeledes samstemmede Mindretallet med Udtalelserne i Bemærkningerne til Lovforslaget om Betydningen og Muligheden af ved en Undervisning i græsk Oldkundskab at give denne Afdelings Disciple et for Livet frugtbringende Indblik i den klassiske Oldtids Literatur, Mythologi, Antikviteter og Kunsthistorie. Mindretallet mente endog, at der ved en saadan Undervisning langt bedre kunde raades Bod paa den omtalte Mangel i Henseende til almindelig Dannelse, end ved at fortsætte Undervisningen i latinsk Sprog for Disciplene af denne Afdeling i 5te og 6te Klasse. Mindretallet kunde ikke med Flertallet tillægge en saadan, med forholdsvis faa Timer fortsat Undervisning i latinsk Sprog nogen synderlig »almendannende Betydning«. Naar imidlertid Undervisning i latinsk Sprog som hidtil skulde ophøre med 4de Klasse, maatte den omhandlede Undervisning i »Oldkundskab« ogsaa omfatte den latinske Literatur og Kultur. Der var formentlig ingen Grund til at betvivle vore Filologers Evne til at meddele en saadan Undervisning i Oldkundskab, og det fornødne Undervisningsmateriale, navnlig Oversættelser af de klassiske Forfattere, vilde nok komme tilstede, naar en saadan Undervisning fremkaldte Trangen dertil. At fortsætte Undervisningen i latinsk Sprog udover 4de Klasse for alle Disciplene af den mathematisk-naturvidenskabelige Retning, alene for at et lille Mindretal af saadanne Disciple (de vordende Theologer og Jurister) kunde fritages for den i Lov 1ste April 1871 § 7 paabudte Tillægsexamen,

vilde være at tillægge den med denne Examen for et saadant Mindretal forbundne Ulejlighed altfor stor Betydning.

I Henseende til Religionsundervisningen skulde Mindretallet erindre om, at denne ifølge Adg. 5te August 1871 § 2 Nr. 5 allerede skulde ophøre med 3die Klasse. Senere (nemlig ved Adg. 15de Juni 1877) var en fri Religionsundervisning indført i 5te og 6te Klasse og ved Adg. 16de Juni 1882, jfr. Kirke- og Undervisningsministeriets Cirkulære af 21de Juni s. A., gjenindførtes Undervisning i Religion med 1 ugentlig Time i 4de Klasse. Samtidig bortfaldt den Bemyndigelse, Rektorerne tidligere havde havt, til at fritage de konfirmerede Disciple af 3die Klasse for Deltagelse i Religionsundervisningen. Skjønt denne Undervisning saaledes siden 1871 betydelig var udvidet i de lærde Skoler, havde nu Flertallet fundet Anledning til at foreslaa, dels: at Undervisningen i Religion ved Lov fastsloges som Undervisningsfag i 5te og 6te Klasse (med mindst 2 ugentlige Timer), dels: at der ved 4de Klasses Hovedexamen optoges en mundtlig Prøve i Religion. Med Hensyn til det sidste Forslag skulde Mindretallet bemærke, at en afsluttende Examensprøve overhovedet ikke vel stemmede med dette Fags Karakter og dets Stilling i Undervisningen, og at det maatte være forbunden med særlig Betænkelighed at skabe et nyt Examensfag i 4de Klasse, for hvis Vedkommende der allerede nu fra alle Sider klagedes over Overlæsselse. Da der ikke var tildelt eller vilde kunne tildeles Religionsundervisningen i 4de Klasse mere end 1 ugentlig Time, vilde en Examensprøve ved Udgangen af denne Klasse være en pædagogisk Urimelighed, og den deri liggende Skjærpelse af Fordringerne til Religionsundervisningen var saameget mere umotiveret, som Konfirmationsforberedelsen hos Præsten vistnok for de fleste Disciples Vedkommende netop faldt i det nævnte Skoleaar. Den ved Adg. 30te August 1880 indførte almindelige Forberedelsesexamen, der svarede til de lærde Skolers 4de Klasses Hovedexamen, medførte ikke nogen Prøve i Religion, og man kunde formentlig ikke gjøre Religion til Fag ved en saadan Examen uden samtidig at træffe Bestemmelser om Vægten af den i et saadant Examensfag opnaaede Karakter og om Stillingen for de Disciple, der, som ikke hørende til Folkekirken, maatte fritages for denne Bestanddel af nævnte Examen. Flertallets Frygt for, at Religionsundervisningen i 5te og 6te Klasse skulde have en usikker Stilling, fordi den beroede paa en administrativ Ordning, kunde Mindretallet ikke dele.

Under Hensyn til de Bemærkninger, der ledsagede Lovforslaget, saae Mindretallet Intet til Hinder for, at de Timer, der foresloges henlagte til Mathematik i 5te og 6te Klasse i den sproglig-historiske Afdeling, kunde indvindes ved Indskrænkning i Timetallet for de klassiske Sprog, og at de Timer, der i den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling henlagdes til klassisk Oldkundskab, kunde undværes fra Undervisningen i Mathematik og Naturlære.

Mindretallet ønskede derefter Lovforslagets § 1 omændret til at lyde saaledes:

»I Lov af 1ste April 1871 om Undervisningen i de lærde Skoler i Danmark m. m. indtræde følgende Forandringer:

I. Med Hensyn til Undervisningen:

a) Ved Undervisningen i de to øverste Klasser indføres for det sproglig-historiske Kursus Mathematik som særligt Fag i et Omfang, der bestemmes ved Hensynet til Undervisningen i Naturlære og Astronomi;

b) I de samme Klasser indføres klassisk Oldkundskab som særligt Fag for det matematisk-naturvidenskabelige Kursus.

II. Med Hensyn til Prøverne:

a) Ved 4de Klassen Hovedexamen bortfalder den skriftlige Prøve i Latin;

b) ved Afgangsexamen bortfalder for Studerende af den sproglig-historiske Retning den skriftlige Oversættelse fra Dansk til Fransk, og der optages en mundtlig og skriftlig Prøve henholdsvis i den matematiske Theori, som er indbefattet i Undervisningen i dette Kursus, og i dens Anvendelse paa lette Exempler.

For Studerende af den matematisk-naturvidenskabelige Retning optages en mundtlig Prøve i klassisk Oldkundskab, men for at Landstinget kunde faae Lejlighed til at stemme om Flertallets og Mindretallets Divergenspunkter, der ikke alle betingede hverandre, stillede Mindretallet sine Forslag til § 1 som Underændringer til Flertallets Forslag.

Mindretallet deltog med Flertallet i at stille Ændringsforslaget Nr. 3 (til § 3) og kunde i det Væsentlige tiltræde Flertallets Begrundelse af dette Forslag.

Mindretallet tillagde det stor Betydning, at det gjordes muligt for unge Mennesker, der havde taget almindelig Forberedelsesexamen af højere Grad, umiddelbart derefter at blive optagne i en lærd Skole for dér at fortsætte deres Studier og tage Afgangsexamen. Det lod sig nu ikke gjøre, navnlig fordi de ikke havde nydt Undervisning i Latin (og Græsk), og altsaa ikke umiddelbart kunde gaa ind i den lærde Skoles 5te Klasse. Følgen heraf var, at saadanne Studerende maatte lade sig forberede ad privat Vej, enten lige til Studentereksamen eller i 1 à 2 Aar, efterat de have taget Forberedelsesexamen, til Optagelse i en lærd Skoles 5te Klasse. Begge Dele vare forbundne med betydelig Bekostning og andre Ulemper. Der burde ved enkelte af Statens lærde Skoler oprettes en særlig Afdeling (henholdsvis sproglig-historisk eller matematisk-naturvidenskabelig), hvori saadanne Studerende, efterat have taget den almindelige Forberedelsesexamen, strax kunde optages og forberedes formentlig igjennem 3 et-aarige Klasser til Afgangsexamen. Herom stillede Mindretallet et Ændringsforslag under Nr. 9.

Ændringsforslag.

Af *Flertallet* (Bjerre, Goos, Sehested, Steffensen og Sthyr):

Til § 1.

1) Paragrafen affattes saaledes:

I Lov af 1ste April 1871 om Undervisningen i de lærde Skoler i Danmark m. m. indtræde følgende Forandringer:

I. Med Hensyn til Undervisningen:

a) Oldnordisk bortfalder som Led af Undervisningen i Modersmaalet.

b) Ved Undervisningen i de to øverste Klasser indføres Religion.

c) Ved Undervisningen i de to øverste Klasser indføres for det sproglig-historiske Kursus Mathematik som særligt Fag i et Omfang, der bestemmes ved Hensynet til Undervisningen i Naturlære og Astronomi.

I de samme Klasser indføres Latin som særligt Fag for det mathematisk-naturvidenskabelige Kursus.

II. Med Hensyn til Prøverne:

a) Ved 4de Klasses Hovedexamen bortfalder den skriftlige Prøve i Latin; der optages en mundtlig Prøve i Religion.

b) Ved Afgangsexamen bortfalder Prøven i Oldnordisk.

For Studerende af den sproglig-historiske Retning bortfalder den skriftlige Oversættelse fra Dansk til Fransk, og der optages en mundtlig og skriftlig Prøve, henholdsvis i den mathematiske Theori, som er indbefattet i Undervisningen i dette Kursus, og i dens Anvendelse paa lette Exempler.

For Studerende af den mathematisk-naturvidenskabelige Retning optages som skriftlig Prøve en Oversættelse fra Latin til Dansk samt en mundtlig Prøve i Latin.

Underændring.

Af *Mindretallet* (Oct. Hansen og Th. Nielsen):

2) I. a. udgaaer helt og i II. b. 2det Stykke 2den Linie udgaaer Ordet »bortfalder«.

3) I. b. udgaaer helt og i II. a.. den sidste Sætning.

4) I I. c. sidste Stykke ændres Ordet »Latin« til »klassisk Oldkundskab«.

Vedtages disse Underændringsforslag, rettes Litreringen i Ændring 1.

Af *Udvalget*:

Til § 2.

5) Paragrafen udgaaer og Paragrafnumrene rettes derefter.

Til § 3.

6) Paragrafen affattes saaledes:

Adgang til at blive Rektor ved en lærd Skole skal med nedenstaaende Forbehold staa aaben for Enhver, der i 3 Aar har været Overlærer ved en saadan Skole.

Adgang til Overlærerembede have, med nedenstaaende Forbehold, de, der have bestaaet en Skoleembedsexamen, de, der have taget en Magisterkonferens med nogen af de Videnskaber, der ere Undervisningsgjenstand i den lærde Skole, som Hovedfag, theologiske samt polytekniske Kandidater. Indtil Fjerdedelen af Overlærerembederne kan dog tildeles saadanne Lærere, der vel ej have underkastet sig nogen af de befalede Prøver for overordnede Lærere ved de lærde Skoler, men som Adjunkter under længere Tjenestetid have viist fortrinlig Dygtighed og Iver.

Adgangen til Adjunktembederne skal ikke være indskrænket ved nogen bestemt Examen.

Den særegne Adgang til Rektor- og Overlærerembeder ved de lærde Skoler, som ifølge kongelig Anordning af 2den Februar 1849, jfr. Lov af 28de Marts 1855 § 2, tilkommer filologiske Kandidater, bliver disse forbeholdt,

forsaavidt Skolens Tarv tilsteder det og de paagjældende Kandidater ere indtraadte i det lærde Skolevæsens Tjeneste før 1ste Januar 1891.

Af det ved Ændring Nr. 1 nævnte *Flertal*:

Til § 4.

7) Paragrafen affattes saaledes:

»Bestemmelserne i § 3 træde i Kraft den 1ste April 1891.

Bestemmelserne i § 1, II. a. om Bortfald af den skriftlige Prøve i Latin, og i § 1, II. b. om Bortfald af den skriftlige Oversættelse fra Dansk til Fransk træde i Kraft ved Sommerexamen 1891.

Bestemmelsen i § 1, II. a. om en mundtlig Prøve i Religion træder i Kraft ved Sommerexamen 1892.

Bestemmelserne i § 1, II. a. og b. træde i Kraft fra Begyndelsen af Skoleaaret 1891—92 for 5te Klasses Vedkommende og Aaret efter for 6te Klasses Vedkommende.

Bestemmelsen i § 1, II. b., 1ste Stykke, træder i Kraft ved Sommerexamen 1893.

Bestemmelserne i § 1, II. c. træde i Kraft fra Begyndelsen af Skoleaaret 1893—94 for 5te Klasses Vedkommende og Aaret efter for 6te Klasses Vedkommende.

Bestemmelserne i § 1, II. b. 2det og 3die Stykke, træde i Kraft ved Sommerexamen 1895.

Fordringerne ved de mundtlige Prøver bestemmes ved kongelig Anordning«.

Underændring til Ændring Nr. 7 af det under Nr. 2 nævnte *Mindretal*:

8) 3die, 4de og 5te Stykke udgaa.

9) Som *ny Paragraf* sættes:

»Ved 3 à 4 af Statens lærde Skoler, 1 paa Sjælland, 1 paa Fyn og 1 à 2 i Jylland, efter Kirke- og Undervisningsministerens Valg, oprettes, saasnart Forholdene tillade det, enten en sproglig-historisk eller en matematisk-naturvidenskabelig Afdeling, delt i 3 étaarige Klasser, hvori unge Mennesker, som have bestaaet den almindelige Forberedelsesexamen, kunne optages. Kirke- og Undervisningsministeren fastsætter nærmere Undervisningsplanen for saadanne Afdelinger.«

I den foran S. 72 omtalte af 46 Filologer underskrevne Henvendelse af 14de November 1890 til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, udtaltes Følgende:

I det Rigsdagen forelagte Forslag til Lov om Forandringer i Lov af 1ste April 1871 om Undervisningen i de lærde Skoler i Danmark m. m. foresloges der forskellige nye Bestemmelser med Hensyn til Adgangen til de overordnede Lærerembetter ved Skolerne.

Det forekom Underskriverne, at der i dette Forslag indeholdtes en Ubillighed mod Filologerne, idet den dem ved kongelig Anordning af 2den Februar 1849 tilstaaede, ved Lov af 28de Marts 1855 bekræftede, udelukkende Adgang til Rektorater ophævedes, og den dem sammesteds tillagte fortrinlige

Adgang til Overlærerembeder indskrænkedes, uden at der i Lovforslaget fandtes nogen Antydning af, at der vilde blive givet Filologerne en passende Erstatning, og det skjønt Avancementsforholdene for de filologiske Lærere vare saa daarlige trods den dem tilkommende fortrinlige Adgang til Overlærerembeder, at der af 40 fast ansatte Filologer (Adjunkter og Overlærere) kun var 13 Overlærere, medens der af 20 fast ansatte matematisk-naturvidenskabelige Lærere var 8 Overlærere, og de sidst ansatte filologiske Overlærere i Gjennemsnit havde været over 50 Aar.

I den ovennævnte kongelige Anordning, ved hvilken den filologisk-historiske Skoleembedsexamen indførtes, hed det udtrykkelig om de deri givne Bestemmelser, at de »sigte til, at de unge Mænd, som dertil maatte føle Kald, kunne ved Udsigt til ydre Vilkaar, svarende til deres ansvarsfulde Embedsstilling, opmuntres til at anvende deres Kundskaber og Evner i Skolevæsenets Tjeneste«. Regjeringen havde saaledes ved Løfte om ydre Vilkaar bevæget Folk til foruden deres egentlige Interesser at lægge sig efter Fag, der laa disse fjernere, og ved fleraarige Studier at forberede sig til en Examen deri, idet den havde anseet det for nødvendigt for Mænd, der skulde beklæde Rektorater, at omfatte en større Del af de Fag, i hvilke der undervistes i Skolen. Den saaledes erhvervede Flersidighed var ogsaa i høj Grad bleven benyttet i Skolens Tjeneste, idet de filologiske Kandidater foruden i de 5 Fag: Dansk, Oldnordisk, Historie, Latin og Græsk, i hvilke de havde underkastet sig Examen, ofte efter Skolens Krav havde maattet sætte sig ind i nye Fag, hvorved de vare blevne forhindrede i at anvende deres Fritid til paa anden Vis at forbedre deres Kaar.

Underskriverne anmodede derfor om, at der i den eventuelle Lov maatte blive tilføjet en Bestemmelse om, at de ved den filologisk-historiske Skoleembedsexamen ifølge Lov af 28de Marts 1855 erhvervede Rettigheder respekteredes, eller at der i det Tilfælde, at Regjeringen mente at burde fastholde Forslaget i hele dets Udstrækning, gaves Filologerne en passende Erstatning, hvilket Underskriverne ansaae for saameget mere stemmende med Billighed, som den filologisk-historiske Skoleembedsexamen udelukkende gav Adgang til Skolevirksomhed og ikke til andre Embedsstillinger.

Ved Skrivelse af 16de April 1891 tilstillede *Kirke- og Undervisningsministeriet* Konsistorium foranstaaende, af Landstingets Udvalg afgivne Betænkning med Bemærkning, at det deraf vilde fremgaa, at Udvalget tildels havde sluttet sig til Grundtanken i det fremsatte Lovforslag, idet det blandt Andet havde anbefalet at indføre Undervisning i Latin i de to øverste Klasser af Skolernes matematiske Afdeling — skjønt med et ringere Timeantal end der ved Forslaget var tilsigtet — og tillige havde betegnet det som ønskeligt, at den hidtil bestaaende Tillægsexamen i Latin for theologiske og juridiske Studerende kunde bortfalde, selv om Latinundervisningen for den nævnte Afdeling begrænsedes paa den i Betænkningen nærmere angivne Maade. Udvalget havde imidlertid tilraadet at fremskaffe Udtalelser fra det theologiske og det juridiske Fakultet angaaende den paatænkte Ophevelse af Tillægsprøven i Latin samt at lade henstille til de tvende Fakulteters Overvejelse, om der til Sikring af Studenternes Dygtighed eventuelt

maatte være Grund til for Theologernes Vedkommende at ændre Noget ved Prøven i patristisk Latin, og for Juristernes Vedkommende til at kræve en Prøve i Læsning af corpus juris. Ministeriet anmodede derfor Konsistorium om at indhente og indsende Erklæringer fra de nævnte Fakulteter om de anførte Spørgsmaal.

Det theologiske Fakultet udtalte i Skrivelse af 8de Maj s. A., at det Intet havde at bemærke i Anledning af den paatænkte Ophævelse af Tillægsprøven i Latin for de theologiske Studenter og ansaae en Skjærpelse af Prøven i patristisk Latin for unødvendig, da den nuværende Ordning af denne Examen antoges at være tilstrækkelig betryggende, selv om den paatænkte Ophævelse af Tillægsprøven i Latin fandt Sted.

Det rets- og statsvidenskabelige Fakultet udtalte i Skrivelse af 12te s. M., at det forment, at Tillægsprøven i Latin kunde bortfalde, naar der indførtes Undervisning i Latin i de to øverste Klasser af Skolens mathematiske Afdeling, selv om denne begrænsedes til det i Landstingsudvalgets Betænkning angivne Timeantal. Eventuelt at kræve en særlig Prøve i Læsning af corpus juris ansaae Fakultetet for unødvendigt, og oplyste i denne Henseende, at Professor, Dr. juris Lassen paatænkte under sine Forelæsninger over Romerret at øve de Studerende i Læsning af de romerske Retskilder.

Fakulteternes Erklæringer blev ved Konsistoriums Skrivelse af 4de Juni s. A. indsendte til Ministeriet.

2. Den filosofiske Prøve.

I Skrivelse af 7de Juni 1890 til Fakulteterne meddelte Konsistorium, at, da de Timer, paa hvilke de filosofiske Forelæsninger for Begyndere holdtes om Mandagen og Onsdagen, Kl. 12—1, jfr. Univ. Aarb. f. 1883—84 S. 11—13 og f. 1884—85 S. 21, faldt i Universitetslaboratoriets Øvelsestid og dette Forhold hidtil havde medført væsentlige Ulemper for de Studerendes Benyttelse af Laboratoriet og denne Ulempe i høj Grad vilde blive forøget, naar den polytekniske Læreanstalt ved Efteraarshalvaarets Begyndelse flyttede ind i sin nye Bygning i Sølgade, havde Konsistorium, efter forud indhentet Indvilligelse fra Professorerne i Filosofi, fastsat, at Tiden for de filosofiske Forelæsninger for Begyndere om Mandagen og Onsdagen forandrede fra Kl. 12—1 til Kl. 3—4, saaledes at disse Forelæsninger herefter holdtes Mandag, Onsdag, Fredag og Lørdag Kl. 3—4.

— Et Andragende fra N. N., der havde taget Afgangsexamen i Sommeren 1889, om at maatte underkaste sig den filosofiske Prøve i Slutningen af Marts eller Begyndelsen af April 1890, da han, der tillige var Gartner, ved Arbejde i Have og paa Mark fra og med April Maaned var forhindret i samtidig dermed at læse til Examen, blev, efterat Fakultetet havde fraaadt det, afslaaet ved Ministeriets Skrivelse af 10de Marts 1890.

— I Henhold til den ved Kirke- og Undervisningsministeriets Skrivelse af 27de April 1886 givne Bemyndigelse for det filosofiske Fakultet, jfr.

Univ. Aarb. f. 1885—86 S. 49, er det blevet tilladt forskellige Studerende, der i Januar 1890 havde bestaaet Adgangsexamen, at indstille sig til den filosofiske Prøve i Sommeren 1890, ligesom der er givet forskellige Studerende, paa Grund af Indkaldelse til Militærtjeneste, Tilladelse til at indstille sig til Prøven til ekstraordinære Tider.

3. Forelæsninger og Examinering under det theologiske Fakultet.

a. *Prøven i patristisk Latin.*

Et Andragende fra Stud. theol. N. N., der var Student fra Januar 1888, om Tilladelse til, uanset Bestemmelsen i Bekjendtgørelse af 23de December 1849 2 b., at indstille sig til Prøven i patristisk Latin i Vinteren 1889—90, blev ved Kirke- og Undervisningsministeriets Skrivelse af 30te September 1889 afslaaet.

b. *Theologisk Embedsexamen.*

I en af Stud. theol. N. N. i November 1889 til Fakultetet indsendt Skrivelse forespurgte denne om, hvorvidt Fakultetet vilde formene ham Adgang til at indstille sig til en af de nærmest følgende theologiske Embedsexaminer, fordi han efter sin bedste og fuldt rodfæstede Overbevisning ikke kunde vedkjende sig de paa forskellige Kirkeforsamlinger vedtagne theologiske eller kirkelige Dogmer. Han bemærkede derhos, at han fuldt og fast mente at staa paa Bibelens og altsaa paa kristelig Grund.

Fakultetet tilskrev i November s. A. Student N. N., at de af ham i den Fakultetet tilsendte Skrivelse anførte Udtryk vare holdte i en saa svævende Almindelighed og Ubestemthed, at Fakultetet beklagede ikke at have været istand til at danne sig et klart Billede af hans Anskuelse. Af denne Grund maatte det lade sig nøje med i Almindelighed at udtale, at efter dets Opfattelse burde Ingen tilstedes Adgang til den theologiske Embedsexamen, der fornægtede den kristne Tro eller var i væsentlig Uoverensstemmelse med den evangelisk-lutherske Kirkes Grundsætninger.

— Ved Kirke- og Undervisningsministeriets Skrivelse af 8de Maj 1890 blev der meddelt stud. theol. N. N. Tilladelse til at indstille sig til den theologiske Embedsexamen i Sommeren s. A., uanset at han havde deltaget i den skriftlige Del af den i Vinteren 1889—90 afholdte theologiske Embedsexamen.

— Ved Skrivelser af 16de September, 9de, 26de og 27de November samt 17de og 27de December 1889, 11te Januar, 11te og 26de Februar, 18de og 24de Marts samt 22de og 23de April 1890 har Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet meddelt Tilladelse til at aflægge de befalede praktiske Prøver, uanset at de Paagjældende enten ikke havde deltaget i Pastoralseminariets Øvelser eller ikke havde fuldendt deres Kursus ved Pastoralseminariet.

4. Forelæsninger og Examiner under det rets- og statsvidenskabelige Fakultet.

a. Omordning af de juridiske Examiner ved kgl. Anordning af 26de September 1890 og af den statsvidenskabelige Examen.

Under 14de November 1888 indsendte *det rets- og statsvidenskabelige Fakultet* til Kirke- og Undervisningsministeriet et Forslag til Omordning af de juridiske Examiner ved Københavns Universitet med Anmodning om, at Ministeriet vilde tage dettes Gjennemførelse under Overvejelse. Fakultetet bemærkede, at det Spørgsmaal, om den bestaaende Ordning af de juridiske Examiner kunde ansees fyldestgørende, i de senere Aar stadig havde været fremdraget ved forskellige Lejligheder, hvor de juridiske Professorer havde været samlede. Der havde derved viist sig at være Enighed indenfor Fakultetet om, at det maatte ansees for meget ønskeligt at faae den bestaaende Ordning reformeret særlig paa visse fremtrædende Punkter. Dette havde foranlediget, at Dekanus indbød samtlige Censorer og Professorer til et Møde den 28de April 1888, paa hvilket der efter nogen Forhandling opnaaedes Enighed baade om, at den bestaaende Ordning burde søges reformeret og om Hovedtrækkene i den Ordning, som burde søges gennemført. Efterat Censorerne derhos havde lagt Sagens videre Fremme i Fakultetets Haand, valgte dette Professor, Dr. juris Goos og Fakultetets daværende Dekanus, Professor, Dr. juris Torp, til at udarbejde Forslag til en ny Examensordning m. m. Paa Grund af den overvejende Betydning og Interesse, som Ordningen af de juridiske Examiner havde for de under Justitsministeriets Virkekreds faldende Omraader, havde det fornævnte Udvalg baade forinden og under Udarbejdelsen af det fremsendte Forslag forhandlet om dette med Hs. Excell. Justitsministeren.

Forslaget var saalydende:

§ 1.

De ved Forordn. 26de Januar 1821, Frd. 30te December 1839 og Anordning 26de Juni 1871 anordnede Examiner, fuldstændig juridisk Examen og juridisk Examen for Ustuderede, afholdes i deres nuværende Skikkelse sidste Gang henholdsvis i Sommeren 1893 og i Vinteren 1891—92. Dog kunne Kandidater og Examinander, der enten inden disse Frister have bestaaet de nævnte Examiner uden at opnaa Karaktererne Laudabilis eller Bekvem, eller som ved Sygdom eller lignende Forhold have været hindrede i at underkaste sig de nævnte Examiner, faae Tilladelse til at indstille sig til disse indtil et Aar efter de angivne Frister.

§ 2.

Istedetfor de i § 1 nævnte Examiner afholdes for Fremtiden ved Københavns Universitet to Gange aarlig juridisk Embedsexamen af lavere Grad og af højere Grad, førstnævnte første Gang i Vinteren 1889—90, sidstnævnte første Gang i Sommeren 1890. Begge Examiner omfatte en skriftlig og en mundtlig Prøve.

§ 3.

Ved juridisk Embedsexamen af lavere Grad omfatter den skriftlige Prøve følgende Fag: almindelig Retslære, Civilrettens første Afdeling, Civilrettens anden Afdeling, Strafferet og Proces. Til hver Opgave indrømmes 3 Timer. Skriftlig Prøve i disse Fag holdes i 3 Dage. Tillige forelægges der Kandidaterne paa en særskilt Dag et praktisk Retsspørgsmaal, med Hensyn til hvilket de have at affatte en Betænkning. Til denne Affattelse indrømmes en Tid af 5—8 Timer.

Den mundtlige Prøve, til hvilken Kandidaterne stedes, forsaavidt de ved Bedømmelsen af de skriftlige Opgaver findes tilstrækkeligt forberedte og modne hertil, omfatter almindelig Retslære, Civilrettens første Afdeling, Civilrettens anden Afdeling, Strafferet, Proces og dansk Statsret.

§ 4.

I almindelig Retslære, Civilret I, Civilret II, Strafferet og Proces beregnes Karakteren for hvert Fag efter en samlet Bedømmelse af de skriftlige og de mundtlige Besvarelser. I Statsret gives Karakteren efter den mundtlige Besvarelse alene. Endvidere gives en særskilt Karakter for den skriftlige Betænkning over et praktisk Retsspørgsmaal.

§ 5.

Ved juridisk Embedsexamen af højere Grad omfatter den skriftlige Prøve følgende Fag: almindelig Retslære, Romerret, Civilret I, Civilret II, Strafferet, Proces, Statsret samt et Fag, der omfatter Søret, Vexelret og eventuelt saadanne hermed beslægtede handelsretlige Forhold, der maatte blive Gjenstand for en særlig (fælles nordisk eller dansk) Lovgivningsvirksomhed, forsaavidt de egne sig for systematisk fra den almindelige Formueret afsondret Behandling. Til hver Opgave indrømmes 3 Timer. Skriftlig Prøve holdes i 4 Dage med en Dags Mellemlum efter de 2 første Dage. Tillige forelægges Kandidaterne paa en særskilt Dag et praktisk Retsspørgsmaal, med Hensyn til hvilket de have at affatte en Betænkning. Til denne Affattelse indrømmes en Tid af 5—8 Timer.

Den mundtlige Prøve, til hvilken Kandidaterne stedes, forsaavidt de ved Bedømmelsen af de skriftlige Opgaver findes tilstrækkeligt forberedte og modne hertil, omfatter foruden de ovennævnte 8 Fag, hvori særskilte Opgaver gives, tillige Folkeret og dansk Retshistorie.

§ 6.

I de 8 Fag, hvori særskilte Opgaver gives, beregnes Karakteren for hvert Fag efter en samlet Bedømmelse af de skriftlige og de mundtlige Besvarelser. I Folkeret og dansk Retshistorie gives Karakterer efter de mundtlige Besvarelser alene. Endvidere gives en særskilt Karakter for den skriftlige Betænkning over et praktisk Retsspørgsmaal.

Forsaavidt en Kandidat indstiller sig til denne Examen senest et Aar efterat have bestaaet juridisk Embedsexamen af lavere Grad og ved denne erholdt første Karakter, er han berettiget til fra denne samlet at overføre Karaktererne for almindelig Retslære, Civilrettens første Afdeling, Civil-

rettens anden Afdeling, Strafferet, Proces og den skriftlige Betænkning over et praktisk Retsspørgsmaal, saaledes at den nye Prøve for hans Vedkommende kun omfatter Romerret, Statsret, Sø- og Vexelret, Folkeret og dansk Retshistorie.

Under særlige Omstændigheder, navnlig i Tilfælde af mellemkommende Sygdom og Lignende, kan Overførelse af hine Karakterer tilstedes efter den angivne Frist, (dog ikke efter mere end 3 Aars Forløb).

§ 7.

Hovedkaraktererne for begge de ved denne [Anordning] [Lov] indførte Examiner ere de hidtil brugelige: *Laudabilis præ ceteris*, *Laudabilis*, *Haud illaudabilis*, [Non contemendus]. De nærmere Regler i Henseende til Karakterberegningen fastsættes af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet efter Forslag fra det rets- og statsvidenskabelige Fakultet.

I Henseende til Adgangen til at tage disse Examiner om, gjælder fremdeles Bestemmelsen i Bekjendtgjørelse af 18de Maj 1847. Den, der har taget juridisk Embedsexamen af højere Grad, kan ikke paany aflægge den i § 6, 2det Stykke omhandlede Tillægsprøve i Romerret, Statsret, Sø- og Vexelret, Folkeret og dansk Retshistorie alene, men maa, hvis han ønsker at tage Examen om, enten aflægge den hele Prøve under Et eller, efter paany at have bestaaet juridisk Embedsexamen af lavere Grad, atter aflægge den i § 6, 2det Stykke omhandlede Tillægsprøve.

§ 8.

I Henseende til Betingelserne for at indstille sig til de juridiske Embedsexaminer har det i det Hele sit Forblivende ved de hidtil gjældende Regler for Adgangen til fuldstændig juridisk Examen. Dog skal den i Lov 1ste April 1871 § 7 i Sl., jfr. Anordning 1ste Juli 1872, omhandlede Tillægs-examen i Latin for dem, der have bestaaet den mathematisk-naturvidenskabelige Afgangsexamen, kun være en Betingelse for at indstille sig til juridisk Embedsexamen af højere Grad.

De, der have bestaaet juridisk Embedsexamen af lavere eller højere Grad, kaldes *candidati juris*. Enhver, der har opnaaet første Karakter ved en af disse Examiner, har Ret til at disputere for den juridiske Doktorgrad.

§ 9.

For juridisk Embedsexamen af lavere Grad erlægges en Kjendelse af 16 Kr., den fordeles saaledes: Dekanus 8 Kr., Notarius 4 Kr., Pedellerne til lige Deling 4 Kr.

For juridisk Embedsexamen af højere Grad erlægges, naar Kandidaten tidligere har bestaaet juridisk Embedsexamen af lavere Grad og i Henhold til Bestemmelsen i § 6, 2det Stykke forlanger at overføre samlet Karaktererne i almindelig Retslære, Civilrettens første Afdeling, Civilrettens anden Afdeling, Strafferet, Proces og den skriftlige Besvarelse af et praktisk Retsspørgsmaal, en Kjendelse af 16 Kroner, som indtil Videre fordeles efter de Regler, der hidtil har været gjældende ved fuldstændig juridisk Examen. Hvis Examen omfatter Prøverne i alle Fagene, erlægges en Kjendelse af

32 Kroner, hvoraf Halvdelen fordeles efter Reglerne ved juridisk Embedsexamen af lavere Grad, Halvdelen indtil Videre efter de hidtil gjældende Regler ved fuldstændig juridisk Examen.

§ 10.

Hvor ikke Andet i denne [Anordning] [Lov] er foreskrevet, har det sit Forblivende ved de hidtil gjældende almindelige Regler for Embedsexaminer og de særlige Regler for fuldstændig juridisk Examen. De hidtil gjældende Regler om Censorers Medvirkning ved fuldstændig juridisk Examen og juridisk Examen for Ustuderende skulle have tilsvarende Anvendelse paa de ved denne [Anordning] [Lov] indførte Examinere.

Til nærmere Forklaring af Forslaget anførtes dels en Redegjørelse for de Grunde, der havde fremkaldt Ønsket om en ny Ordning og bestemt den foreslaaede Reforms Retning i Almindelighed, dels en Række Bemærkninger, hvortil Forslagets enkelte Bestemmelser gave Anledning.

De Grunde, der havde hidført Ønsket om en Forandring i den bestaaende Examensordning, vare i Hovedsagen følgende:

1. Dels og i væsentlig Grad den Kjendsgjerning, at de to nu bestaaende juridiske Examinere aarlig bestodes af et gennemsnitlig stadig stigende Antal Kandidater og Examinander, og at der paa Grund af det stadig voxende Antal Studerende var Grund til at antage, at denne Stigning snarere vilde tiltage end aftage. Heri laa ikke blot en Fare for, at man snart vilde komme til at staae overfor en saadan Overproduktion af juridisk uddannede Mænd, der vanskelig vilde kunne finde passende Beskæftigelse, at uheldige Virkninger i flere Retninger kunde befrygtes som Følge heraf; men dette Forhold lagde tillige i stadig forøget Grad Beslag navnlig paa Universitetslærernes Tid og Kræfter og truede herved med at lægge deres øvrige Gjerning alvorlige Hindringer ivejen.

2. Hvad endvidere særlig den fuldstændige juridiske Examen angik, maatte det fremhæves, at Præstationerne for et Flertal af Kandidaternes Vedkommende havde været forholdsvis tarvelige, naar Hensyn toges til det gennemsnitlig store og lange Arbejde, der som Regel vidstes at være anvendt. Navnlig var der et stort Antal Kandidater, som man trykkede sig ved at slaa ned i Klassen »haud illaudabilis«, uagtet deres Præstationer gjorde et temmelig umodent og uselvstændigt Indtryk, fordi de dog vidnede om, at meget Arbejde var anvendt. Og indenfor begge Klasser »laudabilis« og »haud illaudabilis« havde man paa Grund af de faa Karakterer meget vanskeligt ved at give den Gradation i Dygtighed, som Præstationerne lagde for Dagen, et tilsvarende Udtryk i Karaktergivningen.

Dette omtalte mindre heldige Resultat turde vistnok antages navnlig at være en Følge af, at den nuværende fuldstændige juridiske Examen i Virkeligheden stillede Fordringer til Kandidaterne — navnlig i Henseende til Stoffets Omfang — som et stort Antal af de Studerende savnede Evner til at fyldestgøre. Derfor maatte endel af disses Arbejde ansees spildt, idet de paa Grund af Stoffets Mængde ikke kunde naa til en selvstændig Forstaaelse endsige til en videnskabelig Fordybelse i det Lærte — uden at det paa den anden Side turde antages, at ikke en betydelig Del af disse Kan-

didater i og for sig skulde være istand til at udfylde adskillige juridiske Stillinger paa fuldt tilfredsstillende Maade.

3. Endelig maatte det med Styrke fremhæves, at den ufuldstændige juridiske Examen i sin nuværende Form ikke blot væsentlig bidrog til den ovenfor nævnte Overfyldning og Overbebyrdelse, men i det Hele taget maatte siges at være ganske utidssvarende. Ikke blot var Examinandernes forudgaaende almindelige Uddannelse gennemsnitlig højst mangelfuld; men man var, baade af denne Grund og fordi denne Examen gav en saa stærkt begrænset Adgang til juridiske Stillinger, nødsaget til at nøjes med forholdsvis meget tarvelige Fordringer ogsaa til deres juridiske Uddannelse. Herved skabtes en Klasse Mennesker, der i enkelte Retninger meget stærkt fyldte Pladser op, som ellers de mere uddannede Jurister vilde kunne gøre Regning paa, og i det Hele skabte en Konkurrence for disse, hvor Vilkaarene vare højst ulige, uden dog enten i Henseende til juridiske Kundskaber eller deres hele intellektuelle og moralske Standpunkt at yde en Garanti, der svarede til, hvad der ydedes af hine og i deres Stilling som Sagførere eller Dommerfuldmægtige maatte ansees som ønskelig og opnaaelig.

Det maatte overhovedet ansees som en stor Mangel ved den gjældende Ordning, at Afstanden mellem de bestaaende to Examinere var saa stor baade i Henseende til Fordannelse, Fagdannelse og den Adgang til juridisk Virksomhed, som de gave; thi af disse Grunde vilde de Mennesker, som havde den Fordannelse, der krævedes til fuldstændig juridisk Examen, vanskelig kunne bekvemme sig til at nøjes med den lavere Examen, selv om deres Evner og Anlæg lagde dem meget store Hindringer ivejen for med virkeligt Udbytte at forberede sig til fuldstændig juridisk Examen.

En virksom Hjælp mod disse Mangler var ikke mulig uden en indgribende Omdannelse af den hele Examensordning. En direkte Indgriben mod den tiltagende Overproduktion ved under Bibeholdelse af den bestaaende Ordning at udvise kjendelig større Strengthed i Bedømmelsen end hidtil, var et Middel, som det ikke blot i Længden vilde være umuligt at opretholde, men som ogsaa laa ganske udenfor Examinatorernes Opgave. Og hertil kom, at selv en betydelig større Strengthed i Bedømmelse ikke i kvalitativ Henseende vilde kunne hæve den ufuldstændige juridiske Examens Niveau i nogen væsentlig Grad eller virksomt møde den stærke Tilgang fra denne Kant, og at en almindelig Skjærpelse overfor Kandidaterne ved fuldstændig juridisk Examen ikke blot vilde være inhuman, men efter det ovenfor under 2. Bemærkede ligefrem uretfærdig og uhensigtsmæssig, idet den kun vilde forøge de der nævnte Mangler ved det Bestaaende. Omvendt vilde man ikke med Virkning kunne bøde paa disse under den bestaaende Ordning. Selv om nemlig de paagjældende Lærere i endnu højere Grad, end det hidtil havde været Tilfældet, vilde søge at lette de Studerende Arbejdet ved Angivelse af, hvad der i Lærebøgerne eller Forelæsningerne kunde helt eller delvis forbigaaes som mindre væsentligt, vilde ved Bibeholdelse af den bestaaende Ordning Fordringen om, at den store og uundgaaelige Stofmængde paa en Gang skulde koncentreres og holdes ligelig præsent til en samlet Prøve, altid overfor en Mængde af de Studerende gaa ud paa noget Uopnaaeligt og medføre, at den almindelige Studietid forlængedes

udover, hvad der kunde ansees som heldigt, — medmindre man vilde sætte Fordringerne ved denne Examen nedunder, hvad der maatte ansees forsvarligt baade af Hensyn til Statens Trang til fuldt videnskabeligt uddannede Mænd til højere juridiske Stillinger og af Hensyn til den dygtigere og mere begavede Del af Kandidaterne selv.

Blandt Midlerne til en Forbedring af Forholdene syntes fra første Færd Afskaffelsen af den juridiske Examen for Ustuderede i sin nuværende Form fra alle Sider at have mødt stærk og bestemt Tilslutning. Imidlertid maatte det erkjendes, at denne Reform rent isoleret — altsaa med Bibeholdelse af den gjældende Ordning for fuldstændig juridisk Examen — hverken vilde være fyldestgørende eller ganske uden Betæneligheder. Paa den ene Side vilde de væsentlige ovenfor under 2. fremhævede Ulemper ikke herved blive fjernede, og paa den anden Side kunde man da ikke være fuldstændig sikker paa til enhver Tid — ogsaa naar den nuværende store Overfyldning tildels var opbrugt — at have en saa stærk Tilførsel af juridisk uddannede Mænd, at det ikke i nogen Retning kunde blive vanskeligt at fyldestgøre alle Behov, navnlig Udfyldelsen af mere underordnede og ringere lønnede Stillinger.

Disse Betæneligheder maatte derimod ansees fjernede og Grundlaget for en fyldestgørende Ordning givet, naar man, samtidig med at ophæve juridisk Examen for Ustuderede, ved Siden af den nuværende fuldstændige juridiske Examen i en noget omdannet Skikkelse indførte en (noget lettere) Embedsexamen af lavere Grad, der, uden saaledes som den nuværende juridiske Examen for Ustuderede at miste den videnskabelige Karakter, nærmest var en Prøve i positiv dansk Ret, hvor Fordringerne i Hovedfagene maatte svare til, hvad der nu krævedes ved fuldstændig juridisk Examen, medens Romerret og Retshistorie kunde udelades og Fordringerne i Statsret kunde nedsættes. Ved juridisk Embedsexamen af højere Grad vilde der formentlig navnlig være Anledning til at aabne Adgang til, at Prøven kunde aflægges i 2 Dele. Den herved opnaaede Lettelse vilde være saa stor, at det ikke kunde have Betænelighed dels at tilføje Folkeret som nyt Fag — et Æmne, hvorom Kandidaterne ikke burde savne al Kundskab — dels at udsondre fra den almindelige Formueret Sørensen og visse handelsretlige Æmner til et særskilt Fag, hvorved disse Æmner vilde kunne faae en noget fuldstændigere Behandling, end de kunde faae ved at inddrages under den almindelige Fremstilling af Formueretten, ligesom endelig visse Afsnit af Statsforvaltningsretten, f. Ex. Kirkeret, muligvis vilde kunne fordres i noget større Udstrækning end nu. Af praktiske Grunde maatte det da anbefales, at denne Deling af Examen skete saaledes, at den første Del faldt sammen med Examen af lavere Grad, saa at Hovedfagskaraktererne fra denne samlet kunde overføres til Examen af højere Grad, og anden Del af denne da bestod i en Prøve i de andre Fag, der aflagdes en vis kortere Tid efter den første.

En Hovedmangel, som formentlig maatte siges at hefte ved den nuværende Ordning og som derfor burde afhjælpes, var, at de nuværende Examinere ifølge deres Indretning uundgaelig i for høj Grad bleve rene Kundsksprøver, idet de ikke gavede Anledning til at undergive Kandidatens

almindelige Modenhed og Evne til at anvende det Lærte paa en noget selvstændigere Maade en særlig Prøve. Af denne Grund var der formentlig Anledning til ved Siden af Prøven i de enkelte Fag at fordrø en Betænkning over et opgivet praktisk Retsspørgsmaal. En saadan Prøve kjendtes ogsaa blandt Andet i Norge og ansaaes dér som et særligt fortrinligt Mid- del til Bedømmelse af Kandidaternes Modenhed.

Til Forslagets enkelte Bestemmelser bemærkedes Følgende:

Ad §§ 1 og 2. De i disse Paragrafer foreslaaede Slutnings- og Begyndelsesfrister vare ansatte under den Forudsætning, at den nye Ordning blev ført igjennem i første Halvdel af det kommende Aar, saa at de, hvis Gjennemførelsen skulde trække længere ud, formentlig i tilsvarende Grad burde forandres. Iøvrigt havde det været Udgangspunktet, at de nye Examinere skulde afholdes, saasnart Nogen ventelig kunde have forberedt sig til dem, men at samtidig Adgangen til at aflægge de nuværende Prøver burde holdes aaben for Alle dem, der ved de nye Reglers Kundgjørelse kunde antages at have begyndt det ved hine Examiners Karakter bestemte særlige Studium, saaledes at begge Arter af Prøver tildels holdtes samtidigt.

Ad § 3. At almindelig Retslære her var bibeholdt ved Siden af de positive danske Fag, var grundet i den Betragtning, at det, naar Kandidaterne ikke skulde blive rene Positivister, hvis Uddannelse væsentlig bestod af usammenhængende Ophobning af positive Kundskaber, var det nødvendigt eller dog højst ønskeligt, at deres Uddannelse omfattede et Fag, der kunde tjene til at samle Studiet under mere almindelige videnskabelige Synspunkter og som Gjenstand for Sammenligning med den positive Ret.

Til den skriftlige Betænkning var foreslaaet en Tid fra 5—8 Timer, fordi der her formentlig burde være en vis større Frihed i Valget af Æmnet og dettes Omfang.

Naar Statsret ved denne Examen kun bibeholdtes som mundtlig Fag (Bifag), formentes det, at Forberedelsestiden til denne Examen maatte kunne anslaaes til 3 à 3½ Aar for jevnt flinke og flittige Studerende.

Ad § 4. Ved denne Paragraf var der kun Anledning til at berøre Bestemmelsen om, at der gaves en særskilt Karakter for den skriftlige Betænkning over et praktisk Retsspørgsmaal. Herved var det Særegne, at en Karakter gaves alene efter den skriftlige Besvarelse, noget ved disse Examinere ellers ukjendt. Naar der i andre Fag gaves Karakterer alene efter den mundtlige Besvarelse, kunde der dog formentlig ikke næres nogen principiel Betænkning ved denne Regel, da det baade maatte antages, at en blot mundtlig Prøve i og for sig var et langt usikkerere Grundlag for en Bedømmelse end en skriftlig, og netop denne Prøve efter sin hele Beskaffenhed — Spørgsmaalenes Art og den lange Tid, der indrømmedes til Besvarelsen — formentlig afgav et særligt paalideligt, af Tilfældigheder forholdsvis upaa- virkeligt Grundlag for en retfærdig Bedømmelse. Og paa den anden Side var dette formentlig den eneste praktisk mulige Maade at give denne Prøve den væsentlige Betydning, som det netop havde været Formaålet ved dens Indførelse at give den, medmindre man vilde gjenoptage Tanken om en ganske selvstændig praktisk Examen. Men herfor var der neppe for Tiden nogen Stemning.

Disse Betragtninger fandt ligeledes Anvendelse paa den tilsvarende Bestemmelse i § 6, første Stykke.

Ad § 5. Ved Paragrafens første Stykke var at mærke, at der havde været nogen Tvivl om, hvorvidt der burde gives skriftlig Opgave i det nye Fag, der væsentlig bestod af Sø- og Vexelret. At dette var foreslaaet, havde navnlig sin Grund i Hensynet til, at den juridiske Examen af højere Grad saa at sige altid maatte antages at ville blive taget i 2 Afdelinger. Hvis der da ikke gaves skriftlig Opgave i Sø- og Vexelret, vilde den anden Afdeling kun komme til at omfatte to skriftlige Opgaver — to Hovedfag — hvilket dels vilde gøre den lettere end ønskeligt og let give den Karakteren af et mindre væsentlig Tilhæng, dels vilde give Romerret og Statsret en noget uforholdsmæssig Indflydelse paa hele denne Prøves Resultat.

At Folkeret var optaget som mundtligt Examensfag, kunde efter det tidligere Bemærkede om den Lettelse, som en Deling af Examen var, neppe vække Betænkelighed, ligesom det turde være ubestrideligt, at det var en Mangel ved den nuværende Ordning, at de Studerende savnede saa at sige alt Kjendskab til dette Æmne.

Ad § 6. Bestemmelsen i Paragrafens andet Stykke om, at Tillægs-examen skulde tages senest et Aar, efterat Examen af lavere Grad var taget, var anseet nødvendig, dels for om muligt at opnaa, at Forberedelsen til sidste Del af Examen — i det Mindste for Hovedfagenes Vedkommende — paa-begyndtes samtidig med Studiet af den positive danske Ret, eller i alt Fald at sikre en saadan Kontinuitet i Studiet, at Uddannelsen i de til sidste Del af Examen fordrede Fag ikke videnskabeligt seet kom til at staa rent løsrevet og isoleret, men som et naturligt Supplement til første Del af Examen, — dels for at kunne gøre Regning paa, at de Studerende under Uddannelsen til sidste Del ikke kom bort fra Forbindelsen med Universitetet ved at betragte den resterende Del af Studiet som en Biting, der passedes efter Tid og Lejlighed ved Siden af anden Beskæftigelse, t. Ex. Kontorarbejde, som Hovedsagen.

At Karaktererne skulde overføres *samlet*, var foreslaaet, fordi en modsat Regel dels vilde være en altfor stor Lettelse, dels vilde volde mange Vanskeligheder ved Ordningen af Examen, navnlig dennes skriftlige Del.

Ad § 7. Ved Fastsættelsen af Hovedkaraktererne turde der være Anledning til at tage under Overvejelse, om Hovedkarakteren »non contemnendus« ikke helt burde opgives. Da denne nemlig faktisk nu ikke gav og heller ikke burde give Adgang til Embeder m. m., hvortil juridisk Indsigt krævedes, var den i Virkeligheden kun et Uduelighedsstempel, der vistnok mere rationelt og virkningsfuldt gaves ved Rejicerings. Det vilde ogsaa kun være et nyt Skridt paa den Vej, som — sikkert med Rette — var betraadt ved Anordning af 25de Oktober 1883 C. § 2.

Bestemmelsen i Paragrafens andet Stykke, at den, der havde taget juridisk Embedsexamen af højere Grad, ikke paany kunde aflægge Tillægsprøven alene, var en Konsekvens af den i § 6, andet Stykke, foreskrevne Tidsfrist, sammenholdt med Bestemmelsen i Bekjendtgjørelsen af 18de Maj 1847. Det udtaltes iøvrigt her, hvad der allerede forudsattes i § 6, at det

stod Kandidaterne frit for at underkaste sig Prøven i alle Fag under Et. Øjemedet med Delingen var jo navnlig kun at yde Kandidaterne en Lettelse, hvorimod intet Hensyn til Uddannelsens Ledelse gjorde Delingen til en Nødvendighed.

Ad § 8. At Adgangsexamen til Universitetet krævedes ogsaa ved juridisk Embedsexamen af lavere Grad, havde sin Grund ikke blot deri, at den almindelige Forberedelsesexamen i og for sig gav en aldeles utilstrækkelig Garanti for en passende Fordannelse, men ogsaa deri, at man kun derved kunde haabe at opnaa den Indskrænkning i Tilgangen, som absolut var ønskelig. Dertil kom, at det i Længden vilde blive vanskeligt ikke at sænke denne Examens Niveau, hvis det blev almindeligt, at Ustuderede indstillede sig til den. Derimod var det anset overflødigt at fordre den i Lov af 1ste April 1871 § 1, jfr. Anordning af 1ste Juli 1872, omhandlede Tillægs-examen i Latin for dem, der vilde nøjes med Examen af lavere Grad, navnlig fordi denne ikke omfattede Romerret.

Ad § 9 var kun at bemærke, at Kjendelsen, der blev at erlægge for Examen af lavere Grad (første Del af Examen af højere Grad), var sat lig med den Kjendelse, der nu erlagdes ved juridisk Examen for Ustuderede, medens Fordelingen af dette Beløb skete efter Regler, der navnlig havde deres Forbillede i Reglerne for den lægevidenskabelige Embedsexamens første Del. Gjennem det Beløb, som herefter tillagdes Dekanus, vilde Professorerne faae noget Vederlag for det Tab i Indtægter, som de lede ved Afskaffelsen af juridisk Examen for Ustuderede.

Ad § 10. Bestemmelsen i første Punktum trængte neppe til nærmere Begrundelse. Det var navnlig Reglerne om Indmeldelserne, Ordenen under Examen, Benyttelsen af videnskabelige Hjælpemidler og Lignende, som derved opretholdtes. Reglerne om Censorernes Medvirkning i andet Punktum skulde særlig fremhæves, fordi de gjældende Regler vare formulerede med særligt Hensyn til de 2 nu bestaaende Examinere.

Angaaende det statsretlige Spørgsmaal, hvorledes den foreslaaede Reform kunde gennemføres, havde fornævnte Udvalg med Fakultetets Samtykke anmodet Professor, Dr. juris Matzen om at afgive den medfulgte Betænkning (se S. 90—93).

Da det Spørgsmaal, hvilken Indflydelse den foreslaaede nye Ordning maatte faae i Henseende til Adgangen til Ansættelse i Statsemployer, Beskikkelse som Sagfører m. m., nærmest vedrørte Justitsministeriets Interesser og derfor maatte blive Gjenstand for en Forhandling med dette Ministerium, havde Fakultetet ikke for Tiden fundet Anledning til at udtale sig derom. Derimod skulde Fakultetet allerede nu udtale, at det forudsatte, at den, der, efterat have taget juridisk Embedsexamen af lavere Grad, fortsatte Studiet for at indstille sig til Examen af højere Grad (inden et Aar) ikke burde miste de for Studerende bestemte Legater, derunder Kommunitetet og Regensen, Noget, hvorom en udtrykkelig Udtalelse formentlig vilde være fornøden samtidig med Udfærdigelsen af den nye Examensordning.

Endelig bemærkedes, at de statsvidenskabelige Medlemmer af Fakultetet havde optaget det Spørgsmaal til Overvejelse, om der ikke i Tilknytning til den foreslaaede Reform af de juridiske Examinere burde søges

opnaaet en Forandring ogsaa af statsvidenskabelig Examen. Da disse Overvejelser imidlertid ikke endnu havde ført til noget positivt Forslag, havde Fakultetet ikke af Hensyn hertil ment at burde opholde denne Sags Fremme.

I den af *Professor, Dr. jur. Matzen afgivne Betænkning* af 9de November 1888 (jfr. S. 89) over det Spørgsmaal, hvorvidt fornævnte Ændringer i Henseender til de juridiske Examinere kunde ske ved Anordning eller maatte iværksættes ved Lov, udtaltes Følgende:

Forslaget gik ud paa at ophæve de nu bestaaende juridiske Examinere og istedetfor dem at afholde et Par andre. For den ene af de nye Examinere var foreskrevet ikke blot et andet Examensstof, men ogsaa en væsentlig strengere Betingelse for Adgangen dertil, idet den var betinget af, at Kandidaten havde bestaaet Studenterexamen. Spørgsmaalet blev da først, om Betingelserne for at stedes til en slig Examen kunde fastsættes administrativt, eller om man maatte sige, at der her handlede om Betingelserne for en vis Rets Nydelse, som kun kunde bestemmes ved Lov.

Der var i Fremstillingerne ingen klar Opfattelse af Grænsen mellem Lovgivnings- og Administrationsmyndighed paa Undervisningsvæsenets Omraade. Scheel Privatrettens alm. Del I. Side 75—76 bemærkede, at Sagen maatte blive en Lovgivningsgjenstand, naar den handlede om Grundsætningen for den offentlige Undervisning. Men i den Almindelighed kunde Sætningen umuligt opstilles, og Retsbrugen havde heller ikke godkendt den, som Scheel S. 76 Note 2 selv oplyste. Hvorledes kom Staten ved Undervisning af den her omhandlede Art naturligt til at udtale sig om Grundsætningerne for den? Derved at den oprettede Anstalter for Undervisningen. Dette maatte ifølge Forholdets Beskaffenhed nærmest ske ved Bevilling paa særlig Lov; og ved at votere Bevillingen vilde Lovgivningsmyndigheden da ogsaa naturlig fastsætte Anlæg og Plan for Anstaltens Virksomhed, derunder muligvis ogsaa de Kvalifikationer, som skulde fyldestgøres for at kunne stedes til at nyde Undervisning i Anstalten, jfr. Lov om Veterinær- og Landbohøjskolen 8de Marts 1856 § 4. Men hvor det ikke var sket, maatte det være overladt Administrationen indenfor de ved Anstaltens almindelige Virksomhed og Formaal givne Grænser at skjønne over, hvilken Uddannelse en Person skulde have erhvervet for at kunne følge med og have Udbytte af den Vejledning, Anstalten ydede, jfr. Anordning 15de Marts 1743 og Reskript 17de December 1784, hvorefter Adgangen til at tage juridisk Examen var betinget af en Prøve, der viste en saadan Modenhed in humanioribus, at Kandidaten med Frugt kunde høre Professorernes Forelæsninger. Ifølge Øjemedet med Adgangsbestemmelserne vare de derfor ikke at anse som egentlige Retsforskrifter, saa at Ingen kunde anse Udtalelsen om Styrelsens Skjøn om, hvad den til en given Tid ansaae som stemmende med Anstaltens Krav, som grundende en bestemt Ret for ham, der kun kunde indskrænkes eller fratages ved Lov. Denne Regel havde derfor ogsaa lige til den nyeste Tid været fulgt i Henseende til alle Forskrifterne om Adgang til Universitetets Undervisning. Nu havde Lov 1ste April 1871 § 7 statueret en Undtagelse, men da Forslaget ikke kom i Strid med denne Forskrift, behøvedes af denne Grund ingen Lov til dets Gjennemførelse.

Forsaavidt angik Adgangen til den juridiske Examen for Ustuderede, vilde man maaske sige, at Forholdet stillede sig særligt i Henseende til den. Der var ved Adgangen til denne ikke Tale om at stedes til en akademisk Undervisning, men kun om at erholde en Attest for en vis Kundskab fra Professorernes og Censorernes Side, jfr. Frd. 10de Februar 1736 Part 1 § 10, hvorved denne Examen først indførtes, som udtrykkede sig derhen, »at hvis Nogen, som ej har studeret, og derfor ej publice kan examineres, skulde begjære at lade sig privatim af facultate juridica examinere, da... nyde Bevis derfor... Da Ingen maa nyde slig Attest etc«. Men der maatte dog gaaes ud fra, at Reglerne om Adgangen til at faae en slig privat Attest fra en offentlig Lærestalt maatte opfattes fra samme Synspunkt som Adgangen til at nyde Undervisning ved samme, og i Overensstemmelse hermed havde jo ogsaa Administrationen givet og skjærpet Reglerne i saa Henseende, jfr. Bekj. 14de September 1838 § 4, som ændrede Frd. 26de Januar 1821 § 13, Anordn. 13de December 1880 og Universitetets Retsregler § 329.

Man kunde dernæst ikke lægge Vægt paa, at Examen i Frd. 26de Januar 1821 og 30de December 1839 m. fl. benævnedes juridisk Examen for Ustuderede, idet disse Forordninger kun brugte denne Betegnelse som Udtryk for, at der dengang ikke krævedes Studentereksamen for at bestaa Prøven. Men naar disse Bestemmelser i Henhold til det foran Bemærkede vare at anse som administrative Bestemmelser, maatte de ogsaa i den Henseende kunne ændres, at der fremtidig krævedes Studentereksamen for at kunne indstille sig til den; og det maatte de kunne; der var ligesaa lidt ved dem erhvervet en jus qvæsitum for de Ustuderede til at indstille sig til en juridisk Examen, som der tidligere var erhvervet en jus qvæsitum for dem, der slet ikke havde taget Examen, til at indstille sig til den. Det var ogsaa rent tilfældigt, at Benævnelsen juridisk Examen for Ustuderede i Modsætning til den fuldstændige juridiske Examen havde afløst den ældre Benævnelse dansk juridisk Examen, jfr. Frd. 26de Januar 1821 § 1, hvilken Benævnelse ikke var hentet fra Personen, der søgte den, men fra Sproget, i hvilken Examen holdtes, og forsaavidt var mere korrekt, som studerede Personer jo ikke havde været eller vare udelukkede fra at bestaa den. Selv om nu det paagjældende Udtryk ikke blot stod i de Forordninger før Grundlovens Tid, der formentlig maatte betragtes som administrative Bestemmelser, men var sluppet ind i en efter Grundloven emaneret Lov, vilde dette formentlig ikke have været afgjørende; nu traf det sig imidlertid ovenikjøbet saa, at baade Sagførerlov 26de Maj 1868 § 4 og Lov 8de Januar 1872 benyttede Udtrykket ufuldstændig juridisk Examen, hvorved aldeles Intet var sagt eller foregrebet i Henseende til, at en vis Klasse af Medborgere, nemlig de, der ikke havde taget examen artium, skulde have en i Lovgivningen forudsat Adgang til at tage en juridisk Examen, eller, om man vilde udtrykke det saaledes, at Alle skulde have en tilsikret Adgang dertil uden først at bestaa examen artium, medens enhver anden Examens Bestaaen frit kunde kræves af dem.

Naar man dernæst betragtede Prøverne i og for sig, bortseet fra deres Betydning som Embedsprøver, maatte det staa Administrationen frit for

fuldtud at raade over dem ved at fastsætte deres Indhold og Omfang. Men nu kom Spørgsmaalet: Maatte ikke Prøverne netop i Egenskab af Embedsprøver, som de, der betingede Adgangen til visse Stillinger, være Gjenstand for Lovordning? Forsaauidt de betingede Adgangen til Embeder, kunde dette efter hans Skjøn ikke siges. Han gik ud fra, at det maatte være vedkommende Styrelses Sag at fastsætte de Kvalifikationer, som dens Betjente maatte have for forsvarlig at kunne røgte deres Dont, og at der derfor ikke kunde være Tale om her at lægge det Synspunkt til Grund, at Forskriften ordnede og betingede Adgangen til Nydelse af en vis Ret for Borgerne, som Loven maatte træffe Bestemmelse om. Reglerne om Betingelserne for Adgang til Embeder vare endnu mindre end de, der bestemte Adgang til Nydelse af Undervisning i Statsanstalterne, at anse som egentlige Retsforskrifter; thi, medens dog Undervisningsanstalterne vare indrettede for Elevernes Skyld, vare Embederne visselig ikke indrettede til Bedste for Embedsmændene. Der kunde ikke engang paaberaabes den Grund for de juridiske som for den theologiske Examens lovbundne Karakter, at Bestemmelserne derom vare optagne i danske Lov.

Der kunde saa blot være Spørgsmaal, om Examinerne ikke maatte opfattes fra et andet Synspunkt, forsaavidt deres Bestaaen udgjorde en Betingelse for Adgang til Udøvelse af Sagførervirksomhed. Det blev altsaa Anordningens Forhold til Lov 26de Maj 1868 § 2, § 4 m. fl., som særlig maatte undersøges. Forholdet, som her forelaa, var det, at en Lov knyttede sin Forskrift til en bestemt Institution, der i og for sig var Gjenstand for administrativ Ordning. Var dennes Tilværelse nu derved bleven loybestemt? Han mente Nej. Den maatte fremdeles retsgyldig kunne ændres, ja endog ophæves, uden at dens Omtale i Loven kunde værge den derimod. Lovens Mening var kun den, at de paagjældende Examina, *saalænge de bestode som saadanne*, skulde give Adgang til Sagførervirksomheden, og det vilde altsaa være lovstridigt, dersom man, *saalænge dette fandt Sted*, gjorde andre Examiners Bestaaen til Betingelse for at blive Sagfører. Men naar de bestaaende Examinere i Kraft af den administrative Myndighed ophævedes og nye indrettedes, hvad saa? Det Værste, der kunde hændes, var da, at Lovens Fordringer ikke kunde fyldestgøres ved de nye Examinere, og at man følgelig indtil Videre ikke vilde kunne producere nye Sagførere. Dette vilde nu i og for være et stort Gode, men denne Betragtning vilde Justitsministeriet vel neppe gaa ind paa. Det praktiske Spørgsmaal blev derfor, om Administrationen ogsaa var beføjet til at indsætte andre Examina i Loven. Dersom man beholdt de i den indførte Benævnelser, maatte dette utvivlsomt kunne ske, thi Loven maatte have underforstaaet Administrationens Ret til at lempe de paagjældende Examinere efter de vekslede Tiders Krav, saaledes at det blev de paagjældende Examinere i den Skikkelse, hvori de til enhver Tid vare bragte, om hvilke den gav sin Regel. En holdbar Grænse for Lempelsernes Omfang var det umuligt at opretholde. Men hvad der kunde naaes ved at beholde Navnene, kunde da ikke være hindret ved Navneændringer. Naar Examinerne frembød mindst samme Garantier som de i Lovene omtalte, maatte de kunde sættes istedetfor disse i Retsanvendelsen. Det kunde da heller ikke tænkes, at Højesteret vilde negte at erkjende

dem, der havde taget henholdsvis den højere og lavere Grad, for lige berettigede med Kandidater og examinati juris og som Følge deraf negte dem Beskikkelse som Sagførere. Fra et offentligt Synspunkt var Foranstaltningen derfor uangribelig, og den større Fordring, der stilledes til den Private, som vilde være Sagfører, udover den nuværende, var ingen Retskrænkelse mod ham; thi i det Øjeblik Adgangen til at blive Sagfører var gjort afhængig af en Examen, hvis Navn kun var givet i Loven, medens Indholdet indenfor Grænsen af, at den skulde være juridisk, var overladt Administrationens Fastsættelse, bestemt ved Hensynet til Hvervets Medfør, saa maatte han være fattet paa, at Administrationen brugte sin Magt til at skjærpe Betingelserne.

Der blev vel, hvis de nuværende Navne paa Examinerne ændredes, en formel Uoverensstemmelse mellem Sagførerlovens og Anordningernes Benævnelser af de paagjældende Examinere, men denne Strid var irrelevant. Grundloven havde Sogneforstanderskabskredse, men Kommunalloven havde Sogneraadskredse. Der vilde da heller ikke være Noget ivejen for, at Loven talte om en ufuldstændig juridisk Examen og Anordningen om en juridisk Examen af lavere Grad, naar denne sidste dog i forhøjet Grad fyldestgjorde Øjemedet med den anden.

Ved Skrivelse af 22de November 1888 udbad *Kirke- og Undervisningsministeriet* sig Konsistoriums Erklæring om Fakultetets Forslag, hvorefter *Konsistorium* under 10de December s. A. tilskrev Fakultetet, at der under Behandlingen af Forslaget i Konsistoriet af forskellige Medlemmer var blevet yttret Betæneligheder ved Forslaget, hvilke det var blevet besluttet at meddele Fakultetet til Overvejelse, forinden Konsistorium endelig udtalte sig om Forslaget. Der var saaledes blevet fremhævet, at Benævnelsen juridisk Examen af henholdsvis lavere og højere Grad, jfr. Adg.'s §§ 4 og 5, formentlig ikke var ganske tilsvarende, naar det virkelige Forhold var det, at den førstnævnte var en Embedsexamen, der gav Adgang til juridiske Stillinger, medens den sidste kun var et Slags Tillægsexamen, hvis Bestaaen betingede Adgangen til højere juridiske Embeder. Dernæst formentes det, at Adgangen ifølge Anordningens § 8 til at disputere for den juridiske Doktorgrad burde være forbeholdt de juridiske Kandidater, som havde bestaaet Tillægsexamen; ellers vilde der fremkomme Vanskeligheder ved Konkurrencen mellem en Doctor juris, som kun havde bestaaet Examen af lavere Grad og en Candidatus juris, der havde bestaaet den samme Examens højere Grad. Endvidere var der blevet gjort opmærksom paa, at den i Begrundelsen indeholdte Forudsætning om, at den, der havde bestaaet Embedsexamen af lavere Grad, dog skulde kunne vedblive at nyde Stipendier, medens han læste til den højere Grads Erhvervelse, vilde medføre Vanskeligheder, forsaavidt som Enhver, der havde bestaaet den førstnævnte Examen, under Paaskud af, at han nu studerede til den højere Grad, vilde kunne vedblive Nydelsen af de akademiske Beneficier, skjønt han aldeles ikke studerede. Den Garanti for Studerendes Flid, der havdes i Betydningen af, at de opnaaede Embedsexamen, vilde savnes her, hvor en Embedsexamen allerede var aflagt, og der burde derfor formentlig tilvejebringes andre Garantier, hvis den opstillede Regel skulde fastholdes. Endelig var der fra en enkelt

Side blevet rejst den principielle Indvending mod Forslaget, at det indførte en Anomali i hele den bestaaende Ordning af Embedsprøver ved Universitetet, hvorefter der kun aflagdes en Prøve, givende Adgang til samtlige de Embeder, hvis Indehavelse fordrede en videnskabelig Uddannelse i bestemte Videnskabsfag, uden at der sondredes mellem Embeder, hvortil en Uddannelse i færre Fag og andre, til hvilke en Uddannelse i flere Fag behøvedes. Derved kunde Delingen paaberaabes som Grund for en lignende Examenssondring i andre Fag, hvilket formentlig fra et videnskabeligt Synspunkt vilde virke lidet heldigt for hele Embedsstudiets gennemgaaende ensartede Grundighed.

Ved *Kirke- og Undervisningsministeriets* Skrivelse af 22de December 1888 modtog Konsistorium nedenanførte fra de statsvidenskabelige Professorer W. Scharling, Falbe-Hansen og Westergaard gennem det rets- og statsvidenskabelige Fakultet fremsendte Indstilling angaaende en Omordning af den nuværende statsvidenskabelige Examen. Ministeriet bemærkede, at det fuldtud var enigt i, hvad der i denne Indstilling var udtalt om, at der var saa nøje en Forbindelse mellem de juridiske og statsvidenskabelige Examinere og de Studier, der fordredes til begge, at det Konsistorium tilstillede Forslag til en Omordning af de juridiske Examinere nødvendigvis maatte gribe ind i de Forhold, der vedrørte det statsvidenskabelige Studium, og eventuelt føre til en Forandring af dette og den dette Studium afsluttende Examen, samt at en saadan Forandring ogsaa i og for sig, som Forholdene vare, formentlig turde være ønskelig. Ministeriet anmodede derfor Konsistorium om, overensstemmende med det i Indstillingen udtalte Ønske, at ville tage denne under Overvejelse i Forbindelse med fornævnte Forslag vedrørende de juridiske Examinere og afgive en fælles Betænkning over begge Forslagene.

I den af *de statsvidenskabelige Professorer* indsendte Skrivelse af 13de December 1888, bemærkedes, at de i og for sig fuldt anerkjendte, at det ikke tilkom dem at udtale sig om et Forslag til Omordning af de juridiske Examinere og at de udtrykkelig maatte tilføje, at det hverken var deres Ønske eller Hensigt at berede det fremkomne Forslags Fremme nogensomhelst Vanskelighed; der var imidlertid en saa nøje Forbindelse mellem de juridiske og de statsvidenskabeligs Examinere og de Studier, der forberedte til begge, at en Omordning af juridisk Examen nødvendig maatte gribe ind i de Forhold, der vedrørte det statsvidenskabelige Studium, og føre til en Forandring af dette og den det afsluttende Examen. Der var ikke i Øjeblikket levnet dem den fornødne Tid til at udarbejde positive Forslag til en saadan eventuel Forandring, og det vilde ogsaa i nogle Retninger være forbundet med Vanskeligheder at fremsætte bestemte Forslag, forinden det vidstes, om den juridiske Examen vilde blive omordnet i Overensstemmelse med det fremsendte Forslag, eller om det i Enkeltheder vilde undergaa Ændringer. De antog imidlertid, at det allerede ved Overvejelsen af selve dette Spørgsmaal vilde være ønskeligt, at efterstaaende Bemærkninger om den Indflydelse, den paatænkte Reform vilde øve paa det statsvidenskabelige Studium, havdes for Øje saavel som de Ønsker, der i saa Fald fra deres Side

maatte gjøres gjældende med Hensyn til en hensigtsmæssig Ordning af de under deres Fakultet hørende Examiner.

1. Det vilde sikkert være Ministeriet bekendt, at det forholdsvis ringe Omfang, hvori Statsvidenskaberne studeredes, for en væsentlig Del skyldtes den Omstændighed, at der ved Bekjendtgjørelse 10de Juni 1851 ikke var tilsikret dem, der underkastede sig den statsvidenskabelige Examen, nogen udelukkende Ret til visse Embeder, men at denne Examen kun »betragtes som indeholdende en særdeles anbefaling til Ansættelse i alle saadanne Embeder i og under de forskjellige Ministerier, der ansees at kræve Kundskab i Lov og Ret, uden at den fuldstændige juridiske Examen er gjort til Betingelse for deres Opnaaelse, Retsskriverembeder og Sagførerbestillinger dog undtagne«. Denne Bestemmelse, som direkte udelukkede de statsvidenskabelige Kandidater fra en vigtig Virksomhedsgren, Sagførervirksomheden, havde ikke kunnet forhindre, at der i Praxis, selv ved saadanne Embeder, der af Administrationen erkjendtes at høre til dem, som Bekjendtgjørelsen af 1851 sigtede til, overalt, hvor juridiske Kandidater søgte sammen med statsvidenskabelige, i Almindelighed gaves de førstnævnte Fortrinsret. Naar der desuagtet dog havde fundet den Tilgang af Studerende Sted til det statsvidenskabelige Studium, som faktisk havde været Tilfældet, skyldtes dette utvivlsomt for største Delen den Omstændighed, at den statsvidenskabelige Examen hidtil var bleven anseet for at være lettere end fuldstændig juridisk Examen og som Regel havde kunnet tages i kortere Tid. Naar der nu paatænktes oprettet en juridisk Examen af lavere Grad, der dog formentlig vilde blive betegnet som »juridisk Embedsexamen« og give Adgang til den store Mængde af juridiske Embeder, var der al Grund til at befrygte, at Tilgangen til det statsvidenskabelige Studium, der vilde kræve *mindst* ligesaa lang Tid og langt fra give den samme Adgang til Administrationens højere Stillinger, medens Adgang til Sagførervirksomhed var absolut afskaaren, saagodtsom helt vilde standse. Et saadant Resultat vilde være saa meget uheldigere, som den allerede forholdsvis ringe Kjendskab til Nationaløkonomi og Finansvidenskab, der nu fandtes i Administrationen, fuldstændig vilde forsvinde, idet der jo af de juridiske Kandidater ikke krævedes det allerringeste Kjendskab til disse for Administrationen dog saa vigtige og betydningsfulde Fag.

2. I Henhold til det foran Anførte skjønnedes ikke rettere, end at den foreslaaede Reform af de juridiske Examiner med Nødvendighed maatte føre hen til en Omdannelse ogsaa af den statsvidenskabelige Examen. Opgaven burde dog formentlig i saa Fald ikke være den, blot at tilvejebringe en Reduktion, der omtrent reablerede det bestaaende Forhold imellem disse to Examiners formentlige Vanskelighed og Tidskrav, men derimod den, saavidt muligt at afhjælpe nogle af de Ulemper, hvorunder de statsvidenskabelige Kandidater — og dermed selve Studiet — for Tiden led. Formaalet maatte derfor snarest blive dette, at skaffe dem en saadan Uddannelse, at de i højere Grad kunde optage Konkurrencen med de juridiske Kandidater, forsaavidt angik Adgang til administrative Stillinger, og derhos kunde erholde Adgang til den Sagførervirksomhed, hvorfra de nu vare absolut afskaarne, uagtet der ingen Tvivl kunde være om, at de i

almindelig Dannelse, Udvikling og Modenhed langt overgik de danske Jurister, der desuagtet ikke blot havde en særlig Adkomst til at blive Sagførere, men derved tillige aabnede sig Adgang til saadanne private Stillinger, for hvilke det statsvidenskabelige Studium ellers maatte synes at give en god Fordannelse, saasom Godsforvalter- og lignende Stillinger. At det nævnte Formaal kun kunde naaes ved en Forstærkning af det juridiske Element i Studiet, var de statsvidenskabelige Professorer klart, og ligesaa, at der kun kunde skaffes Plads hertil ved en Begrænsning af det Omfang, hvori de statsvidenskabelige Discipliner nu doceredes. Men denne Konsekvens vare de for deres Vedkommende fuldt rede til at acceptere, ligesom de ogsaa troede, at det vilde kunne ske, uden at der sloges af paa den økonomiske og finansielle Uddannelse, der var og maatte være Hovedsagen ved deres Studium. Og hvad Forstærkningen af det juridiske Element i Studiet angik, vare de fremdeles enige i — og enige med deres Censorer i —, at den maatte bestaa i Optagelse af de to Discipliner: Proces og Strafferet. I hvilket Omfang disse Fag burde doceres, skulde de ikke paa dette Standpunkt komme nærmere ind paa; kun var det klart, at de maatte doceres *mindst* i samme Omfang som for danske Jurister.

3. Den Ordning af de under det rets- og statsvidenskabelige Fakultet hørende Examinere, som fra de statsvidenskabelige Professorers Standpunkt ubetinget syntes den heldigste, var følgende:

a. En juridisk Examen af lavere Grad, der kunde træde istedetfor den nuværende Examen for Ustuderede og give en lignende Adgang som denne til Sagførervirksomhed m. v.

b. To særskilte Tillægsexaminer, af hvilke hver især blev anden Del til fornævnte Examen som første Del, og af hvilke den ene — juridiske — gav særlig Adgang til de kollegiale Retter, medens den anden — statsvidenskabelige — gav særlig Adgang til de administrative Embeder.

Et detailleret Forslag til en saadan Ordning ansaa de det i Øjeblikket for overflødigt at fremsætte; det var derhos en Selvfølge, at det kun kunde udarbejdes i Forening med deres juridiske Kolleger. Hvorvidt disse eventuelt vilde kunne slutte sig til den fremsatte Tanke, turde de ikke udtale nogen Formening om.

4. Overfor det faktisk foreliggende Forslag til Oprettelse af en juridisk Examen af lavere Grad maatte bemærkes, at den ikke i den foreslaaede Skikkelse vilde egne sig til at benyttes paa den under 3a angivne Maade, og at det formentlig ikke let vilde lade sig gjøre at tilvejebringe en rimelig Balance imellem de to Tillægsexaminer ved det nu foreslaaede Omfang for den juridiske Tillægsexamen. Derimod vilde dette maaske kunne ske, dersom man maatte være villig til at gaa ind paa at overføre almindelig Retslære fra Examen af lavere til den af højere Grad, og navnlig, dersom man maatte kunne gaa ind paa at søge Erstatning for den friere og mere theoretiske Uddannelse, som nu tilsigtedes bibragt de Studerende ved Studiet af almindelig Retslære, ved istedetfor denne at optage Nationaløkonomi, der ved sin hele filosoferende og ræsonnerende Karakter vilde egne sig fortrinligt dertil, samtidig med, at dens naturlige Forbindelse med den positive

Civilret som dennes faktiske Grundlag paa en særlig Maade vilde aabne de Studerendes Blik for dennes retlige Principer.

5. Dersom det fremsendte Forslag til en Omordning af juridisk Embeds-examen imidlertid agtedes opretholdt i sine Enkeltheder og gennemført uforandret, maatte Omordningen af den statsvidenskabelige Examen blive Gjenstand for en selvstændig Overvejelse. Der var under 2 angivet, hvad der efter de statsvidenskabelige Professorers Formening burde blive det ledende Princip for en saadan Omordning; at gaa nærmere ind paa Enkelthederne ansaae de ikke i Øjeblikket for hverken heldigt eller nødvendigt. Derimod nærede de Haab om, at Ministeriet, saafremt der maatte vise sig Udsigt til den nævnte Eventualitet: det fremsendte Forslags Gjennemførelse i uforandret Form, vilde, saasnart det paa nogen Maade lod sig gjøre, sætte dem i Kundskab herom, for at de hurtigst muligt i Forbindelse med deres juridiske Kolleger kunde skride til Udarbejdelsen af et detailleret Forslag til en Omdannelse af statsvidenskabelig Examen.

Endelig bemærkedes, at de foran fremhævede Ulemper ved statsvidenskabelig Examen forekom de statsvidenskabelige Professorer saa store, at de selv for det Tilfælde, at den paatænkte Reform af juridisk Examen ikke maatte blive gennemført, maatte anse det for højst ønskeligt at faae en Omordning af den statsvidenskabelige Examen gennemført i Overensstemmelse med de under 2 fremhævede Synspunkter, og forbeholdt sig eventuelt at fremkomme med særligt Forslag hertil.

I Skrivelse af 13de Januar 1889 anmodede *Konsistorium* det rets- og statsvidenskabelige Fakultet om, overensstemmende med det i fornævnte Indstilling udtalte Ønske, at tage denne under Overvejelse i Forbindelse med Forslaget til en Omordning af de juridiske Examinere.

Under 14de Maj 1890 modtog *Konsistorium* fra det *rets- og statsvidenskabelige Fakultet* en Erklæring, hvori udtaltes, at der, i Anledning af de fra *Konsistorium* fremkomne Udtalelser og det Fakultetet givne Paalæg om at tage den fra de statsvidenskabelige Professorer fremkomne Indstilling under Overvejelse, var blevet ført yderligere og omfattende Forhandlinger i Fakultetet angaaende Ordningen af de under samme hørende Examina. Resultatet deraf forelaa i det medfulgte »Forslag til Ordning af de Examina der afholdes ved det rets- og statsvidenskabelige Fakultet ved Københavns Universitet«. Dette Forslag omfattede ikke blot de juridiske Examinere, men ogsaa den statsvidenskabelige Examen og var, hvad de førstnævnte Examinere angik, væsentligt forskjelligt fra det tidligere Forslag. Dette sidste Forslag tog Fakultetet derfor tilbage, og skulde ikke gaae nærmere ind paa dets Enkeltheder eller en Prøvelse af de mod samme i *Konsistorium* udtalte Betæneligheder, forsaavidt de maatte antages at bortfalde ligeoverfor Forslaget, som det nu forelaa.

Af det juridiske Fakultets Motivering af det tidligere Forslag saaes det, hvilke Misligheder ved den bestaaende Ordning for de juridiske Examiners Vedkommende det var, som havde ført til at anse en Omordning af dem i høj Grad ønskelig. Paa den ene Side stillede den ufuldstændige juridiske Examen eller juridisk Examen for Ustuderede Fordringerne til Examinanderne lavere, end det var forsvarligt selv ligeoverfor

den begrænsede Kreds af juridiske Stillinger, hvortil den aabnede Adgang. Navnlig Fordringernes lave Niveau ved denne Examen var det, som efterhaanden havde fremkaldt en Overfyldning med Examinander, der af flere Grunde var mislig, og som særlig lagde Beslag paa de juridiske Professorers Tid og Kraft i en Grad, som ikke kunde undgaa at lægge deres øvrige Virksomhed alvorlige Hindringer ivejen. Paa den anden Side stillede den fuldstændige juridiske Examen Fordringer, som langt fra Alle de, der satte sig denne Examen til Maal, vare istand til selv med Anvendelse af megen Flid at fyldestgjøre.

Disse Misligheder vare vedblivende tilstede. En ny Bekræftelse med Hensyn til en af dem — Overfyldningen med Examinander til juridisk Examen for Ustuderede — gav Indtegningen til den Examen, der afholdtes i indeværende Sommer, idet ikke mindre end 109 havde meldt sig som Aspiranter til denne Examen. Af disse havde kun 1 trukket sig tilbage før den skriftlige Prøve. Ved at overveje Midlerne til at raade Bod paa de fremhævede Misligheder maatte man af de i Forslagets Motivering fremhævede Grunde bortse fra den Udvej ganske at ophæve den bestaaende Dobbeltthed af de juridiske Examinere. Man foreslog derimod istedetfor den juridiske Examen for Ustuderede at sætte en Embedsexamen af lavere Grad, der i Henseende til Fordannelse og selve Examensfordringernes Kvalitet skulde have Forudsætningerne for at være en virkelig videnskabelig Fordring, og kun skilte sig fra den juridiske Embedsexamen af højere Grad ved en kvantitativ Nedsættelse i Fordringerne, idet visse Fag, nemlig Romerret og Retshistorie, udgik af Prøven og Fordringerne til Statsret nedsattes. Ved at hæve Fordringerne til denne lavere Examen paa denne Maade vilde man have et virksomt Middel mod Overfyldning med Examinander, der ikke kunde fyldestgjøre Forudsætningerne for en videnskabelig Tilegnelse. Men idet man tillige tænkte sig, at denne Examen af lavere Grad, der dog havde Karakteren af en videnskabelig Prøve, burde aabne Adgang til en større Kreds af juridiske Stillinger end den nuværende juridiske Examen for Ustuderede, kunde man haabe, at Mange af dem, der nu spildte deres Kræfter paa Uddannelse til den fuldstændige juridiske Examen, vilde blive staaende ved den lavere Examens beskedne Maal, saa at det nu altfor hyppige Kraftspild kunde undgaaes.

Idet Forslaget endelig tilvejebragte en organisk Forbindelse mellem Examen af lavere Grad og Examen af højere Grad, hvilken sidste iøvrigt væsentlig skulde svare til den bestaaende fuldstændige juridiske Examen, blev det muligt at lette Absolveringen af denne sidste ved en Deling af den, hvorved det vilde spares Kandidaterne at have hele den uundgaelige, store Stofmængde præsent til en samlet Prøve.

Ønsket om at hæve Fordringerne til den lavere juridiske Examen og derved at formindske de med den bestaaende Ordning forbundne Ulemper, var ikke mindre levende hos Fakultetet end tidligere. Naar man imidlertid alligevel havde opgivet det tidligere Forslag til Omordning af de juridiske Examina, var Grunden hovedsagelig følgende. En væsentlig Forudsætning for at stille de Fordringer til Fordannelse ved den foreslaaede Examen af lavere Grad og at sætte Examensfordringerne ved denne saa højt, som

paatænkt, var det, at den saaledes indrettede Examen skulde aabne Adgang til juridiske Stillinger i ikke lidet større Omfang, end den bestaaende juridiske Examen for Ustuderede gjorde det. Heraf vilde imidlertid følge, at en saadan Ordning, samtidig med at forhøje Fordringerne til de Kvalifikation, der udkrævedes for at indtræde i de Stillinger, hvortil nu juridisk Examen for Ustuderede gav Adgang (Underretssagførere, konstituerede Herredsfuldmægtige), vilde nedsætte dem med Hensyn til andre Stillinger, til hvilke nu den fuldstændige Examen krævedes. Men det kunde ikke andet end vække alvorlig Betænkelighed, om det fra Statens Side skulde blive erkjendt, at en Uddannelse, der dog savnede et saa vigtigt Led i det videnskabelige Hele, som Romerretten, var tilstrækkelig f. Ex. for Underdommere eller Overretssagførere. Hvad der vandtes i den ene Retning, kunde let mere end tabes i en anden. En saa indgribende Omvæltning i Examinernes Betydning havde man under den fornyede Drøftelse af Sagen troet ikke at burde foreslaa. Men derved var man da atter bleven ført til i en meget væsentlig Grad at begrænse den paatænkte Reform. Naar det nemlig maatte opgives at tænke sig en større Kreds af juridiske Stillinger aabnet for den lavere Examen, kunde man ikke vente, at en større Del af dem, der nu satte den fuldstændige Examen som Maal, skulde ville lade sig nøje med den lavere Prøve, end hidtil havde været Tilfældet. Men man havde da heller ikke aldeles tilstrækkelig Føje til at forhøje Fordringerne til den Fordannelse, der betingede Adgangen til denne Examen, saa at de faldt sammen med Betingelserne for at indstille sig til den fuldstændige Examen. Det vilde praktisk blive enstydigt med at ophæve den lavere Examen, og havde altsaa de samme Grunde mod sig, som talte imod for Tiden at skride til en saadan Ophævelse. Endelig vilde der af lignende Grunde savnes Føje til at forøge Examensfordringerne ved denne Prøve i kvantitativ Henseende. Konsekvensen blev da, at man i de nævnte Henseender maatte lade den juridiske Examen for Ustuderede bestaa uforandret. Hvad der under den angivne Forudsætning kunde gøres for at hæve denne Examen, saaledes at den i fuldere Maal end nu skabte de ønskelige Forudsætninger for de juridiske Stillinger, til hvilke den aabnede Adgang, maatte væsentlig bestaa i, at Fordringerne til Præstationernes Kvalitet blev andre end nu, saaledes nemlig at de nogenlunde sikrede, at en forstaaende videnskabelig Tilegnelse af Stoffet havde fundet Sted. Derved var man da ført til den Ordning, man nu havde bragt i Forslag.

Saalænge den juridiske Examen for Ustuderede holdtes som isoleret Examen, var det ugjorligt at stille og sikre Opfyldelsen af en saadan videregaaende Fordring i Henseende til Præstationernes Kvalitet. Derimod vilde den komme af sig selv, naar Prøven i de paagjældende Fag blev fælles for Examinanderne ved denne Examen og for dem, som indstillede sig til den fuldstændige Examen, altsaa med samme skriftlige Opgaver og med samme Maalestok for Bedømmelsen, den Maalestok nemlig, som gjaldt ved den sidstnævnte Examen. Dette vilde da ogsaa efterhaanden kunne ventes at føre til en Formindskelse af Examinandernes Tal, idet det vilde blive de svagere af dem klart, at de ikke kunde bestaa en Prøve, naar Fordringerne stilledes og Præstationerne bedømtes efter en saadan Maale-

stok. I Henhold hertil var der foreslaaet en »juridisk Fællesprøve«, der dels havde Betydning som afsluttet Examen, ganske som nu den juridiske Examen for Ustuderede, dels var Led i den fuldstændige juridiske Examen som dennes ene og første Del.

Naar Forslaget ved denne Fællesprøve delte Processen i to Afdelinger, var dette overensstemmende med den ved Anordn. af 25de Juni 1871 foreskrevne Ordning for den juridiske Examen for Ustuderede. Denne blev altsaa, idet den nu gik op i »Fællesprøven«, aldeles uforandret i sin ydre Ramme. Ny var derimod denne Deling for den fuldstændige juridiske Examen, af hvilken Fællesprøven ogsaa var en Bestanddel. Men denne Forandring anbefalede sig ved Fagets Omfang og Betydning og lettede i høj Grad Gjennemførelsen af den ny Ordnings Grundtanke. Fire Examinationsfag vilde navnlig vanskeliggjøre Bedømmelsen. Optog man ikke saadan Deling, maatte man, for at undgaa denne Vanskelighed, udvide Fællesprøvens Omfang, hvad der vilde medføre Forandringer for begge de tidligere Examina. I Virkeligheden var det Forslag, der var stillet, den lempeligste Maade at komme udover Vanskeligheden paa. Delingen medførte ikke nogen Forøgelse af Stoffet for Kandidaterne til den juridiske Embedsexamen. Den opløste kun 1 Fag i 2, hvilket mindst ligesaa ofte vilde forbedre som formindske Udsigten til et heldigt Udfald af Examen for Kandidaten.

Omformningen af den juridiske Examen for Ustuderede til en Fællesprøve for dem, for hvem den vilde være en afsluttende Examen, og den, for hvem den kun vilde være en Del af en mere omfattende Examen, var den vigtigste Forandring, som det foreliggende Forslag gjorde i den bestaaende Ordning. Paa en let Maade tillod denne Forandring samtidig at indføre en Deling af den fuldstændige juridiske Examen i to Dele, der vel kunde tages samtidig, men som det ogsaa var Vedkommende tilladt at opløse saaledes, at han tog de ikke til Fællesprøven hørende Fag særskilt, — i Regelen dog ikke senere end 1 Aar efter bestaaet Fællesprøve. Fakultetet betragtede den saaledes indrømmede Adgang til at tage den fuldstændige juridiske Examen i to Dele som en betydelig Lettelse for Kandidaterne, til hvem man ikke længere vilde blive nødt til at stille Hukommelsesfordringer, som Mange havde ondt ved at fyldestgøre. At man samtidig til de ældre Examinationsfag: Almindelig Retslære, Romerret, Statsret og Retshistorie — ved denne anden Del — havde føjet de ved Anordn. af 1871 bortfaldne Examinationsfag, Soret og Folkeret, var i sig selv en saa ubetydelig Forøgelse af Fordringerne, at den ingen Betænkelighed kunde have, naar den sattes i Forbindelse med Examensdelingen. Begge disse Fag vare før Anordn. af 1871 særlige Examinationsfag (Bifag). Naar de nu atter foresloges optagne paa lignende Maade som forhen, var dette for Sorettens Vedkommende væsentlig kun en formel Ændring. Ved Anordn. af 1871 bestemtes det nemlig, idet dette Fag udgik som særligt Examinationsfag, at de derunder hørende privatretlige Forhold skulde henlægges til Civilretten saaledes, at der ved Prøven i denne kunde stilles Spørgsmaal vedrørende de søretlige Forhold. Stoffet udvidedes altsaa ikke ved nu atter at gjøre det til særligt Examinationsfag. Fordelen herved var, at det

sikrede en større Lighed for Examinanderne, naar Spørgsmaal skulle — ikke blot »kunne« stilles i Faget. At dernæst Folkeretten var foreslaaet optaget paany, havde sin Grund i den principielle Betragtning, at den fuldstændige juridiske Examen ellers ikke i Virkeligheden kunde siges at omfatte den juridiske Videnskab i sin Helhed. Kun Ønsket om at indskrænke Fordringerne saameget som muligt, saalænge Examen nødvendig skulde aflægges som samlet Prøve i alle Fag, forklarede, at man i 1871 opgav Faget. Men dette Motiv vilde ikke længere være tilstede, naar Delingen indrømmedes. Ved at optage Søret og Folkeret som Examinationsfag i den fuldstændige juridiske Examens anden Del opnaaedes der ogsaa den ønskelige Ligevægt mellem denne og den statsvidenskabelige Examens anden Del, saaledes som denne var foreslaaet sammensat, jfr. nedenfor. Den juridiske Embedsexamens anden Del vilde da omfatte 3 Hovedfag og 3 Bifag, den statsvidenskabelige Examens anden Del 4 Hovedfag og 1 Bifag. Naar et Bifag vejede ved Karakterberegningen som halvt mod Hovedfag, fik altsaa begge Prøverne en Vægt af $4\frac{1}{2}$ eller 9.

Efterat Fakultetets juridiske Medlemmer havde forenet sig om det Væsentlige af de ovenfor fremstillede Grundtræk af et nyt Forslag til Omordning af de juridiske Examinere, havde man givet de statsvidenskabelige Professorer Meddelelse herom, idet det bemærkedes, at man havde tænkt sig, at den »juridiske Fællesprøve« ogsaa maatte kunne blive en Del af den statsvidenskabelige Examen, hvoraf vilde følge, at de statsvidenskabelige Kandidater udover den Adgang til Embeder, de nu havde, vilde opnaa Rettigheder, som examinati juris. Paa denne Maade vilde den nye Ordning paa en let og simpel Maade komme til at omfatte den statsvidenskabelige Examen og denne reformeres i en Retning, som stemmede med de af de statsvidenskabelige Professorer udtalte Ønsker.

Man havde derpaa modtaget en Svarskrivelse (se S. 108—10) fra de statsvidenskabelige Professorer, hvori disse tiltraadte den af de juridiske Professorer fremsatte Tanke. Paa Grund heraf fremsattes der i Skrivelsen Forslag til en Ordning af den statsvidenskabelige Examen. Under den derefter stedfundne mundtlige Forhandling mellem samtlige Fakultetets Medlemmer var der paa Grundlag af dette Forslag opnaaet Enighed om den nævnte Examens Ordning paa den Maade, som det havde fundet Udtryk i det fremsendte Udkast.

Herefter var den statsvidenskabelige Examen, ganske i Lighed med den fuldstændige juridiske Examen, delt i to Dele, der kunde tages samtidig, men ogsaa adskilles med indtil 1 Aars Mellemrum. Den første af disse var den ovenfor omtalte juridiske Fællesprøve. I den ældre Examen fandtes kun et Examinationsfag hørende til den Cyclus, som var optagen i Fællesprøven, nemlig Privatrettens Encyclopædi. De andre Fag i den ældre Examen vare henlagte til anden Del, forsaavidt de ikke vare udgaaede som særlige Examinationsfag. Dette var imidlertid sket i ikke ringe Omfang og havde været nødvendigt for ikke at gøre den statsvidenskabelige Examen mere uoverkommelig end den fuldstændige juridiske Examen. Udgaaede som Examinationsfag vare: Politisk Historie, statsvidenskabelig Encyclopædi, almindelig Statsret, sammenlignende Statistik og Statistikens

Theori, For den politiske Histories Vedkommende var dette tiltraadt af Professor Holm, hvis Udtalelse fulgte (se S. 110—11). I de tilbageblivende Fag var der sket nogen Omlægning. Prøvningsfagene ved statsvidenskabelig Examens anden Del vilde herefter blive: Dansk Statsret, Statistik (uden den hidtil fordrede skriftlige Prøve), Nationaløkonomiens Theori og Nationaløkonomiens Politik — alle 4 som Hovedfag — og Folkeret som Bifag.

Forsaavidt der havde været yttret Tvivl, om den længste Tid, man havde tænkt sig at tillade mellem Absolveringen af de 2 Dele af den fuldstændige juridiske Examen, ikke var for kort ved den statsvidenskabelige Examen, var man bleven enig om at fastholde Ensartetheden, idet den i Udsigt stillede Opnaaelse af Dispensation af Fakultetet formentlig vilde være istand til at raade Bod paa mulige haarde Følger af Regelen. Kun paa et Punkt maatte der her gøres en Forskjel. Medens nemlig den, der efter bestaaet Fællesprøve havde underkastet sig den statsvidenskabelige Examens anden Del, og som derefter vilde tage den fuldstændige juridiske Examens anden Del uden paany at absolvere Fællesprøven, kun kunde faae et Aars Frist hertil, var der ingen Grund til at sætte nogen tilsvarende Frist for den, der efter bestaaet juridisk Examens anden Del vilde tage den statsvidenskabelige Examens anden Del, hvis Fag i langt ringere Grad forudsatte Kundskaber i Fællesprøvens Fag præsent.

Naar de statsvidenskabelige Professorer endvidere havde udtalt Ønsket om, at den statsvidenskabelige Examen i den omordnede Skikkelse ogsaa maatte give Adgang til at blive Overretssagførere, og at det udtrykkelig maatte blive udtalt, at denne Adgang omfattede alle saavel administrative Embeder udenfor Justitsministeriet, særlig Amtmands- og Stiftsamtmands-Embeder, vilde det første Ønske komme i Strid med det Synspunkt, som havde været bestemmende for Forslaget angaaende de juridiske Examiners Ordning og havde derfor ikke kunnet tages tilfølg. Hvad det andet Ønske derimod angik, ansaae man det for at være netop i god Konsekvens med den hele Omordning, at den omordnede statsvidenskabelige Examen gav Adgang til de paagjældende Embeder lige med den fuldstændige juridiske Examen. Kun havde en udtrykkelig Udtalelse herom i Forslaget ikke kunnet optages, fordi Forslaget dermed vilde komme til at gaa udenfor sit naturlige Omraade og kræve en maaske vidtløftig forudgaaende Forhandling med andre Myndigheder end dem, mellem hvem det hidtil efter sin Hovedgjenstand havde maattet forhandles. Man havde maattet indskrænke sig til paa en noget bestemtere Maade at formulere den Tanke, som i saa Henseende fandt Udtryk i Bkj. 10de Juni 1851, idet man forudsatte, at der, naar Forslaget havde faaet Sanktion, paa Grundlag af det kunde blive ført Forhandlinger med de paagjældende Ministerier for at opnaa en udtrykkelig og nærmere præciseret Godkjendelse af den i Forslaget almindelig udtrykte Tanke.

Med Hensyn til Enkelthederne i Forslaget var der neppe Noget, der krævede særlig Forklaring. Der var nemlig ikke gjort nogen anden Forandring i det hidtil Gjældende end saadanne, som havde været nødvendige Følger af den nye Ordnings Principle. Dette gjaldt ogsaa om de i Forslagets Afsnit IV indeholdte Almindelige- og Overgangsbestemmelser. Særlig

var dette Tilfældet med § 16 med Hensyn til de Kjendelser, der bleve at erlægge af dem, der indstillede sig til Examen. Paragrafen bevarede i Et og Alt de gjældende Regler om disse og om Beløbets Fordeling, og gjorde kun de rent tekniske Ændringer, som de to Examiners Deling krævede. Særlig var derfor ogsaa den Abnormitet bevaret, at ved den juridiske Embedsexamen tilfaldt de 4 Kroner, som ved den statsvidenskabelige Examen vare tillagte Dekanus som Vederlag for hans Arbejde, Sognepræsten ved Trinitatis Kirke. Hvor urimeligt det end var, at saaledes En fik Arbejdet, en Anden, Uvedkommende, Lønnen, maatte man dog, for ikke at fremkalde nye Forhalinger af Sagen, finde sig i at bevare denne i historiske Forhold grundede og ved flere af Universitetets ældre Embedsexamina, jfr. Samling af Retsregler § 625, gjældende Abnormitet, som det trods gjentagende kraftige Bestræbelser fra Konsistoriums Side ikke hidtil var lykkedes at faae hævet. Kun havde man ment, at der var Grund til i Slutningen af § 16 at udtale, at det ved eventuel Afgang af den nuværende Sognepræst ved Trinitatis Kirke vilde være at tage under Overvejelse, om ikke de ommeldte 4 Kr. ikke for Fremtiden skulde tilfalde Dekanus. Denne Udtalelse, der kun gav et Løfte om en ny Forhandling, men Intet afgjorde, skjønnedes ikke at give Anledning til nogen Betænkelighed eller at kunne medføre nogen Forsinkelse.

Endnu skulde man gjøre opmærksom paa, at der ved Reglerne i §§ 11 og 18 om de Tidspunkter, da henholdsvis Examinerne efter den nye Ordning første Gang og efter den ældre Ordning sidste Gang afholdtes, var taget saadanne Hensyn til forskellige Sider, at enhver nogenlunde berettiget Interesse formentlig var varetaget.

Endelig bemærkede Fakultetet, at Gjenpart af Forslaget og af Skrivelsen var tilstillet Fakultetets Censorer til Efterretning, saaledes at de havde faaet betimelig Adgang til for Ministeriet at fremføre de Betænkeligheder, de mulig kunde nære, men som man iøvrigt ikke havde Anledning til at vente fra deres Side.

Det af det rets- og statsvidenskabelige Fakultet indsendte Forslag var saalydende:

Forslag

til

Ordning af de Examiners, der afholdes ved det rets- og statsvidenskabelige Fakultet ved Københavns Universitet.

§ 1.

Ved det rets- og statsvidenskabelige Fakultet afholdes følgende Examiners:

- I. Den juridiske Fællesprøve.
- II. Den fuldstændige juridiske Embedsexamen.
- III. Den statsvidenskabelige Embedsexamen.

I.

Den juridiske Fællesprøve.

§ 2.

To Gange om Aaret afholdes en Prøve i dansk Civilret, Strafferet og Proces. Denne Prøve er dels Bestanddel af den fuldstændige juridiske og

den statsvidenskabelige Embedsexamen, dels har den Betydning som afsluttet Examen efter de om den juridiske Examen for Ustuderede gjældende Regler. Døg bliver Maalestokken for Fordringerne i alle Tilfælde bestemt ved Hensyn til den fuldstændige juridiske Embedsexamen.

Til denne juridiske Fællesprøve kunne indstille sig saavel de, som have Adgang til at indstille sig til den fuldstændige juridiske og den statsvidenskabelige Embedsexamen, som de, der have Adgang til at indstille sig til den juridiske Examen for Ustuderede.

De, der have bestaaet denne Prøve, betegnes som *examinati juris* og have Adgang til de juridiske Stillinger, hvortil den juridiske Examen for Ustuderede giver Adgang.

§ 3.

Den i § 2 ommeldte juridiske Fællesprøve har en skriftlig og en mundtlig Del.

Ved den skriftlige Prøve gives Opgaver i Civilrettens første Afdeling, Civilrettens anden Afdeling, Strafferet, Processens første Afdeling og Processens anden Afdeling. Til hver Opgave indrømmes en Tid af 3 Timer.

Den mundtlige Prøve, til hvilken Vedkommende stedes, forsaavidt de ved Bedømmelsen af de skriftlige Opgaver ere fundne tilstrækkelig forberedte og modne, omfatter Civilret I, Civilret II, Strafferet, Proces I og Proces II.

§ 4.

Karakteren for hvert Fag bestemmes efter en samlet Bedømmelse af den skriftlige og mundtlige Besvarelse.

Karaktererne betegnes med følgende latinske og danske Betegnelser:

Laudabilis præ ceteris = Særdeles godt.

Laudabilis = Godt.

Haud illaudabilis = Temmelig godt.

Non contemnendus = Maadelig

De latinske Betegnelser bruges, naar Vidnesbyrdet angaaer en Examen, i hvilken Prøven blot er Bestanddel, de danske, naar det angaaer Prøven som afsluttet Examen. Den Hovedkarakter, som i sidste Tilfælde bliver at beregne, betegnes med de hidtil ved juridisk Examen for Ustuderede brugte Betegnelser.

II.

Den fuldstændige juridiske Embedsexamen.

§ 5.

Den fuldstændige juridiske Embedsexamen bestaaer af 2 Dele, af hvilke den første er den under I. ommeldte juridiske Fællesprøve, den anden en Prøve i almindelig Retlære, Romerret, dansk Statsret, Soret, dansk Rets-historie og Folkeret.

Den nævnte anden Del af Examen afholdes to Gange om Aaret i de samme Tidsrum som Fællesprøven.

Det er tilladt enten at underkaste sig begge denne Examens Dele paa engang eller at tage den sidstnævnte Del efter den førstnævnte. Dog kan den anden Del ikke tages senere end 1 Aar efterat den første Del eller den statsvidenskabelige Examens anden Del er bestaaet, medmindre der af særegne Grunde er givet Dispensation herfra af Fakultetet.

Betingelserne for at indstille sig til den fuldstændige juridiske Embedsexamen forblive uforandrede.

Den, der har bestaaet den fuldstændige juridiske Embedsexamen, betegnes som *candidatus juris* og har som saadan udelukkende Adgang til de juridiske Stillinger, for hvilke den fuldstændige juridiske Embedsexamen efter de til enhver Tid bestaaende Regler er nødvendig Betingelse.

Fremdeles giver den fuldstændige juridiske Embedsexamen Adgang til at erhverve akademiske Grader, overensstemmende med de hidtil gjældende Regler.

Den, der har bestaaet den fuldstændige juridiske Examens første Del, kan fremdeles nyde de til Fremme af Embedsstudier bestemte Stipendier, som maatte være ham tilstaaede, forsaavidt han fyldestgjør de gjældende Forskrifter angaaende Bevis for Flid i Embedsstudiet.

§ 6.

Den fuldstændige juridiske Examens 2den Del bestaaer af en skriftlig og mundtlig Prøve. Ved den skriftlige Prøve gives Opgaver i den almindelige Retslære, Romerret og dansk Statsret. Til hver Opgave indrømmes en Tid af 3 Timer.

Den mundtlige Prøve, til hvilken Vedkommende stedes, forsaavidt de ved Bedømmelsen af de skriftlige Opgaver ere fundne tilstrækkelig forberedte og modne, omfatter almindelig Retslære, Romerret, dansk Statsret, Søret, dansk Retshistorie og Folkeret.

§ 7.

I almindelig Retslære, Romerret og dansk Statsret bestemmes Karakteren for hvert Fag efter en samlet Bedømmelse af de skriftlige og mundtlige Besvarelser. I Søret, dansk Retshistorie og Folkeret gives Karakteren efter den mundtlige Besvarelse alene. Ved Hovedkarakterens Beregning betragtes Søret, dansk Retshistorie og Folkeret som Bifag.

Karaktererne betegnes som hidtil ved den fuldstændige juridiske Embedsexamen.

Hovedkarakteren for bestaaet fuldstændig juridisk Embedsexamen beregnes paa Grundlag af de ved begge Examens to Dele erholdte Specialkarakterer.

III.

Den statsvidenskabelige Embedsexamen.

§ 8.

Den statsvidenskabelige Embedsexamen bestaaer af 2 Dele, af hvilke den første er den under I ommeldte juridiske Fællesprøve, den anden en Prøve

i dansk Statsret, Statistik, Nationaløkonomiens Theori, Nationaløkonomiens Politik og Folkeret. Den nævnte anden Del af Examen afholdes to Gange om Aaret i de samme Tidsrum som Fællesprøven.

Det er tilladt enten at underkaste sig begge denne Examens Dele paa engang eller at tage den sidstnævnte Del efter den førstnævnte, dog ikke senere end 1 Aar efterat den første Del er bestaaet, medmindre Vedkommende enten forinden har bestaaet den fuldstændige juridiske Examens 2den Del eller der af særegne Grunde er givet ham Dispensation af Fakultetet.

Betingelserne for at indstille sig til den statsvidenskabelige Examen forblive uforandrede.

Den, der har bestaaet den statsvidenskabelige Embedsexamen, betegnes som candidatus politices og har foruden den Adgang til juridiske Stillinger, som den juridiske Fællesprøve giver, tillige efter Grundsætningen i Bekjendtgørelse af 10de Juni 1851 § 5 lige Adgang med juridiske Kandidater til saadanne juridiske og administrative Stillinger, for hvis Opnaaelse den fuldstændige juridiske Examen ikke efter de til enhver Tid bestaaende Regler er nødvendig Betingelse.

Fremdeles giver den statsvidenskabelige Examen samme Adgang til at erhverve akademiske Doktorgrader som den fuldstændige juridiske Embedsexamen.

Med Hensyn til Nydelsen af Stipendier gjælder ved den statsvidenskabelige Examen paa tilsvarende Maade den i § 5 sidste Stykke givne Regel.

§ 9.

Den statsvidenskabelige Embedsexamens 2den Del bestaaer af en skriftlig og mundtlig Prøve. Ved den skriftlige Prøve gives Opgaver i dansk Statsret, Nationaløkonomiens Theori og Nationaløkonomiens Politik. Til hver Opgave indrømmes en Tid af 3 Timer.

Den mundtlige Prøve, til hvilken Vedkommende stedes, forsaavidt de ved Bedømmelsen af de skriftlige Opgaver ere fundne tilstrækkelig forberedte og modne, omfatter dansk Statsret, Statistik, Nationaløkonomiens Theori, Nationaløkonomiens Politik og Folkeret.

§ 10.

I dansk Statsret, Nationaløkonomiens Theori og Nationaløkonomiens Politik bestemmes Karakteren for hvert Fag efter en samlet Bedømmelse af de skriftlige og mundtlige Besvarelser. I Statistik og Folkeret gives Karakteren efter den mundtlige Besvarelse alene. Ved Hovedkarakterens Beregning betragtes Folkeret som Bifag.

Karaktererne betegnes som hidtil ved den statsvidenskabelige Examen.

Hovedkarakteren for bestaaet statsvidenskabelig Embedsexamen beregnes paa Grundlag af de ved begge Examens to Dele erholdte Specialkarakterer.

IV.

Almindelige og Overgangs-Bestemmelser.

§ 11.

Den ved nærværende Anordning indrettede juridiske Fællesprøve afholdes første Gang i Vinteren 1891—92.

Til samme Tid afholdes første Gang den fuldstændige juridiske og den statsvidenskabelige Examens 2den Del for dem, der maatte ville underkaste sig samme samtidig med Fællesprøven

§ 12.

I Henseende til Adgangen til at tage den juridiske Fællesprøve om, bliver den i Bekjendtgjørelse af 18de Maj 1847 indeholdte almindelige Regel om Universitetets Embedsexamina at anvende, saaledes at Ingen, der enten har fuldendt eller paabegyndt Prøven, uden særlig opnaaet Dispensation kan indstille sig til den paany før efter et Aars Forløb.

Den, der har taget den fuldstændige juridiske eller den statsvidenskabelige Embedsexamen, kan ikke paany indstille sig til disse Examiners 2den Del alene, men maa, hvis han ønsker at tage Examen om, paany aflægge den hele Prøve paa engang eller delt efter Reglerne i §§ 5 og 8.

§ 13.

Den, der vil underkaste sig 2den Del af den fuldstændige juridiske Examen efter at have bestaaet den statsvidenskabelige Examen eller omvendt, er berettiget til at overføre sine ved den først bestaaede Examen erholdte Karakterer i dansk Statsret og Folkeret.

§ 14.

Kirke- og Undervisningsministeriet bemyndiges til efter Forslag fra det rets- og statsvidenskabelige Fakultet at fastsætte de fornødne Bestemmelser om Beregningen af Hovedkaraktererne ved de ovenomhandlede Examina.

§ 15.

De juridiske Censorer medvirke efter de hidtil gjældende Regler ved den juridiske Fællesprøve og ved den fuldstændige juridiske Examens 2den Del, de statsvidenskabelige Censorer ved den statsvidenskabelige Examens 2den Del.

§ 16.

Den, der indstiller sig til juridiske Fællesprøve, har at erlægge en Kjendelse af 16 Kroner. De 16 Kroner, som erlægges af Examinander, der ikke have Betingelserne for at indstille sig til den fuldstændige juridiske Examen eller den statsvidenskabelige Examen, fordeles efter de hidtil ved den juridiske Examen for Ustuderede gjældende Regler.

De 16 Kroner, som erlægges af dem, der have Betingelserne for at indstille sig til den fuldstændige juridiske Examen eller den statsvidenskabelige Examen, fordeles først, naar Vedkommende indstiller sig til 2den Del af nogen af disse Examina, eller naar den Frist er forløben, inden hvilken den 2den Del maa tages. I sidste Fald fordeles Kjendelsen efter samme Regler som ved den juridiske Examen for Ustuderede.

Hvis den Paagjældende indstiller sig til den statsvidenskabelige Examen, fordeles Kjendelsen saaledes: 4 Kroner til Universitetets Kasse, 4 Kroner til Dekanus, 4 Kroner til Notarius og 4 Kroner til Pedellerne til lige Deling.

Hvis den Paagjældende indstiller sig til den fuldstændige juridiske

Examen, fordeles Kjendelsen saaledes: 4 Kroner til Universitetets Kasse, 4 Kroner til Sognepræsten ved Trinitatis Kirke, 4 Kroner til Notarius og 4 Kroner til Pedellerne til lige Deling.

For at indstille sig til den fuldstændige juridiske eller den statsvidenskabelige Embedsexamens 2den Del erlægges ingen Kjendelse.

Den, der, efterat have bestaaet den fuldstændige juridiske Examen, indstiller sig til statsvidenskabelig Examens 2den Del eller omvendt, har at erlægge en Kjendelse af 16 Kroner, der fordeles paa den ovenfor i Stykke 4 og 5 angivne Maade.

Naar den nuværende Sognepræst ved Trinitatis Kirke afgaaer, bliver det at afgjøre, om de ham i visse Tilfælde tillagte 4 Kroner for Fremtiden skulle tilfalde Dekanus.

§ 17.

Hvor ikke Andet i denne Anordning er bestemt, har det fremdeles sit Forblivende ved de hidtil gjældende almindelige Regler for Embedsexamina og de særlige Regler for de under det rets- og statsvidenskabelige Fakultet hørende Examina.

§ 18.

Den juridiske Examen for Ustuderede afholdes i sin hidtilværende Skikkelse sidste Gang i Sommeren 1891, den fuldstændige juridiske Embedsexamen i sin hidtilværende Skikkelse sidste Gang i Vinteren 1891—92 og den statsvidenskabelige Examen i sin hidtilværende Skikkelse sidste Gang i Sommeren 1892.

Dog kunne Kandidater og Examinander, der enten inden disse Frister have bestaaet de nævnte Examina uden at opnaa Karakteren Laudabilis eller Bekvem, eller som ved Sygdom eller lignende Forhold have været hindrede i at underkaste sig de nævnte Examina, af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet erholde Tilladelse til at indstille sig til disse indtil et Aar efter de angivne Frister.

I den af *de statsvidenskabelige Professorer* afgivne Erklæring af 24de Januar 1890 (se foran Side 101) udtaltes, at man var enig i, at den Tanke, at den juridiske Fællesprøve skulde være en Del af den statsvidenskabelige Examen ligesom af den juridiske Examen, vilde afgive et heldigt Grundlag for den fremtidige Ordning. Man havde da tænkt sig, at Alle, der vilde underkaste sig den statsvidenskabelige Examen, først skulde have bestaaet den juridiske Fællesprøve, og den statsvidenskabelige Prøve maatte derefter forandres saaledes, at den blev gjort saameget lettere, at den i Vanskelighed i hvert Fald ikke komme til at overgaa den foreslaaede fuldstændige juridiske Embedsexamen og helst blev noget lettere.

Først maatte selvfølgelig de juridiske Fag bortfalde, som bleve indbefattede under den juridiske Fællesprøve, men dernæst vilde man finde det rigtigst at lade ogsaa følgende af de nuværende Fag bortfalde som saadanne: 1. politisk Historie, 2. statsvidenskabelig Encyclopædi, 3. almindelig Statsret, 4. sammenlignende Statistik og 5. Statistikens Theori. Disse Fag stode for en Del i en noget fjernere Forbindelse med det egenlige statsvidenskabelige Studium, medens de Dele af dem, der maatte ansees for nødvendige

for Studiet, paa en let og naturlig Maade kunde knyttes til og meddeles under andre Fag, navnlig til Nationaløkonomien og Statistiken.

Allerede ved de nævnte Fags Bortfalden mente man, at der vilde opnaaes en ikke ringe Lettelse i Examen, og en yderligere Lettelse vilde der kunne opnaaes ved, at den skriftlige Prøve i »Danmarks Statistik« bortfaldt, og ved at der under den mundtlige Examination i dette Fag forlangtes mindre omfattende Kjendskab til Statistikens Talstørrelser. Paa den anden Side maatte dette Fag udvides noget, idet man under det maatte inddrage Grundtrækkene af Statistikens Theori og nogle Hovedpunkter af den sammenlignende Statistik.

Naar statsvidenskabelig Encyclopædi og almindelig Statsret bortfaldt, vilde det være nødvendigt, at endel af hvad der hidtil var bleven læst i disse Fag blev inddraget under Nationaløkonomien; men herved vilde der fremkomme den Ulempe, at dette Fag blev vel stort til at forblive ét Examinationsfag. Til Gjengjæld vilde det meget godt kunne lade sig gjøre at indskrænke Fordringerne i det andet nationaløkonomiske Hovedfag: Finansvidenskab, og man troede derfor, at det, efter den Maade, hvorpaa de nationaløkonomiske Fag havde udviklet sig i den sidste Menneskealder, vilde være baade theoretisk mere korrekt og tillige en mere praktisk Ordning for Studierne, om man opgav Sondringen mellem de to Fag: Nationaløkonomien og Finansvidenskab og istedet derfor lagde Adskillelsen mellem Nationaløkonomiens Theori og Nationaløkonomiens Praxis eller, som man kunde kalde den — i Lighed med, hvad der var almindeligt i Udlandet — »Nationaløkonomiens Politik«. Man vilde da faae to Hovedfag, nemlig Nationaløkonomiens Theori, under hvilken tillige hørte Hovedpunkterne af Sociologien og Nationaløkonomiens Historie, og som andet Hovedfag Nationaløkonomiens Politik, under hvilket der, foruden hvad der nu doceredes under denne Benævnelse, tillige skulde indbefattes Faget Finansvidenskab i en noget forkortet Skikkelse.

I dansk Statsret maatte der til statsvidenskabelig Examen kræves Kundskab i samme Omfang som til juridisk Examen. Det Samme maatte gjælde om Bifaget Folkeret.

Efter disse Forslag vilde statsvidenskabelig Examen komme til at omfatte følgende Fag: 4 Hovedfag, nemlig: 1. dansk Statsret, 2. Statistik, 3. Nationaløkonomiens Theori og 4. Nationaløkonomiens Politik samt 1 Bifag: Folkeret. I dansk Statsret som i de to nationaløkonomiske Fag maatte der kræves skriftlig Besvarelse af Examensopgaver.

Den statsvidenskabelige Examen vilde saaledes faae netop det samme Karaktertal som anden Del af juridisk Examen (4 dobbelte og 1 enkelt Karakter imod 3 dobbelte og 3 enkelte Karakterer).

Adgang til at underkaste sig den statsvidenskabelige Examen maatte Enhver have, der foruden at opfylde de Betingelser, der nu udkrævedes, tillige havde bestaaet den juridiske Fællesprøve, og man ansaae det med Hensyn til denne sidste Betingelse *ikke* for heldigt at sætte *nogen Tidsgrænse*, inden hvilken man efterat have bestaaet den juridiske Fællesprøve skulde indstille sig til den statsvidenskabelige Examen. Skjønt man nemlig vel maatte anse det for heldigt, om Studiet af de statsvidenskabelige Fag

kom til at gaa jevnside med Studiet af de juridiske, var dette dog ingenlunde nødvendigt, og det ansaaes derfor ikke for rigtigt at fremtvinge et saadant samtidigt Studium for dem, som først bestemte sig til at tage statsvidenskabelig Examen, efterat have taget Fællesprøven. I hvert Fald vilde en Tidsgrænse af 1 Aar, saaledes som foreslaaet ved de juridiske Examinere, være altfor kort; hvis man vilde fastholde en Tidsbegrænsning, burde den ikke være kortere end 2 Aar.

Som Overgangsbestemmelse burde der tilføjes, at Enhver, der havde bestaaet den nuværende statsvidenskabelige Examen, havde Ret til at underkaste sig den juridiske Fællesprøve og derved opnaa de samme Rettigheder som ved den fremtidige statsvidenskabelige Examen. Adskilligt kunde maaske ogsaa tale for, at alle de nuværende statsvidenskabelige Studerende, hvorved man forstod dem, hvis Navne fandtes paategnede Forelæsningslisterne for de statsvidenskabelige Forelæsninger, fik Ret til at vælge, om de først vilde underkaste sig den nye statsvidenskabelige Prøve og dernæst den juridiske Fællesprøve, eller om de vilde følge den normale Vej først at underkaste sig Fællesprøven.

Hvad endelig angik den Adgang til Ansættelse i Statsemdeder, som burde tilkomme dem, der havde underkastet sig den fremtidige juridiske Fællesprøve og statsvidenskabelige Examen, da vilde man anse det for meget ønskeligt, om saadan Adgang blev noget videre end den, som nu tilkom dem, der havde taget den nuværende juridiske Examen for Ustuderede og den nuværende statsvidenskabelige Examen. Man vilde saaledes finde det heldigt, om den aabnede dem Adgang til at blive Overretssagførere. Men under alle Omstændigheder maatte man anse det for rigtigt, at den udtrykkelig gav Adgang til alle rent administrative Embeder udenfor Justitsministeriet, og om det end maatte antages, at det i Henhold til Bekjendtgjørelse af 10de August 1848 (Resolution af 29de Juli 1848, cfr. Resolution af 6te Juni 1851) var tilladt at ansætte statsvidenskabelige Kandidater som Amtmænd og Stiftamtmand, vilde man dog finde det rigtigt, at deres Adgang til disse Embeder udtrykkelig anerkjendtes.

Professor Dr. phil. Holm udtalte i den af ham afgivne Erklæring af 4de Maj 1890 (se foran S. 102), at naar det var blevet ønsket, at han ogsaa som den, der i en lang Aarrække havde doceret politisk Historie for de statsvidenskabelige Studerende og examineret i dette Fag ved Embedsexamen, skulde ytre sig om det ham tilsendte Udkast til en Forandring af den statsvidenskabelige Examen, skulde han først bemærke, at han kun opfattede denne Sag som vedrørende ham, forsaavidt det var foreslaaet, at det nævnte Fag efter den paatænkte nye Ordning ikke længere skulde høre med til det statsvidenskabelige Studium ved Universitetet. Hvad denne foreslaaede Forandring angik, da maatte det vistnok siges, at den nyere politiske Historie i sin Tid ikke uden Grund blev optaget med som Fag ved den her omhandlede Examen, ikke blot forsaavidt de, der vilde benytte statsvidenskabelig Dannelse som Grundlag for senere diplomatisk Virksomhed, her modtog en for dem meget nyttig Kundskab, men ogsaa naar man erindrede, i hvilken Grad den nyere politiske Historie belyste de forskjellige nationaløkonomiske Principers Indflydelse paa de internationale Forhold saavel som paa den politiske og sociale

Udvikling i de enkelte Lande, ligesom den ogsaa indeholdt en Rigdom af Exempler til Oplysning baade af almindelig Statsret og af Folkeret. Men trods dette skulde han villig erkjende, at naar man for at gennemføre en Forandring, der af andre vigtige Grunde kunde ansees for ønskelig, mente at maatte bortskjære i enkelte Retninger, hvad der bedst kunde fjernes, da maatte den politiske Historie vistnok opfattes som et Fag, der bedre kunde undværes end nogen af de andre Dicipliner, som hørte med til den statsvidenskabelige Examen, og han skulde derfor afholde sig fra enhver Indsigelse imod, at det for Fremtiden kom til at bortfalde.

Under 4de Juni 1890 indsendte *Konsistorium* med sin Anbefaling det rets- og statsvidenskabelige Fakultets foranstaaende Forslag med Bilag til Kirke- og Undervisningsministeriet, til hvilket Ministerium i Maj 1890 var indkommet et *Andragende fra Overretssagfører Busch*, hvori denne i Henhold til sine Erfaringer som mangeaarig Manuduktør for ustuderede Jurister udtalte sig mod den foreslaaede Skjærpelse af disse Kandidaters Examen, blandt Andet under Henviisning til, at disse Jurister derved formentlig i stort Omfang, ogsaa paa juridiske Kontorer, vilde blive afløste af Personer uden nogen Examen, saaledes at de juridiske Kandidater vilde møde samme Konkurrence som hidtil, ligesom han fremsatte den Indvending, at det formentlig vilde være mindre konsekvent, at den foreslaaede juridiske Fællesprøve ikke skulde give Adgang til Stillingen som Overretssagfører, medens denne fremdeles stod aaben for enhver juridisk Kandidat med anden Karakter.

I Skrivelse af 19de August 1890 meddelte *Kirke- og Undervisningsministeriet* de statsvidenskabelige Professorer, at det, efterat have modtaget fornævnte Forslag, i Erkjendelse af Sagens almindelige Betydning for den civile Administration, havde tilskrevet Justitsministeriet, Indenrigsministeriet og Finansministeriet, med Anmodning om at erholde disse Ministeriers Erklæringer over Sagen i det Hele og særligt med Hensyn til, hvorvidt der maatte kunne opnaaes Enighed om at tilsikre de statsvidenskabelige Kandidater en mere tilfredsstillende Udsigt til Embedsansættelser, end der ved den hidtilværende Praxis var givet dem. Ifølge de statsvidenskabelige Professorers Udtalelser maatte Ministeriet betragte deres Tilslutning til fornævnte Forslag som betinget af, at der til Gjengjæld for den foreslaaede Omdannelse af statsvidenskabelig Examen og den dermed forbundne betydelige Udvidelse af Examensfordringerne — hvorved Studietiden formentlig vilde blive omtrent den samme som for det juridiske Examensstudium — forskaffedes de statsvidenskabelige Kandidater en tilsvarende Udvidelse af deres Rettigheder. I denne Henseende havde Ministeriet særlig lagt Vægt paa de statsvidenskabelige Professorers Udtalelser i Andragendet af 13de December 1888 om, at den iøvrigt ringe Tilgang, som det statsvidenskabelige Studium hidtil havde havt, maatte tilskrives den Omstændighed, at Examen betragtedes som lettere end den fuldstændige juridiske Examen, og at den foreslaaede Optagelse af et større juridisk Element i Studiet havde til Hensigt at sætte Kandidaterne istand til i større Omfang at optage Konkurrencen med de juridiske Kandidater. Da denne sidste Betragtning ogsaa var udtrykt i de senere fremkomne Udtalelser og i selve

Forslaget, dog uden at der herved paa bestemt Maade var sikret de statsvidenskabelige Kandidater nogen anden Udvidelse af deres Rettigheder end Adgangen til at blive Underretssagførere, havde Ministeriet anseet det for nødvendigt, forinden der foretoges Videre i Sagen, ved Forhandling med de fornævnte Ministerier, at søge tilvejebragt saa betryggende Garantier som muligt for, at Forslaget for den statsvidenskabelige Examens Vedkommende kunde komme til at svare til sin Hensigt.

Efterat Ministeriet havde modtaget Svarskrivelser fra Indenrigsministeriet og Finansministeriet, maatte det imidlertid betragte det som givet, at der ikke ved Forslaget vilde kunne opnaaes de tilsigtede Fordele for de statsvidenskabelige Kandidater, idet intet af de tvende Ministerier havde villet afgive Tilsagn om i større Omfang end hidtil at anvende disse Kandidater i Statstjenesten, og Indenrigsministeriet endog temmelig bestemt havde udtalt sig imod at give dem lige Adgang med juridiske Kandidater til Ansættelse i selve Ministeriet. Under disse Omstændigheder kunde Kirke- og Undervisningsministeriet ikke andet end finde det højst sandsynligt, at den af de statsvidenskabelige Professorer udtalte Frygt for, at Tilgangen til Studiet under visse Forudsætninger helt kunde standse, vilde blive til Virkelighed som Følge af den foreslaaede Omordning af Examen, saameget mere som Fakultetets Forslag ved Delingen af den juridiske Examen tilsigtede en Lettelse af denne, hvad Tilegnelsen af Stofmassen angik.

I Henhold til disse Betragtninger havde Ministeriet anseet det for rettest at give de statsvidenskabelige Professorer Lejlighed til paany at tage Sagen under Overvejelse, idet Ministeriet ikke fandt det nødvendigt at afvente Justitsministeriets Betænkning, da Skrivelserne fra de fornævnte tvende Ministerier formentlig vare tilstrækkelige til at belyse det omhandlede Spørgsmaal, og Ministeriet udbad sig derfor de statsvidenskabelige Professorers nærmere Udtalelse i Sagen.

Under 12te September 1890 udtalte *de statsvidenskabelige Professorer* i Skrivelse til Kirke- og Undervisningsministeriet, at det ganske forholdt sig, som af Ministeriet forudsat, at deres Tilslutning til den foreslaaede Reform var baseret paa Forventningen om, at der derved vilde aabnes de statsvidenskabelige Kandidater en betydelig videre Adgang til Embeder og selvstændige Virksomheder end hidtil, og at de, naar denne Forudsætning bristede, maatte anse det for betænkeligt at skjærpe den statsvidenskabelige Examen, saaledes som foreslaaet. De havde troet at turde gaa ud fra, at det vilde blive erkjendt, at de statsvidenskabelige Kandidater efter den foreslaaede Reform, der vilde skaffe dem ganske samme Uddannelse i den gjældende danske Ret, som de juridiske Kandidater, og derhos tillige det for Administrationen efter deres Overbevisning uundværlige Kjendskab til Nationaløkonomi, Finansvidenskab og Danmarks Statistik, som disse ganske savnede, i fortrinligere Grad end disse vilde være skikkede til administrativ Virksomhed, og at der derfor vilde blive indrømmet dem, om ikke udelukkende, saa i alt Fald en fortrinlig Adgang til alle egentlig administrative Embeder, navnlig altsaa til selve Ministerierne, med Undtagelse af Justitsministeriet, samt til Amtmands-, Borgmester- og Amtforvalterembeder. Naar nu særlig Indenrigsministeriet forment, at Adgang til de sidstnævnte Em-

beder ikke vilde aabne tilstrækkeligt Avancement ud fra Ministerierne, maatte det muligt erkjendes, at en saadan Frygt kunde vise sig begrundet, saafremt der ikke tillige aabnedes de statsvidenskabelige Kandidater Adgang til de saakaldte Underdommerembeder, der i Virkeligheden under den nuværende Ordning fuldt saa meget havde en administrativ som en dømmende Virksomhed. Man havde været af den Formening, at det efter Gjennemførelsen af den foreslaaede Examensreform vilde være naturligt, at der forbeholdtes de juridiske Kandidater en *udelukkende* Adgang til Justitsministeriet, de kollegiale Retter samt Højesteret og eventuelt tillige Overretssagførerstillingerne, medens der gaves de statsvidenskabelige Kandidater en *fortrinlig* Adgang til de andre Ministerier og de disse underlagte Embeder af juridisk Natur, og at der endelig gaves begge Klasser af Kandidater *lige* Adgang til Underdommerembeder og Underretssagførerstillinger. Dersom man da nu, fordi dette Sidste ikke kunde opnaaes, heller ikke vilde indrømme dem en fortrinlig Adgang til den anden Klasse af Embeder, ja, som det syntes, end ikke en lige Adgang med de juridiske Kandidater hertil, skjønnede de statsvidenskabelige Professorer ikke, at der vilde være Anledning til at fastholde den foreslaaede betydelige Skjærpelse af den statsvidenskabelige Examen. Under disse Omstændigheder burde det imidlertid efter deres Formening blive Gjenstand for Overvejelse, om der ikke ved nogle mindre betydelige Forandringer i den nugældende Studieplan for det statsvidenskabelige Studium med tilhørende Examen kunde forskaffes de statsvidenskabelige Kandidater Adgang til Stillinger og Virksomheder, som nu vare lukkede for dem, navnlig Sagførervirksomheden. De statsvidenskabelige Professorer udbad sig derfor den fornødne Tid til i Forening med deres juridiske Kolleger at gjøre dette Spørgsmaal til Gjenstand for en omhyggelig Overvejelse.

Kirke- og Undervisningsministeriet indstillede derefter under 23de September 1890 det nedenfor trykte Forslag til allerhøjeste Stadfæstelse.

I sin Indstilling bemærkede Ministeriet, at der, efter de gjældende Bestemmelser for de juridiske Examinere, nemlig den fuldstændige juridiske Embedsexamen og den juridiske Examen for Ustuderede, som indeholdtes i Forordningerne af 26de Januar 1821 og 30te December 1839 samt Anordningen af 30te Juni 1871, efter det rets- og statsvidenskabelige Fakultets Betragtning stilledes for store Fordringer ved den førstnævnte Examen i Henseende til Hukommelsesarbejdet og til Gjengjæld for lave Fordringer til de ustuderede Jurister, selv i Betragtning af disse Kandidaters mere begrænsede Rettigheder. Disse Mangler i Ordningen søgtes nu afhjulpne ved, at den nuværende Examen for de ustuderede Jurister omdannedes til en juridisk Fællesprøve, som omfattede de samme Fag og i formel Henseende var ordnet paa samme Maade som den hidtil bestaaende Examen, navnlig ogsaa saaledes, at Betingelserne for Adgangen til denne og de til Examen knyttede Rettigheder forbleve uforandrede. Forandringen bestod i, at Prøven sattes i Forbindelse med og underkastedes lignende Regler for Bedømmelsen som for den fuldstændige juridiske Examen. Denne vilde efter Forslaget falde i tvende Afdelinger, nemlig den nævnte juridiske Fællesprøve og en

anden Afdeling, der indbefattede de Fag, som hidtil fordredes ved den fuldstændige juridiske Examen, men ikke ved den juridiske Examen for Ustuderede, og tillige som nye Bifag Folkeret og Søret.

Betydningen af dette Forslag bestod paa den ene Side deri, at alle Jurister, baade med og uden akademisk Dannelse, vilde komme til at underkaste sig den juridiske Fællesprøve, der var anordnet i ydre Overensstemmelse med den nuværende Examen for Ustuderede. Derimod var det et Hovedpunkt i Forslaget, som i dets § 2 udtalt, at Bedømmelsen af de skriftlige og mundtlige Præstationer skulde ske i Overensstemmelse med de for den fuldstændige juridiske Examen hidtil fulgte Regler. Der vilde følgelig af de ustuderede Jurister blive fordret den samme videnskabelige Tilegnelse og Behandlingsmaade af Examensstoffet, som af deres akademisk uddannede Kolleger. En saadan Fordring vilde ikke kunne gennemføres uden ved Fællesskab i Examinationen af de to Klasser af Jurister.

Idet Forslaget saaledes lod den bestaaende Examen for ustuderede Jurister forblive bestaaende, med den nævnte Skjærpelse i Examensfordrignernes indre Kvalitet, skete dette med fuld Bevidsthed om, at den nævnte Klasse af Jurister, der hidtil væsentlig var fremgaaet af de mindre bemidlede Befolkningslag, fremtidig vilde blive indskrænket i overordentlig høj Grad, saavidt det var muligt at slutte fra de erfaringsmæssig tilstedeværende Forhold. Studietiden vilde uundgaaelig blive betydelig forlænget og det turde antages, at de bedst begavede Examinander, som paa Grundlag af almindelig Forberedelsesexamen hidtil i Regelen havde maattet anvende 2 Aar paa Forberedelsen til Examen, vilde blive nødte til at anvende 3—4 Aar derpaa. Det var derfor sandsynligt, at de allerfleste unge Mænd, der ønskede at uddanne sig for den juridiske Livsvej, vilde foretrække om muligt at opnaa Afgangsexamen for Studerende for derefter at kunne forberede sig til den fuldstændige juridiske Examen og erhverve de til denne knyttede særlige Rettigheder, navnlig Adgangen til Embedsansættelser og de højere Sagførerstillinger. De Ulemper, som denne betydelige og i mange sociale og administrative Forhold indgribende Forandring af Examensreglerne mulig kunde fremkalde, kunde Ministeriet dog kun tillægge en underordnet Betydning i Sammenligning med, hvad der vilde vindes derved, efter de af Fakultetet fremsatte Betragtninger. Det vilde være af væsentlig Betydning for de Stillinger, navnlig som Underretssagførere, hvortil de ustuderede Jurister havde Adgang, at Indehaverne af disse vare udrustede med en virkelig juridisk Indsigt, hvorom der ikke kunde stilles Fordring under den nuværende Ordning. Det vilde tillige, hvad Universitetets særlige Interesser angik, være et stort Gode for de examinerende Professorer, at den nuværende overvættede store Tilgang til den juridiske Examen for Ustuderede begrænsedes, da Examinationen for Tiden optog altfor stor Tid for Fakultetets Professorer i Forhold til deres øvrige Embedsgjerning. Endelig syntes der, under den nuværende stærke Tilgang til den fuldstændige juridiske Examen at være Grund til at indskrænke den Konkurrence, som de ustuderede Jurister hidtil paa saamange Omraader havde beredt de juridiske Kandidater.

For de sidstnævnte Kandidaters Vedkommende gik Forslaget ud paa at tilvejebringe en Lettelse, ikke ved nogen Begrænsning af Lærefagene,

men ved Examens Deling i to Afdelinger. Det var med utvivlsom Ret blevet fremhævet af Fakultetet, at den juridiske Embedsexamen i sin nuværende Skikkelse stillede altfor store Fordringer, hvad Tilegnelsen af det Stofflige angik, og at den videnskabelige Forstaaelse af Faget led under den overdrevne Anstrengelse af Hukommelsen. Det vilde i denne Henseende øjensynligt være af stor Betydning, at de Fag, der i Forhold til den egentlige Kundskab om dansk Ret havde en mere accessorisk Karakter, afsondredes som en særlig Del af Examen, saaledes at ikke det hele Lærestof behøvede paa engang at være lært og indøvet af Kandidaten. Ved denne Ordning opnaaedes tillige en heldig Tillempning efter de individuelle Forhold, idet de Studerende, som begyndte med at forberede sig til den fuldstændige Examen, men som under Studiet følte sig ude af Stand til at tilegne sig alle de forskjellige juridiske Fag, dog allerede ved at bestaa den juridiske Fællesprøve, der indbefattede den danske Civilret, Proces og Strafferet, kunde erhverve en afsluttende Examen med bestemte Rettigheder, uden efter deres Fordannelse at føle sig forpligtede til at gaa videre. Fakultetet havde særlig betonet denne Side af Sagen, nemlig forsaavidt som mange Studenter, der efter deres Anlæg vilde være vel skikkede til at udfylde forskjellige praktiske Stillinger paa det juridiske Omraade, uden noget heldigt Resultat spildte Kraft og Tid paa Forberedelsen til den fuldstændige Embedsexamen.

Medens den for Examinander uden akademisk Dannelse tilgængelige juridiske Fællesprøve kom til at omfatte de ovennævnte Fag, hvorved der for de videregaende juridiske Kandidaters Vedkommende ikke skete anden Forandring, end at der i Proces gaves to Examenskarakterer, vilde den anden Del af den fuldstændige juridiske Examen komme til at indbefatte dansk Statsret, almindelig Retslære, Romerret og dansk Retshistorie, og desuden endnu to Bifag, der før Anordningen af 1871 vare særlige Examensfag, nemlig Folkeret og Søret. Fakultetet havde herved bemærket, at Folkeret maatte betragtes som et for den alsidige juridiske Dannelse uundværligt Fag, og ligesom Optagelsen af dette var uden videre Betydning i Betragtning af den øvrige Lempelse af Examensordningen, vilde Sørätten ikke medføre nogen egentlig Udvidelse af Examensfordringerne. Der fordredes nemlig allerede under dansk Civilret Kjendskab til de søretlige Regler, men det var særlig under vort Lands Forhold en naturlig Fordring, at der ved Sørættens Stilling som særligt Fag lagdes en noget stærkere Vægt paa Kjendskabet til disse Regler. For at Enheden i den fuldstændige Examen ikke skulde brydes, var det foreslaaet, at den anden Del senest maatte tages 1 Aar efter Fællesprøven, medens det paa den anden Side som en selvfølgelig Regel var tilladt at underkaste sig begge Dele af Examen paa engang.

Under Forhandlingerne med det rets- og statsvidenskabelige Fakultet og Konsistorium var der tillige blevet stillet et Forslag om Omordning af den statsvidenskabelige Examen, saaledes at denne, i Lighed med den fuldstændige juridiske Examen, skulde deles i to Afdelinger, bestaaende i den her omhandlede juridiske Fællesprøve og en afsluttende Prøve i de særlige statsvidenskabelige Fag. Den hermed følgende Udvidelse af den nævnte

Examen ved Optagelse af et større juridisk Stof var imidlertid efter Fakultetets Tanke betinget af, at der kunde aabnes de statsvidenskabelige Kandidater en videre Adgang end hidtil til forskellige Embedsstillinger og andre juridiske Hverv, og da der ikke for Ministeriet havde viist sig Udsigt til at søge en saadan Forandring i de faktisk bestaaende Forhold gennemført, havde man i Enighed med de vedkommende Professorer ladet den Del af Fakultetets samlede Forslag, som angik den statsvidenskabelige Examen, bero til senere Overvejelser.

Ved de foreslaaede Overgangsbestemmelser var der efter Ministeriets Skjøn taget de videst mulige Hensyn til alle Billighedskrav.

Under 26de September 1890 blev der derpaa udstedt følgende kongelige

Anordning

om

Indretningen af de juridiske Examinere ved Universitetets
rets- og statsvidenskabelige Fakultet.

§ 1.

Ved Universitetets rets- og statsvidenskabelige Fakultet afholdes følgende tvende juridiske Examinere:

- I. *Den juridiske Fællesprøve.*
- II. *Den fuldstændige juridiske Embedsexamen.*

I.

Den juridiske Fællesprøve.

§ 2.

To Gange om Aaret afholdes en Prøve i dansk Civilret, Strafferet og Proces. Denne Prøve er dels Bestanddel af den fuldstændige juridiske Embedsexamen, dels har den Betydning som afsluttet Examen efter de om den juridiske Examen for Ustuderede gjældende Regler. Dog bliver Maalestokken for Fordringerne i alle Tilfælde bestemt ved Hensyn til den fuldstændige juridiske Embedsexamen.

Til denne juridiske Fællesprøve kunne indstille sig saavel de, som have Adgang til at indstille sig til den fuldstændige juridiske Embedsexamen, som de, der have Adgang til at indstille sig til den juridiske Examen for Ustuderede.

De, der have bestaaet denne Prøve, betegnes som examinati juris og have Adgang til de juridiske Stillinger, hvortil den juridiske Examen for Ustuderede giver Adgang.

§ 3.

Den i § 2 ommeldte juridiske Fællesprøve har en skriftlig og en mundtlig Del.

Ved den skriftlige Prøve gives Opgaver i Civilrettens første Afdeling, Civilrettens anden Afdeling, Strafferet, Processens første Afdeling og Processens anden Afdeling. Til hver Opgave indrømmes en Tid af 3 Timer.

Den mundtlige Prøve, til hvilken Vedkommende stedes, forsaavidt de ved Bedømmelsen af de skriftlige Opgaver ere fundne tilstrækkelig forberedte og modne, omfatter Civilret I, Civilret II, Strafferet, Proces I og Proces II.

§ 4.

Karakteren for hvert Fag bestemmes efter en samlet Bedømmelse af den skriftlige og mundtlige Besvarelse.

Karaktererne betegnes med følgende latinske og danske Betegnelser:

Laudabilis præ ceteris = Særdeles godt.

Laudabilis = Godt.

Haud illaudabilis = Temmelig godt.

Non contemnendus = Maadelig.

De latinske Betegnelser bruges, naar Vidnesbyrdet angaaer en Examen, i hvilken Prøven blot er Bestanddel, de danske, naar det angaaer Prøven som afsluttet Examen. Den Hovedkarakter, som i sidste Tilfælde bliver at beregne, betegnes med de hidtil ved juridisk Examen for Ustuderede brugte Betegnelser.

II.

Den fuldstændige juridiske Embedsexamen.

§ 5.

Den fuldstændige juridiske Embedsexamen bestaaer af 2 Dele, af hvilke den første er den under I. ommeldte juridiske Fællesprøve, den anden en Prøve i almindelig Retslære, Romerret, dansk Statsret, Soret, dansk Rethistorie og Folkeret.

Den nævnte anden Del af Examen afholdes to Gange om Aaret i de samme Tidsrum som Fællesprøven.

Det er tilladt enten at underkaste sig begge denne Examens Dele paa engang eller at tage den sidstnævnte Del efter den førstnævnte. Dog kan den anden Del ikke tages senere end 1 Aar, efterat den første Del er bestaaet, medmindre der af særegne Grunde er givet Dispensation herfra af Fakultetet.

Betingelserne for at indstille sig til den fuldstændige juridiske Embedsexamen forblive uforandrede.

Den, der har bestaaet den fuldstændige juridiske Embedsexamen, betegnes som candidatus juris og har som saadan udelukkende Adgang til de juridiske Stillinger, for hvilke den fuldstændige juridiske Embedsexamen efter de til enhver Tid bestaaende Regler er nødvendig Betingelse.

Fremdeles giver den fuldstændige juridiske Embedsexamen Adgang til at erhverve akademiske Grader, overensstemmende med de hidtil gjældende Regler.

Den, der har bestaaet den fuldstændige juridiske Examens første Del, kan fremdeles nyde de til Fremme af Embedsstudier bestemte Stipendier, som maatte være ham tilstaaede, forsaavidt han fyldestgør de gjældende Forskrifter angaaende Bevis for Flid i Embedsstudiet.

§ 6.

Den fuldstændige juridiske Examens 2den Del bestaaer af en skriftlig

og mundtlig Prøve. Ved den skriftlige Prøve gives Opgaver i den almindelige Retslære, Romerret og dansk Statsret. Til hver Opgave indrømmes en Tid af 3 Timer.

Den mundtlige Prøve, til hvilken Vedkommende stedes, forsaavidt de ved Bedømmelsen af de skriftlige Opgaver ere fundne tilstrækkelig forberedte og modne, omfatter almindelig Retslære, Romerret, dansk Statsret, Søret, dansk Retshistorie og Folkeret.

§ 7.

I almindelig Retslære, Romerret og dansk Statsret bestemmes Karakteren for hvert Fag efter en samlet Bedømmelse af de skriftlige og mundtlige Besvarelser. I Søret, dansk Retshistorie og Folkeret gives Karakteren efter den mundtlige Besvarelse alene. Ved Hovedkarakterens Beregning betragtes Søret, dansk Retshistorie og Folkeret som Bifag.

Karaktererne betegnes som hidtil ved den fuldstændige juridiske Embedsexamen.

Hovedkarakteren for bestaaet fuldstændig juridisk Embedsexamen regnes paa Grundlag af de ved begge Examens to Dele erholdte Specialkarakterer.

III.

Almindelige- og Overgangs-Bestemmelser.

§ 8.

Den ved nærværende Anordning indrettede juridiske Fællesprøve afholdes første Gang i Vinteren 1891—92.

Til samme Tid afholdes første Gang den fuldstændige juridiske Examens 2den Del for dem, der maatte ville underkaste sig samme samtidig med Fællesprøven.

§ 9.

I Henseende til Adgangen til at tage den juridiske Fællesprøve om, bliver den i Bekjendtgørelse af 18de Maj 1847 indeholdte almindelige Regel om Universitetets Embedsexaminer at anvende, saaledes at Ingen, der enten har fuldendt eller paabegyndt Prøven, uden særlig opnaaet Dispensation kan indstille sig til den paany før efter et Aars Forløb.

Den, der har taget den fuldstændige juridiske Embedsexamen, kan ikke paany indstille sig til denne Examens 2den Del alene, men maa, hvis han ønsker at tage Examen om, paany aflægge den hele Prøve paa engang eller delt efter Reglerne i § 5.

§ 10.

Den, der vil underkaste sig den fuldstændige juridiske Examen efter at have bestaaet den statsvidenskabelige Examen, er berettiget til at overføre sine ved den sidstnævnte Examen erholdte Karakterer i dansk Statsret og Folkeret.

§ 11.

De juridiske Censorer medvirke efter de hidtil gjældende Regler ved den juridiske Fællesprøve og ved den fuldstændige juridiske Examens 2den Del.

§ 12.

Den, der indstiller sig til den juridiske Fællesprøve, har at erlægge en Kjendelse af 16 Kroner. De 16 Kroner, som erlægges af Examinander, der ikke have Betingelserne for at indstille sig til den fuldstændige juridiske Examen, fordeles efter de hidtil ved den juridiske Examen for Ustuderede gjældende Regler.

De 16 Kroner, som erlægges af dem, der have Betingelserne for at indstille sig til den fuldstændige juridiske Examen, fordeles først, naar Vedkommende indstiller sig til 2den Del af denne Examen, eller naar den Frist er forløben, inden hvilken den anden Del maa tages. I sidste Fald fordeles Kjendelsen efter samme Regler som ved den juridiske Examen for Ustuderede.

Hvis den Paagjældende indstiller sig til den fuldstændige juridiske Examen, fordeles Kjendelsen saaledes: 4 Kroner til Universitetets Kasse, 4 Kroner til Sognepræsten ved Trinitatis Kirke, 4 Kroner til Notarius og 4 Kroner til Pedellerne til lige Deling.

For at indstille sig til den fuldstændige juridiske Examens 2den Del erlægges ingen Kjendelse.

Naar den nuværende Sognepræst ved Trinitatis Kirke afgaaer, bliver det at afgjøre, om de ham i visse Tilfælde tillagte 4 Kroner for Fremtiden skulle tilfalde Dekanus.

§ 13.

Hvor ikke Andet i denne Anordning er bestemt, har det fremdeles sit Forblivende ved de hidtil gjældende almindelige Regler for Embedsexaminer og de særlige Regler for de under det rets- og statsvidenskabelige Fakultet hørende Examinere.

§ 14.

Den juridiske Examen for Ustuderede afholdes i sin hidtilværende Skikkelse sidste Gang i Sommeren 1893, den fuldstændige juridiske Embedsexamen i sin hidtilværende Skikkelse sidste Gang i Vinteren 1891 —92.

Dog kunne Kandidater og Examinander, der enten inden disse Frister have bestaaet de nævnte Examinere uden at opnaa Karakteren Laudabilis eller Bekvem, eller som ved Sygdom eller lignende Forhold have været hindrede i at underkaste sig de nævnte Examinere, af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet erholde Tilladelse til at indstille sig til disse indtil et Aar efter de angivne Frister.

§ 15.

Kirke- og Undervisningsministeriet bemyndiges til at træffe de Bestemmelser, der iøvrigt maatte være nødvendige til Gjennemførelsen af denne Anordning, specielt til efter Forslag fra det rets- og statsvidenskabelige Fakultet at fastsætte de fornødne Bestemmelser om Beregningen af Hovedkaraktererne ved de omhandlede Examinere.

Ved Skrivelse af 6te Oktober 1890 anmodede *Kirke- og Undervisningsministeriet*, ved at tilstille Konsistorium et Antal Exemplarer af foranstaaende Anordning, dette om at foranledige, at der, i Medfør af Anordningens § 15, fra det rets- og statsvidenskabelige Fakultet blev indgivet Forslag om *Beregningen af Hovedkaraktererne* ved de i Anordningen nævnte Examinere. Ministeriet bad derhos tilkjendegivet Fakultetet, at Ministeriet betragtede det som en nødvendig Følge af de om den juridiske Fællesprøve fastsatte Regler, at Alle, der forberedte sig til denne Prøve, uden Hensyn til, om de opfyldte Betingelserne for at underkaste sig den fuldstændige juridiske Embedsexamen eller ikke, stilledes paa lige Fod under deres Universitetsstudium, og da det ikke kunde finde det rigtigt eller i det Hele gennemførligt at skjelne mellem dem, der attraaede at underkaste sig den hidtil gjældende Examen for Ustuderede, og dem, der vilde indstille sig til den juridiske Fællesprøve, vilde Ministeriet have fastsat, at der gaves samtlige ustuderede Jurister lige Adgang med deres akademisk uddannede Kolleger til Forelæsninger og skriftlige Øvelser under det rets- og statsvidenskabelige Fakultet.

Efterat Konsistorium under 7de s. M. havde meddelt Fakultetet Ministeriets fornævnte Skrivelse, modtog Konsistorium under 21de November s. A. nedenstaaende af Professor, Dr. juris Torp udarbejdede og af Fakultetet tiltraadte Forslag til Beregning af Hovedkaraktererne ved fornævnte Examinere (se Side 122).

I de Forslaget ledsagende Bemærkninger udtalte Professor Torp, at Beregningen — som under Voteringen vedtaget — var bragt saavidt muligt i Overensstemmelse ikke blot med Reglerne af 1871 og 1884, men ogsaa med Reglerne af 1840. Til de forskjellige Afsnit bemærkedes Følgende:

Ad I. Efter de i Anordningens § 4, sidste Punktum, brugte Udtryk maatte det ansees som givet, at der, ligesom hidtil ved juridisk Examen for Ustuderede, kun skulde kunne gives 2 Hovedkarakterer, nemlig ingen Karakter svarende til *Laudabilis et quidem egregie* og til *Non contemnendus* ved den fuldstændige juridiske Examen.

Da Fagenes Antal her var det samme som nu ved juridisk Examen for Ustuderede, nemlig 5 Hovedfag, og idet det forudsattes, at Specialkaraktererne beholdt samme Værdi som hidtil, nemlig:

Laudabilis præ ceteris	=	Særdeles godt	 16,
Laudabilis	=	Godt	 14,
Haud illaudabilis	=	Temmelig godt	 10,
Non contemnendus	=	Maadelig	 2,

blev Resultatet, at der, som hidtil ved juridisk Examen for Ustuderede, maatte kræves til Hovedkarakteren »Bekvem« 62 Points og til Hovedkarakteren »Ej ubekvem« 34 Points, hvorhos den, der ikke opnaaede mindst 34 Points, saavel som den, der i et Fag fik Nul, ansaaes for umoden, jfr. Universitetets Retsregler I. §§ 222 og 335.

Ad II. Her forudsattes anvendt de samme 4 Hovedkarakterer som hidtil ved den fuldstændige juridiske Embedsexamen samt samme Værdi for Specialkaraktererne, saaledes at Karaktererne i Bifagene havde halv Værdi mod Hovedfagene. Med Hensyn til den Virkning, der tillagdes Nul henholdsvis i et Hovedfag eller i et eller flere Bifag, vare i Henhold til det af

Fakultetet herom Vedtagne de ved Bekjendtgj. af 19de Juni 1884 for statsvidenskabelig Examen fastslaaede Regler lagte til Grund, hvorhos Nul i et Bifag, som hidtil, havde en Virkning af $\div 7$.

Den bestaaende Examen havde 7 Hovedfag og 1 Bifag $= 7\frac{1}{2}$ fulde Karakterer, den nye Examen 8 Hovedfag og 3 Bifag $= 9\frac{1}{2}$ fulde Karakterer.

Til Hovedkarakteren *Laudabilis et quidem egregie* udfordredes nu 114 Points $= 4\frac{1}{2}$ Laud præ ceteris og 3 Laudabilis.

Ligningen, hvorved det udfandtes, hvormange Præ'er der nu skulde til, blev da

$$\frac{x}{9\frac{1}{2}} = \frac{4\frac{1}{2}}{7\frac{1}{2}} = \frac{3}{5}; \text{ følgelig } x = \frac{28\frac{1}{2}}{5} = \frac{57}{10} = 5\frac{7}{10},$$

hvilket afrundet til det nærmeste Antal (halve) Karakterer gav til Resultat: $5\frac{1}{2}$ Laudabilis præ ceteris og 4 Laudabilis $= 144$ Points. Resultatets Rigtighed prøvedes ved følgende Reguladetri:

$$7\frac{1}{2} - 114 - 9\frac{1}{2}; 9\frac{1}{2} \cdot 114 = 1083; \frac{1083}{7\frac{1}{2}} = \frac{2166}{15} = 144\frac{2}{5},$$

altsaa paa det Nærmeste det ad anden Vej vundne Resultat.

Da imidlertid Reglerne af 1884 vare fremkomne ved en lignende Beregning, hvor man for at faae et helt Tal havde afrundet *nedad*, altsaa bortkastet Brøken, og da den nuværende Examen havde samme Antal Specialkarakterer som Examen før 1871, var det det mest Konservative her at gjøre samme Bevægelse tilbage og afrunde opefter, hvorefter der, ligesom før 1871, krævedes 145 Points, altsaa 6 Laudabilis præ ceteris og $3\frac{1}{2}$ Laudabilis.

Ved en aldeles tilsvarende Beregning udfandtes, at der til Hovedkarakteren *Laudabilis* skulde kræves $5\frac{7}{10}$ Laudabilis og $3\frac{8}{10}$ Haud illaudabilis eller, hvis der regnedes efter Pointsantallet, $117\frac{4}{5}$. Den samme Grund, som foran anført, førte imidlertid til ogsaa her at afrunde opefter og kræve 6 Laudabilis og $3\frac{1}{2}$ Haud illaudabilis $= 119$ Points, hvilket stemmede med de før 1871 gjældende Regler.

Ved Hovedkarakteren *Haud illaudabilis* gave tilsvarende Beregninger til Resultat, at der maatte kræves $7\frac{6}{10}$ Haud illaudabilis og $1\frac{9}{10}$ Non contemnendus eller, hvis der regnedes efter Points, $79\frac{4}{5}$. Men da man ved Beregningen af denne Karakter i 1871 var gaaet den modsatte Vej som i de ovennævnte 2 Tilfælde, nemlig havde rundet af opefter, var det naturligt her at runde af nedefter, hvorved Pointsantallet ligesom før 1871 blev $79 = 7\frac{1}{2}$ Haud illaudabilis og 2 Non contemnendus.

Ved Hovedkarakteren *Non contemnendus* endelig vilde tilsvarende Beregninger føre til at kræve $1\frac{9}{10}$ Haud illaudabilis og $7\frac{6}{10}$ Non contemnendus eller, beregnet efter Pointsantallet, $34\frac{1}{5}$. Dette Resultat kunde imidlertid umuligt fastholdes. Den, der ikke havde 34 Points til Fællesprøven, rejseredes; saa kunde 35 fornuftigvis ikke være nok til hele Examen. Det Mindste, der maatte kræves, syntes at være $34 +$ Non contemnendus i alle Fag ved Examens anden Del α : 43 Points. Denne Skjærpelse havde heller ikke nogensomhelst Betænkelighed.

Forslaget vilde herefter føre til ved alle Hovedkarakterer, undtagen

Non contemnendus at kræve det samme Pointsantal, som det i Fakultetets Regler af 24de April 1840 fordrede, hvilket ogsaa stemmede med, at Antallet af fulde Karakterer ($9\frac{1}{2}$) var det samme efter Anordning af 26de September 1890 som efter Reglerne af 1840.

Konsistorium indsendte under 5te December 1890 fornævnte Forslag, der uforandret antoges af Ministeriet, idet dette ved Skrivelse af 23de s. M. meddelte, at det i Henhold til § 15 i kgl. Anordn. om Indretningen af de juridiske Examina ved det rets- og statsvidenskabelige Fakultet af 26de September 1890 vilde have fastsat følgende

Regler for Karakterberegningen ved den ved Anord. af 26de September 1890 indførte juridiske Fællesprøve og den fuldstændige juridiske Embedsexamen.

I. Ved den juridiske Fællesprøve.

Specialkaraktererne, som kunne gives, ere følgende, og der er tillagt dem efterstaaende Talværdier:

Laudabilis præ ceteris	=	Særdeles godt	=	16.
Laudabilis	=	Godt	=	14.
Haud illaudabilis	=	Temmelig godt	=	10.
Non contemnendus	=	Maadelig	=	2.

Hovedkaraktererne ere:

Bekvem, hvortil udfordres Specialkarakterer, der tilsammen udgjøre en Talværdi af 62 Points.

Ej ubekvem, hvortil udfordres Specialkarakterer, der tilsammen udgjøre en Talværdi af 34 Points.

Den, der ikke opnaaer mindst 34 Points, saavel som den, der i nogen Disciplin erholder Nul, ansees for umoden.

II. Ved den fuldstændige juridiske Embedsexamen.

Specialkaraktererne, som kunne gives, ere følgende, og der tillægges dem efterstaaende Talværdier:

	i Hovedfag.	i Bifag.
Laudabilis præ ceteris	16.	8.
Laudabilis	14.	7.
Haud illaudabilis	10.	5.
Non contemnendus	2.	1.

Hovedkaraktererne ere:

Laudabilis et quidem egregie, hvortil udfordres Specialkarakterer, som tilsammen udgjøre en Talværdi af. 145.

Laudabilis, hvortil udfordres Specialkarakterer, som tilsammen udgjøre en Talværdi af. 119.

Haud illaudabilis, hvortil udfordres Specialkarakterer, som tilsammen udgjøre en Talværdi af. 79.

Non contemnendus, hvortil udfordres Specialkarakterer, som tilsammen udgjøre en Talværdi af. 43.

Den, som ikke opnaaer mindst 43 Points, ansees for umoden.

Endvidere bliver det ved Hovedkarakterens Beregning at iagttage, at Nul i et Hovedfag medfører, at Kandidaten ansees for umoden; Nul i et Bifag har en Virkning af $\div 7$ og udelukker fra Hovedkarakteren Laudabilis; Nul i 2 Bifag udelukker fra Hovedkarakteren Haud illaudabilis og Nul i 3 Bifag medfører, at Kandidaten ansees for umoden.

Ministeriet anmodede derhos Konsistorium om at tilkjendegive det rets- og statsvidenskabelige Fakultet, at Ministeriet bemyndigede samme til at lade fornævnte Regler bekendtgjøre paa lovlig Maade. Skrivelsen blev meddelt Fakultetet af Konsistorium under 31te December 1890.

— Under 6te Maj 1891 indsendte *de statsvidenskabelige Professorer* til Kirke- og Undervisningsministeriet en Skrivelse, hvori de udtalte, at de, efter den i Ministeriets Skrivelse af 19de August 1890 modtagne Meddelelse om, hvorledes Finansministeriet og Indenrigsministeriet havde stillet sig til Spørgsmaalet om at give statsvidenskabelige Kandidater, der havde underkastet sig Examen efter den foreslaaede Examensforandring, en bedre Adgang end hidtil til Ansættelse i disse Ministerier (jfr. foran S. 112), paany havde taget Spørgsmaalet om Omordningen af den statsvidenskabelige Examen under Overvejelse.

Efterat de havde tænkt paa flere forskellige mere eller mindre indgribende Forandringer, vare de komne til det Resultat, at de tiltrods for den lidet imødekommende Stilling til Sagen, som Finansministeriet og Indenrigsministeriet havde indtaget, vedblivende maatte anse den omtalte Ordning af den statsvidenskabelige Examen — med en Fællesprøve lig med første Del af den fuldstændige juridiske Examen, og en anden Del, bestaaende af en Prøve i de særlig statsvidenskabelige Fag — for den bedste, naar der samtidigt indførtes en særlig Examensprøve i de økonomiske Fag for dem, der ikke mente at have særlig Brug for en egentlig juridisk Uddannelse — Noget, de allerede ved deres tidligere Indstilling havde for Øje, men ikke dengang fandt tilstrækkelig Anledning til at bringe frem ved samme Lejlighed, hvorimod de nu, da Forudsætningen om en forbedret Adgang til Embedsansættelse var bristet, troede at burde fremsætte deres Plan i dens Helhed.

Det maatte nemlig erkjendes, at det havde sin Betænkelighed at skjærpe den nuværende statsvidenskabelige Examen, naar der dog ikke derved kunde sikres de statsvidenskabelige Kandidater en udvidet Adgang til Ansættelse og Avancement i Administrationen, og der var derfor ogsaa Grund til at vente, at Tilgangen af Studerende i det statsvidenskabelige Studium i den første Tid efter Forandringen vilde tage noget af, idet navnlig de, der ikke tænkte paa at søge Ansættelse under Administrationen, neppe vilde underkaste sig de skjærpede Fordringer, medens andre vilde foretrække at underkaste sig den juridiske Embedsexamen. For de Sidstes Vedkommende havde de imidlertid det Haab, at Tilbagegangen i de Studerendes Tal ogsaa kun vilde blive foreløbig; thi det vilde sikkert vise sig, at den Uddannelse, som de statsvidenskabelige Kandidater vilde faae efter den foreslaaede Ordning, var baade videnskabelig værdifuld og tillige svarende til det praktiske Livs

Krav. Og naar saa var, vilde de statsvidenskabelige Kandidater nok lidt efter lidt vinde saaledes frem baade i Administrationens Embedsstillinger og i private Stillinger, at det vilde afgive tilstrækkelig Opfordring til, at et passende Antal Studerende vilde underkaste sig den statsvidenskabelige Embedsexamen i dennes nye Form. De statsvidenskabelige Professorer havde derfor ogsaa i deres oprindelige Forslag hertil kun en enkelt mindre Forandring at foreslaa, nemlig den, at der ikke sattes nogen Tidsfrist, inden hvilken statsvidenskabelige Studerende skulde tage den sidste Del af Examen, efterat de havde bestaaet den første Del (den juridiske Fællesprøve). Ophevelsen af denne Tidsfrist vilde nemlig lette Examen, og der var ikke, saaledes som ved den fuldstændige juridiske Examen, nogen saadan indre Forbindelse mellem de Fag, der hørte til første Del, og de Fag, der hørte til anden Del, at det af den Grund skulde være nødvendigt at fastholde en snever Forbindelse i Tid.

Ved den her foreslaaede Ordning af den statsvidenskabelige Examen og den dertil knyttede Universitetsundervisning fyldestgjordes derimod neppe de Krav, som fra forskellige andre Sider stilledes til Universitetets Virksomhed i de sociale Fag. Der var nemlig Adskillige, som ønskede at studere de nationaløkonomiske Fag og Statistik uden at knytte disse Studier til et ret omfattende specifik juridisk Studium. Foruden saadanne Personer, som vilde studere de sociale Fag for deres egen Skyld eller for at virke som Lærere særlig i disse Fag — der var saaledes fra Højskolerne fremkommet Ønsker i denne Retning og der havde ogsaa blandt Tilhørerne været Højskolelærere —, fandtes der adskillige Videnskabsdyrkere fra andre Fag, t. Ex. Historie, Geografi, Filosofi m. fl., der kunde ønske at benytte de nationaløkonomiske Fag som Udgangspunkter og Støtte for deres egentlige Fagstudium, hvad der havde været Tilfældet med Flere, som havde taget statsvidenskabelig Examen. Det var heller ikke saa sjældent, at Forretningsfolk af forskellige Brancher ønskede at studere Nationaløkonomi, og endelig var der en ret udbredt Trang til Indsigt i Statistikens Methode. Det var jo i den nyere Tid blevet mere og mere almindeligt i en Mængde Fag at benytte den induktive Methode istedetfor den blotte logiske Deduktion, og herved var man kommen ind paa i vid Udstrækning at anvende Statistik: en rationel Benyttelse af Masse-Erfaringer. Det var ikke blot i Videnskaben, men ogsaa i det praktiske Liv, at man fandt Statistiken anvendt som det vigtigste Hjælpemiddel ved en Mængde Undersøgelser; men de statistiske Metoder, der jevnlig anvendtes, vare desværre, og det ikke mindst ved videnskabelige Undersøgelser — man skulde blot henvise til adskillige medicinske Doktordisputater — ingenlunde tilfredsstillende, fordi de Personer, der benyttede statistiske Undersøgelser, vare saa temmelig ukjendte med den rette Methode for disses Anvendelse. Der turde derfor i ikke ringe Grad trænges til Vejledning i rationel Anvendelse af Statistiken.

De Ønsker og Krav paa Uddannelse i økonomiske og statistiske Kundskaber, som saaledes fra forskellige Sider gjorde sig gjældende, vilde vanskeligt kunne fyldestgøres ved en enkelt, bestemt fastslaaet Form for en økonomisk-statistisk Examen. Medens nogle af de nys berørte Personer

kun ønskede et kort Kursus i et enkelt Fag, vilde utvivlsomt Adskillige sætte Pris paa at kunne foretage et videregaaende Studium af flere beslægtede eller naturligt sammenhørende Fag og derhos at kunne afslutte et saadant Studium med en Examen, og det anbefalede sig derfor i høj Grad at indrette en Magisterkonferens efter det ved Skoleembedsexamen givne Mønster, saaledes at der gaves de Paagjældende Adgang til selv indenfor en vis Ramme at udpege det Fag, de ønskede at gjøre til Hovedfag, medens der ved Siden heraf krævedes Prøve i forskellige Bifag. Hovedfag maatte da enten Økonomi eller Statistik blive, medens der ved Siden heraf som Bifag — foruden henholdsvis Statistik eller Økonomi — nærmest maatte tænkes paa Fag som den nyere Tids Historie, almindelig Retslære og Folkeret, Handels- og Vexelret, Sociologi eller social Encyclopædi, Forsikringsvidenskab m. fl. Medens den her foreslaaede Ordning af det statsvidenskabelige Studium med tilhørende Examiner neppe vilde kræve nogen Forøgelse af de forhaanden værende Lærerkrafter ved Universitetet, troede man, at det vilde være hensigtsmæssigt, om der, i Lighed med hvad der i den nyere Tid var sket ved flere af de tyske Universiteter, blev oprettet et »statistisk Laboratorium«, hvor man kunde afholde de praktiske Øvelser og den mere specielle Undervisning, som den sidst omhandlede Examen vilde gjøre Krav paa og tildels forudsatte. Et saadant »Laboratorium« vilde ikke medføre synderlige Omkostninger og vilde kunne finde Lokale i den nu til Kvæsturen anviste Gaard i Studiestræde; der vilde dér kunne bibringes de Studerende en Indøvelse i den praktiske Statistik, som nu ganske savnedes, ligesom der i det Hele dér vilde kunne udføres Arbejder, som vilde have ikke ringe Betydning for det almindelige Studium af Nationaløkonomi og Statistik.

De statsvidenskabelige Professorer indstillede herefter til Ministeriet, at det oprindelige Forslag om Ordningen af den statsvidenskabelige Examen, saaledes som det var blevet fremsat af det rets- og statsvidenskabelige Fakultet i den Skrivelse, der under 4de Juni 1890 af Konsistorium var bleven indsendt til Ministeriet, blev gennemført, dog med den foran omtalte Ændring med Hensyn til Tidsfristen mellem første og anden Del af Examenen, samt at der blev indrettet en særlig nationaløkonomisk Magisterkonferens i Lighed med Skoleembedsexamen. Der tilføjedes, at hvis Ministeriet maatte godkjende den fremsatte Tanke, skulde man fremkomme med de fornødne mere detaillerede Forslag om den nærmere Ordning heraf.

b. Forskellige Afgjørelser.

Ved Kirke- og Undervisningsministeriets Skrivelse af 26de Februar 1890 blev der meddelt de juridiske Professorer Tilladelse til først at begynde deres Forelæsninger i Foraarshalvaaret 1890 en Uge efter Tilendebbringelsen af de juridiske Examiner, der kunde ventes sluttede den 22de s. M.

— Under 6te Juli 1889 meddelte Ministeriet, efter Fakultetets Anbefaling, Stud. juris N. N., der i Sommeren s. A. havde underkastet sig den fuldstændige juridiske Embedsexamen med Karakteren Haud illaudabilis og

i det næste Aar skulde aftjene sin Værnepligt, Tilladelse til paany at indstille sig til den nævnte Examen i Vinteren 1889—90. I Skrivelse af 1ste s. M. havde Fakultetet bemærket, at der for at bevilge en Undtagelse fra Plakaten af 1847 i dette Tilfælde talte, at Plakatens Regel, saaledes som Forholdene stillede sig med Hensyn til Ansøgerens Værnepligt, vilde medføre, at Muligheden for ham til paany at indstille sig vilde blive udskudt mindst $1\frac{1}{2}$ Aar og sandsynligvis meget længere, og at den saaledes paa en Maade, man ikke kunde have for Øje, da den blev given, vilde gribe forstyrrende ind i Ansøgerens hele Livsplan. Under disse Forhold og i Overensstemmelse med de Lempelser i Reglerne for forskellige akademiske Forhold, som af Hensyn til Værnepligten vare blevne gjorte, anbefalede Fakultetet, at Andragendet blev bevilget.

— Efter Andragende fra Stud. juris N. N., der havde indmeldt sig til den fuldstændige juridiske Examen i Vinteren 1889—90, men som ved Sygdom blev forhindret i at indstille sig, blev der af Fakultetet meddelt Tilladelse til, at det indbetalte Examensgebyr tilbagebetaltes ham.

— Ved Afholdelsen af den fuldstændige juridiske Examen i Sommeren 1890 meddelte Fakultetet Stud. juris N. N. Tilladelse til, paa Grund af Halsbetændelse, at indstille sig til den mundtlige Del af Examen paa et senere Tidspunkt, end hans Nummer lød paa.

— Ved Ministeriets Skrivelse af 21de Maj 1890 blev der, efter Fakultetets Indstilling, meddelt Stud. juris N. N. Tilladelse til at indstille sig til den fuldstændige juridiske Examen i Vinteren 1890—91, uanseet at han i Maj s. A. havde indstillet sig til og forladt bemeldte Examen. Fakultetet anbefalede i Skrivelse af 10de Maj s. A., at Tilladelsen meddeltes, da Andrageren i det næste Aar skulde aftjene sin Værnepligt, efter hvad der var meddelt af et Medlem af Fakultetet ved Søværnet, saaledes at han af den Grund vilde være forhindret i at fremstille sig til Examen i Sommeren 1891; da det var ønskeligt og i og for sig heldigt, at han som Lehnsgreve havde bestaaet den fuldstændige juridiske Examen, og dette vel saa kunde naaes forinden Grevskabets Overtagelse, idet under den modsatte Forudsætning Grevskabets Administration vilde frembyde stor Hindring for Studiernes Fortsættelse, medens dog paa den anden Side Overtagelsen ikke kunde udskydes meget længe efter Besidderens Fuldmyndighedsalder, og da endelig Andrageren ikke vilde benytte sin Examen til at skaffe sig et Levebrød, saaledes at der ikke derved vilde begaaes Uret mod Nogen, selv om han opnaaede et halvt Aars højere Anciennitet, end efter Regelen vilde være Tilfældet. I Betragtning af disse ganske særlige Omstændigheder, vilde der heller ikke skabes nogetsomhelst Præcedens for Fremtiden, i Særdeleshed heller ikke i Retning af, at en Lægeattest, som den der var vedlagt, i og for sig skulde afgive en tilstrækkelig Grund for en Dispensation.

— I Skrivelse af November 1889 henledede 26 statsvidenskabelige Studerende Fakultetets Opmærksomhed paa den store Vanskelighed, der for de statsvidenskabelige Studerende laa i den Omstændighed, at de ikke havde nogen sikker Kundskab om, hvilke Krav der stillede sig til dem i »dansk Retsencyclopaedi«, idet de Lærebøger, som forelaa i de herunder faldende civilretlige Fag, antoges nærmest at være bestemte for de juridiske Studerende

og saavidt vidstes, forlangtes det ikke af de statsvidenskabelige Studerende, at de skulde være bekendte med hele Indholdet af disse Lærebøger. De androge derfor om, at der maatte blive meddelt dem en nærmere Angivelse af, hvilke Fordringer der ved den statsvidenskabelige Examen stilledes til Kandidaternes Kundskaber i »dansk Retsencyclopedi.« Under 1ste Marts 1890 tilskrev Fakultetet Andragerne, at det havde taget deres Andragende under Overvejelse, og efterat have anerkjendt dets Berettigelse, besluttet gennem vedkommende Professorer at lade de statsvidenskabelige Studerende tilflyde den attraaede Meddelelse.

— Et af Stud. polit. N. N. indgivet Andragende om, at de af ham afleverede skriftlige Arbejder ved den statsvidenskabelige Examen i Sommeren 1890 ikke maatte blive underkastede Bedømmelse, besvarede Fakultetet i Skrivelse af 21de Maj s. A. derhen, at det var en vedtagen Regel i Fakultetet, at ingen Kandidat, som havde fuldendt den skriftlige Del af Examen, kunde undgaa Censur over denne Del.

5. Forelæsninger og Examiner under det lægevidenskabelige Fakultet.

Paa Grund af det store Antal Kandidater, der indstillede sig til den lægevidenskabelige Embedsexamen i Sommeren 1890, meddelte Kirke- og Undervisningsministeriet ved Skrivelse af 25de April s. A. Tilladelse til, at Examen maatte begynde allerede i Maj s. A.

— Ved Ministeriets Skrivelse af 26de Juni 1889 blev et Andragende fra Stud. med. & chir. N. N. om Tilladelse til at indstille sig til 1ste Del af den lægevidenskabelige Embedsexamen i Vinteren 1889—90, uanset at han havde været oppe til samme Examen i Sommeren 1889 og var bleven rejiceret, afslaaet. Det lægevidenskabelige Fakultet udtalte i sin Erklæring, at det ikke kunde anbefale Andragendet, da Andrageren havde været oppe til 1ste Del af Examen i 1888 og havde gjort en daarlig Examen, uden dog at falde igjennem, hvorfor han var gaaet op paany i Sommeren 1889, men denne Gang var bleven rejiceret.

— Under 11te Juli og 4de Oktober 1889 bifaldt Ministeriet, efter Fakultetets Indstillinger, at 2de Studenter, der havde indstillet sig til den i Sommeren s. A. afholdte 1ste Del af den lægevidenskabelige Embedsexamen, men, efterat have aflagt Prøve i Dissektion, paa Grund af Sygdom havde maattet forlade Examen, atter maatte indstille sig til bemeldte Examen i Vinteren 1889—90, saaledes at de beholdt Karakteren i Dissektion.

— I Anledning af et af islandsk Lægekandidat N. N., der var Student fra Reykjavik Skole og havde taget den filosofiske Prøve, indgivet Andragende om, at det maatte blive tilladt ham at underkaste sig en Tillægsexamen i Lægevidenskab ved Kjøbenhavns Universitet, saaledes at han derved fik Ret til at praktisere som Læge i Danmark, tilskrev Ministeriet under 21de November 1889 det lægevidenskabelige Fakultet, at Ministeriet i Henhold til Fakultetets Erklæring meddelte Andrageren Tilladelse til at aflægge den ønskede Tillægsprøve saaledes, at den kom til at omfatte den fuldstændige læge-

videnskabelige Embedsexamen, alene med Undtagelse af den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen, og at Kandidatens Hovedkarakter blev at beregne af Middeltallet af de 14 Specialkarakterer, der under denne Forudsætning gaves ham, hvorimod Ministeriet med Hensyn til Andragerens eventuelle Ret til efter endt Examen at praktisere som Læge i Danmark maatte henvise ham til at henvende sig til Justitsministeriet.

— Ved Skrivelse af 25de Januar 1890 bifaldt Ministeriet, efter Fakultetets Indstilling, at Stud. med. & chir. N. N., der havde indstillet sig til den lægevidenskabelige Examens 1ste Del i Vinteren 1889—90, men ved Sygdom var bleven forhindret i at afslutte denne Examen, maatte indstille sig til samme Examen i Sommeren 1890, saaledes at den ham tildelte Karakter i Dissektion beholdt sin Gyldighed og suppleredes ved Prøve i de øvrige til bemeldte Examen hørende Fag.

— Under 19de Februar 1890 meddelte Ministeriet, efter Fakultetets Indstilling, Stud. med. & chir. N. N. Tilladelse til at indstille sig til den lægevidenskabelige Embedsexamens 1ste Del i Sommeren 1890, uanseet at han havde paabegyndt Examen i December 1889, da han dengang havde maattet afbryde Examen paa Grund af Sygdom.

— Ved Skrivelse af 24de Marts 1890 meddelte Ministeriet, efter Fakultetets Indstilling, Tilladelse til, at Stud. med. & chir. N. N., paa Grund af særegne Sygdomsforhold i hans Hjem, maatte indstille sig til den lægevidenskabelige Embedsexamens 2den Del i Vinteren 1890—91, uanseet at han allerede i Sommeren 1889 havde taget 1ste Del af bemeldte Examen.

— Under 16de Juli 1890 meddelte Ministeriet, efter Fakultetets Indstilling, Stud. med. & chir. N. N. Tilladelse til at indstille sig til den lægevidenskabelige Embedsexamens 1ste Del i Vinteren 1890—91, saaledes at han beholdt den Karakter, han havde faaet i den praktiske Prøve ved samme Examen i Juni 1890, da han paa Grund af Sygdom ikke havde kunnet absolveret den mundtlige Del af Examen.

6. Forelæsninger og Examiner under det filosofiske Fakultet.

Ved Ministeriets Skrivelse af 14de April 1890 blev det, efter Fakultetets Indstilling, tilladt Stud. mag. N. N. at indstille sig til Skoleembedsexamen i Sommeren 1890, uagtet han i Januar s. A. havde indstillet sig til samme Examen og forladt denne paa Grund af Sygdom.

7. Forelæsninger og Examiner under det mathematisk-naturvidenskabelige Fakultet.

a. *Bekjendtgjørelse af 31te December 1889 om Forandring i Anordning af 25de Oktober 1883 om Indførelse af nye Skoleembedsexaminer.*

I Anledning af Forespørgsler fra tvende theologiske Kandidater, der i Hønhold til Anordningen om Indførelse af nye Skoleembedsexaminer ved

Kjøbenhavns Universitet af 25de Oktober 1883 agtede at benytte den dem i Anordningens § 7 givne Ret til at lade deres Embedsexamen træde istedetfor Prøven i et af Hovedfagene ved Skoleembedsexamen, om, i hvilke Bifag de i saa Fald skulde underkaste sig Prøve ved Tillægsexamen, anmodede Kirke- og Undervisningsministeriet ved Skrivelse af 1ste November 1886 Konsistorium om, da Ordene i Anordningens § 7 i det Hele taget kunde give Anledning til forskellige Tvivl, at tage dette Spørgsmaal under Overvejelse og eventuelt at fremsende Forslag til en forandret Affattelse af Paragrafen.

I Henhold til Konsistoriums Anmodning blev der af det filosofiske og det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet nedsat et Udvalg, der dog dengang ikke kom til at afgive Betænkning.

Ved Skrivelse af 19de Juli 1889 tilstillede Ministeriet Konsistorium en fra Cand. theol. N. N. indkommen Forespørgsel angaaende hans Adgang til at indstille sig til Skoleembedsexamen med Fysik som Hovedfag, hvorhos Ministeriet, under Henvisning til ovennævnte Skrivelse af 1ste November 1886, udbad sig Konsistoriums Erklæring.

Det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet udtalte i Skrivelse af 16de Oktober 1889, at det havde foranlediget Spørgsmaalet om en forandret Affattelse af § 7 i Anordningen af 25de Oktober 1883 om Skoleembedsexamen paany drøftet af et allerede tidligere derom nedsat kombineret Udvalg af Delegerede fra det filosofiske og det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet. Den af Udvalget afgivne Betænkning og Forslag vare tiltraadte af sidstnævnte Fakultet.

Det filosofiske Fakultet bemærkede i Skrivelse af 11te November 1889, at det ganske tiltraadte det stillede Forslag.

I den af ovennævnte Udvalg (Professorerne Johnstrup, Vilh. Thomsen, Wimmer og Zeuthen) afgivne Erklæring udtaltes, at det troede, at det baade stemmede bedst med Ordlyden af den til det rettede Opfordring til at forelægge et Forslag til en forandret Affattelse af fornævnte § 7 og i sig selv var rigtigst, ikke at foreslaa nogen Ændring i de Bestemmelser i denne Paragraf, der virkelig indeholdt det, som Affatterne vidstes eller maatte antages at have tilsigtet, men derimod kun, paa en med alt det Øvrige stemmende Maade, at udfylde de Bestemmelser, der nu kunde anvendes paa en Maade, som neppe Nogen havde tænkt paa at tillade.

Udvalget indskrænkede sig derfor til at foreslaa:

1) at der i Reglerne for Tillægsexamen for theologiske Kandidater og dem, der havde underkastet sig en Magisterkonferens i et af de under det filosofiske Fakultet hørende Skolefag, i hvilke det var overseet, at denne Tillægsexamen ogsaa kunde tages under det *matematisk-naturvidenskabelige Fakultet*, tilføjedes, at den i dette sidste Tilfælde skulde omfatte en af de følgende Faggrupper: Matematik, Fysik og enten Astronomi eller Kemi i det for disse Fag som Bifag fastsatte Omfang, eller Zoologi, Botanik og Geografi i det ved en Skoleembedsexamen i disse Fag fastsatte Omfang;

2 og 3) at der i Bestemmelserne om Tillægsexamen i et Hovedfag for dem, der havde underkastet sig en Magisterkonferens i Astronomi eller Kemi, og for polytekniske Kandidater til Ordet »Hovedfag« føjedes »under det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet« og til Ordene »polytekniske Kandidater« føjedes »med første eller anden Karakter.«

Med disse Tilføjelser og med en rent formel Ændring, som den første af dem gjorde nødvendig, vilde den omspurgte Paragraf kunne affattes saaledes, som det var gjort i Udvalgets Forslag.

Ved Skrivelse af 29de November 1889 indsendte *Konsistorium* Fakulteternes Erklæringer, idet det anbefalede det af Udvalget stillede Forslag. Dette Forslag blev af Ministeriet under 31te s. M. indstillet og bifaldet ved kgl. Resolution af s. D., hvorefter Ministeriet under s. D. udstedte følgende *Bekjendtgørelse om Forandring i allerhøjeste Anordning af 25de Oktober 1883 om Indførelse af nye Skoleembedsexaminer*:

Efter Ministeriets derom nedlagte allerunderdanigste Forestilling har det under Dags Dato behaget Hs. Majestæt Kongen allernaadigst at bifalde:

at Bestemmelserne i den allerhøjeste Anordning af 25de Oktober 1883 om Indførelse af nye Skoleembedsexaminer ved Københavns Universitet, Afsnit A § 7, affattes saaledes:

De i § 6 nævnte Rettigheder kunne ogsaa erhverves af:

a) Theologiske Kandidater, som have taget Embedsexamen med Hovedkarakteren *Laudabilis* eller *Haud illaudabilis primi gradus*, ligesom ogsaa af dem, der have underkastet sig en Magisterkonferens i et af de under det filosofiske Fakultet hørende Skolefag, naar de med Karakteren »*Admissus*« bestaa en Prøve enten: 1) i 2 af de i §§ 1 og 4 nævnte under det filosofiske Fakultet hørende Fag i det Omfang, der er fastsat for dem som Bifag, og saaledes at der ved Valget af disse Fag følges de i § 4 fastsatte Regler, eller 2) i Mathematik, Fysik og enten Astronomi eller Kemi i det for disse Fag som Bifag fastsatte Omfang, eller 3) i Zoologi, Botanik og Geografi i det nedenfor under B. 12, § 1 a, b. og d. angivne Omfang;

b) af dem, der have underkastet sig en Magisterkonferens i Astronomi eller Kemi, samt polytekniske Kandidater med første eller anden Karakter, naar de lade sig prøve ved en af Fakultetet ordnet Tillægsexamen i et af de i det Foregaaende nævnte Hovedfag under det mathematisk-naturvidenskabelige Fakultet og ved denne opnaa Karakteren »*Admissus*«;

c) af dem, der have underkastet sig en Magisterkonferens i Naturhistorie eller Geografi, naar de lade sig prøve ved en af Fakultetet nærmere ordnet Tillægsexamen, der sammen med Magisterkonferensen udviser de samme Kundskaber som Skoleembedsexamen med Naturhistorie og Geografi som Hovedfag, og ved denne opnaa Karakteren »*Admissus*«.

b. Bekjendtgørelse af 25de Oktober 1890 angaaende Tillægsbestemmelser til de for Skoleembedsexaminer og for den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen gjældende Regler med Hensyn til Prøverne i Fysik.

Fra 4 Studerende, der forberedte sig til Skoleembedsexamen med Naturhistorie og Geografi som Hovedfag, modtog Konsistorium i Oktober 1889 et Andragende om, at Konsistorium vilde udvirke, at ovennævnte Examen for Fremtiden maatte kunne tages i to Afdelinger, en første, omfattende Bifagene Fysik og Kemi, og en anden, omfattende de egentlige Hovedfag (Botanik, Geologi, Zoologi og Geografi). Som Støtte for dette Andragende

anførtes Følgende. De fire Hovedfag hver for sig vare saa omfattende og krævede, bortseet fra Forelæsninger og Hjemmestudier, saamange praktiske Øvelser, at det var umuligt samtidigt at kunne deltage i Forelæsninger og Øvelser i Bifagene. Skoleembedsexamen i Naturhistorie ansaaes i Almindelighed af de Studerende for at være den vanskeligste af de nye Skoleembedsexaminer; thi, medens man ved de andre Examiners kunne koncentrere sine Studier om 1 Hovedfag, havde der her ikke mindre end 4, der med den Udvikling, Naturvidenskaben i den nyere Tid havde faaet, hver for sig meget vel maatte siges at kunne repræsentere et Hovedfag. Det havde da ogsaa viist sig, at hvorvel den gamle Magisterkonferens ikke bød de samme Fordele som Skoleembedsexamen, havde alligevel ikke faa af de naturhistoriske Studerende valgt at forberede sig til Magisterkonferens. Fordringerne til Skoleembedsexamen og den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen vare omtrent de samme. Kirke- og Undervisningsministeriet havde derfor tilladt, at Studerende, der havde bestaaet sidstnævnte Examen og ved denne opnaaet mindst Laudabilis i Kemi, kunde overføre denne Karakter til Skoleembedsexamen. I Virkeligheden forelaa der altsaa allerede en begyndende Deling af Examen, men for at denne Deling skulde kunne faae virkelig Betydning og blive til Lettelse for de Studerende, var det nødvendigt, at ogsaa Karakteren i Fysik kunde overføres. Herved fremkom imidlertid et Par Vanskeligheder, dels at Fordringerne i Fysik til Skoleembedsexamen vare større end til lægevidenskabelig Forberedelsesexamen, dels at der til Skoleembedsexamen i Fysik gaves 4 Karakters, hvoraf 2 for skriftlige Udarbejdelser, medens der ved lægevidenskabelig Forberedelsesexamen kun gaves 1. Ansøgerne havde imidlertid tænkt sig en mulig Løsning af disse Vanskeligheder paa følgende Maade. Lægevidenskabelig Forberedelsesexamen kunde for Fremtiden benyttes som første Del af Skoleembedsexamen for Fysikens og Kemiens Vedkommende. Herved blev dog at iagttage, at Examinanden maatte ved Indmeldelsen opgive, at han ønskede at benytte Forberedelsesexamen som første Del af Skoleembedsexamen, og nogle Dage før mundtlig Examen maatte han møde paa Universitetet for at udarbejde 2 skriftlige Opgaver i Fysik. Ved den mundtlige Examen gaves der ham endvidere 4 Spørgsmaal med 2 Karakters istedetfor som til lægevidenskabelig Forberedelsesexamen 2 Spørgsmaal med 1 Karakter, Alt — skriftligt og mundtligt — efter et Omfang svarende til Fordringerne i Fysik som Bifag ved Skoleembedsexamen. Hvad Kemien angik, da blev Karaktererne ligefrem at overføre.

I den af *det mathematisk naturvidenskabelige Fakultet* efter Konsistoriums Anmodning afgivne Erklæring af 28de December 1889 udtalte Fakultetet, at Ansøgernes Motivering af Ønskeligheden af en slig Deling af fornævnte Skoleembedsexamen indeholdt Meget, som Fakultetet kunde tiltræde, og at det navnlig var enigt med dem i, at denne Examen, naar den skulde have noget at betyde, stillede særdeles store Fordringer til Kandidaterne, hvorfor en Lettelse af Byrden ved en Fordeling af denne, uden at der derfor opgaves noget af Fordringerne, baade var særdeles ønskelig og oftere havde været drøftet i Fakultetet. Det vilde i og for sig være heldigt, om den nævnte Forberedelsesexamen, som ikke faa af de Studerende,

der senere havde indstillet sig til Magisterkonferens i Naturhistorie eller til Skoleembedsexamen i Naturhistorie og Geografi, havde underkastet sig som en Slags Fagprøve, kunde anvendes paa den antydede Maade, og heldigt i to Henseender. For det Første, fordi det vilde være en Lettelse for de Studerende, paa denne Maade at kunne absolvere Bifagene en Tid, før de underkastede sig den endelige Prøve i Hovedfagene, og for det Andet, fordi det var særdeles nyttigt for dem at blive prøvede foreløbig i 2 naturhistoriske Fag (Zoologi og Botanik); vigtigt ogsaa for Lærerne, som derved bleve bekendte med deres mulige svage Sider og istand til ved Raad og Vejledning at hjælpe dem paa rette Vej, — Noget, hvortil Lejligheden ellers var meget mangelfuld, saameget mere som disse Studerendes Benyttelse af Examinationer, Øvelser, o. s. v. ofte betydeligt indskrænktes af deres Kamp for Tilværelsen ved at give Skoleundervisning. Men som Fordringerne i Fysik nu vare, lod dette sig ikke gjøre uden at udvide Prøven i Fysik for disse Studerende paa den i Andragendet antydede Maade; men denne Vej kunde *ikke* følges, da det ikke lod sig gjøre at paalægge den medicinske Censor i Fysik det ham ganske uvedkommende Arbejde, at deltage i en udvidet Censur i Fysik, Bedømmelse af 2 skriftlige Arbejder derunder indbefattet. Der maatte derfor betrædes en anden Vej, hvorved der rigtignok opgaves de Fordele, som vilde være forbundne med at benytte den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen som Gjennemgangsled, men hvorved Byrden for de Studerende vilde lettes i en ikke ringe Grad. Fakultetet foreslog derfor, at der søgtes udvirket den Bestemmelse, at det fremtidig skulde være vedkommende Studerende tilladt at tage Skoleembedsexamen i Naturhistorie og Geografi i 2 Afdelinger, af hvilke den ene omfattede Bifagene Fysik og Kemi, den anden Hovedfagene Naturhistorie og Geografi, saaledes at Examen i Bifagene toges først, og at denne Examen kun afholdtes engang om Aaret, i Sommerhalvaarets Slutningsmaaned. Det vilde nemlig ikke være nødvendigt at holde denne Prøve i Bifagene mere end engang om Aaret, og da var Juni—Juli den heldigste Tid, da der i Januar faldt saa mange Examinere i de samme Fag ved den polytekniske Læranstalt. En saadan Ordning vilde ikke medføre forøgede Udgifter eller forøget Examensarbejde for Examinatorer og Censorer. Den gjældende Tilladelse til at overføre Karaktererne i Kemi af mindst Værdi = *Laudabilis* fra lægevidenskabelig Forberedelsesexamen kunde formentlig blive staaende, da det lod sig tænke, at Studerende, der havde denne Examen, men senere af Helbredshensyn eller deslige ændrede deres Studiebane, kunde vilde benytte den.

Under 24de Januar 1890 anmodede *Konsistorium* Fakultetet om at tage fornævnte Sag under fornyet Overvejelse under Henviisning til den Anomali, der vilde fremkomme, naar en enkelt Skoleembedsexamen deltes, medens en saadan Deling ikke fandt Sted ved andre.

I Skrivelse af 10de April s. A. meddelte *Fakultetet*, at den fornyede og udførlige Overvejelse, som det havde underkastet denne Sag, imidlertid desværre kun havde ført til det Resultat, at Fakultetet ikke saa sig istand til at paavise en Løsning af Spørgsmaalet, som ikke medførte *enten* en Deling af Skoleembedsexamen i Naturhistorie og Geografi (saaledes at Bifagene:

Fysik og Kemi kunde tages for sig) eller at Kravene til Fysik i Anordning af 25de Oktober 1883 modificeredes. Dette sidste kunde ske ved en Bestemmelse omtrent saalydende:

»Studenter, der have taget den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen og ved denne erholdt Laudabilis i Fysik og i theoretisk og praktisk Kemi, fritages for at underkaste sig Prøve i disse Fag som Bifag, naar de senere ville underkaste sig Skoleembedsexamen i Naturhistorie og Geografi. Karaktererne i de nævnte Fag overføres ikke til denne Embedsexamen, hvis Hovedkarakterer i saa Fald beregnes uden Hensyn til dem.«

Efterat *Konsistorium* i Skrivelse af 8de Maj s. A. til Kirke- og Undervisningsministeriet havde sluttet sig til Fakultetets sidste Indstilling, udtalte *Ministeriet* i Skrivelse til *Konsistorium* af 21de s. M., at skjønt det i og for sig Intet havde at indvende mod Realiteten af det modtagne Forslag, fandt Ministeriet sig dog, forinden Videre foretoges, nødsaget til at begjære *Konsistoriums* nærmere Yttringer med Hensyn til Affattelsen af den foreslaaede Bestemmelse. Saavidt skjønnedes, gik Forslaget ud paa, at Fritagelsen for Prøven i Fysik ved Skoleembedsexamen skulde være betinget af, at Kandidaten havde opnaaet Laudabilis *baade* i Fysik *og* i Kemi, og at de, der vilde benytte sig af den ommeldte Fritagelse, tabte den dem hidtil ifølge kgl. Resolution af 16de Juli 1886 tilkommende Ret til at overføre Karakteren i Kemi til Skoleembedsexamen. Ministeriet nærrede imidlertid nogen Tvivl om, hvorvidt disse Resultater vare tilsigtede ved Indstillingen, da der ved de motiverede Udtalelser saavel fra *Konsistorium* som fra Fakultetets Side nærmest kun syntes at være tænkt paa en Ændring i Kravene til Fysik, medens det udtrykkelig var bemærket, at den gjældende Tilladelse til Overførelse af Karakteren i Kemi formentlig kunde blive staaende, uden at det nærmere var begrundet, hvorfor denne Tilladelse skulde bortfalde i de Tilfælde, hvor den foreslaaede nye Bestemmelse kom til Anvendelse. Ministeriet ønskede derfor i hvert Fald at erholde en Udtalelse om dette Punkt, da det selvfølgelig vilde være den simpleste og klareste Ordning af Sagen alene at give en ny Regel for Fysikprøven, som ikke berørte den tidligere Regel om Prøven i Kemi.

Efter *Konsistoriums* Anmodning afgav *det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet* under 25de Juni 1890 en ny Erklæring, hvori udtaltes, at det i sin Skrivelse af 28de December 1889, under Forudsætning af en Deling af fornævnte Skoleembedsexamen, var gaaet ud fra, at vedkommende Kandidat skulde have opnaaet Laudabilis *baade* i Fysik og i Kemi til den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen. Da der i Ministeriets Skrivelse af 21de Maj 1890 nu udtaltes, at det vilde sætte Pris paa fra Fakultetet at faae et nyt Forslag til en ny Regel alene for Fysik, uden at der rørtes ved eller — direkte eller indirekte — skete nogen Ændring ved kgl. Resolution 16de Juli 1886 om Prøven i Kemi, var der under Forhandlingerne i Fakultetet fremsat og vedtaget følgende Forslag:

»Studerende, der ønske at kunne overføre de Karakterer, de erhverve i Fysik ved lægevidenskabelig Forberedelsesexamen, til Skoleembedsexamen, have ved Indtegningen til den nævnte Forberedelsesexamen at gjøre Anmeldelse om dette deres Ønske. De vil da af Professor physices og to af

denne tilkaldte (eventuelt af Ministeriet approberede) Censorer være at meddele vedkommende Studerende to skriftlige Opgaver, som besvares paa en af Fakultetets Dekanus nærmere bestemt Dag førend den mundtlige Prøve, ved hvilken der tildeles Kandidaten 2 Karakterer, en for kemisk og en for mekanisk Fysik. Om de ved denne Lejlighed givne Karakterer gives der af Censorerne skriftlig Indberetning til Ministeriet.»

Fakultetet bemærkede, at den sidste Passus var tilføjet af Hensyn til, at der ikke eksisterede nogen Protokol, hvori Karaktererne for disse skriftlige Prøver vilde kunne indføres. Fordringen, at den overførte Karakter skulde være mindst Laudabilis, syntes at kunne bortfalde her, hvor Talen var om 4 Karakterer. Praktisk vilde Sagen for Tiden kunne ordnes saaledes, at Examinator og den ene Censor i Fysik ved den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen fungerede med Professor physices som Dommere over de skriftlige Besvarelser; de Paagjældende vare for Tiden Docent Prytz og Professor Bohr, hvilken Sidste dette Hverv ganske vist — som tidligere bemærket — ikke kunde paalægges, men som efter Professor physices' Meddelelse havde erklæret sig villig dertil.

Efterat *Konsistorium* ved Skrivelse af 3die Juli 1890 til Ministeriet havde indstillet Fakultetets Forslag, og *det lægevidenskabelige Fakultet* i Skrivelse af 18de September s. A. paa Ministeriets Forespørgsel havde erklæret, at det ikke skønnede, at der kunde være Noget til Hinder for, at den foreslaaede Ordning traadte i Kraft og kunde gennemføres, blev der efter Ministeriets Indstilling ved kgl. Resolution af 17de Oktober s. A., Bekjendtgjørelse af 25de s. M., fastsat følgende *Tillægsbestemmelser til de for Skoleembedsexaminer og for den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen gjældende Regler med Hensyn til Prøverne i Fysik*:

§ 1.

Istedetfor den sædvanlige Prøve i Fysik ved den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen afholdes for de Kandidater, der ved Indtegningen til bemeldte Examen fremsætte Begjæring derom, en udvidet skriftlig og mundtlig Prøve i det nævnte Fag, efter de Regler, der gjælde for Fysik som Bifag ved Skoleembedsexamen i Henhold til Anordning af 25de Oktober 1883 og Bekjendtgjørelse af 21de April 1884.

§ 2.

De, der have bestaaet den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen med den i § 1 omhandlede Prøve i Fysik, kunne, naar de senere ville underkaste sig Skoleembedsexamen med Fysik som Bifag, overføre deres tidligere opnaaede Karakterer i dette Fag til den sidstnævnte Examen.

§ 3.

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet bemyndiges til at træffe de nærmere Bestemmelser, der i Anledning af det Foranstaaende maatte vise sig nødvendige.

I Skrivelse af 25de Oktober s. A. til det lægevidenskabelige og det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet udtalte Ministeriet — ved at tilstille disse

Bekjendtgjørelsen, at ifølge dennes § 1 vilde den dér omhandlede Prøve i Fysik, alene afseet fra hvad der nødvendig fulgte af dens formelle Karakter som et Led i den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen, i enhver Henseende, navnlig ogsaa med Hensyn til Formerne for dens Afholdelse og Karaktergivningen, være underkastet de samme Regler som den tilsvarende Prøve i Fysik ved Skoleembedsexamen. Heraf fulgte, at Affattelsen af de skriftlige Opgaver og Afholdelsen af Examen i dens Helhed foretoges af Universitetets Lærer i Fysik med 2 Censorer, der, efter Indstilling af det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet, beskikkedes af Ministeriet for hver Examens-termin og oppebare den for Censorer ved Skoleembedsexaminer fastsatte Godtgjørelse. Bestemmelsen af Tiden for Prøvens Afholdelse i hvert enkelt Tilfælde overlodes iøvrigt til det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet, efter nødvendig Overenskomst med det lægevidenskabelige Fakultets Dekanus.

c. Forskjellige Afgjørelser ved Skoleembedsexaminer.

Under 25de Februar 1890 modtog Konsistorium fra det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet et Andragende fra Stud. mag. N. N., der i Januar 1884 havde bestaaet en partiel Examen i Mathematik ved den polytekniske Læreanstalt og senere havde taget Examen artium med 1ste Karakter og den filosofiske Prøve, om, at han til en eventuel Skoleembedsexamen med Mathematik som Hovedfag maatte overføre sine Karakterer fra den nævnte partielle Examen, saaledes som Fakultetet nærmere maatte bestemme. Fakultetet anbefalede Andragendet med Bemærkning, at hvis Andragendet blev bevilget, vilde Karaktererne for de 3 paa Andragerens Examensbevis anførte skriftlige Prøver og for de 2 sidste mundtlige Prøver være at overføre umiddelbart, hvorimod Karaktererne for mundtlig Algebra og Differential- og Integralregning vilde være at sammenlægge til én. Andrageren vilde derhos have at aflægge en skriftlig Prøve i den Hovedafdeling af Matematiken, hvorunder hans Speciale faldt, og en mundtlig Prøve i den med Nr. 4 i Anordning af 25de Oktober 1883 betegnede Faggruppe. Desuden vilde han have at underkaste sig de sædvanlige Prøver i Bifagene. Fakultetet bemærkede, at det ikke vilde have kunnet anbefale Andragendet, hvis der derved havde kunnet gives en Slags Anvisning paa ved en partiel Examen ved Læreanstalten i et enkelt Fag helt eller delvis at kunne undgaa dette Fag ved Skoleembedsexamen. Et saadant uheldigt Præcedens vilde imidlertid ikke kunde skabes ved at bevilge Andragendet, da Læreanstalten ikke længere afholdt partielle Examineringer i enkelte Fag eller examinerede i Mathematik i samme Omfang, som ved den tidligere Examen for Mekanikere. Endelig bemærkede Fakultetet, at Andrageren havde taget fornævnte partielle Examen, om ikke før Oprettelsen af Skoleembedsexamen (1883), saa dog før dens endelige Ikrafttræden (1884) og, før han tog Examen artium.

Konsistorium anbefalede i Skrivelse af 26de Marts 1890 til Kirke- og Undervisningsministeriet Andragendet, hvorefter det efter Ministeriets Indstilling ved kgl. Resolution af 21de April s. A. blev bevilget, at Stud. mag. N. N. indstillede sig til Skoleembedsexamen med Mathematik som Hovedfag, saaledes at de Karakterer, der vare tildelte ham ved den af ham bestaaede

partielle Examen i Mathematik ved Læreanstalten overførtes til Skoleembedsexamen, samt at denne Examen i det Hele afholdtes efter følgende Regler: »De ved den nævnte partielle Examen i Mathematik givne 3 Karakterer for den skriftlige Del af Prøven, nemlig i: Differential- og Integralregning, Kalkulens Anvendelse paa Geometrien og højere Mekanik og følgende 2 Karakterer for den mundtlige Del af Prøven, nemlig: Kalkulens Anvendelse paa Geometrien og højere Mekanik overføres alle umiddelbart til Skoleembedsexamen. De to andre Karakterer for den mundtlige Prøve, nemlig: Algebra og Differential- og Integralregning sammenlægges til én Karakter, der ligeledes overføres. Den Paagældende skal iøvrigt underkaste sig en skriftlig Prøve i den Hovedafdeling af Mathematiken, hvorunder hans Speciale falder, og en mundtlig Prøve i den Faggruppe, der i Anordningen af 25de Oktober 1883 under Bestemmelserne om Examensfordringerne i Mathematik er betegnet med § 1 d, hvorhos han endvidere bliver at prøve i Bifagene paa sædvanlig Maade, Alt i Henhold til bemeldte Anordnings Regler«. Ved Skrivelse af 23de April 1890 meddelte Ministeriet Konsistorium fornævnte Resolution.

— Ved Skrivelse af 15de Juli 1890 bifaldt Kirke- og Undervisningsministeriet, efter Indstillinger fra det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet og Konsistorium, at stud. mag. N. N., der agtede at underkaste sig Skoleembedsexamen med Fysik som Hovedfag, maatte overføre til denne Examen de ham for første Del af den polytekniske Læreanstalts Examen for Ingeniører tillagte Karakterer i Mathematik, nemlig: Skriftlig Prøve 1. Udmærket godt, 2. Meget godt (sammenlagt af Godt og Udmærket Godt); Mundtlig Prøve 1. og 2. Udmærket Godt. Ministeriet bemærkede, at da Fakultetet havde motiveret sin Indstilling ved, at den af Ansøgeren bestaaende Prøve i det Hele havde faaet et særdeles godt Udfald, og at det syntes overflødigt ved den forestaaende Skoleembedsexamen under samme Fakultet at gjentage en Prøve, i hvilken dets egne Lærere havde haft en væsentlig Del, samt at den bestaaende Prøve endog havde omfattet Mere end det, der forlangtes ved Skoleembedsexamen med Mathematik som Bifag, havde Ministeriet bevilget det Ansøgte, dog kun som en ved de her foreliggende særlige Omstændigheder foranlediget Undtagelse fra de gjældende Regler.

d. *Lægevidenskabelig Forberedelsesexamen.*

Ved Skrivelse af 25de September 1889 afslog Ministeriet, efter indhentet Erklæring fra det lægevidenskabelige Fakultet, et Andragende fra Stud. med. & chir. N. N. om, at det, paa Grund af at han havde haft stærk Tandpine før og under den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen i 1890, særlig under Examinationen i Fysik ved denne Examen, maatte tillades ham at aflægge en ny Prøve i dette Fag. Fakultetet havde i sin Erklæring bemærket, at det ikke fandt det heldigt at anerkjende Tandpine for et gyldigt Sygdomsforfald ved Examen.

— Ved Ministeriets Skrivelse af 13de Februar 1890 blev der, efter det lægevidenskabelige Fakultets Indstilling, meddelt cand. mag. N. N. Til-

ladelse til at overføre de ham ved Magisterkonferensen i Fysik tildelte Karakterer i Kemi og Fysik til den lægevidenskabelige Forberedelsesexamen i Sommeren s. A. som Laudabilis.

— Om Prøven i Fysik som Del af Skoleembedsexamen, jfr. foran S. 130—35.

8. Andre Examinere.

Juridisk Examen for Ustuderede.

Ved Kirke- og Undervisningsministeriets Skrivelse af 6te December 1889 blev et Andragende fra N. N. om Tilladelse til at indstille sig til juridisk Examen for Ustuderede i Vinteren 1889—90, uanseet at han ikke havde meldt sig til denne Examen i rette Tid, afslaaet. Fakultetet bemærkede i sin Erklæring af 2den s. M., at det i Universitetets Fundats af 7de Maj 1788 IV § 4 udtrykkelig var foreskrevet, at den, som vilde stedes til nogen Embedsexamen ved Universitetet, skulde indgive sin skriftlige Begjæring derom mindst 6 Uger iforvejen. Fakultetet havde dog ikke rigoristisk fastholdt denne Fordring, men nøjedes med ved Opslag at kræve Anmeldelse c. 14 Dage for den skriftlige Examens Begyndelse; men Overholdelsen af denne Frist havde Fakultetet ogsaa seet sig nødsaget til at fastholde og ved Skrivelse af 2den Oktober 1883 til Pedellerne udtrykkelig indskjærpet for de ustuderede Juristers Vedkommende, da det viste sig, at Undladelsen medførte betydelige Ulemper for deres Vedkommende, idet de misbrugte Overbærenheden, og det saameget mindre kunde gaa an, som de ustuderede Juristers Antal var saa stort, og Fakultetet derfor hver Gang itide maatte have Rede paa Antallet for at kunne have det fornødne Antal Pladser til Disposition. Andrageren var saameget mindre undskyldt, som han allerede engang tidligere havde været oppe til Examen og burde kjende den vante Fremgangsmaade, uden at hans urigtige Formening kunde tages i Betragtning derimod. Overholdtes denne Regel ikke, vilde det ikke være muligt itide at træffe betryggende Foranstaltninger for at værne om den fornødne Orden ved Examen. Fakultetet maatte derfor holde fast ved den tidligere fattede Beslutning, som Dekanus paa en Henvendelse fra Andrageren under 23de November 1889 havde meddelt ham, og anbefalede Ministeriet, ikke at bevilge Andragendet.

— Fakultetet bevilgede ved den juridiske Examen for Ustuderede i Vinteren 1889—90 Andragender fra Forskjellige, der havde lidt af Influenza, om at maatte gaa op til den mundtlige Prøve paa et senere Tidspunkt, end bestemt efter deres Nummer.

— Et Andragende fra N. N. om Tilladelse til at indstille sig til juridisk Examen for Ustuderede i Sommeren 1890, uagtet han ved Examen i Vinteren 1889—90 var bleven rejiceret, blev afslaaet ved Ministeriets Skrivelse af 12te Marts 1890. I Fakultetets Erklæring af 6te s. M. fraraadedes Andragendets Bevilgelse, da Ansøgerens Karakterer ved den skriftlige Examen, i Henhold til hvilken han var bleven rejiceret, vare saa slette, at han derefter ikke kunde ventes ved nogle Maaneders Studium at kunne op-

naa fornøden Modenhed til at bestaa Examen, og da der iøvrigt ikke fandtes nogen Grund, der kunde berettigede til ved denne Lejlighed at gjøre en Undertagelse fra den almindelige Regel.

— Et Andragende fra N. N., der ikke var mødt paa den Dag, da han skulde op til den mundtlige Del af juridisk Examen for Ustuderede, om at maatte møde en senere Examensdag, blev afslaaet af Fakultetet ved Skrivelse af 16de Juni 1890, da Ansøgeren flere Gange tidligere har været oppe til Examen og ved egen Forsømmelse var udebleven.

— Ved Skrivelse af 25de Juni 1890 meddelte Fakultetet exam. juris N. N., der havde andraget om uden Betaling at erholde enten et Examensbevis eller dog et Bevis for Udfaldet af den af ham aflagte Prøve under juridisk Examen for Ustuderede, at Fakultetet ikke saae sig istand til at bevilge hans Andragende.

IV. Priskonkurrencer.

Prisopgave i Kunsthistorie.

I Skrivelse af 16de December 1889 anmodede Professor, Dr. phil. Jul. Lange det filosofiske Fakultet om, at det vilde søge udvirket, at der mellem de Prisopgaver, som Universitetet udsatte, foreløbig — dog ikke aarlig, men f. Ex. med Mellemrum af 3 Aar — ogsaa optoges *Opgaver i Kunsthistorie*. Han bemærkede, at hvis han som Docent ved Universitetet havde indskrænket sig til at holde offentlige Forelæsninger uden at træde i nærmere Lærerforhold til de Studerende, vilde han neppe have Ret til at gjøre et saadant Forslag. Men allerede kort efterat han var bleven ansat som Docent, havde han indført at holde skriftlige og mundtlige Øvelser med Studerende over det Stof, som vore forskellige offentlige Kunstsamlinger frembød, og var med kortere eller længere Mellemrum vedblevet dermed. I et Semester havde han ogsaa holdt Øvelser over Middelalderens Bygningskunst i Danmark. Professor Ussing havde ogsaa flere Gange holdt Forelæsninger over vore Kunstsamlinger, i alt Fald over en enkelt af dem. Professor Lange havde for sit Vedkommende i det Hele havt Tilfredsstillelse af sine Øvelser, i hvilke flere Hold af Studerende — gennemsnitlig vel omtrent 10 — havde deltaget med Liv og Flid, omend med meget forskelligt Held; og navnlig i de senere Aar havde enkelte Studerende været stadige Deltagere i flere Øvelseskursus. Han kunde derfor ikke andet end ønske, at Universitetet som Institution vilde anerkjende, hvad der paa denne Maade blev udrettet, saa beskedent det end kunde være, ved med passende Mellemrum at udsætte en af sine Prismedailler som Belønning for Løsningen af en kunsthistorisk Opgave. Der vilde være al Opfordring for Censorerne til at hævde Fagets Stilling ved ikke at gjøre Bedømmelsen for facil. Det fulgte jo desuden af de almindelige Regler for Universitetets Konkurrencer, at den, som her foresloges, ikke beregnedes alene paa Deltagerne i bestemte Øvelser ved Universitetet. Dog troede han, at vore Kunstsamlinger og Monumenter i hvert Fald vilde frembyde det bedste Materiale til Behandling. Opgaverne burde ikke være for abstrakte, men gjælde konkrete Gjenstande, især saadanne, der ikke forud havde været altfor stærkt behandlede af Videnskaben.